

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sevcan YILDIZ

KÜLTÜREL MİRAS ALAN YÖNETİMİ KAPSAMINDA ALANYA KALESİ
ZİYARETÇİ YÖNETİMİ

Danışman

Doç. Dr. Hulusi DOĞAN

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2011

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	v
TABLOLAR LİSTESİ	vi
RESİMLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
ÖZET	x
SUMMARY	xi
ÖNSÖZ	xii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM:

KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ VE ALAN YÖNETİMİ

1.1.Kültürel Miras ve Yönetimi Kavramı	3
1.1.1.Kültürel Mirasın Önemi	10
1.1.2.Kültürel Mirasın Korunması	14
1.1.2.1.Kültürel Mirasın Korunma Yolları	20
1.1.3.Kültürel Mirasın Etki Boyutları	29
1.1.3.1.Sosyo-Kültürel Etki Boyutu	29
1.1.3.2.Ekonomik Etki Boyutu	32
1.1.3.3.Hukuki Etki Boyutu	36
1.1.4.Kültürel Miras Yönetim Planı	41
1.1.5.Kültürel Miras Yönetim Planı Paydaşları	48
1.1.5.1.Ortaklık Kurulması	49
1.1.5.2.Halkın Katılımı	50
1.1.5.3.Ziyaretçi Yönetimi	53
1.1.5.3.1.Ziyaretçi Yönetim Stratejileri	56
1.1.5.3.2.Ziyaretçi Etkilerinin Türleri	56

1.1.5.3.2.1.Aşırı Kalabalık	57
1.1.5.3.2.2.Yıpranma ve Aşınma	59
1.1.5.3.2.3.Trafikle İlgili Sorunlar	60
1.1.5.3.2.4.Yerel Halk Üzerindeki Etkiler	60
1.1.5.3.2.5.Turistik Yerlerin Otantikliği Üzerindeki Etkiler	61
1.1.5.3.3.Sorunlar	61
1.1.5.3.4.Ziyaretçi Etkilerinin Yönetimine Yönelik Teknikler	62
1.1.5.3.4.1.Arz Yönetim Teknikleri	63
1.1.5.3.4.2.Talep Yönetim Teknikleri	66
1.2.Alan Yönetimi Kavramı	69
1.2.1.Alan Yönetimi Hedefleri	70
1.2.2.Alan Yönetimi Kategorileri	71
1.2.3.Yönetim Alanının Belirlenmesi	73
1.2.4.Alan Yönetimi Planı ve Hazırlanması	74
1.2.5.Alan Yönetim Birimleri	76

II. BÖLÜM:

KALE KAVRAMI VE ALANYA KALESİ

2.1. Kale	84
2.1.1. Kalenin Öğeleri	88
2.1.1.1. İçkale	88
2.1.1.2. Dışkale ve Şehristan	88
2.1.2. Kalelerin Yapılışı	89
2.1.3. Anadolu'daki İlk Kale-Kent	91
2.1.4. Antik Çağ'da Kaleler	93
2.1.5. Bizans Dönemi'nde Kaleler	93
2.1.6. Osmanlı Dönemi'nde Kaleler	94

2.2. Alanya	99
2.2.1. Alanya Kalesi	102
2.2.1.1. Surlar	105
2.2.1.2. Kızılkule	105
2.2.1.3. Tersane	107
2.2.1.4. Tophane	108
2.2.2. Kalenin Bölümleri	109
2.2.3. Kale İçindeki Yapılar	111
2.2.3.1. Kale Camii	111
2.2.3.2. Akşebe Türbesi	113
2.2.3.3. Han ve Arasta	114
2.2.3.4. İçkale	115
2.2.3.5. Aya Yorgi Kilisesi	116
2.2.3.6. Cilvarda Burnu	118
2.3. Dünya Kültürel Miras Listesindeki Kaleler	120
2.3.1. Dünya Miras Listesi Seçim Kriterleri	121

III. BÖLÜM:

KÜLTÜREL MİRAS ALAN YÖNETİMİ KAPSAMINDA ALANYA KALESİ ZİYARETÇİ YÖNETİMİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	124
3.2. Araştırmanın Yöntemi	125
3.3. Veri Toplama Araçları	126
3.4. Veri Analiz Teknikleri	126
3.5. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları	127

3.5.1. Kale Halkına Yönelik yapılan Çalışmanın Bulguları ve Yorumları	127
3.5.1.1. Sonuç ve Öneriler	136
3.5.2. Ziyaretçilere Yönelik Yapılan Çalışmanın Güvenirlik Analizleri	138
3.5.3. Ziyaretçilere Yönelik Yapılan Çalışmanın Bulguları ve Yorumları	141
3.5.3.1. Sonuç ve Öneriler	154
Kaynakça	161
Ekler	
Ek 1 Kale Halkı Anketi	171
Ek 2 Ziyaretçi Anketi	175
Ek 3 Dünya Miras Listesi	178
Ek 4 Alanya Kale'si Restorasyon Eskizi	198
Ek 5 Alanya Kalesi Kültür Envanteri	199
Ek 6 Kızılkule Kültür Envanteri	200
Ek 7 Tersane Kültür Envanteri	201
Ek 8 Tophane Kültür Envanteri	202
Ek 9 Süleymaniye (Kale) Camii Kültür Envanteri	203
Ek 10 Akşebe Mescidi Kültür Envanteri	204
Ek 11 İçkale (Aya Yorgi) Kilisesi	205
Ek 12 Bedesten Kültür Envanteri	206
Ek 13 Arasta Kültür Envanteri	207
Terimler Sözlüğü	208
Özgeçmiş	212

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Kültürel Turizm Alan Yönetiminin 4 Aşaması	7
Şekil 1.2: Kültürel Mirasın Planlama Aşamaları	8
Şekil 1.3: Kültürel Miras Turizmi Modeli	9
Şekil 1.4: Kültürel Miras Turizmi ve Kaynakları	46
Şekil 1.5: Kültürel Miras Yönetimi Planlama Sürecine Halkın Katılımı ve Ortaklık Grupları	52
Şekil 1.6: Alan Yönetimi Birimleri	79
Şekil 2.1: Aya Yorgi Kilisesi Plan, Kesit ve Görünüşü	117

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Yıllara Göre Turizm Gelirleri	34
Tablo 1.2: 2008 Yılına Ait Aylık Turizm Gelir ve Giderleri	34
Tablo 1.3: Yıllar İtibariyle Ziyaretçilerin Geliş Nedenleri	35
Tablo 1.4: 2006 Yılı İlk 6 Aylık Dönemde Ziyaretçilerin Geliş Nedenleri	36
Tablo 2.1: Dünya Kültürel Miras Listesindeki Kaleler	120
Tablo 2.1: Dünya Miras Listesi Seçim Kriterleri	121
Tablo 3.2: Alanya Kalesi'nde Yaşayan Halkın Demografik Bulguları	127
Tablo 3.3: Katılımcıların Mesleklerine Göre Frekans Dağılımı	128
Tablo 3.4: Katılımcıların Alanya Kalesinde Yaşama Sürelerine Göre Frekans Dağılımı	128
Tablo 3.5: Katılımcıların Alanya Kalesinde Yaşama Nedenlerine Göre Frekans Dağılımı	129
Tablo 3.6: Katılımcıların Giriş Ücreti Hakkındaki Düşüncelerinin Frekans Dağılımı	129
Tablo 3.7: Kale Halkının Alanya Kalesi ve Kültürel Alanların Korunması İle İlgili Genel Düşünceleri	129
Tablo 3.8: Kale Halkını Ziyaretçilerle İlgili En Çok Rahatsız Eden Maddelerin Önem Sırasına Göre Dağılımı	130
Tablo 3.9: Kale Halkını Ziyaretçilerle İlgili En Çok Rahatsız Eden Maddelerin Önem Sırasına Göre Frekans Dağılımı	132
Tablo 3.10: Katılımcıların Kaleye Ulaşım Şekli	133
Tablo 3.11: Katılımcıların Kaleyi Ziyaret Günleri	133
Tablo 3.12: Katılımcıların Kaleyi Ziyaret Saatleri	133
Tablo 3.13: Katılımcıların Kaleyi Ziyaret İçin Tavsiye Ettiği Aylar	134
Tablo 3.14: Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Üzerinde Bıraktığı Olumsuz Etkiler	134
Tablo 3.15: Katılımcıların Kalede Gördüğü Sorunlar	135
Tablo 3.16: Alanya Kalesi'nin İdeal Yönetimi İçin Öneriler	135
Tablo 3.17: Olumsuz Etkiler İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri	140
Tablo 3.18: Önem Derecesi İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri	140
Tablo 3.19: Yönlendirme ve Denetim İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri	140
Tablo 3.20: Koruma Çözümleri İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri	140
Tablo 3.21: Yönetimsel Çözümler İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri	141
Tablo 3.22: Alanya Kalesi'ne Gelen Ziyaretçilerin Demografik Bulguları (n=994)	141
Tablo 3.23: Ziyaretçilerin Milliyetlerine Göre Frekans Dağılımı	142
Tablo 3.24: Ziyaretçilerin Mesleklerine Göre Frekans Dağılımı	142

Tablo 3.25: Ziyaretçilerin Geliş Amaçlarına ve Ziyaret Sayısına Göre Frekans Dağılımı	142
Tablo 3.26: Ziyaretçilerin Kaleye Giriş Ücreti İle İlgili Görüşlerinin Frekans Dağılımı	143
Tablo 3.27: Ziyaretçilerin Kalenin Korunması ile İlgili Genel Görüşlerinin Frekans Dağılımı	143
Tablo 3.28: Ziyaretçilerin Kaleye Ulaşım Şekillerine Göre Frekans Dağılımı	143
Tablo 3.29: Ziyaretçilerin Kaleye Ulaşım Hakkındaki Düşünceleri Frekans Dağılımı	144
Tablo 3.30: Ziyaretçilerin Kaleyi Ziyaret İçin Tercih Ettiği Zamanların Frekans Dağılımı (n=994)	144
Tablo 3.31: Cinsiyet ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	145
Tablo 3.32: Yaş ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	146
Tablo 3.33: Eğitim Durumu ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	147
Tablo 3.34: Milliyet ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	148
Tablo 3.35: Geliş Amacı ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	149
Tablo 3.36: Ziyaret Sayısı ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	150
Tablo 3.37: Ulaşım şekli ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	151
Tablo 3.38: Ziyaret Günleri ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	152
Tablo 3.39: Ziyaret Saatleri ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	153
Tablo 3.40: Geçirilen Zaman ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması	154

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1: Alanya	99
Resim 2.2: Alanya Kalesi'nin Havadan Görünümü	104
Resim 2.3: Alanya Kalesi Surları	105
Resim 2.4: Kızılkule	106
Resim 2.5: Kızılkule'nin İçinden Geniş Açıyla Kızılkule'ye Bakış	107
Resim 2.6: Tersane	108
Resim 2.7: Tophane	109
Resim 2.8: Kale Camii	112
Resim 2.9: Akşebe Türbesi	114
Resim 2.10: Han ve Arasta	115
Resim 2.11: İçkale	116
Resim 2.12: Aya Yorgi Kilisesi	118
Resim 2.13: Cilvarda Burnu / İçkale'den Görünüş	119

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler Örgütü
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
CEU	Council for European Urbanism Avrupa Kent Plancıları Konseyi
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi
IUCN	International Union for Conservation of Nature Dünya Koruma Birliği
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ÖZET

Kültür, çeşitli sembollerle nesilden nesile aktarılan, insan gruplarının ayırt edici özelliklerini içeren, açık veya gizli şablonları kapsayan bir kavramdır. Kültürün temelinde geleneksel fikirler ve onlara bağlı değerler yatmaktadır. Miras ise bir nesilden diğerine geçen her türlü kaynağı ifade etmektedir. Bu kaynakların kullanımı ise kültürel miras turizmini oluşturmaktadır.

Son yıllarda yaşanan değişik tüketici eğilimleri tur operatörlerini de değişik ürünlere yöneltmektedir. Bu ürünlerin en başında da kültürel miras gelmektedir. Literatürde kültürel miras ile ilgili çok fazla çalışma yapılmamış olup konunun önemi yeni yeni kavranmaya başlanmıştır. Konuyla ilgili Türkiye’de yazılan tezler genel kapsamlı, mevcut durum saptama şeklindedir. Bu tezler, genellikle kamu yönetimi, şehir planlama ve mimarlık bölümlerinde yazılmıştır. Bu çalışmanın önemi, Türkiye’de kültürel miras yönetiminde ziyaretçi yönetimini inceleyen ilk çalışma olmasıdır.

Çalışmanın ilk bölümünde, alan yönetimi ve kültürel miras yönetimi ile ilgili genel kavramlar açıklanmaya çalışılmış, kültürel mirasın önemi, korunması, korunma yolları ve alan yönetiminin hedefleri ve yönetim planları hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde kale kavramı, kalenin öğeleri, kalenin yapılışı ve kalelerin tarihsel gelişimi ile ilgili bilgiler verilmiş olup Alanya ve Alanya Kalesi kültürel miras alan yönetimi kapsamında detaylı olarak incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise kalede yaşayan halkın ve kaleye gelen ziyaretçilerin kültürel miras alan yönetimine bakış açıları ve Alanya Kalesi ile ilgili görüş ve önerilerine yer verilmiştir. Çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında, çalışmanın bilimsel katkıları ele alınmış ve Alanya Kalesi ziyaretçi yönetimi ile ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

**BU ÇALIŞMANIN YÜRÜTÜLMESİNDE ALANYA TİCARET VE SANAYİ ODASI
(ALTSO) TARAFINDAN MALİ DESTEK SAĞLANMIŞTIR.**

SUMMARY
ALANYA CASTLE VISITOR MANAGEMENT UNDER THE MANAGEMENT OF
CULTURAL HERITAGE

Culture means that it is transmitted by various symbols from generation to generation, included the difference features, clear or secret templates. On the basis of culture, traditional ideas and values attached to them are taken place. Heritage refers to any kind source passed from one source of generation to the next. The uses of these resources constitute the cultural heritage tourism.

Tour operators in recent years in various consumer trends pointed in different products. The cultural heritage takes place at these products. Too much work has been undertaken in the literature related to cultural heritage and the importance of the issue has recently started to comprehend. The thesis written about issue is common and is about to current situation. These thesis are usually written about public management, urban planning and architecture departments. The importance of this study is the first study that investigated the management of visitors at the management of cultural heritage in Turkey.

In the first part of the study, general opinions about field management and the management of cultural heritage are tried to explain and the information about the importance, protection the way of preserving of cultural heritage and the goals of field management is given.

In the second section, the information about the castle items, the construction of the castle and the historical development of the castle is given, Alanya and Alanya Castle are examined in detail as the management of cultural heritage.

In the third section, people living in the castle, the opinions about the management of cultural heritage of visitors and the theory and opinions about Alanya Castle are taken place. In the part of the study results and recommendations of the study are discussed scientific contributions and various suggestions about the management of visitors to Alanya Castle are given some advice.

THE THESIS WAS SUPPORTED BY THE ALANYA CHAMBER OF COMMERCE
AND INDUSTRY (ALTSO).

ÖNSÖZ

Çalışmamın başından sonuna tüm aşamalarında deneyimi, ilgisi ve pozitif yaklaşımlarıyla desteğini esirgemeyen danışmanım, Sayın Doç. Dr. Hulusi DOĞAN'a, bilim insanı olma yolunda attığım her adımda yanımda olan, bana güvenip her zaman beni destekleyen ve emek veren değerli hocam, Yrd. Doç. Dr. İrfan ÖZCAN'a, çalışmanın analizlerinde bana yol gösteren hocam, Doç. Dr. Can Deniz KÖKSAL'a, benden desteğini ve yardımlarını esirgemeyen her türlü kaprisime göğüs geren arkadaşım, Öğr. Gör. Pınar ÇELİK ALAN'a, ve anketlerin yapılması aşamasında bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen öğrencilerime katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Emek verilerek kazanılan şeylerin aslında hayatta en değerli şeyler olduğunu öğreten, ödenmez emekleriyle beni bugünlere getiren sevgili babama ve anneme, yoğun çalışmalarım arasında gelip beni güldürmeyi başaran ve motivasyonumu arttıran sevgili kardeşime, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sevcan YILDIZ

GİRİŞ

Anadolu, Trakya dışındaki yurdumuzun büyük bölümü, yaklaşık bin yıllık ana vatanımıza verilen isimdir. Asya ve Avrupa kıtalarının buluştuğu bir noktada bulunduğu ve doğal bir geçiş oluşturduğu için, tarih boyunca Asya, Avrupa ve hatta Afrika'dan gelen sayısız göç dalgalarının kavşak noktası olmuştur. Bu kavşakta buluşan değişik uygarlıkları kendi potasında eriterek yeni bir biçim, yeni bir renk vermiştir. Anadolu'nun tarihi, bir anlamda göçebe kabilelerle koloni toplulukların ve bunların akınlarının, uygarlıklarının, kültürlerinin, devletlerin yükseliş ve çöküşlerinin tarihi olmuştur.

Anadolu ismi bir anlamda eski çağlardaki dinsel ve toplumsal yapı ile uyum sağlamıştır. Türkçede Anadolu kelimesi ile "Anaların dolu olduğu yer" anlaşılmaktadır. Tunç çağında Mezopotamyalıların Anadolu'ya "Bin Tanrı Ülkesi" dedikleri anımsandığında, bu sözcük bir diğer açıdan da anlam kazanmaktadır. Anadolu ismi günümüzde coğrafik anlamda kullanılmaktadır.

Anadolu Akdeniz uygarlıklarının beşiğidir. Bilge düşüncelerin, sanat akımlarının, dinlerin ortaya çıktığı, kaynaştığı, çevreye yayıldığı yerdir. Tüm uygarlıkların kaynağı sayılan Sümer uygarlığının, dinle düşüncenin, doğayla doğa ötesinin birleşip kaynaştığı yer olması nedeniyle Anadolu'nun her karış toprağında farklı uygarlıkların kültürel mirası bu topraklarda kozmopolit bir yapı oluşturmuştur. Değişik uygarlıklardan bize miras kalan, çok değerli olan, kültürel mirasımızı korumak ve onu gelecek nesillere aktarmak ise bizim en önemli görevlerimizdendir.

Kültürel miras kapsamında, kalelerin de çok önemli yerleri bulunmaktadır. İlk çağlardan beri insan, ailesini ve yiyeceğini korumak için barındığı mekânın etrafını duvarlarla örmüştür. Daha sonra birlikte yaşamak zorunda kaldığı diğer insan topluluklarıyla yerleşim alanları kurmuş ve güvenlikleri için bu mekânların etrafını surlarla çevirip kaleleri oluşturmuşlardır.

Anadolu'da ilk çağlardan itibaren kaleler yapılmıştır. Bu kaleler değişik mimari üsluplarla yapılmış olmalarına rağmen yapılış amaçları ve işlevleri hemen hemen aynıdır. Çalışma kapsamında M.Ö. 2. yüzyılda kurulan, tarih boyunca değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan ve hala büyük bir kısmı ayakta olan Alanya Kale'si ve içindeki eserler incelenmiş olup kültürel miras alan yönetimi kapsamında ziyaretçi yönetimi ile ilgili alınması gereken önlemler hakkında öneriler getirilmiştir.

“...İlk anıtlar Musa'nın söylediklerine göre, demirin dokunmadığı kayadan basit sokaklardı. Her yazı nasıl doğduysa, mimarlık da öyle doğmuştur. Önce abece biçimindeydi. Bir taş ayağa dikiliyordu, işte o bir harfti ve her harf hiyeroglifi, her hiyeroglife de bir düşünce öbeği bağlanıyordu, örneğin sütun üzerinde sütun başlığı....Daha sonra sözcükler gelişti, taş üstüne taş kondu, bu granitten heceler bir araya toplandı, yüklem birkaç birleşim denedi.”

Victor Hugo

1. BÖLÜM:

KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ VE ALAN YÖNETİMİ

1.1. Kültürel Miras ve Yönetimi Kavramı

Yeryüzü üzerindeki en büyük gösteri olarak tanımlanan turizmin hayat kaynağı mirastır. Miras sözlük karşılığı olarak bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şeyler olarak tarif edilmektedir. Miras turizminin birçok tanımı yapılmıştır. Miras turizmi bir nesilden diğerine geçen her türlü kaynağın kullanımını ifade etmektedir. Buna göre halen kullanılmakta olan birçok kolaylık (gazino, eğlence parkı vb.) potansiyel miras turizmi kaynağıdır. Başka bir tanımda miras turizmi; odak noktası miras kalan şeyler olan turizm şekli olarak tarif edilmektedir. Miras kalan şeyler de tarihi binalardan, sanat çalışmalarına ve güzel manzaraya kadar değişen anlamlar ihtiva etmektedir. Miras geçmişin bugünkü kullanımı olarak ele alınırsa, miras turizmi geçmişin turizm için kullanımını ifade etmektedir. Dolayısıyla miras turizminde asıl olan, turistlerin miras değerlerini kendi miraslarının bir parçası olarak algılamalarıdır. Sadece miras kalan değerlerin nitelikleri düşünüldüğünde, gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, turizmin bir alt dalı olan tarihi turizmden başka bir şey değildir. ¹

Kültür turizmi ise; bireylerin her zaman ikamet ettikleri yerlerden ayrılarak, kültürel ihtiyaçları tatmin etmek ve başka kültürler hakkında bilgi edinmek amacıyla kültürel çekiciliklere seyahat etmeleridir. Bu bağlamda kültürel turizmi; sit alanlarının, olayların, çekiciliklerin ve/veya deneyimlerin, ziyaretçinin temel deneyimleri olarak pazarlandığı niş pazarlara hitap eden bir turizm türü şeklinde tanımlamak mümkündür. Diğer yandan dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da, kültürel turizmin; bireylerde tarih ve kültürel miras bilincini artıran bir hatırlatıcı olarak; yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi ve geleneksel yaşam tarzlarını korumayı amaçlayan turizm biçimi olduğudur. ²

¹Aliağaoğlu, A. (2004) “Sosyo-Kültürel Miras Turizmi ve Türkiye’den Örnekler”, Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 50–64, s. 51.

² Bahçe A.S. (2009) “Kırsal Gelişimde Kültür (Miras) Turizmi Modeli”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 25, Aralık, 1-12, s.2.

Kültür denilen ve sembollerle aktarılan kavram, insan gruplarının ayırt edici başarılarını içeren, açık veya gizli şablonları kapsamaktadır. Kültürün temelinde geleneksel fikirler ve onlara bağlı değerler yer almaktadır.³

Pek çok kanun kültürel mirasın korunmasına yöneliktir çünkü birkaç yıldır ülkeler “kültür” kelimesini insanın yaptığı, topladığı her şey için kullanmaktadır ve pek çok durumda sadece somut miras dikkate alınmaktadır. Bu bakış açısı kültürün “bir grup insanın yaşam biçimi” olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Bu bakış açısı, kültürel ve doğal mirasın insan varlığının birbirinden ayrı ancak bağlantılı özelliği olarak kabul edilmesi ve şarkı, dans, dil ve yemekle ilgili uygulamalar gibi soyut öğelere de önem verilmesi için gözden geçirilmiştir.⁴

Kültürel turizmin temel unsurlarından biri olarak son yıllarda önemi giderek artan ve turizmin ekonomik bir değer olarak kullandığı bir kavram olarak değerlendirilen kültürel mirası, insanın bilinen tüm zaman dilimleri içinde yaşadığı, biriktirdiği, geliştirerek, yeni sentezlerle var oluşunu sürdürerek, zenginleştirerek ve sürekliliğini sağlayarak kendinden sonrakilere aktardığı veriler dizisi olarak, bir anlamda yaşam karşısındaki duruşu, varlığının kanıtı olarak nitelendirilebilmektedir. Kültürel mirasın literatürdeki tanımı, 1972 yılında Paris’te imzalanan "Dünya Kültür ve Doğal Mirasının Korunması Hakkında Sözleşme" yoluyla verilmiştir. Bu sözleşmede kültürel ve doğal miras;

➤ **Anıtlar:** Arkeolojik çalışmalar, anıtsal heykeltıraşlık ve ressamlık, yapı gruplarının birimleri veya alt parçaları (arkeolojik değeri ve peyzajla homojenliği ayrı veya bitişik yapılar), tarih, sanat ve bilim gözüyle bakıldığında üstün evrensel değerler olarak değerlendirilen varlıklar, binalar ya da bina kalıntıları: Camiler, kiliseler, şatolar, özelliği olan evler,

➤ **Beldeler:** İnsanın veya insan ile birlikte doğanın beraber ortaya çıkardığı işler, tarihsel, estetik, etnolojik ve antropolojik bakış açısıyla arkeolojik doğa, yazıtlar, mağara tipi konutlar veya bunların birleşimi gibi; tarih, sanat ve bilim gözüyle bakıldığında üstün evrensel değerler olarak değerlendirilen varlıklar olmak üzere farklı birimler olarak belirtilmiştir.

³ Edson G. (2004) “Heritage: Pride or Passion, Product or Service?”, International Journal of Heritage Studies, Vol.10, No.4, 333-348, s. 335.

⁴ Edson G. (2004) a.g.e., s. 335.

Ayrıca tarihsel kültürel çekiciliklere ilişkin başka bir sınıflandırma daha dikkat çekmektedir:

- **Tarihi olayların meydana geldiği yerler:** Mitolojik, dini ya da siyasi olayların geçtiği mekânlar,
- **Binalar ya da bina kalıntıları:** Camiler, kiliseler, şatolar, özelliği olan evler,
- **Arkeolojik sitler:** Geçmiş dönemlerin izlerini taşıyan tüm yapılar, kalıntılar, harabeler şeklinde tanımlanmaktadır.⁵

Buna ek olarak soyut mirası da şu şekilde tanımlamak mümkündür; belirli bir kültürde doğmuş ve geleneğe dayalı geleneksel ve popüler veya folklorik kültüre ait her şeyi kapsamaktadır. Bu yatırımlar sözlü olarak veya ifadelerle aktarılmaktadır ve ortak yaratıcılık sürecinde zaman içinde değişime uğramaktadır. Sözlü gelenekleri, görenekleri, dili, müziği, dansı, ritüelleri, geleneksel ilaçları ve kültürün tüm maddi özellikleri ile ilişkili özel yetenekleri kapsamaktadır.⁶

Kentsel sit alanı; kentsel ve yöresel nitelikleri, mimari ve sanat tarihi açısından gösterdikleri fiziksel özellikleri ve bu özellikleri ile oluşan çevrenin sosyo-ekonomik, sosyokültürel yapılanmasına, yaşam biçimini yansıtarak bir arada bulunduran ve bu açılardan doku bütünlüğü gösteren alanlar olarak da tanımlanmaktadır.⁷

Turizm ürünü olarak kültürel miras yönetim fikri 1990'lı yılların sonunda ortaya çıkmıştır. Kültürel miras yönetimi kavramı kültür turizm uzmanları ve bu alanda çalışanlar için oldukça yeni bir kavramdır. Ziyaretçi ihtiyaçlarının karşılanması ve edindikleri deneyimlerin zenginleştirilmesi bu kavramın temel amacıdır. Ancak ziyaretçi ihtiyaçlarının belirlenmesi ve beklenen değişikliklerin yapılabilmesi için etkin ve verimli bir kültürel miras yönetimi anlayışıyla ülkeler amaç ve hedeflerine ulaşabilirler.⁸

Korunması gerekli tüm alanlarda olduğu gibi tarihi alanlarda da turizm işlevi geliştirilirken yönetim planlaması, alanların etkin olarak korunması ve bu planlamanın nasıl gerçekleştirilebileceğinin net olarak belirlenmesi çok önemlidir. Aksi halde tarihi çevrenin geri

⁵ Sönmez, M. (2008) WEB Tabanlı CBS ile Bergama'nın Turizm Coğrafyasında Kültürel Miras Değerlendirilmesi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s. 25-26.

⁶ Edson G. (2004) a.g.e., s. 335.

⁷ http://egitek.meb.gov.tr/aok/aok_kitaplar/AolKitaplar/Cografya_8/szlk.pdf, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

⁸ Ho P. S. Y., McKercher B. (2004) "Managing Heritage Resources as Tourism Products", Asia Pasific Journal of Tourism Research, Vol. 9, No. 3, 255–265, s. 256.

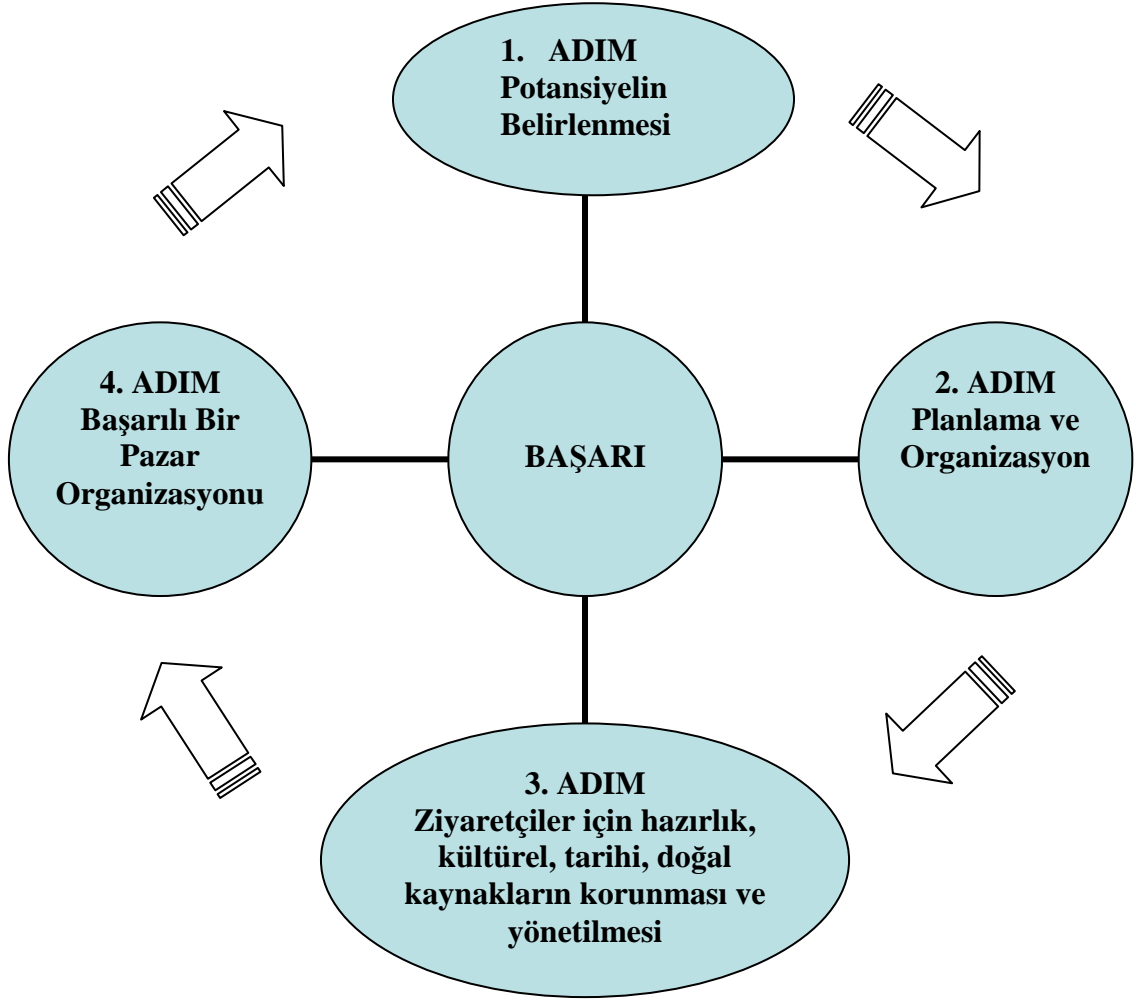
dönüşü olmayacak şekilde zarar görebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Turizm endüstrisi, hem fiziksel ve kültürel çevrede gerilemeye neden olma, hem de gelecek ziyaretçi ve yerel halkın faydalanacağı şekilde kültürel mirasın korunmasında önemli bir yere sahiptir. Bu da sistemli bir planlama ve alan yönetimi ihtiyacını öne çıkartmaktadır.⁹

Miras yönetiminde aşılması gereken en önemli zorluk; turizm ve kültürel turizmin farklı önceliklerinin ve farklı yapılarının olmasıdır. Turizm daha pazar odaklı ve ekonomik faydalarla ilgilenirken kültürel miras uzun vadede korumayla ilgilenmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak yapılması gereken en önemli şey bu iki kavram arasındaki dengenin sağlanabilmesidir.¹⁰

Kültürel turizm alan yönetiminin kültürel miras alanlarında uygulanma süreci Şekil 1.1’de adım adım görülmektedir. Şekil incelendiğinde; ilk adım olarak turizm potansiyelinin belirlenmesi gerektiği, potansiyel belirlenip alanın değerlerinin tanıtılmasından sonra ikinci adım olan planlama ve organizasyon aşaması gelmektedir. Bu aşamayı ziyaretçiler için hazırlık, kültürel, tarihi, doğal kaynakların korunması ve yönetimi aşaması takip etmektedir. Bu aşamanın son adım olan başarılı bir pazar organizasyonunun oluşmasına imkân sağlayacak esneklikte olması gerekmektedir.

⁹ Hovinen, G. R. (2002) Revisiting the Destination Lifecycle Model, *Annals of Tourism Research*, Volume 29, Issue 1, January, 209-230, s. 212.

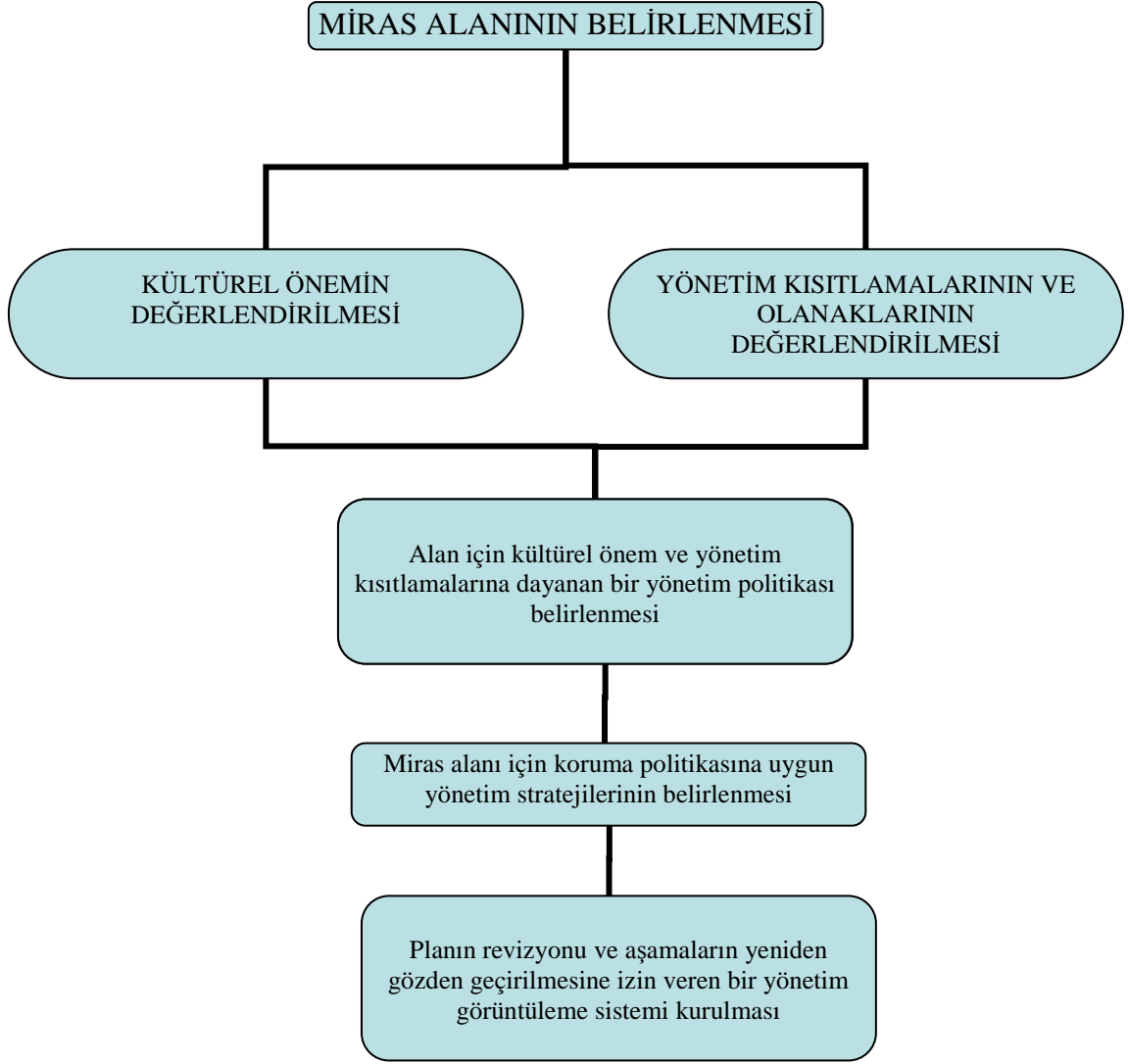
¹⁰ Abacılar P. (2008) Doğal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi “Boğaziçi – Arnavutköy Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir Planlama Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.25.

Şekil 1.1: Kültürel Turizm Alan Yönetiminin 4 Aşaması

Kaynak: <http://www.culturalheritagetourism.org/fourSteps.htm>, erişim tarihi: 14.10.2010.

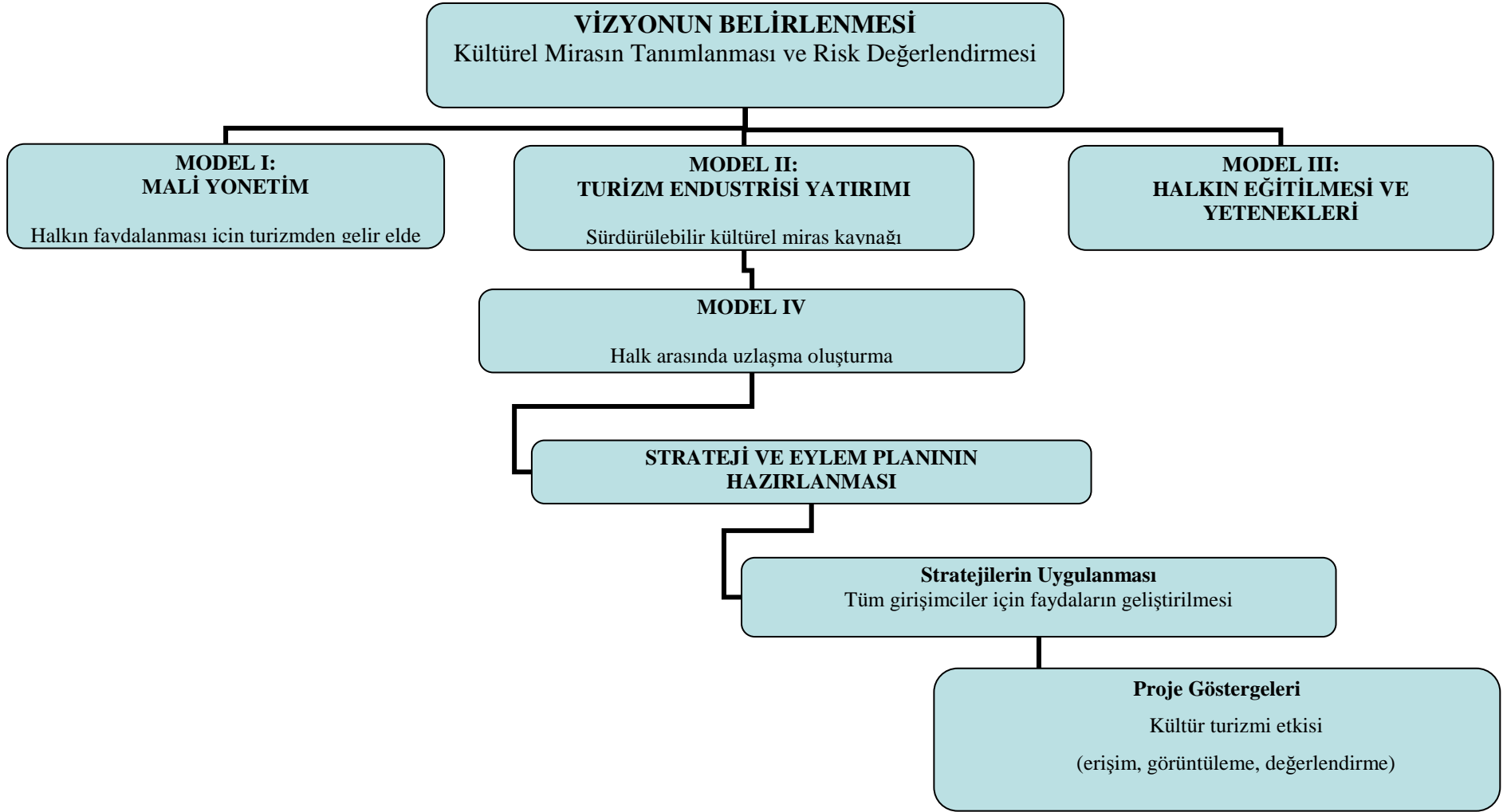
Kültürel miras alanının yönetimi temel adımların uygulanması ile gerçekleştirilmektedir. Bu adımlar Şekil 1.2'ye bakıldığında kültürel miras alanının tanımlanmasını sağlayacak yönetim olanaklarının ve alanın değerlerinin belirlenmesi sürecin ilk evresini, alan yönetimine şekil verecek politikaların saptanması ve bu politikalara uygun stratejilerin belirlenmesi planlama aşamasını oluşturmaktadır. Tüm bu aşamaların geri dönüş ve eksiklerin düzeltilmesine olanak sağlayacak özellikte olması başarı için önemlidir.

Şekil 1.2: Kültürel Mirasın Planlama Aşamaları

Kaynak: Abacılar P. (2008) Doğal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi “Boğaziçi – Arnavutköy Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir Planlama Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 27.

Şekil 1.3’te başarılı ve sürdürülebilir bir kültürel miras yönetimi modeli bulunmaktadır. Bu model kültürel miras yönetimi için gerekli olan kriterleri ve yönetim aşamalarını ortaya koymaktadır.

Şekil 1.3: Kültürel Miras Yönetim Modeli

Kaynak: Abacılar P. (2008) Doğal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi “Boğaziçi – Arnavutköy Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir Planlama Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 28.

1.1.1. Kültürel Mirasın Önemi

Bütün halkların gözünde geleneksel mimari özel bir yere sahiptir ve haklı bir gurur kaynağıdır. Toplumun özelliklerini yansıtan ve çekici bir ürün olarak kabul edilmektedir. Ciddi görünmez ama düzenlidir. Faydacı olmasının yanı sıra, ilgi çekici ve güzeldir. Hem çağdaş yaşamın ilgi odağı hem de toplumun geçmişinin bir belgesidir. İnsan eseri ve zamanının ürünüdür. İnsanın dünya üzerindeki varlığının nüvesini oluşturan bu geleneksel armonileri yaşatmak için çaba göstermemek insanlık mirasına yakışmayan bir davranış olurdu.¹¹

Bir toplumun kültürünün temel anlatımı olan sivil mimarlık, bir yandan o kültürün bölgesiyle ilişkisini gösterirken, diğer yandan dünyanın kültürel çeşitliliğini yansıtmaya bakımdan önemlidir. Geleneksel yapı, toplumların barınmak için kullandıkları doğal ve geleneksel yöntemdir. Bu sosyal ve çevresel kısıtlamalara bağlı olarak değişen ve sürekli uyarlanan bir süreçtir. Günümüz dünyasında yöresel yapı gelenekleri ekonomik, kültürel ve mimari birörnekleşme ile tehdit edilmektedir. Globalleşmeye nasıl karşı durulacağı toplumların yanı sıra, hükümetlerin, plancıların, mimarların, korumacıların ve çeşitli disiplinlerin uzmanlarından oluşan gurupların temel sorunudur.¹²

Kültürün birörnekleşmesi ve tüm dünyadaki sosyo-ekonomik değişim nedeniyle terk, iç denge ve bütünleşme gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalan geleneksel yapılar çok zor durumdadırlar.¹³

Günümüzde neredeyse tüm endüstrilerde hızlı bir talep değişikliği söz konusudur. Bu değişimlerde üretimde Fordist (tek çeşit ürün) yaklaşımdan Post Fordist (emeğin üretime dahil edilmesi) anlayışa kayışın kısmen etkili olduğu savunulmaktadır. Bu değişimlerin turizmdeki yansıması, 1960-70'lerdeki Fordist anlayışla kitlesel ve standart olarak üretilen tatil paketlerinden, daha kişiye özel tüketim kalıplarına kayış şeklinde özetlenebilmektedir.¹⁴

¹¹ ICOMOS (2008) Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, Erişim Tarihi, 08.02.2008, s. 65.

¹² ICOMOS (2008) a.g.e., s. 65.

¹³ ICOMOS (2008) a.g.e., s. 65.

¹⁴ Bahçe A.S. (2009) a.g.e., s.2.

İnsanların isteklerinin çeşitliliği ve talebin artması, tipik güneş, kum, deniz tatil tipinden uzaklaşmaları ve ayrıcalıklı olma, farklılık arzuları ve eşsiz kişisel deneyimlerin günün trendi olması, insanları daha sofistike tatil tiplerine yöneltmektedir. Turizm endüstrisindeki odak noktasının ürün bazlıdan tüketim bazlıya yönelmesi de eşsiz bir deneyim ihtiyacını doğurmaktadır. Bu deneyim ihtiyacının karşılanabilmesi için insanların dikkatleri kültürel miras turizmine çevrilmiştir. Kültürel miras kaynaklarının eşsiz ve aynı zamanda kolektif doğası, bu türden turistik yerlerin turizm endüstrisinde özel bir yer oluşturduğunu ifade etmektedir. Ayrıca; kültürel miras alanları, bilgiyi turiste yayma gücüyle, bilgiyi kontrol etme gücünü de başarmıştır.¹⁵

Kültürel miras sadece insanların kendilerini tatmin etme, trendleri takip etme ve deneyim kazanma ihtiyaçlarını değil aynı zamanda aidiyet duygusunu da ön plana çıkartmaktadır.¹⁶

Aidiyet duygusu kültürel kimliği desteklemektedir. Her kültürün kimliği evrensel bir nitelik taşımaktadır. Kültürel kimlik genellikle grupların, kişilerin ve toplumların tekilliğini gösteren, onların tek bir düşünce altında kabul edilip onları ayıran sınırların ortadan kaldırılmasını yasaklayan ve dil bilimiyle, akrabalıkla, estetikle ve politikayla ilgili gerçekler arasındaki ilişkiyi dönüştüren şey olarak tanımlanmaktadır.¹⁷

Yurttaşların kişisel kimlikleri onların kentlerinin kimlikleriyle doğrudan ilgilidir. Bağlantılı kentte göç dinamikleri yeni ve güçlü kentsel kimliklerin oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Hem tarihsel özellikler hem de ortaya çıkan gelişmeler sonucu her kent kendi sosyal ve kültürel karışımını geliştirecektir. Bağlantılı kentte kentsel çevredeki kültürler arasındaki değişimler ve bunların iletişimi ve aşamalı kaynaşması kent yaşamına çok daha büyük bir zenginlik ve çeşitlilik katacaktır. Sonuçta bu, yalnızca bir oturma/yaşama çevresi olarak değil aynı zamanda bir çalışma, eğitim, iş ve eğlence mekânı olarak da kentin genel çekiciliğine katkıda bulunacaktır.¹⁸

¹⁵ Apostolakis A. (2003) "The Convergence Process in Heritage Tourism", *Annals of Tourism Research*, Vol. 30, No. 4, 795–812, s. 797.

¹⁶ Henderson J. C. (2002) "Built Heritage and Colonial Cities", *Annals of Tourism Research*, Vol. 29, No. 1, 254–257, s. 255.

¹⁷ Edson G. (2004) a.g.e., s. 338.

¹⁸ Özdemir M.Z. D. (2004) "Yeni Atina Bildirgesi (Şartı) 2003", *Planlama*, 4, 67–78, s. 69.

Bireyler kültürel mirası, kendi kimlik, deneyim, gelenek ve diğer sosyal veya duygusal boyutlarına dayanarak kişisel olarak değerlendirmektedirler. Aynı tarihi eser veya yer, farklı kişilerce farklı şekillerde algılanabilmektedir. Bunun nedeni ise; bireylerin kendi kültürel geçmişlerine bağlı olarak tarihi yerleri farklı olarak algılamalarıdır. Sergilenen tarih deneyimden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Bu durum bireyin atalarına veya köklerine bağlı olmasına neden olmaktadır. Bu anlamda kültürel miras alanları insanların kendilerini anlamaya geldikleri yerler olarak görülmektedir.¹⁹

Geçmiş bilmek bugünü anlamaya yardımcı olmaktadır. Geçmiş hem kişisel hem de toplum benliğini anlama açısından büyük önem taşımaktadır. Geçmiş hatırlama, benliği anlama yeteneği anlamlı, amaçlı ve değerli bir davranıştır. Geçmiş ayrıca ondan ders alındığı için de önemlidir. Daha iyi bir gelecek için hem insanların hem de toplumların geçmiş bilmeleri gerekmektedir. Geçmiş bugünü zenginleştirmekte, bireylere ve toplumlara bugünü yaşatmaktadır. Ayrıca geçmiş bugünün eksikliklerini de gidermektedir.²⁰

Günümüzde geçmişe ait değerlerin bu kadar ilgi çekmesi, birden fazla faktörün etkisi altında gelişim göstermiştir. Bunlardan ilki, nostalji güdüsüdür. Geçmiş koruma güdüsü, insanın kendisini koruması ile ilgili güdüsünün bir parçasıdır. Geçmiş bilmeden gelecekte nereye ulaşabileceğimizi anlamak bu açıdan güçlük taşımaktadır. Geçmiş, bireysel ve kolektif kimliğin zeminini oluşturmakta, geçmişe ait nesnelere de kültürel semboller olarak birer anlam kaynağı olmaları açısından önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze süregelen süreç, rastlantılara bağlı bir karmaşanın içinden bir süreklilik duygusunun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu sırada değişim kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkacaktır. Bu da istikrarlı bir anlam sisteminin hem yeniliklerin hem de bozulmaların üstesinden gelmesini sağlamaktadır. Nostalji güdüsü, krizlere uyum sağlamanın önemli bir aracı olarak dikkati çekmekte, toplumsal bir yumuşatıcı rolü üstlenmekte ve güvenin zayıfladığı ya da tehdit altına girdiği bir durumda ulusal kimliği güçlendirmektedir.²¹

Geçmiş ilgiyi arttıran bir diğer faktör de turizm olgusunda daha belirgin bir şekilde varlığını hissettiren globalleşmedir. İnsan hayatı küreselleşmeden etkilendikçe yerel mekânların kültür ve tarihlerinin önemi daha da artmıştır. Bu önem, yerel değerlerin

¹⁹ Poria Y., Reichel A., Biran A. (2006) "Heritage Site Management Motivations and Expectations", *Annals of Tourism Research*, Vol. 33, No. 1, 162–178, 164.

²⁰ Chronis A. (2005) "Coconstructing Heritage at the Gettysburg Storyscape", *Annals of Tourism Research*, Vol. 32, No. 2, 386–406, s. 214.

²¹ Aliağaoğlu, A. (2004) a.g.e., s. 52.

korunması fikrini ortaya çıkarmış, aynı zamanda miras turizmi olgusunun gelişimine katkıda bulunmuştur. Globalleşme, özellikle sanayinin ilk gelişim alanlarında sanayinin gerilemesine etki etmiştir. Sonuçta sanayileşmeye ait yapılar ve kalıntılar, sanayi alanları, binalar miras turizmi açısından görülmeye değer alanlar haline gelmiştir. Miras turizminin ortaya çıkış nedenlerinden biri de toplumda meydana gelen sosyal değişimdir. Bu değişime bağlı olarak, Batılı ülkelerde modern turist tipi (post-mass) veya “yeni orta sınıf” (new middle class) diye adlandırılan bir kavram ortaya çıkmıştır. Bu sınıfın ortaya çıkışı, sosyal sınıfların kendilerini diğer sosyal sınıflardan eğitim, meslek ve tüketim açısından farklı kılma isteklerinin bir sonucudur.²²

Başka bir anlatımla “yeni orta sınıfın” Amerikan psikolog Maslow’un güdüler sıralamasında, kendini gerçekleştirme güdüsü ile ilgili olduğu söylenebilir. Maslow güdüler sıralamasını beş farklı gruba ayırmıştır. Buna göre kendini gerçekleştirme güdüsü, yaşam ihtiyaçları, güvenlik ihtiyaçları, bağlanma ve sevgi ihtiyaçları ve benlik ihtiyaçlarından sonra en son ihtiyaçtır. Her ihtiyacın etkili olması ancak kendisinden sonra gelen ihtiyacın karşılanması ile mümkündür. Daha alt düzeydeki güdünün karşılanması doyuma yol açarken, kendini gerçekleştirme güdüsü ortadan kaybolmayan bir ihtiyaçtır. Birey bu güdüsünü nedenli çok doyurursa, bu yöndeki davranış ve istekleri de o oranda artacaktır. Bu şekilde ortaya çıkan farklı davranış ve istekler turizm tüketimini de etkilemiştir. Başka bir deyişle miras turizmi, yeni ortaya çıkan bu sınıfı diğer sosyal sınıflardan farklı kılmaktadır. Böylece modern ve postmodern turist tipi gelişim göstermiştir. Modern turist tipi “eski turizm” (old tourism) anlayışını nitelendirmekte iken, postmodern turist tipi “yeni turizm” (new tourism) anlayışının gelişimine neden olmuştur. Eski turizm anlayışında kitlesel tüketim (fordist kitlesel tüketim) ağırlıklı iken, yeni turizmde post fordist tüketim önem kazanmıştır. Kitlesel tüketimde üretici önemli yere sahip olup, üretilenler ise birbirine benzemektedir. Oysa post fordist tüketim anlayışında üreticiden çok tüketici istekleri ön plana çıkmış, üretilenler farklılaşmış ve çeşitlenmiştir. Bu turizm türünde öğrenme ve keşfetmeye ait duygular esas motivasyon kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenlerle turizmde sıradanlıktan uzaklaşma ve kendini kültürel açıdan zenginleştirmeye doğru bir eğilim ortaya çıkmıştır.²³

Günümüzde doğal ve kültürel çevrenin hızla yıpranmasına neden olan, bilimsel çevrelerde ve toplumun duyarlı kesimlerinde ciddi kaygılara yola açan olumsuz bir süreç yaşanmaktadır. İnsan-doğa ilişkilerindeki sağlıksız gelişmelerin ulaştığı aşırı düzey, yirminci yüzyıl insanını

²² Alişaoğlu, A. (2004) a.g.e., s. 52.

²³ Alişaoğlu, A. (2004) a.g.e., s. 52.

yeniden düşünmeye yöneltmiş, bozulan çevrebilimsel denge ve artan çevre sorunları, uluslar arası topluluğun tümünü etkileyecek boyuta ulaşmıştır.²⁴ Ayrıca, dünyadaki nüfus artışı ve çeşitli kullanım alanlarının giderek yayılması ile ilgili istatistikler incelendiğinde yakın bir gelecekte yeryüzünün (açık denizler, buz ve kum çölleri hariç) hiçbir yerinin doğal halde kalmayacağı ortaya çıkmaktadır. Tüm kullanılabilir alan; tarım, otlak, yerleşim ve sanayi yeri olarak insan hizmetinde olacaktır. Dolayısıyla, yeryüzünde bazı doğal alanların kalabilmesi, şimdiden belirlenecek milli parklar ve diğer koruma alanlarının kurulmasına bağlıdır.²⁵

1.1.2. Kültürel Mirasın Korunması

Tarihi çevreyi korumanın amacı, tarihi yerleşmeleri yok olmaktan kurtarmak, kültür mirasını günümüz yaşamıyla bütünleştirmektir. Tarihi yapı ya da çevreyi koruma kavramı, gelişmesinden çok önce, yaşamın bir parçası olarak hep vardı, fakat bugünkü anlamının dışında; sadece sahip olunanın ömrünü uzatmak, ondan daha fazla yararlanmak anlamlarını içermekteydi. Günümüzde ise tarihi çevre, geçmişte olmayan bir kültürel statü, bir dokunulmazlık statüsüne eriştiği için korunmaktadır. Bugün tarihi çevrelerin işlevsel değerinin yanı sıra estetik, kültürel vb. değerlerinin, anlamlarının bilinmesi ve geleceğe aktarılmasının sağlanması endişeleri bu boyutun da önüne geçilmesine neden olmuştur. Toplum sadece bugünü ve yarını ile değil, bütün geçmişi ile tanınıyorsa, geçmişin en görkemli ve kesin görüntüsü bütün bir kent dokusunda yaşamaktadır ve değişme, gelişme, yeni aşamalar, sağlıklı bir toplumun kaçınılmaz yoludur. Ancak, bu yol geçmişimizin değerlerine eğilmeyi, onların yaratılmalarındaki bileşenleri gözden geçirmemeyi gerektirmez. Geçmişimizin ürünlerini, onların yaratılma ortamlarını açıklıkla ortaya koymak, üstelik gelecek için aydınlık bir yol bulmayı da kolaylaştırmaktadır.²⁶

Tarihi çevre korumanın gerekliliğinin iki önemli boyutu vardır. Kültür varlıklarının bugüne ulaşan yapılarının, aynı ya da farklı işlevler ile kullanılarak elde edilen tarihi çevre korumanın somut yararları, korumanın gerekliliğinin ilk boyutunu oluşturmaktadır. İnsanlığın, varlığının tüm birikimlerini yansıttığı kentlerin sürekliliği içinde; uygarlığının bilgi

²⁴ Yıldırım A.E., Çobanoğlu N. (2009) "Biyotik Bir Miras: Geleneksel Yerleşim Biçimlerinde Biyotik Değerler", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (1), 97-126, s. 98.

²⁵ Hepcan, Ş., Güney, A. (1996) "Koruma Alanlarında Yeni Yönetim Kategorileri ve Önemi", Ekoloji Çevre Dergisi, Sayı: 20, 6-8, s. 6.

²⁶ Kahya N.C., Sağsöz A. (2004) "Kentsel Sitlerde Değişim: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri", Planlama, 4, 57-66, s. 57.

ve görgü düzeyini hem kendi ulusuna hem de dünyaya sergileyişi, tarihi çevre korumanın ikinci ve günümüzde en geçerli olan boyutunu oluşturmaktadır.²⁷

Kültürel miras sahibi kentlerdeki sit alanlarının en önemli özellikleri yeniden üretilmemeleridir. Turizmin meydana getirdiği fiziksel baskıyla tüketimin yapıldığı kültürel miras alanının kalitesinin düşmesi, ek tesislerin kalitesi ve sit alanlarını gezerken ziyaretçilerin aldığı zevk azalmaktadır. Bu nedenle tipik kentsel kurumsal bağlamda idari sınırların, ekonomik ve fonksiyonel sınırlar ile örtüşmesi, kültürel mirası olan kentlerin gelişimi ayrıcalıklı kılması, bölgedeki mekânsal ekonomik dinamiklerin genel durumunun belirlenmesi ve kentlerin en üst seviyede korunmaları gerekmektedir.²⁸

Avrupa literatüründe, kentsel sit alanlarının korunmasının başlangıcı 17. y.y.'a tarihlenmektedir. Koruma çalışmaları Rönesans döneminde, İtalya'da bulunan antika ve anıtların korunmasıyla başlamıştır. Papalık zamanında, 1624–1750 tarihleri arasında, İtalya Yarımadası'nın işgaliyle kültürel mirasın korunmasıyla ilgili sekiz adet kanun hükmünde kararname çıkartılmıştır.²⁹

Korumayı yasallaştıran ikinci bölge ise İskandinavya'dır. İskandinavya'da ise koruma çalışmaları krallığa ait antika, altın ve gümüşlerin koruma altına alınmasıyla başlamıştır. 17. y.y.'da İsveç ve Danimarka'da da koruma çalışmaları başlamıştır.³⁰

18. y.y. sonları ve 19. y.y. başlarında ise Avrupa'nın diğer bölgelerinde koruma çalışmaları hızla ivme kazanmıştır. 19. y.y.'da ise kültürel mirasın korunması çalışmaları müze koleksiyonculuğu, arkeolojik araştırmalar ve restorasyon çalışmaları ile tüm Avrupa'yı kaplamıştır.³¹

II. Dünya Savaşı ile birlikte Avrupa'daki çöküş birçok arkeolojik çalışma için bir tehdit oluşturmuş, sosyal ve ekonomik planlamayla birlikte kültürel miras yönetiminin oluşmasını sağlamıştır.³² Önce önemli anıtlara fon oluşturan çevrelerin korunması düşünülürken, zamanla yerleşmelerin yeraltı ve yerüstündeki tüm tarihi dönemlere ilişkin birikiminin, bir

²⁷ Kahya N.C., Sağsöz A. (2004) a.g.e., s. 57.

²⁸ Russo A. P.(2002) "The Vicious Circle of Tourism Development in Heritage Cities", Annals of Tourism Research, Vol. 29, No. 1, 165–182, s.168.

²⁹ Saraç D. (2003) History of Archaeological and Cultural Heritage Management in Turkey and Europa: A Look From The Past to Present, Bilkent University, The Institute of Economics and Social Sciences, Ankara, s. 6.

³⁰ Saraç D. (2003) a.g.e., s. 6.

³¹ Saraç D. (2003) a.g.e., s. 6.

³² Wood B.P. (2000) A Multi Regional Analysis of Heritage Management: An Approach to Building New Partnerships, University of Calgary, Faculty of Environmental Design, A Master's Degree Project, Calgary, Alberta, s. 209.

başka deyişle tarihi sürekliliğin korunması ve kent yaşamına yansıtılması düşüncesi gelişmiştir. Ülkemizde ise Avrupa'daki gelişmelerin hemen ve tam olarak uygulamaya konması mümkün olmamış ve kentler tarihsel gelişiminin izlerini kısmen kaybetmiştir. Fakat günümüzde kentlerin birçoğu yeraltında zengin bir birikimin izlerini barındırmaya devam etmektedir ve bu birikimin korunması için koruma kavram ve uygulamalarının geliştirilerek yaygınlaştırılması gerekmektedir.³³

Türkiye'de, 19. yüzyıl sonlarında başlayan doğal ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik çalışmalarda, günümüze kadar geçen süreçte önemli gelişmeler sağlanmış; ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar henüz tam olarak çözülememiştir. Kentleşme ve kalkınma konularına verilen öncelikler, özellikle tarihi kentlerin korunmasına yönelik kaygıları ikinci planda bırakmış, bu durum korumada uygulamaya dönük somut adımların atılmasına engel olmuştur.³⁴

Kültürel miras, geçmişle gelecek arasında köprü kuran, kimlik sorununu çözebilen, tarih ve aidiyet bilinci yaratan, kuşaklararası iletişimi sağlayan değerlerdir. Bu değerlerin yok olması ya da azalması, toplumdaki iletişimi ve dayanışmayı zayıflatmakta, giderek kimlik bunalımı ya da bir yere ait olamama duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Kültürel mirasın korunması, ulusların kimlik sorunları tartışmalarının temelini oluştururken, söz konusu değerlerin insanlığın ortak mirası olduğu, başka bir ifade ile ulus ötesi niteliğe sahip olduğu ve bu çerçevede korunmaları gerektiği de unutulmamalıdır.³⁵

Türkiye'de kent planlama, başlangıcından itibaren fiziksel sorunların, fiziksel tarafı ağır basan planlarla çözümü kapsamında ele alınmıştır ve kentlerin gelişmesi ve korunmasında farklı yaklaşımlar geliştirme yolları aranmamış, imar plancılığı ve imar planlaması ile bütüncül kent planlamasından uzak bir yapı süregelmiştir. Kent planlama, 1970'lerden itibaren aynı tip planların yapımı ile sürdürülmektedir. Aynı tip planlar tek tipleşen kentleri yaratmışlardır. Özgün yapıları olan kentler de benzer şekilde, "tek tip" koruma amaçlı imar planları ile değerlerini yitirmektedirler. Özellikle, kentsel korumanın statik yapısı, kentlerin

³³ Aydeniz N.E. (2009) "Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları", Journal of Yasar University, 4(16), 2501–2524, s. 2501.

³⁴ Yücel, C., Gülersoy, N.Z. (2006) "Türkiye'de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması İçin Bir Sistem Önerisi", İTÜ dergisi/a, mimarlık, planlama, tasarım, Cilt:5, Sayı:1, Mart, 3-14, s.4.

³⁵ Kiper, P. (2006) Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye-Bodrum Örneği, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, s.15.

hem tarihsel dokularındaki sorunları çözümsüz hale getirmekte hem de kentin diğer alanlarına yoğun imar baskısı yaratmaktadır.³⁶

Yeryüzündeki kentlerin çoğunda yaşanan benzer yapılaşma eğilimleri, giderek kentlerin birbirine benzemesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Aynı tarz yapı teknolojisi ve malzemeleri kullanılarak benzer mimari üslupla yapılan çok katlı yapıların yaygınlaşması ile kentler giderek birbirine benzeşmektedir. Çağımızda, özellikle küreselleşmenin mekâna yansımalarının göstergelerinden biri olarak, farklı coğrafyalardaki kent parçalarının giderek birbirlerine benzemesi süreci yaşanmaktadır. Kentler bir örnekleşmektedir. Benzer tasarımlarla, aynı yapım teknolojisi ve aynı yapı malzemesi ile üretilen, bir bakıma prototip (ilk örnek) yapılar, dünya kentlerini birbirine benzeştirirken, “yakınlaştırırken”, yerel özgünlüklerin belirlediği kent kimliklerini yok etmektedir. Böylesi bir kimliksizleşme süreci sonunda ise dünya gerçekten “küçültmekte”dir. Bu birörnekleşme süreci salt kent mekânında değil toplumsal yaşam biçiminde de gözlenmektedir.³⁷

Kültürel miras alanlarındaki tarihi çevre farklı zamanların katmanlaştığı, üst üste, yan yana geldiği bir alandır. Kimi kez bir öncekini silerek, kimi kez birbirine eklemlenerek, kimi kez bir öncekinden izler, bilgiler taşıyarak bu katmanlaşma oluşmaktadır. Kimi yapılar, meydanlar bugün sadece yaşlıların belleğinde varlıklarını sürdürmektedirler. Tarihi çevrenin korunması gündeme geldiğinde de toplumsal yaşam göz ardı edilmemelidir.³⁸

Koruma, kente ekonomik bir ivme kazandırmakta olup, birçok toplum günümüzde korumayı, ekonomik gelişme stratejisi olarak algılamaktadır. Kültürel değerlerin kazanımı, yerel ekonomileri canlandırıp, yeni istihdam olanakları sağlayacaktır. Kültürel değerlerin korunması sonucunda aşağıdaki yararlar ortaya çıkacaktır;

- Toplumdaki kültürel zenginliğin tanınması,
- Yerel karakterler ve özelliklerin sahiplenilmesi,
- Aidiyet ile yerel, bölgesel ve ulusal kimlik duygusunun geliştirilmesi,
- Toplumsal imajın yükseltilmesi,
- Yerel ekonominin özellikle turizm yoluyla canlandırılması,

³⁶ Erbey D.E. (2004) “Kentsel Koruma ve Yenileşmede Dönüşüm Projeleri – Eyüp Rehabilitasyon Projeleri”, Planlama, 4, 79–89, s. 79.

³⁷ Kiper P. (2004) “Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri”, Planlama, 4, 14–18, s. 17.

³⁸ Saygın N.Y., Kiper N., Güçer E. (2004) “Bir Stüdyo Çalışması, İYTE: Alaçatı Tarihi Yerleşim Alanı Koruma Projesi”, Planlama, 4, 34-47, s. 35.

- Varolan eski yapı stokunun onarılarak işlev verilmesi,
- Kültür öğelerinin gelecek kuşaklara aktarılması,
- Toplumsal bilinç ve refahın artırılması.³⁹

Batıda koruma kültürünün gelişimindeki kuramsal olgunun temelinde kentlilik bilinci ve planlı kent düşüncesi yatmaktadır. Planlama fikri ise Helenistik kent planlarına, Roma kentlerine, Rönesans'a, Barok döneme ve Sanayi Devrimi kent düşüncesine uzanmaktadır. Ayrıca antik dünyanın talan edilmesi, güzel sanatların tarih bilincine katkısı ve geçmişten esinlenmenin ulusal benliğe etkisi, diğer nedenler olarak sayılabilir.⁴⁰

Tarihi çevreyi korumanın karşısına çıkan engellerden birisi, sanayileşme ve günümüzdeki süreci küreselleşmedir. Sanayinin, insan çevresinin sağlıklı gelişmesini engelleyen tek boyutlu yorumu, insani nitelikleri göz ardı eden tüketim baskısı, yaşam ile organik ilgisi kesilmiş bir kör üretim düzenine köle olmak gibi unsurlara karşı çıkmaktadır. Sanayi üretiminin ortaya çıkardığı kültür, sadece daha fazla kar için üretim ve sınırsız tüketim üzerine kuruludur. Niteliğin değil niceliğin yani sayının öne çıktığı bir toplumsal yapı gittikçe yaşamın düzeyini de düşürmektedir.⁴¹

Tarihi çevrenin bakımı, onarımı ve kullanımı, kültürel turizm yoluyla yöreye kazanç sağlayacak ve koruma bölgeleri, trafik, gürültü ve kaza kirliliğinden uzak, daha yeşil emniyetli, huzurlu ve insan boyutlarına daha yakın ortamlar olarak çıkacaktır. Bu özellikleriyle tarihi alanlar, modern kent içinde soluk alınabilecek, çöl içinde vaha gibi algılanabilecektir.⁴²

Kültürü sahiplenmek, herkesi insan kılmakta ve özelliklerimizi tanımlamaktadır. Dil, din, yemek alışkanlıkları, müzik ve diğer öğeler açısından insanları ayırmaktadır. İnsanla çevreyi birbirine bağlayan mekanizmalar da kültürel nitelikli olup, kültürle ilişkisi vardır ve kültürle değişmektedir. Bir eser; güzel olduğu için estetik açıdan, taşıdığı kültürel özellikleriyle bilgi ilettiği için belgesel açıdan korunmalıdır. Bunun yanında, bir yapıtın tarihsel açıdan fonksiyonel, düşünsel, sosyal, ekonomik, politik, dinsel, önemli kişi ya da olayla ilişkili olma gibi diğer korunma gerekçeleri de bulunmaktadır. Bu yapıtlar tarihe tanıklıklarını gelecek kuşaklara, ancak ayakta sağlam kalarak aktarabileceklerdir. Sahip oldukları güzelliklerle insan

³⁹ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.23.

⁴⁰ Yeter E. (2007) Kentsel Gelişme ve Kültür Değerleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, s.56.

⁴¹ Karaoğlu, S. (1996) "Restorasyon İlkeleri Doğrultusunda Sanat Eserleri Restorasyon Eğitimi Üzerine Öneriler", I. Ulusal Restorasyon Eğitimi Sempozyumu Tebliğler, 3-5 Ekim, Safranbolu. 115-119, s. 116.

⁴² Karaoğlu, S. (1996) a.g.e., s. 116.

tarafından üretilen diğer ürünlerden ayrılan ve sanat ya da tarihi eser olarak adlandırılan bu objeler, yaşama geçtikten itibaren çeşitli olumsuzluklara karşı yaşam mücadelesi vermektedirler. Örneğin; mimari binalar, zaman içinde, ortamın ve iklim koşullarının etkisi ile kırılma, kopma, kirlenme gibi etkilenmelerle fiziksel yapısında bozulmalara uğramaktadırlar.

43

Devamlı olarak ikamet edilmediği durumlarda, açık hava müzesi niteliğini koruyarak geçmişte nasıl bir mekânda yaşandığını göstermesi bakımından değerlidir. Bu tarihi çevreler arkeolojik, tarihi, estetik önemlerinin yanı sıra folklorik değerleri nedeniyle de korunmaktadırlar. Özgün karakterini koruyabilen yerleşmeler, halk sanatının tanınması yönünden de öğretici olmaktadır. Diğer yandan bakırcılık, gümüş işlemeciliği, saraçlık, el dokumacılığı, ahşap oymacılık gibi sanatların tarihi mekânlarda ve geleneksel ortamda üretilmesi, kültürel zenginliğin yaşatılması ve tanıtılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Mevcut merkezlere kentsel projeler yoluyla estetik ve ekonomik değer kazandırılması, kentdaşların ortak belleklerinde öne çıkan tarihsel / kültürel / mekânsal / mimari değerlere önem verilmesi, toplumsal yaşamın canlandırılmasında kent yönetimlerince uygulanmaya konması beklenen politikalardır.⁴⁴

Kültüre Avrupa boyutunda baktığımızda; Avrupa kimliğinin oluşumu ve yurttaşların kendilerini ona dahil hissedebilmeleri için belirleyici öneme sahip olan kültür, AB boyutunda ekonomik ve sosyal birlikteliğin güçlendirilmesine katkı sağlayan bir unsur olarak baktıkları görülmektedir. Tarihi ve kültürel mirasın kentleri canlı tuttuğu ve büyük bir çekim gücü oluşturduğu düşüncesi benimsenmektedir. Turizm ve yatırım yoluyla kent halkının beldesini sahiplenmesine ve zenginliğine doğrudan yapacağı olumlu etki birliğin, bu değerlerin yaşatılmasına yönelik proje ve finans kaynaklarını harekete geçirmesini sağlamaktadır.⁴⁵

AB'nin, kültür politikası konusundaki yetkisinin ilk kez yer aldığı Maastricht Antlaşmasında (1992) aidiyet ile rekabet arasındaki gerilim durumu yansıtılmış ve AB'ye, "kültürel çeşitliliğe saygı duyarak kültürel mirası koruma ve geliştirme" görevi verilmiştir (Madde. 128). Yapısal Fonlar ile Kültürel Eylem Planı, bu çabalar için en önemli araç olarak görülmektedir. AB'nin kuramcısı Jean Monnet yaşam kesitine ilişkin değerlendirmesinde, "*Bir daha baştan başlayacak olsam kültürden başlardım*" demiştir. Monnet bilimle başlamakla kuşkusuz başarısızlığa uğramamıştır. O zamanki bakış açısına

⁴³ Karaoğlu, S. (1996) a.g.e., s. 116.

⁴⁴ Yeter E. (2007) a.g.e., s.61.

⁴⁵ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 61.

göre de bu yol doğru idi. Ancak dile getirişi, kültürün Avrupa'nın birleşmesi için taşıdığı önemi göstermektedir. Avrupa'nın en büyük gücü çeşitliliktir ve bu çeşitlilik Avrupa kültürünün bir göstergesidir.⁴⁶

AB kapsamında 1985 yılından bu yana uygulanan “Avrupa Kültür Başkenti” etkinliği ise, iki yönden Avrupa halklarının yakınlaşmasına katkıda bulunmaktadır: Bir taraftan kentin belirli kültür değerlerini herkese ulaşılabilir kılarken, diğer yandan ise kenti tüm üye ülkelerin kültür etkinlikleri için bir sahne haline getirmektedir. 2010 yılında İstanbul, Essen ve Pécs kentleri Avrupa Kültür Başkenti olmuşlardır.⁴⁷

1.1.2.1. Kültürel Mirasın Korunma Yolları

Koruma kültürünün ve anlayışının tam anlamıyla yer edinemediği günümüz Türkiye'sinde, “kentsel arkeoloji” bir disiplinlerarası çalışma kültürü olarak özümsememiştir. Finansal ve yönetsel sorunlarla beraber, tarihi kent merkezlerindeki arkeolojik değerler/katmanlar, kültürel öğeler olarak algılanmak yerine, kentsel gelişmeyi kısıtlayan engeller olarak görülmüş ve bu bakış açısı nedeniyle tarihi kent merkezlerimiz, kültürel birikimi yansıtmaktan uzak; modern gereksinimlere yanıt veremeyen ve kentsel olanaklardan yararlanamayan sorun alanları halini almıştır. Bu sorunun en somut ve güncel örneklerini İstanbul Tarihi Yarımada, Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi, İzmir Agora Çevresi veya yaşadığımız kentin tarihi merkezinde çok rahatlıkla gözlemleyebiliriz.⁴⁸

Koruma konusunda farklı yaklaşımlar ortaya konulmakta olup, temelde ekonomik, politik, toplumsal ve mekânsal boyutları da olan kültürel bir eylemdir. Koruma eylemi şu sınıflandırmaya tabi tutulabilir:

a. Preservasyon (Preservation): Tümüyle, hiçbir değişiklik yapılmaksızın, aynen korumadır.

b. Restorasyon (Restoration): Eserin orijinaline yönelik onarımını ve sağlıklılaştırılmasını da içeren korumadır.⁴⁹ Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların onarımı, özgün işlevi ve yeni kullanımı için getirilen müdahale biçimlerinin rapor ve projesini ifade etmektedir.⁵⁰

⁴⁶ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 61.

⁴⁷ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc975_en.htm, Erişim Tarihi: 19.10.2010.

⁴⁸ Belge B. (2004) “Çok Katmanlı Tarihi Kent Merkezlerinin Yönetimi: Kentsel Arkeoloji ve Planlama”, Planlama, 4, 48-46, 49.

⁴⁹ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.18.

c. Konservasyon ve Konsolidasyon (Conservation ve consolidation): Yapısal bütünlüğü sürdürecektir şekilde, orijinal yapıya fiziki müdahaleyi de içeren korumadır.

d. Rekonstitüsyon (Reconstitution): Yapının parçalara ayrılarak aynı mekân ya da başka bir alanda korunan parçalarla yapının yeniden yapılması olup, afet ya da savaş sırasında yıkılan parçaların yeniden bir araya getirilmesi bu tür koruma anlayışına örnektir.

e. Restitüsyon (Restitution): Yapının eldeki belgelere dayanılarak yeniden inşa edilmesi ile eskinin canlandırılmasına yönelik koruma anlayışı ve daha çok, yitirilen tarihi yapının yeniden inşasına yönelik bir çabadır.⁵¹ Tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların ve yakın çevresinin analizi, benzer yapılarla karşılaştırılması, özgün veya belli bir döneme ilişkin belgeleri ve çizimleri içeren öneri projesini ifade etmektedir.⁵²

f. Rekonstrüksiyon (reconstruction): Yıkılan yapının aynı anlamda yeniden yapılmasıdır.

g. Replika (Replication): Yapının aynısını başka mekânlarda da kopyalamak anlamına gelmektedir. Genelde orijinal yapı ile aynı zamanda farklı mekânlarda bulunmaktadır.⁵³

Bu sayılanlar içerisinde en ideal koruma yöntemi preservasyondur. Zira tarihi yapıların tahribine yol açacak koşullara engel olup, onları yapıldıkları şekliyle yaşatmak demektir. Ama bunun çok da kolay olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle diğer koruma eylemleri gündeme gelecektir ki bunlar arasında özellikle restorasyon, daha çok uygulama olanağı bulunmaktadır. Gerek dünyada gerekse ülkemizde çeşitli koşullar altında tarihi özelliklerini kaybetmeye yüz tutan eserler bu yöntemle kazanılmaya çalışılmaktadır.⁵⁴

Restorasyon çalışması proje hazırlama ve uygulama içerikli iki ana bölümde gerçekleşecektir. Proje hazırlama bölümü ise röleve projesi (mevcut durumu gösterir), restitüsyon projesi (eserin ilk yapıldığı andaki durumunu gösterir) ve restorasyon projesi (binanın alacağı fonksiyonla birlikte yeni durumunu gösterir) olmak üzere üç ayrı çalışmayı gerektirmektedir. Hazırlanan bu projelere uygun olarak yapının onarımı ise kuşkusuz hem

⁵⁰ Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği, 23.02.2008.

⁵¹ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.18.

⁵² Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği, 23.02.2008.

⁵³ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.18.

⁵⁴ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.18.

yeterli donanıma sahip yapı teknik elemanlarına hem de uygun nitelikteki malzemeye gereksinme duymaktadır.⁵⁵

Restorasyon dışındaki diğer koruma yöntemlerine ise daha seyrek başvurulmakla birlikte önemli görülmektedir. Her şeye karşın ayakta tutulamayan bir tarihi eseri röleve ve restitüsyon projelerine göre (varsa) rekonstruksiyon yoluyla yeniden yapmak değerli bir uğraş olacaktır. Örneğin, savaşta yıkılan Mostar Köprüsü'nün, yıllar önce hazırlanan rölevesine göre yeniden inşası gibi. Tarihi yapıların röleve projelerinin önceden yapılmış olması, olası yıkımlar sonrasındaki koruma eylemini kolaylaştıracak ve mümkün kılacaktır. Birçok Avrupa kentinde 1. ve 2. Dünya Savaşlarından sonra yıkılan binalar, bu projelerin varlığı sayesinde tekrar yapılabilmektedir. Başta İstanbul olmak üzere birçok tarihi kentimizde bunun eksikliği hissedilirken, Kastamonu'daki çalışmalarda, tescilli binaların röleve projelerinin hazırlanması, öncelikli gündem maddeleri arasında yer almıştır.⁵⁶

Sayılan koruma yöntemleri dışında UNESCO, ilk olarak 1992 yılında kültürel miras yönetimi için bilgisayar destekli bir araç olan CBS'yi kullanılmıştır. CBS kullanılarak koruma altına alınan yerler; Kamboçya'nın Angkor kenti, Vietnam'ın Vat Phou kenti, Türkiye'nin Çanakkale ilinde iki Osmanlı Kalesi ve İtalya sayılabilir.⁵⁷

Bütüncül bir çevre anlayışı, hem tarihi ve doğal çevrenin hem de bu çevrenin öğeleri olan yapıların korunmasını kolaylaştırabilecektir. İnsan-toplum-doğa ve fiziksel çevre ilişkileri bir bütün olarak ele alınır ve bu ilişkiler yaşam kalitesiyle ilintilendirilirse ve değerlendirilirse, tarihi çevreyi korumak daha önemsenecek ve kolaylaşacaktır. Bu bağlamda insan bir kültür bileşeni ve ögesi durumundadır. Plan kararları, spekülatif baskılarla yüksek arazi ve arsa rantı, paraya dönük hesaplar, otomobil kullanımının önceliği gibi ölçütler üzerine oturduğu zaman, insan ve yaşam mutluluğu merkezli bütüncül çevre vizyonu göz ardı edilecektir. Oysa Batı'da birçok kent, tarihini koruyarak yaşamını sürdürmekte ve bundan gelişmelerinde yararlanmaktadır. Ghent, Carcassone ve Brugge gibi.⁵⁸

⁵⁵ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.18.

⁵⁶ Kiper, P. (2006) a.g.e., s.18.

⁵⁷ Alparslan E., Okyar F., Yüce H. (2006) "Kültürel Mirasın Korunmasında CBS'nin Rolü", 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, 13-16 Eylül, Fatih Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 1-6, s. 4.

⁵⁸ Yeter E. (2007) a.g.e., s.67.

Bunun yanında, tarihi yapıları koruma etkinliğinin ekonomik engeli aşmak durumunda olduğu açıktır. Şöyle ki, kent toprağı değerli olup, bu toprak üzerindeki nüfus baskıları ve rant kaygıları, eski ve yeni arasında büyük çatışma doğurmaktadır. Bir tarihi mahallenin ya da binanın korunması, aynı yerde yapılması öngörülen yeni yapıların ekonomik getirisi ve toplumun kültür bilinci yani yöre halkının o mahalleyi ya da binayı sahiplenmesi arasında karşıtlık ortaya çıkmaktadır.⁵⁹

Daha açık anlatımla, toplum ne kadar ileri tarih bilincine ve eğitim (formel anlamda değil) düzeyine sahipse, eskinin elden çıkarılması güç olacaktır. Mülk sahibinin/sahiplerinin kültür bilincinden yoksun maddi kazanç isteğinin, toplumun ve yönetimin tarihi sahiplenmesi karşısında üstün gelememesi arzu edilen olmalıdır. Türkiye’de ise, bunu yaşamak hiç de kolay olmamış ve yarım yüzyılda nüfusu on kat ile otuz kat arasında artan kentlerde, toprak spekülasyonundan elde edilen ve vergilendirilmeyen gelirler, devlet bütçesi düzeyine ulaşmış, tarihi çevre depremden daha etkili bir yıkımla karşı karşıya kalmışçasına yok olmuştur.⁶⁰

Tarihi yapıların korunmasında ortaya çıkan bir tartışma da, bir eski kent dokusunda her büyük anıta ya da yapıya karşın binlerce konut olduğu, dolayısıyla onların kültürel değerini büyük anıtlarla eş tutunca korumanın güçlüğü ve yapılabirliği hususudur. Bu, sadece ekonomik nedenli bir zorluk olarak görülmemektedir. Şöyle ki, konutların mülkiyet açısından kendilerine özgü bir konumları olup, tarih boyunca kazandığı sosyal imgelerle ailenin parçası halindedir. Kişi, evini kullanmak, gönlünce değiştirmek hakkını kendinde görmektedir. Ancak, ailenin ayrılmaz bir parçası olan konutların içinin onlara ait olduğu varsayımı yanında dış cephelerinin kente, kentliye hatta dünya insanına ait olduğu da, kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Her bir konut ayrı bir mimari çizime sahip olup biri diğerine benzemediği gibi, farklı ayrıntıları içermekte ve düşünsel yaratım gücünü ortaya koymaktadır. Kısacası, kentte yaşayan kişi sahip olduğu ya da kullandığı binanın iç mekânını gönlünce düzenleme ve bezeme özgürlüğüne sahipken, *kentsel kurgunun* bir parçası olan yapının dışı; kütlesi ve çevresi ile birlikte kentlilerin ortak beğeni, sevgi ve övünme kaynağı olarak toplumun sayılacaktır.⁶¹

Tarihi ve estetik nedenlerle *anıt* olarak tescil edilmiş yapıların yanı sıra kent dokusu da korunma önceliğine sahip olmalı ve fiziksel çevre, biçimsel özellikleri ya da ayrıcalıkları öne çıkarılarak incelenmeli ve belgelendirilmelidir. Bu kapsamda röleve, fotoğraf ve diğer

⁵⁹ Yeter E. (2007) a.g.e., s.67.

⁶⁰ Yeter E. (2007) a.g.e., s.67.

⁶¹ İzgi, U. (1999) Mimarlıkta Süreç, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, s. 38.

belgelerin derlenerek envanterin hazırlanması, çevredeki yapıların ve altyapıların sınıflandırılması ile doku verilerinin analizi önemli görülmektedir. Bu derleme ve değerlendirme, bölgede yapılacak kentsel yenileme ya da sağlıklılaştırma çalışmaları için veri tabanı oluşturacak, gerekli koşulları, yöntemleri ve kaynakları gösterecektir.⁶²

1975 yılı Avrupa Mimari Miras Yılı olarak kabul edilmiş, çeşitli etkinlikler düzenlenmiş ve bu kapsamda açıklanan Amsterdam Bildirgesinde ilk defa “bütünleşmiş koruma” kavramından bahsedilmiştir. Bu kavram; sadece fiziksel çevrenin, yapıların, objelerin değil, onların içinde ya da yanında yaşayan diğer kültür öğelerinin ve insanların da korunması, yani bütüncül koruma. Bu korumanın güçlüğü ise; küreselleşmenin de hızlandırmasıyla Sanayi Devrimi sonrası yaşanan hızlı kentleşme, içeriği değişmeyen “tarihi bölge” neredeyse bırakmamıştır. Bu nedenle Amsterdam Bildirgesindeki öneri, doğru olanı dile getirmekle birlikte uygulanması kolay olmayan bir içeriğe sahiptir. Tabii ki boş alanlarda açık hava müzesi şeklinde kurulan ve yörenin yüzyıllar öncesi kültür öğelerini mimarisiyle, yaşantısıyla, el sanatlarıyla yaşatmayı amaçlayan mekânlarda böyle bir yapıyı görsel anlamda oluşturmak mümkündür ve dünyada örnekleri vardır: Stockholm’de (Skansen), Oslo’da, Bükres’de, Pekin’de, Moğolistan’ın başkenti Ulanbatur’da, Fas’ın Agadir kentinde, Güney Kore’nin Cheju adasında, Almanya’nın Detmold ve diğer birçok kentinde. Ülkemizde ise, yapımına 2002 yılında başlanılan Kastamonu’daki Doğa ve Kültür Köyü buna örnektir.⁶³

Gerçekten müzelerde zamandan ve mekândan soyutlanmış olarak sergileme yerine, eski doku benzerinde yeniden yapılmış bir açık hava düzenlemesinde bu kültür objelerinin sergilenmesi izleyicilere daha çok etki yapacaktır. Kaldı ki tarihten gelen bir mekânda böyle bir ortamın sunumu, özgürlük ve çevre bütünlüğü açısından daha anlamlı ve çekici olacak, içinde yaşayanlar yok olsa da, onları çevreleyen mekânların ayakta olması, yeni nesiller açısından gözlemlenen tarih olarak algılanacaktır.⁶⁴

Diğer taraftan, Amsterdam Bildirisinden bir yıl sonra 1976 yılında Nairobi’de yayınlanan “Tarihi Alanların Korunmasına ve Çağdaş Rolüne İlişkin Öneri”, kültürel değerlerin kazanımında kamunun rolünü ve katılımını ön plana çıkartmaktadır. Öneri “ *tüm ilgili tarafların yani ulusal, bölgesel ve yerel kamu hizmetlerinin ya da kişi gruplarının sürekli eşgüdümünden sorumlu bir otorite bulunması gerektiği*” ni, ve bu otoritenin “*düşüncelerini*

⁶² Kuban, D. (2001) Türkiye’de Kentsel Koruma, Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 18.

⁶³ Mumford, L. (2007) Tarih Boyunca Kent, (Çeviren: Gürol Koca, Tamer Tosun), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s. 676.

⁶⁴ Mumford, L. (2007) a.g.e., s. 676.

araştırmada ve halkın katılımını organize etmede başı çekmesi gerektiği” ni vurgulamaktadır. Bu öneri Kastamonu örneğinde dikkate alınmış ve uygulama olanağı bulmuştur. Bütün bunlardan bağımsız şekilde ideal olan, insanın kişiliğini toplumun iyiliğine en iyi biçimde hizmet etmek üzere geliştirebilmesidir. Kişinin kendi mutluluğunun arkasında koşma hakkına sahip olması, toplumun varlığını tehlikeye düşürmesi sonucunu doğurmamalıdır. Kısacası çevrenin, uygarlık, tarih ve doğa değerlerinin korunması, bireysellikten vazgeçilmeyle mümkün olabilecektir.

Kültür varlıklarının sürdürülebilir olarak korunabilmeleri, onların katma değer yaratacak şekilde kamuya kazandırılmalarıyla mümkün olabilecektir. Bu nedenle tarihi bir binayı korumak için sadece restorasyon aşaması değil, restorasyon sonrasında binanın üstleneceği yeni fonksiyon da önem taşımaktadır. Bir müzeye, bir okula, hatta özel teşebbüsün elinde bir butik otele dönüştürülmesi binanın kamu için bir anlam ifade etmesini ve kamu tarafından kullanılmasını mümkün kılacaktır. Bu şekilde günlük yaşamın parçası olmuş kültürel varlıkların korunması, atıl durumdaki kültürel varlıkların korunmasından daha kolay olacaktır.

Bütün bunların yanında, koruma uzmanlık gerektirmekte olup, yetkin kişilere yaptırılması zorunludur. Yeterli bilgi düzeyine ve donanıma sahip olmayan kişilerin koruma eylemlerinde bulunması yarardan çok zarar getirecektir. Ülkemizdeki onarımlarda yanlış uygulamaların yapıldığı, denetimin eksik olduğu ve aslına uygun olmayan malzemelerin kullanıldığına yönelik zaman zaman basında yer alan haberler, bu konudaki eksikliği ortaya koymaktadır. Bugün Avrupa’da koruma dalında uzman şirketler ve bu işi yapabilecek nitelikteki heykeltıraş, ressam, restoratör vs bulmak kolaydır. Bunun nedeni bunlarla ilgili yüzlerce yıllık kuramsal ve uygulamalı geleneğin varlığıdır. Kısacası etkin bir koruma için yeterli altyapı, yetişmiş insan ve yerleşik bir koruma kültürünün varlığı önkoşuldur.⁶⁵

Uluslararası Modern Mimarlar Konferansında mimarlar, tüm dünyada geçerli olacak temel restorasyon ilkelerini belirleyip Atina Şartı adı altında bir araya getirmişlerdir. Atina Şartı uluslararası işbirliğinin önemine vurgu yaparak, uygarlığın en yüksek ifadesi olan anıtsal yapıların korunması için örgütlenmeyi önermiş ve temel ilkeleri belirlemiştir. Konferans; sorunun kamu yararı ile kişinin mülkiyet hakkı arasındaki çatışmadan kaynaklandığını ve kamu yararının gözetilmesini vurgulamıştır. Her ülke, kendi tarihi değerlerinin bir envanterini yapmalı ve ilgili belgeleri arşivlemelidir. Katılımcılar koruma bilincinin, çocukluktan

⁶⁵ Yeter E. (2007) a.g.e., s.71.

başlayarak tüm halka verilmesinin en büyük destek olacağını da dile getirmişlerdir. Atina Şartı ve sonrası, restorasyonun bilimsel bir disiplin olarak ele alındığı dönem olmuştur. ⁶⁶

Modern kentleşmenin ilkelerini bir araya getiren bu Şartın iki başlığından birisi “Kent ve Kent Bölgesi”, diğeri ise “ Kentlerin Bugünkü Durumu-Eleştiriler ve Çareler” dir. İkinci ana başlıkta, barınma, dinlenme, çalışma ve ulaşım yanında, tarihi mirasın korunması gerektiği de ifade edilmiştir. Avrupa Kent Plancıları Konseyi ise (CEU), 21. yüzyıla daha uygun bir Şart hazırlamak için 1948 yılında Portekiz’de toplanarak, imzalanacak Şart’ın her beş ya da on yılda değiştirilmesini kararlaştırmıştır. Bu bağlamda yapılan değişiklikle ortaya çıkan 1998 tarihli Şart’ta, *ortak miras* Avrupa’nın kültür ve kimliğini ortaya koyan temel öge olarak tanımlanmış, bu mirası korumak ve geleceğe taşımak için yapılacak eylemler ve mekânsal gelişmelerde, özenli bir stratejinin seçilmesine karar verilmiştir. Ayrıca kent, eğitim sisteminin temel etkeni, yurttaşlığın temelleri olan tarih, kimlik ve kıvancın temsilcisi olarak görülmüştür. ⁶⁷

2003 yılında yapılan revizyonda ise, Atina Şart’ına “Uyumlu Kent” vizyonu eklenmiştir. Kentsel uyum ve yaşam kalitesinde kültürün ve “yer”in önemine vurgu yapılarak, kentlerin yeniden oluşturulmasında, kentsel sanat ve kompozisyonun temel unsurlar olarak algılanması, toplu ve bireysel güvenlik duygusunu geliştirmek için normların konulması, bozulmuş kent formlarının yenilenmesi, kentin her yerinde estetik kavramının gözetilmesi, kültürel ve doğal mirası oluşturan öğelerin titizlikle korunması öngörülmüştür. Bütün bunların yerel, tarihsel, sosyal ve ekonomik koşullara göre her ülkede ve her kentte farklı şekillerde yönetilmesi, her “yer”in kendi özelliklerinden yola çıkarak, özgün değeri olan kentsel çevreler yaratılması öne çıkarılmıştır. ⁶⁸

2. Dünya Savaşı’nın getirdiği kent yıkımlarının ertesinde 1964 yılında Venedik’te düzenlenen Uluslararası Restorasyon Teknisyenleri Konferansı’nda kabul edilen Venedik Tüzüğü’nde ise bazı değişiklikler getirilmiştir. Şöyle ki Tüzük; anıt niteliğinde tek yapı yanında, korumaya bir yerleşme ölçeğini de kazandırmıştır. ⁶⁹

Tüzük ayrıca, anıtların korunmasında ve yaşatılmasındaki amacın, onların bir sanat yapıtı olması yanında, bir tarihsel belge olmasından da doğduğunu vurgulamaktadır. Böylece

⁶⁶ Yeter E. (2007) a.g.e., s, 75-79.

⁶⁷ Yeter E. (2007) a.g.e., s, 71.

⁶⁸ Yeter E. (2007) a.g.e., S. 76.

⁶⁹ Yeter E. (2007) a.g.e., S. 76.

kültürel değerlerin neden korunması gerektiği sorunsalının yanıtı, -diğer getirileri yanında- verilmiş olmaktadır. Kuşkusuz sanatsal değeri olan her yapı ya da yapıt, tarihi bir belge niteliğinde olmadığı gibi tersi de geçerlidir. Birçok durumda iki niteliğin birlikte varlığı söz konusu olmakta ancak birbirinden bağımsız olarak her iki neden de tek başına, kültürel değerlerin korunmasında dikkate alınmalıdır. Venedik Konferansında ayrıca, Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi (ICOMOS) nin de temeli atılmıştır.⁷⁰

Birleşmiş Milletler Örgütünün (BM) bir kuruluşu olan UNESCO'nun 1965 yılında Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyini (ICOMOS) yaşama geçirmesini de belirtmek gerekir. 139 ülkeden 630 adet kültür değeri bu Konsey tarafından önerilen ve UNESCO'ca kabul edilen Dünya Kültürel Miras Listesine ve dolayısıyla koruma altına alınmıştır. Ayrıca yazılı nitelikteki yapıtlar ile şarkılar ve gelenekler de koruma altına alınma olanağına sahip olmuştur.⁷¹

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeyi imzalayan ülkeler için, sahip oldukları değerleri bu listeye aldirmek, kuşkusuz çaba, özveri ve bilinç isteyen bir uğraştır. Ayrıca bu listede yer alsa bile, gerekli özen devam ettirilmediği takdirde kırmızı listeye alınarak bir anlamda ülkenin cezalandırılması da söz konusu olmaktadır. "Heritage at risk" başlığı altında yayınlanan bu liste, tehlike altındaki eserleri göstermektedir.⁷²

Nitekim Almanya'nın Saksonya Eyaleti Başkenti Dresden, 2004 yılında elde ettiği "Dünya Kültür Mirası" unvanını Elbe Nehri üzerinde yeni yapmak istediği Waldschlösschen köprüsü nedeniyle kaybetme tehdidi altındadır. 25.6.2007 tarihinde Yeni Zelenda'nın Christchurch kentinde toplanan Konsey 01.10.2007 tarihine kadar kent yönetimine süre vererek yeni alternatif getirilmesini istemiştir. Konsey, bu köprü, kent ve nehirden oluşan üçlemenin ortaya koyduğu "değer ve bütünlüğünün" onarılamaz şekilde bozulacağını kararlaştırmıştır. Ne yazık ki Dresden halkı 2005 yılı başında yapılan bu referandumda, üçte iki çoğunlukla köprüünün yapılması lehine oy vermiştir. Saksonya Eyalet Başbakanı Georg Milbradt (Hıristiyan Demokrat Parti) da Konseyi suçlayıcı tavır almıştır.⁷³

⁷⁰ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 71.

⁷¹ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 77.

⁷² Yeter E. (2007) a.g.e., s. 78.

⁷³ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 79.

Kuşkusuz böyle bir Konseyin ve Listenin varlığı, tarihi ve doğal değerlerin korunmasında önemli katkı sağlamaktadır. Ancak Listeye alınmayla birlikte artan turizmin ya da eski eser kaçırma eylemlerinin doğurduğu olumsuzluğu da bazı yazarlar dile getirmektedir. Nitekim 1978 yılında Galapagos Adalarının listeye alınmasının ardından turist sayısı % 150 artmış ve komite “turizmin kontrolsüz gelişmesini” dayanak göstererek söz konusu adaları kırmızı listeye almıştır. Ayrıca Konseyin zorlayıcı karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Taliban tarafından Afganistan’da Bamijan Buda Heykellerinin havaya uçurulması karşısında, bütün dünya ile birlikte o da olayı kınamakla kalmıştır.⁷⁴

Bağdat’ın Amerikan askerleri tarafından ele geçirilmesinin ardından kentin tarihi kütüphanesinin ve müzesinin yağmalanması karşısında sessiz kalan Konsey, Alman Arkeoloji Enstitüsü Başkanı Hermann Parzinger’in ifadesiyle “her hafta kamyonlar dolusu antik değerler Irak dışına taşınmakta” iken, bunu dile getirme ve önleme cesareti gösterememektedir.⁷⁵

Diğer önemli bir etkinlik olarak BM, konut ve yerleşme sorunlarına duyduğu ilginin sonucu 1976 ve 1996 yıllarında sırasıyla Vancouver’da HABITAT I ve İstanbul’da HABITAT II zirveleri düzenlemiştir. HABITAT II sonucunda İstanbul’da 14.6.1996’da “İnsan Yerleşimleri İstanbul Bildirgesi” açıklanmıştır. Bu bildirgenin 11. maddesi, “Tarihsel, kültürel, mimari, doğal, dinsel ve manevi değeri olan yapıların, anıtların, açık alanların, peyzajların ve yerleşim biçimlerinin korunmasını, onarılmasını ve bakımını geliştireceğiz” şeklinde olup doğrudan koruma ile ilgilidir.⁷⁶

HABITAT Gündeminde ise, yaşanabilir insan yerleşimlerine sahip olmanın, insanların yönetim süreçlerine katılabilecekleri, kentli olmanın sorumluluklarını taşıyabilecekleri ve yönetim gücünü artırıcı kurumsallaşmayı sağlayabilecekleri bir demokratik ortamın varlığını da zorunlu kıldığı vurgulanmaktadır (Madde.132).⁷⁷

Diğer taraftan Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı (daha sonra Kongre) tarafından 18.3.1992’de kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, Kentsel Haklar Avrupa Bildirgesi ile Şartın kendisinden oluşmaktadır. Bu Şart, kentsel haklar ile bu hakları kentliye sağlamak durumunda olan kent yönetimlerinin ödev ve sorumluluklarını dile getiren bir belge

⁷⁴ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 71.

⁷⁵ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 78.

⁷⁶ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 78.

⁷⁷ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 79.

niteliğindedir. Kentsel Haklar Avrupa Bildirgesinde, çevreyle doğrudan veya dolaylı haklar arasında, “tarihsel yapı kalıtının” duyarlı bir biçimde onarılması ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanması yoluyla, hoş ve geliştirici fiziksel ortamların yaratılması da sayılmaktadır.⁷⁸

Üç boyutlu lazer tarayıcıların gelişimi, tarihsel ve kültürel mirasın kaydedilmesine, korunmasına ve araştırılmasına yönelik bütüncül ve yeni bir görünüm getirmiştir. Kültürel miras özelliği bulunan yerleşkelerin ve yapıtların üç boyutlu (3D) olarak taranması ve modellenmesi, son yıllarda önemli ölçüde yaygınlaşmıştır. Küçük çanak, çömlek, heykel, yapı ve büyük arkeolojik alanlar gibi birçok nesne; koruma, yeniden inşa etme, araştırma ve müze sergileri gibi amaçlar doğrultusunda taranmış ve modellenmiştir.⁷⁹

1.1.3. Kültürel Mirasın Etki Boyutları

Kültürel miras kavramı incelendiğinde; sosyo-kültürel, ekonomik ve hukuki etki boyutları ortaya çıkmaktadır. Konunun daha açık bir şekilde ortaya konabilmesi için kültürel miras turizminin turizme olan etkilerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bağlamda sosyo-kültürel, ekonomik ve hukuki açıdan etkileri incelenmiştir.

1.1.3.1. Sosyo-Kültürel Etki Boyutu

Taylor’un belirttiği gibi kültür bilgisi inançları, sanatı, ahlakı, kuralları, gelenekleri ve toplumun üyesi olarak her insan tarafından bunların elde edilme kapasitelerini belirleyen bir süreçtir. Bu nedenle öğrenme yoluyla elde edilen birikimlerin tümünü ifade eder. Kültürel zenginlik yaşam alanlarının açılımla özdeşlik göstermektedir. Kentler arasındaki ilişki açık toplumlarda bilgi, sanat, insani değerler, teknoloji transferini ön plana çıkarmıştır. Bir başka ifadeyle ulusal kültürler uluslararası kültürel öğelerin transferiyle zenginleşmektedir. Bu kültürel zenginlikte kentlere ayrıcalıklı bir konum bahşedilmektedir.⁸⁰

⁷⁸ Yeter E. (2007) a.g.e., s. 71.

⁷⁹ Kadobayashi R., Kochi N., Otani H., Furukawa R. (2004) “Comparison and Evaluation of Laser Scanning and Photogrammetry and Their Combined Use for Digital Recording of Cultural Heritage”, IAPRS&SIS, 35(5): 401-406, Istanbul, Turkey, s. 401.

⁸⁰ Tatlıdil, E. (2009) “Kent ve Kent Kimliği; İzmir Örneği”, *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review* 9 (1): 319–336, s.328.

Globalleşen dünyada gelişen dünya kentleri ile gelişmiş dünya kentleri arasındaki farklılık sadece sosyal ve ekonomik anlamda değil, kültürel bütünleşme bağlamında da irdelenmek zorundadır. Kentlerin gelişmişlik düzeylerine göre hiyerarşik yapılanmalar, değerler transferinde içsel bağımlılıktan ziyade merkez-çevre ilişkileri bağlamında oluşmaktadır. Ortak değerlerin kültür sistemleri içinde yer alması, değerlerin istismara dayalı olarak transfer edilmemesine bağlıdır. Ortak insani değerler demokratik işleyiş felsefelerindeki buluşma, kentler arası işgücü ve sermaye dolaşımından ziyade bilgi, sanat ve donanım transferine bağlıdır. Kentlerin kentsel koşullarını yaratabilmesi için uluslararası platformlarda bilgi, sanat dolaşımını sağlayabilmesi ve eğitim felsefelerinde bilgi birikimine dayalı öğrenme anlayışını ön plana çıkarması gereklidir.⁸¹

Gelişmekte olan dünyanın kentleri bu bağlamda daha fazla sorumluluk üstlenmelidir. Dünyaya açılan pencereler olan kentler, kendine özgü toplumsal sorunları çözerken gelişen dünyanın kentlerinin yaşam birikimlerini toplumlarına transfer edebilmelidir. Ulusal, toplumsal, hukuki, politik, ekonomik ve kültürel kurumlarının gelişimini sağlamada insan kaynağı açısından kentler destek birimleri oluşturmmalıdır. Kentsel mekân düzenlenmesi gelişen dünyanın gelişme ivmesi çerçevesinde ileriye dönük olarak planlanmalı ve düzenlenmelidir. Ulusal bütünleşmenin uluslararası bütünleşme içinde yer alabilmesinde kültürel etkinliklerde ayrıcalıklı bir çaba içinde olmalıdır. Dünya politikaları globalleşme sürecinde kentlere önemli görevler yüklemektedir.⁸²

Literatür yirminci yüzyılın ikinci yarısında turizmin hızla genişleyen iki önemli yönünün sosyal ve kültürel perspektif olduğunu vurgulamaktadır. Birincisi turistik bölge veya ülkede sosyal yapının değişmesine yol açmasıdır. Bu etkilerden bazıları gelir, eğitim, iş imkânları, hizmet kalitesi, yerel girişimlerin gelişmesine yol açabilecek olması, sosyal ve ailesel değerlerin değişimi, yeni ekonomik güçlerin oluşması, kültürel yapının turistlerin ihtiyaçlarına göre adapte edilmesi olabilir. İkincisi ise turizmin, tüketicilerin ürünün üretildiği yere seyahat ederek tükettikleri tek ihracat şekli olmasından kaynaklanmaktadır.⁸³

Turizme yön verenlerin bakış açısına göre, turizmin sosyal ve kültürel etkileri; planlama süreci, çevre etkilerini değerlendirme prosedürü ve ayrıca faydaların optimize edilmesinde ve problemlerin minimize edilmesinde düşünülme zorundadır. Önemli bir genel planlama

⁸¹ Tatlıdil, E. (2009) a.g.e., s.328.

⁸² Tatlıdil, E. (2009) a.g.e., s.328.

⁸³ Tayfun A. ve Kılıçlar A. (2004) "Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı",G.Ü. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 1-17, s. 1.

politikası ile yerli halkın turizmi anlaması sağlanabilirse ve yerli halk turizme katılabilirse pozitif etkiler güçlenecek ve negatif etkiler minimize edilebilecektir. Turizmde başarılı bir gelişme için, yerli halkın turizmi algılaması ve tutumu iyi planlanmalıdır.⁸⁴

Turizmin geliştirildiği alanlarda sosyo-kültürel açıdan pek çok etkisinin olduğu bilinmektedir. Özellikle turizm işlevinin insanlar arasında anlayış ve uygulandıkları bölge hakkında milli gurur oluşturma gibi etkileri bulunmaktadır. Koruma altındaki tarihi çevrelerde geliştirilecek kültürel miras turizmi sayesinde alanda yaşayan insanların bu alanı benimseme düzeylerinde de artış sağlanması beklenmektedir. Aynı zamanda kültürel miras alanlarında yaşayan insanların içinde buldukları yeri benimseme seviyelerindeki artış da yapılacak uygulamaların kolay yürütülmesine olanak sağlayacaktır. Kültürel miras turizmi; bulunduğu bölgede yaşayan halkın gelir durumunu yükseltme ve yeni iş olanakları yaratma açısından da önemli bir yere sahiptir. Bunun yanı sıra kültürel miras alanına gelen farklı kültürel grupların katılımıyla sosyo-kültürel anlamda bir kültür alışverişi zemini de hazırlanmış olmaktadır.⁸⁵

Kültürel miras alanlarında, ziyaretçiler ve halk arasındaki mesafe azalarak sosyal ilişkilerin arttığı bilinmektedir. İlişkinin artması ziyaretçilere gruba katılmış olma hissi yaşatmaktadır. Gruba dahil olma, kültürel miras aracılığıyla anlam arayan ziyaretçilerin kültürel miras alanlarına mekansal bir bağ kadar hayali bir bağ da kurduklarını göstermektedir.⁸⁶

Ayrıca kültürel miras insanlara öz değerlendirme, umut, özgürlük, hayret, ilham ve geçmişle bağ kurma gibi deneyim olanakları da sunmaktadır.⁸⁷

Her ne kadar insanların miras konusunda tepkileri koşulların anlık etkisi olarak tanımlanabilse de, tutumların sosyo-kültürel bir temeli vardır. İnsan davranışlarının tümünün refleks olmadığı ve bazılarının deneyim yaşama veya yaşamama, anlama veya anlama yokluğu, karar verme veya karar verememenin bir kombinasyonu olduğu varsayılırsa, o

⁸⁴ Brunt, P.; Courtney, P. (1999) Host Perceptions Of Sociocultural Impacts”, *Annals Of Tourism Research*, XXVI,3:493-515.779.

⁸⁵ Abacılar P. (2008) a.g.e., s. 20.

⁸⁶ Prentice R. C., Witt S. F., Hamer C. (1998) “Tourism as Experience The Case of Heritage Parks”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 25, No. 1, 1–24, s. 7.

⁸⁷ Prentice R. C., Witt S. F., Hamer C. (1998) a.g.e., s. 7.

zaman miras kavramının temel değerlerin gerçek göstergesi olduğunun ve sosyal bir icat olduğu kabul edilmektedir.⁸⁸

1.1.3.2. Ekonomik Etki Boyutu

Kültür ekonomisi ve endüstrileri, ülkelerin *sürdürülebilir ekonomik kalkınmalarının* sağlanmasına önemli katkılar sağlamaktadır. UNESCO'nun gerek somut ve somut olmayan kültürel miras ile kültürel anlatımların çeşitliliğini korunmasına yönelik sözleşmeleri, özellikle gelişmekte olan ülkelerin kendilerine ait kültürel hazineleriyle sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma hamlesini yapmalarına yönelik olduğu açıktır.⁸⁹

Sit alanları doğrudan ekonomik hayatın temel öğeleridir. Turizm alanında son 20 yıl içerisinde yaşanan gelişmeler topluca sit alanlarının bu sektör ve bağlantıları için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu dönemde iç ve dış turizmin talep yapısında ve turist profilinde büyük bir değişim yaşanmış ve dağ, doğa, kültür, av ve yaban hayatı turizmi hayli genişlemiştir. Sit alanlarının içerdiği varlıklar ve değerler ve doğal sit alanlarının sahip olduğu yahut desteklediği yüksek gönenç nitelikleri (sessizlik, biyolojik çeşitlilik, renk, görsel güzellik, ekolojik besin, temiz su, yerel kültür...) ileri düzeyde talep yaratmıştır. Dolayısıyla korunan doğal ekosistemler ekonomik gelişmenin ve toplumsal kararlılığın ve dayanıklılığın gerçekleşmesi doğrultusunda “görünmez el” gibi bir işlevi yerine getirmektedir. Bunun da toplum çıkarı sağlama anlamına geldiği, bu konuda piyasa ekonomisine ve özel çıkarlara öncelik verilmesinin ve plansız kaynak yönetiminin dışlanması gerektiği kolayca ifade edebilmektedir.⁹⁰

Turizm, bir alan ya da bölgenin ekonomik kalkınmasını sağlama açısından en kısa sürede yanıt veren işlevlerden biridir. Sağladığı ekonomik getiri uzun vadeli planlar ile kısa vadede gerçekleşmektedir. Ayrıca söz konusu olduğu alanda yarattığı işgücü ile sadece o bölge için değil, milli gelir açısından da katkı sağlamaktadır. Sağlanan bu ekonomik getiri ve turizmi geliştirmek için yapılan yatırımlar sadece turistleri değil, aynı zamanda halkı da ilgilendirmektedir.⁹¹

⁸⁸ Edson G. (2004) a.g.e., s. 339.

⁸⁹ Özdemir N. (2009) “Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi”, Milli Folklor, Yıl 21, Sayı 84, 73-86, s. 80.

⁹⁰ <http://www.cekulvakfi.org.tr/icerik/haftaninYazisi.asp?ID=17>, erişim tarihi: 15.10.2010.

⁹¹ Abacılar P. (2008) a.g.e., s. 20.

Korumada ekonomik boyuta ilişkin ortaya çıkan bir diğer konu da, korunacak alanlarda daha kritik hale gelen mülkiyet hakkıdır. Her ne kadar ekonomik açıdan özel mülkiyete konu mallar olarak ele alınıyor olsalar da, kent mekânında yer alan korunacak alan ve yapıların sahip oldukları ayrıcalıklı nitelikler, bu eserler için, özel mülkiyet hakkının kullanımının sahibi lehine sağladığı faydaların büyük ölçüde kısıtlanmasına yol açmaktadır. Bu durum, korunacak alan ve yapılar üzerindeki mülkiyet hakkı konusunda daha farklı uygulamaları zorunlu kılmaktadır. Korunacak eser üzerindeki mülkiyet hakkı, klasik anlamdaki özel mülkiyetin sahibine sağladığı yetkileri büyük ölçüde kısıtladığı gibi, eser sahibine toplum adına bir takım sorumluluk ve yükümlülükler de getirmektedir. Günümüzde mülkiyet kavramının toplumsal boyutta geçirdiği aşamalar, kültür varlıkları söz konusu olduğunda toplum adına daha büyük kısıtlamaların kabulünü kolaylaştırmaktadır. Söz konusu mülkiyet özel mülkiyet de olsa, devlet mülkiyeti de olsa farklı konumda bir mülkiyettir ve malikle kültür varlığı arasındaki ilişkide üçüncü kişi olan toplum da söz sahibidir. Bu durumda, taşınmaz kültür varlığı sahibi, toplum adına kültür varlığını koruma yükümlülüğünü üstlenmiş kişi olmaktadır.⁹²

Turizm tüm alanlarda genel olarak ekonomik hareketlilik yaratarak iş gelişimi, gelir artışı, döviz getirisi, iç yatırım artışı ve beceri ve eğitimde yükselme sağlamaktadır. Turizm endüstrisi sayesinde altyapı niteliklerinin rehabilite edileceği ve bunun yerel halka yarar sağlayacağı açıktır. Yeni karayolları ve havalimanlarının inşa ve düzenlenmesi buna birer örnektir. Ayrıca kültür turizmi Avrupa Turizm piyasasının temel gelişme alanıdır. Avrupa Birliği ülkeleri kültür turizmi kapsamında 2001 yılında toplam 34 milyon turist ağırlamışlardır ve bundan çıkan sonuca göre kültür turizmi Avrupa Birliği ülkelerinin toplam turizminin %25'inden fazlasını oluşturmaktadır.⁹³

Turizm sektörü, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde önemli bir paya sahiptir. Küresel anlamda dünyanın en büyük sektörlerinin başında yer aldığı gibi dünyada en hızlı büyüyen ve gelişen sektör olma özelliğine de sahiptir. Turizm sektörünün temel arz verileri bölgelerin doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel kaynaklara bağlı olduğundan diğer sektörlerden farklı olarak kalkınmayı hızlandırmaktadır.⁹⁴

⁹² Yücel C. (2005) "Korunacak Kentsel Alanların Planlanmasında Güncel Yaklaşımlar", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 18, 223–235, s. 231.

⁹³ Coalter F. (2001) Realising the potential of cultural services the case for tourism. LGA Publications, the Local Government Association Local Government House, s.4.

⁹⁴ Doğan H., Üngüren E. (2010) Alanya Halkının Turizme Sosyo-Kültürel Açından Bakışı, e-Journal of New World Sciences Academy Volume: 5, Number: 4, Article Number: 3C0055, 396-415, s. 398.

Tablo 1.1: Yıllara Göre Turizm Gelirleri

YILLAR	TURİZM GELİRİ (1000 \$)	ZİYARETÇİ SAYISI	ORTALAMA HARCAMA (\$)
2001	10 067 155	13 450 121	748
2002	11 900 925	15 214 516	782
2003	13 203 144	16 302 050	810
2004	15 887 699	20 262 640	784
2005	18 153 504	24 124 501	752
2006	16 850 947	23 148 669	728
2007	18 487 008	27 214 988	679
2008	21 950 807	30 979 979	709
2009	21 249 334	32 006 149	664
2010 (*)	6 972 375	12 126 127	575
*Not: 6 aylık geçici veriler (ocak-Haziran)			

Kaynak: <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

Son on yıllık veriler incelendiğinde en fazla turistin 2009 yılında Türkiye’yi ziyaret ettiği, gelirlere bakıldığında ise en fazla turizm gelirinin 2008 yılında olduğu Tablo 1.1’de görülmektedir.

Tablo 1.2: 2008 Yılına Ait Aylık Turizm Gelir ve Gideri

Aylar	Turizm geliri (\$)	Ziyaretçi sayısı (*)	Kişi başı ortalama harcama (\$)	Turizm gideri (\$)	Vatandaş sayısı (**)	Kişi başı ortalama harcama (\$)
Ocak	885.471.907	1.172.736	755	274.058.487	352.491	777
Şubat	800.964.172	1.073.986	746	254.451.447	338.170	752
Mart	1.089.843.262	1.478.744	737	276.855.813	374.133	740
Nisan	1.053.011.064	1.677.867	628	296.878.902	427.658	694
Mayıs	1.692.014.157	2.769.178	611	320.070.319	461.661	693
Haziran	1.948.181.766	3.175.128	614	389.585.837	567.063	687
Temmuz	3.054.318.835	4.138.652	738	333.771.377	437.854	762
Ağustos	3.995.011.064	5.298.575	754	264.061.165	348.552	758
Eylül	2.938.646.647	3.917.099	750	195.375.294	262.293	745
Ekim	2.262.486.441	3.186.698	710	310.224.994	448.433	692
Kasım	1.269.293.292	1.762.312	720	246.939.379	376.187	656
Aralık ⁽¹⁾	921.721.525	1.278.219	721	344.174.546	497.575	692
Toplam	21.910.964.131	30.929.192	708	3.506.447.562	4.892.070	717

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.10.2010.

Tablo 1.2 incelendiğinde Ekim, Kasım ve Aralık aylarında toplam çıkış yapan ziyaretçi sayısının 6.227.228 kişi olduğu görülmektedir. Bunun 5.272.673 kişisini yabancı ziyaretçi, 954.555 kişisini ise yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımız oluşturmaktadır. IV. Dönemde en fazla ziyaretçi 3.186.698 kişi ile Ekim ayında gerçekleşmiştir. Kasım ayında 1.762.312, Aralık ayında ise 1.278.219 kişi ülkemizi ziyaret etmiştir.

Tablo 1. 3: Yıllar İtibariyle Ziyaretçilerin Geliş Nedenleri

Geliş Nedeni	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gezi, Eğlence	5 231 273	6 401 016	6 815 797	8 216 757	9 904 716	8 529 890	10 890 338	12 709 292
Kültür	917 368	1 016 739	1 004 079	1 116 206	1 310 082	1 008 513	1 154 624	1 388 837
Spor	127 657	128 893	156 162	213 971	249 765	179 419	303 089	326 201
Ziyaret	794 651	980 005	839 086	1 044 575	1 480 442	1 929 800	2 068 642	2 411 765
Sağlık	96 860	82 693	103 404	133 721	164 598	153 895	154 603	162 484
Dini	30 962	60 171	58 456	61 053	106 710	101 564	137 787	95 027
Ahşveriş	829 207	759 589	968 486	1 041 585	1 085 802	1 135 273	1 093 357	1 042 255
Toplantı, konferans, kurs, seminer	239 777	235 156	297 903	324 152	410 326	443 500	657 342	624 616
Görev	500 328	571 573	730 272	814 150	862 997	1 030 319	569 892	592 935
Ticari ilişkiler, Fuar	503 300	376 813	442 431	633 994	610 106	747 599	865 014	930 947
Transit	308 428	252 722	246 377	168 330	404 940	321 607	38 133	232 068
Eğitim	-	197 834	72 060	125 060	88 356	94 399	135 304	145 779
Diğer	427 704	115 944	399 684	588 267	624 989	755 038	1 171 799	1 068 548
TOPLAM	11 276 531	12 921 982	13 701 419	17 202 996	20 522 621	19 275 948	23 017 081	26 431 124

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>, erişim tarihi: 14.10.2010.

Yıllar itibariyle ziyaretçilerin geliş nedenleri incelendiğinde 2001 yılında kültürel ve dini amaçlı gelenlerin sayısının toplam 948.330 kişi olduğu ve bu sayının da toplam ziyaretçi sayısının % 8,4'ünü, 2002 yılında % 8,3'ünü, 2003 yılında %7,7'sini, 2004 yılında %6,8'ini, 2005 yılında %6,9'unu, 2006 yılında %5,7'sini, 2007 yılında %5,6'sını ve 2008 yılında ise %5,6'sını oluşturduğu Tablo 3'te görülmektedir. Yıllar itibariyle toplam ziyaretçi sayısı artmakta iken kültürel ve dini amaçlı gelen ziyaretçi sayısında düşüş gözlenmektedir. Uygarlıkların beşiği olan Anadolu'da hemen hemen tüm uygarlıklara ait kültürel kalıntılar

bulunmakta iken bu oranın yıllar itibariyle ve genel olarak düşük olması Türk turizminin bu konuda çok büyük eksiklerinin olduğunu göstergesidir ve bu üzüntü verici bir gerçektir.

Tablo 1.4: 2006 Yılı İlk 6 Aylık Dönemde Ziyaretçilerin Geliş Nedenleri

Geliş Nedeni	2009
Gezi, Eğlence, Sportif ve kültürel faaliyetler	15 680 337
Akraba ve arkadaş ziyareti	2 825 952
Eğitimi staj (1 yıldan az)	196 409
Sağlık ve tıbbi nedenler (1 yıldan az)	132 677
Dini / hac	124 408
Alışveriş	1 142 515
Transit	636 604
İş amaçlı (konferans, toplantı, görev vb.)	1 397 262
Diğer	955 733
Berberinde giden	4 222 309
TOPLAM	27 314 205

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.10.2010.

Tablo 1.4, ziyaretçilerin geliş nedenlerinin gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetlerin ayrı ayrı istatistikleri olması gerekirken tek bir başlık altında toplanması nedeniyle kültürel amaçlı gelen ziyaretçi sayısında kesin bir bilgi vermemektedir.

Tarihi alanlardaki kültürel mirasın değerlendirilmesi ciddi bir ekonomik altyapı gerektirmektedir. Altyapının güçlendirilmesi gelen ziyaretçi sayısını arttıracaktır. Kültürel turizm, bu anlamda önemle üzerinde durulması gereken bir turizm çeşididir. Sahip olunan kültürel değerlerin her biri bir kültürel çekim merkezidir. İnsanların farklı kültürleri öğrenme, kendi kültürlerinin geçmişteki izlerini tanıyabilme, insanlığın gelişimi açısından önem taşıyan yapı ve alanları görme eğilimleri giderek gelişmektedir. Kültürel miras alanlarının değerlendirilmesi hem yerel halk hem de ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle kültürel miras alanlarına yapılan yatırımların artırılması ve tanıtım faaliyetlerine önem verilmesi gerekmektedir.

1.1.3.3. Hukuki Etki Boyutu

16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO'nun Paris'teki Genel Merkezi'nde imzalanan "Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi", hiçbir ülke veya bölge ayrımı yapmaksızın, insanlığın bugüne kadar yaratmış olduğu uygarlıkların birer göstergesi olan tarihsel yapıların, sit alanlarının ve doğal zenginliklerin korunması amaçlanarak

hazırlanmıştır. Bu sözleşmeye 16 Mart 1983 tarihinde taraf olan Türkiye’de doğal olarak sözleşmenin amaçlarını gerçekleştirmeye çalışacağıının sözünü vermiştir. Buna göre Türkiye kendi toprağı üzerindeki kültürel varlıkları koruyup, insanlığın ortak mirası olarak gelecek kuşaklara aktarmayı kabul etmiştir.

Somut olmayan kültürel mirasın korunmasıyla ilgili ikinci önemli UNESCO sözleşmesi, 2 Kasım 2001 tarihinde kabul edilen Sualtı Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’dir. Temel amacı su altındaki kültürel mirasın korunması ve insanlığın ortak yararına sunulması olan bu sözleşme bir diğer yönüyle 1970 yılında kabul edilen “Sahiplenilmesi Yasak Olan Tarihi Eserlerin İhracat, İthalat ve Transferinin Yasaklanması ve Önlenmesi İçin Alınacak Önlemlere İlişkin Sözleşme”nin devamı niteliğindedir. Bu sözleşmenin 1972 sözleşmesinden farkı, sualtındaki tarih öncesi, tarihsel, kültürel ve arkeolojik objeler, sit alanları, yapılar, batıklar gibi somut kültür varlıklarının korunmasını hedeflemesidir. Bu sözleşme su, kara suları, su altı ile ilgili maddeleri nedeniyle aralarında Türkiye’nin de bulunduğu UNESCO’ya üye birçok devlet tarafından sakıncalı bulunmakta ve onaylanmamaktadır. Şubat 2007 itibarıyla bu sözleşmeye taraf ülke sayısı sadece 13’tür.⁹⁵

1992 yılında Türkiye’nin de içinde bulunduğu aday ülkeler ve üye ülkelerin imzaladığı “Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sözleşmesi” ile arkeolojik mirasın yönetimi yeni bir yön kazanmıştır. Arkeolojik miras yönetimi, bilgisayar destekli veritabanı ve kodlama sistemleri ile döküm çalışmalarının yürütülmesi, arkeolojik haritaların ve değerlendirme tekniklerinin geliştirilmesi, kamu ve özel sektör tarafından desteklenmesi, koruma-kullanma dengesi içinde düşünülmesi, belgelenme-koruma-yayın işlerinin bir bütün olarak algılanması, kamu bilincini artırıcı (public awareness) ve eğitimle bütünleştirilmesi gereken bir süreç olarak tanımlanmıştır.⁹⁶

Bu süreç içerisinde kentsel arkeolojik miras, kentsel devamlılık ve kentli bilincinin oluşturulması için çok önemli bir değer olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, Avrupa Birliği içerisinde arkeolojik mirasın yönetimi konusunda yasal-yönetimsel ve teknik altyapısını erken dönemlerde tamamlayan Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde uygulanan yöntemler,

⁹⁵ Oğuz Ö. (2007) “UNESCO, Kültür ve Türkiye”, Milli Folklor, Yıl 19, Sayı 73, 5-11, s. 6.

⁹⁶ Belge B. (2004) a.g.e., s. 49.

kültürel mirasın yönetiminde yasal-yönetimsel, finansal ve teknik problemler yaşayan ülkemiz için örnek olabilir.⁹⁷

Türkiye gerek AB sürecine entegrasyonu gerekse kültür turizminin gelişimi ile kültür politikası çerçevesinde kültürel mirastan faydalanma adına, onun değerini biçmek durumundadır. Nitekim 1982 yılında imzalanan “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” gereği, kültürel ve doğal mirasa, toplumun yaşamında bir işlev kazandırmayı ve bu mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi amaçlayan genel bir politika benimsenmesini taahhüt edilmiştir.⁹⁸

5226 sayılı yasa ile değişik 2863 sayılı yasada koruma amaçlı imar planı tanımının içerisinde; “koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri içermesi” ifadesi yer almaktadır. Aynı zamanda yerel yönetimlerin koruma amaçlı imar planlarını hazırlama süreçlerinde halkın katılımını sağlamaları da bu yasayla zorunlu hale getirilmiştir. Bu durumda koruma amaçlı imar planlarının alanda yaşayan halkın gereksinimleri ve refahını gözetici olması beklenmektedir.⁹⁹

Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşmeler de dahil olmak üzere, UNESCO'nun kültür konusundaki kimi önemli belgeleri:

1950- Eğitimsel, Bilimsel ve Kültürel Objelerin Taşınması Üzerine Uzlaşma imzalanır.

1952 – Yazar Hakları Evrensel Sözleşmesi imzalanır.

1954 – *14 Mayıs tarihinde La Haye kentinde Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ve Protokolü* imzalanır. (Türkiye bu sözleşme ve protokole 15 Aralık 1965 tarihinde taraf olur.)

1961- 26 Ekim tarihinde Roma'da, İcracı veya Çevirmen Sanatçıların, Radyo Yayınları Kurumlarının ve Gramofon Yapımcılarının Korunması Uluslararası Sözleşmesi imzalanır. (Türkiye bu sözleşmeye 8 Ocak 2004 tarihinde taraf olur.)

1964 –UNESCO Genel Konferansı Uluslararası Kültürel İşbirliği Bildirgesini kabul eder.

⁹⁷Belge B. (2004) a.g.e., s. 49.

⁹⁸ Can A. (2007) “Kültürel Mirasımız ve Değeri”, Birlik, Yıl.6, Sayı.5, 31–33, s. 33.

⁹⁹ Çırak A.A. (2010) “Korumanın Toplumsal ve Kültürel Boyutu Neden Önemli? Biz Nasıl Bakıyoruz?”, Planlama, 1, 29–37, s. 35.

1970 – İtalya'nın Venedik kentinde kültür politikalarının finansmanı, yönetimi ve kurumlaşması ve “Kültürel Gelişme” ve “Gelişmenin Kültürel Boyutu” kavramları üzerine hükümetler arası bir konferans düzenlenir.

1970 – 14 Kasım'da Paris'te Sahiplenilmesi Yasak Olan Tarihi Eserlerin İhracat, İthalat ve Transferinin Yasaklanması ve Önlenmesi İçin Alınacak Önlemlere İlişkin Sözleşme imzalanır. (Türkiye bu sözleşmeye 21 Nisan 1981 tarihinde taraf olur.)

1971- 1952 tarihli Yazar Hakları Evrensel Sözleşmesi yenilenir.

1972 –16 Kasım'da Paris'te Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi imzalanır. (Türkiye bu sözleşmeye 16 Mart 1983 tarihinde taraf olur.)

1972 – “Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”nin kabulü sırasında birçok üye ülke somut olmayan kültürel mirasın korunmasının önemini vurgular.

1973 –Bolivya “Yazar Hakları Evrensel Sözleşmesi”ne folklorun korunması için bir protokol eklenmesini önerir.

1976 – “Eğitimsel, Bilimsel ve Kültürel Objelerin Taşınması Üzerine 1950 tarihli Florence Uzlaşmasını etkinleştiren Nairobi protokolü imzalanır.

1978 – Irk ve Rasist Önyargılar Üzerine Bildirge yayımlanır.

1982 – UNESCO folklorun korunması üzerine bir uzmanlar komitesi kurar: Materyalsiz Miras için Bölüm Oluşturma kararı alınır.

1982 –26 Temmuz - 6 Ağustos tarihlerinde Meksika'nın başkenti Mexico'da “somut olmayan kültürel miras”ın önemini tanıyan ve “kültürel miras”ın ve “kültür”ün yeni tanımını yapan Kültür Politikaları Dünya Konferansı düzenlenir.

1989 – UNESCO Genel Konferansı Popüler ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararını alır.

1994 – UNESCO, Kore Cumhuriyeti tarafından formüle edilen bir öneriyle İnsanlığın Yaşayan Hazinesi programını ilan eder.

1996 –“ Yaratıcı Çeşitliliğimiz” başlıklı rapor, 1972 sözleşmesinin el sanatlarının, dans veya sözlü gelenekler gibi anlatıma dayalı biçimlerin önemsenmesi ve korunması için yeterli olmadığını altını çizer

1997/1998 – UNESCO, İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları İlan Programını açıklar.

1997 – UNESCO ve Fas Milli Komisyonu haziran ayında Marrakech'te popüler kültür alanlarının korunması üzerine bir uluslararası uzmanlar danışma toplantısı düzenler.

1998– 30 Mart -2 Nisan tarihlerinde İsveç'in başkenti Stockholm'da Gelişme İçin Kültürel Politikalar Hükümetler arası Konferansı düzenlenir.

1999 – 28–30 Ocak tarihlerinde UNESCO’nun Paris’teki merkezinde “Kurucu Bir Çeşitliliğe Doğru” toplantısı düzenlenir.

1999 – UNESCO ve Smithsonian Enstitüsü, Washington’da “Popüler ve Geleneksel Kültürün Korunması Üzerine 1989 Tavsiye Kararının Dünyadaki Gelişimi: Katılım ve Uluslararası İşbirliği” toplantısını gerçekleştirir.

1999 – UNESCO 30. Genel Konferansı sırasında, 2 Kasım tarihinde “Küreselleşme Karşısında Kültür ve Yaratıcılık” konulu Kültür Bakanları Yuvarlak Masa toplantısı gerçekleştirilir.

2000 – 30 Haziran–1 Temmuz tarihlerinde Polonya’nın Varşova şehrinde, “Doğu ve Orta Avrupa’da Kültürel Endüstrinin Geleceği” adlı uzmanlar toplantısı yapılır.

2000- 5–8 Eylül tarihlerinde Bénin’in Cotonou kentinde “Afrika’da Kültürel Endüstrinin Geleceği” adlı toplantı yapılır.

2000 – 21–22 Eylül tarihlerinde UNESCO’nun Paris’teki merkezinde “Küreselleşme Çağında Kültürel Çeşitliliği Geliştirme Düşüncesinde UNESCO’nun Rolünü Güçlendirme” konulu uzmanlar komitesi toplantısı yapılır.

2000 – 11–12 Aralık tarihlerinde UNESCO Genel Merkezinde Kültürel Çeşitlilik ve Pazar konusunu ele alan Kültür Bakanları Yuvarlak Masa Toplantısı düzenlenir.

2001- Mart ayında, İtalya’nın Turin kentinde uluslararası “somut olmayan kültürel miras” yuvarlak masa toplantısı yapılır.

2001 – Mayıs ayı, 19 Kültürel Mekân ve Kültürel Anlatım Formundan oluşan İnsanlığın Sözlü ve Somut Mirası Başyapıtları ilan edilir. UNESCO üye ülkeleri, kültürel çeşitlilik üzerine evrensel bildirgeyi ve eylem planını kabul ederler.

2001 –Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi yayımlanır.

2001 –Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi imzalanır.

2002 -16–17 Eylül tarihlerinde İstanbul’da “Kültürel Çeşitliliğin Aynasında Somut Olmayan Kültürel Miras” adlı Kültür Bakanları Yuvarlak Masa Toplantısı düzenlenir.

2003- UNESCO 32. Genel Konferansı sırasında İnternet Alanında Evrensel Girişin ve Çok Dilliliğin Kullanımı ve Geliştirilmesi Tavsiye Kararı alınır.

2003 – UNESCO’nun 32. Genel Konferansı sırasında 17 Ekim’de Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilir. (Türkiye bu sözleşmeye 27 Mart 2006 tarihinde taraf olur.)

2003- Kasım ayında, 28 Kültürel Mekân ve Kültürel Anlatım Formundan oluşan İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtlarının ikincisi ilan edilir. (Bu ilanda Türkiye’den Meddahlık geleneği yer alır.)

- 2004** – Cezayir 15 Mart'ta Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini onaylayan ilk ülke olarak belgelerini UNESCO'ya bildirir.
- 2004** – 6-7 Mayıs tarihlerinde UNESCO'nun Paris'teki merkezinde “Kültürel Çeşitlilik ve Küreselleşme: Arabo-Japon Deneyimi, Uluslararası Diyalog” toplantısı düzenlenir.
- 2004** – 21 Mayıs'ta Nicaragua'nın Managua kentinde “Orta Amerika'da Dünya Kültürel Çeşitlilik Günü” gerçekleştirilir.
- 2005** – 43 Kültürel Mekân ve Kültürel Anlatım Formundan oluşan İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtlarının üçüncüsü ilan edilir. Böylece toplam 90 başyapıtı ulaşılır. (Bu ilanda Türkiye'den Mevlevi-Sema Gösterileri yer alır.)
- 2005** – 33. Genel Konferans'ta Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi imzalanır.
- 2005** – 14 Kasım tarihinde Paris'te “Kültürel Çeşitliliği Desteklemek” adlı uluslararası konferans düzenlenir.
- 2006** –20 Nisan'da Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi yürürlüğe girer.
- 2006-** Haziran ayında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Taraf Devletler Birinci Olağan Genel Kurulu toplanır ve Türkiye sözleşmenin hükümetler arası komitesine seçilir.
- 2006-** Eylül ayında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Taraf Devletler Birinci Olağanüstü Genel Kurulu toplanır ve Türkiye'nin bu sözleşmenin hükümetler arası komitesinde 2010 yılına kadar görev yapması kesinleşir.
- 2006-** Kasım ayında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Hükümetler Arası Komitesi Birinci Olağan Toplantısını Cezayir'de gerçekleştirir.¹⁰⁰

1.1.4. Kültürel Miras Yönetim Planı

Kültürel miras turizmi yönetim planları turizmin olumsuz etkilerini en aza indirmek, kazançları arttırmak, turizm organizasyonlarını düzenlemek, ziyaretçi ve çevre yönetimini sağlamak gibi konular kapsamında kültürel miras alanlarının planlanmasını kolaylaştıracak araçlardır. Yönetim; organizasyonel olarak gerekli performansa ulaşmak için yürütülen çalışma süreci olarak tanımlanmaktadır. Kentsel çevre söz konusu olduğunda, hem iç hem de dış çevreyi içeren dinamik bir süreç söz konusudur. Kültürel miras yönetim planları alanın kaynakları üzerindeki baskıyı azaltacak ve tüm çevrenin ortak bir alan olarak algılanmasını

¹⁰⁰ Oğuz Ö. (2007) a.g.e., s. 10.

teşvik edecek planlama önlemlerinin bir bütünüdür. Eş zamanlı olarak ziyaretçi, miras alanı ve kültürel miras alan yöneticilerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir yapıda olmalıdır.¹⁰¹

Bir kültürel alanı korumayı planlamak sürdürülebilir gelişme için bir strateji hazırlarken göz önüne alınması gereken pek çok prensip ve etken içermektedir. Kültürel miras turizmine olan artan ilgi büyüme ve değişim ile altyapı taleplerinin artan oranına cevap verecek yeni yönetim ihtiyaçları yaratmaktadır. Uzun vadeli planlama girişimleri tarihi kent merkezleri ve şehirlerinin yönetimi için gerekli malzemelerdir.¹⁰²

Bir yönetim planı, önemli kültürel değerleri detaylandırmalı ve yönetim hedeflerini ve önceliklerini tanımlamalı, yönetim hareketi geliştirmeli, bunları uygulamalı ve etkilerini gözlemlemelidir. Bütün hedefler, korunan alanda sergilenen miras değerlerinin önemiyle ilgili olmalıdır.¹⁰³

ICOMOS'un tarihi çevrelerin yönetimiyle ilgili raporunda belirlenen ilkelere göre yönetim planlamasının ilk aşamasında alanın tanımlanması yer almaktadır. Bunu alanın durumu ve yapılacak çalışmaların uygulanabilme seviyesi takip etmektedir. Bu aşamayı koruma politikalarının açıklanması, koruma ve geliştirmenin gerekliliğini vurgulayan süreç izlemektedir. Süreçlerde belirlenen tehditler ve fırsatlar değerlendirilerek eylem planları üzerine çalışılması gerekmektedir. Bu raporda, yönetim planını kimin uygulayacağı ve uygulamanın denetimi için var olan gereksinimlere değinilmektedir. Yönetim planları için bir diğer önemli sürecin de izleme ve gözden geçirme aşamaları olduğu vurgulanmaktadır.¹⁰⁴

Kültürel mirasın yönetiminde kullanılacak olan uygun tekniklerin kararı, korunan alan yönetim planının ana bileşeni olarak veya gerek duyulması halinde, yardımcı bir planla sunulmalıdır. Bu tür bir planın veya plan kısmının geliştirilmesi için gerekli olan bilgi miras değerlerinin elde tutulması, peyzajın ve tarihi bileşenlerin fiziksel durumunun tanımı, dış gereklilikler ve zorlamalar, toplumun çıkarları, kaynaklar, masraflar ve bir öncelikler listesi içermektedir.¹⁰⁵

¹⁰¹ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.29.

¹⁰² Abacılar P. (2008) a.g.e., s.29.

¹⁰³ Lackwood M., Worboys G., Kothari A. (2006) Managing Protected Areas A Global Guide, Earthscan, London, s. 469.

¹⁰⁴ ICOMOS (2005) Management of the Historical Environment, ICOMOS, UK.

¹⁰⁵ Lackwood M., Worboys G., Kothari A. (2006) a.g.e., s. 469.

Kültürel miras turizmi yönetimi için gerekli kaynaklar Şekil 5'te ortaya konmaktadır. Buna göre ilk olarak alanın taşıdığı kültürel kaynaklar ve bunların değerlendirilebilmesi için altyapı olanaklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Yerel kaynakların neler olduğu ve alanın taşıma kapasitesinin bu kaynaklarla ne kadar ziyaretçi yükünü taşıyabileceğini belirleyen göstergelere göre saptanabilmesi sağlanmalıdır. Bunlar yapıldıktan sonra koruma hedefleri ve turizm yatırım olanakları ile ilişkisinin kurulması gerekmektedir. Tüm bu etkenler göz önüne alınarak uygun turizm önerilerine olanak veren politikaların gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Oluşturulan etkin ve başarılı bir turizm politikası kültürel miras turizmi yönetimi hedef ve stratejilerinin geliştirebilmesine olanak sağlamaktadır. Tüm bu yönetim aşamaları gerçekleştirilirken planın revizyonu ve gerektiğinde geliştirilebilmesini sağlayacak görüntüleme ve ön izleme sisteminin oluşturulabilmesi gerekmektedir.¹⁰⁶

AMAC:

Kültürel miras yönetimi planı temel amaçları; koruma çalışmalarının sürdürülebilir ve faydacı bir yaklaşım ile tanımlanarak alanın önemli kültürel ve doğal değerlerinin korunmasının güvence altına alınması gerçekleştirilirken, insanların bu alanlar hakkında bilgi edinebilmesini sağlamak ve ziyaretçilerin bu alanlarda edindiği deneyim ve zevki arttırmaktır. Kültürel miras yönetim planları bir yandan günümüzdeki neslin alana erişimi ve alana kabulünü sağlarken gelecekteki nesiller için alanın korunmasına da yardımcı olacaktır. Ayrıca ulusal mirası tehlikeye atmadan ulusal ekonomiye gelir oluşturmasına da katkı sağlayacaktır.

107

EYLEMLER:

Planlama sürecinde, yönetim planı aşağıdaki eylemleri ana hatlarıyla içermelidir:

- Önemin kaybedilmemesi için tarihi dokudaki fiziksel müdahalenin türü ve derecesi,
- Durum çalışması, alanın mevcut durum saptamasının yapılması,
- Kullanım,
- Mekânın önemli değerlerinin halka açıklanması,
- Araştırma kısıtları, kültürel, toplumsal, ahlaki veya dini nedenler gibi,
- Gerçekleşmesi muhtemel vadeli gelişmeler,

¹⁰⁶ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.30.

¹⁰⁷ McDougall, K. and Vines E. (2002), Manual for Tourism Management in Heritage Cities and Towns in Asia for Local Government and Community Stakeholders, UNESCO Nordic World Heritage Office, Nordic, s. 68.

- Korunan alan sınırı dışında kalan sistemlerde planın uygulanmasının fiziksel ve toplumsal etkisi.¹⁰⁸

ARAÇLAR:

Kültürel miras yönetimi planı; kültürel değerlerin tanımını yapmakta, bunları yasal, finansal ve profesyonel koruma metotları ve araçları vasıtasıyla belirli strateji ve özel eylemler belirleyerek korumaktadır. İyi bir yönetim planı yasal bir çerçeveye sahip olmak zorundadır ve belli başlı araçların var olmasını gerektirmektedir.¹⁰⁹

Bu araçlar;

- Yönetimsel: Planı uygulayacak yönetim kadrosu,
- Finansal: Projeyi finanse edecek ekonomik kaynaklar,
- Koruma: Koruma konusunda eğitimli bir kadro,
- Sosyal: Yerel halk ve girişimcilerin dahil edilmesi.

Etkin bir kültürel miras yönetimi planı oluşturabilmek için bu araçların dördünü de bir arada ve aynı anda kullanmak gerekmektedir.¹¹⁰

- ***Yönetimsel Araçlar:*** Yönetim planlarının hazırlanması aşamasında ilk olarak bu plan taslağını hazırlayacak, uygulayacak ve denetleyecek organizasyon şemasının belirlenmesi gerekmektedir. Planın ilgilendirdiği her türlü sorumluluk sahibinin plan çerçevesinde bir role sahip olması planın uygulanabilirliğini kolaylaştıracak etkenler arasındadır. Bu grup içerisinde uzmanlık dallarına göre alanın korunması ve yönetimine katkıda bulunacak çeşitli meslek gruplarından kişiler yer almaktadır.¹¹¹

- ***Finansal Araçlar:*** Yönetim planı kapsamında alan için finansal kaynakların geliştirilmesi amacıyla bir model oluşturulması yapılacak çalışmalarda kolaylık sağlayacaktır. Bu finansal kaynakların hangi kuruluşlardan sağlanabileceği ve yapılacak çalışmalara nasıl adapte edileceği gibi konuların yönetim planı çerçevesinde belirlenmesi önemlidir.¹¹²

¹⁰⁸ Lackwood M., Worboys G., Kothari A. (2006) a.g.e., s. 470.

¹⁰⁹ McDougall, K. and Vines E. (2002) a.g.e., s.68.

¹¹⁰ McDougall, K. and Vines E. (2002) a.g.e., s.68.

¹¹¹ McDougall, K. and Vines E. (2002) a.g.e., s. 69.

¹¹² McDougall, K. and Vines E. (2002) a.g.e., s. 69.

- **Koruma Araçları:** Alanın yönetiminin sağlanmasını kolaylaştıracak araçlardan biri de alanın korunması ile ilgili çerçevedir. Yönetim planının alan için geçerli olan diğer tüm planlar ile bağlantısının kurulması özel önem taşımaktadır. Yönetim planı tek başına bağımsız olarak düşünülerek başarıya ulaşabilecek bir plan değildir. Tüm planlarla birlikte koordinasyonu kurulacak geçerli bir yönetim planının uzun vadede uygulanabilirliği kolaylaşacak ve hedeflerini gerçekleştirebilme seviyesi yüksek olacaktır. ¹¹³
- **Sosyal Araçlar:** Plan çerçevesinde belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmak adına belirlenen stratejilerin gerçekleştirilmesi için yapılan tüm çalışmalarda halkın katılımının sağlanması önemli bir unsurdur. Bu sayede yapılacak çalışmaların benimsenmesi ve uygulanması kolaylığı söz konusu olacaktır. ¹¹⁴

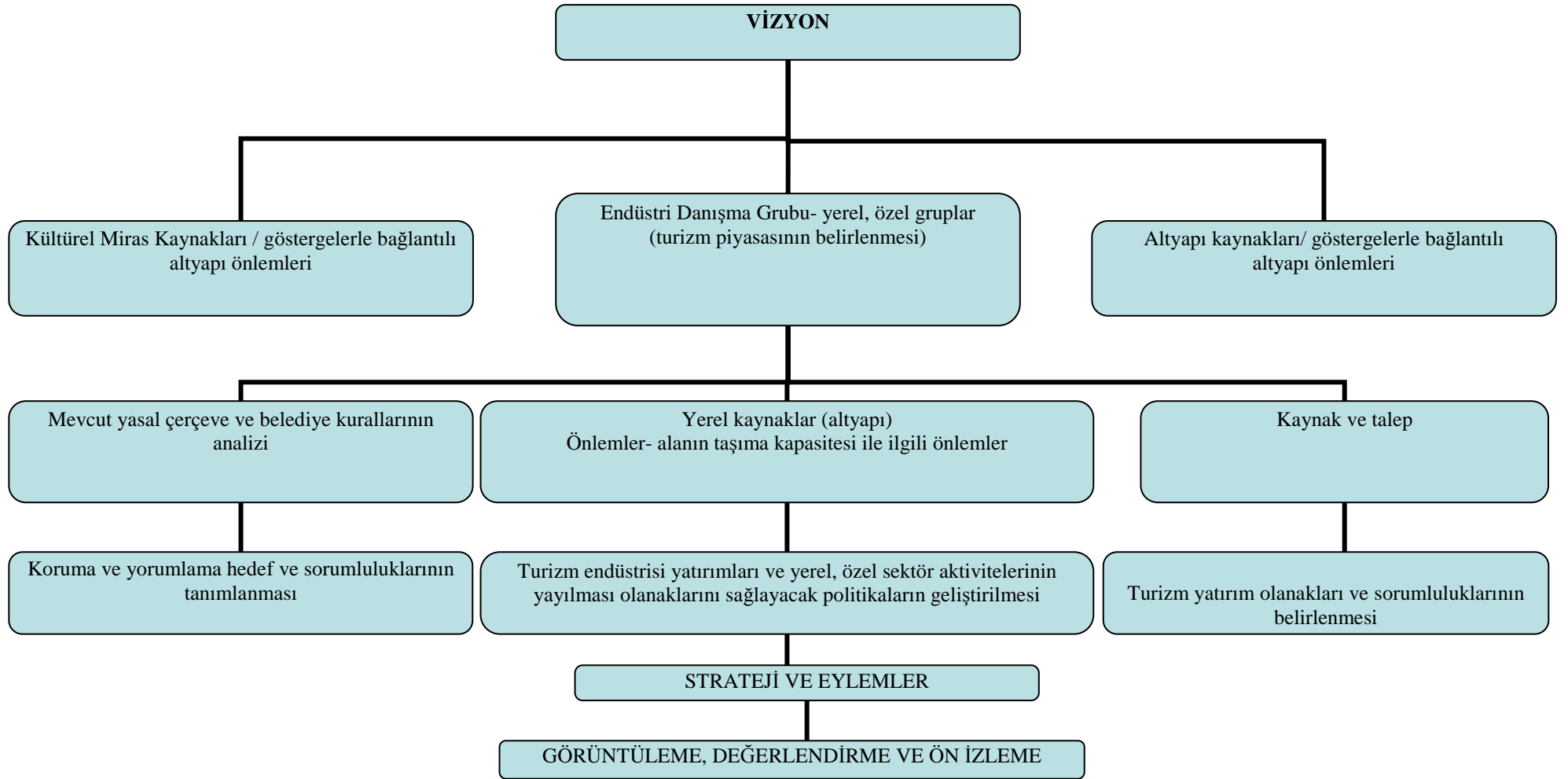
Kültürel miras yönetim planlarının prensiplerini şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Miras mekânlarını yönetimdeki amaç; tanımak, korumak, muhafaza etmek ve bu değerleri gelecek nesillere sunmak ve aktarmaktır.
- Miras mekânlarının yönetimi, hali hazırdaki en iyi bilgiyi, beceriyi ve standartları kullanmalı ve miras değerleri üzerinde önemli etkisi olabilecek teknik ve toplumsal girdiyi kapsamalıdır.
- Miras mekânlarının yönetimi, buraların kullanımı, ziyaretçilere sunumunun ve yorumunun, miras değerlerinin korunmasıyla uyum içinde olduğunu garanti etmelidir.
- Miras mekânlarının yönetimi, toplumun müdahalesi için, özellikle bu yere ayrı bir merakı bulunan ve bu yerle bağı olan insanlar için, vakitli ve uygun kararlar almalıdır.
- Yerel halk, mirasın değerine ilişkin bilgi için ilk kaynaktır. Bu kişilerin tanıma, değerlendirme ve idareye aktif katılımı önemlidir.
- Miras mekânlarının yönetimi, düzenli olarak gözleme, gözden geçirme ve miras değerlerinin korunmasına dair raporlama gerektirmektedir. ¹¹⁵

¹¹³ McDougall, K. and Vines E. (2002) a.g.e., s. 69.

¹¹⁴ McDougall, K. and Vines E. (2002) a.g.e., s. 69.

¹¹⁵ Lackwood M., Worboys G., Kothari A. (2006) a.g.e., s. 473.

Şekil 1.4: Kültürel Miras Turizmi ve Kaynakları

Kaynak: Abacılar P. (2008) *Doğal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi “Boğaziçi – Arnavutköy Örneği”*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir Planlama Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.28.

STRATEJİK ÇERÇEVE:

Vizyon ve Hedefler

Belirlenen yönetim planı amaçlarına yönelik olarak saptanmış genel bir vizyon ile kapsamlı olarak oluşturulacak alt hedeflerin ortaya konması gerekmektedir. Yönetim planlarının amaçları daha genel bir çerçevede çizme eğilimindeyken hedefleri; bir alanın nasıl yönetileceğini detaylı olarak göstermektedir. Genel politika amaçları çerçevesinde hedefler; yönetimin neye ulaşmak istediğini açıklamaktadır. Bir ziyaretçinin ideal olarak bir alanda tecrübe etmek istediklerini yansıtan hedefler, istenen koşullar için zemin hazırlamaktadır.¹¹⁵

Açıkça belirtilmiş hedefler yönetim planına yön vermekte ve belirgin bir bakış açısında turizm girişimlerine işaret edilmesi için gerekli bir kapsam oluşturmaktadır. Her türlü yeni girişimin alanı değiştirebileceğinin göz önünde tutulması gerekmektedir. Politika ve hedefler kapsamında girişimleri incelemek yöneticilere bunların kabul edilir parametreler kapsamında olup olmadığını gösterecektir.¹¹⁶

Eğer amaç ve hedefler, girişimcilerin ihtiyaçları üzerine dayandırılırsa ve yasalar ile Dünya Miras Konvansiyonu kapsamında ise yönetim kararı verilmesi açısından bir temel oluşturulmuş olacaktır. Ayrıca, anlatım, tanıtımını yapma, taşıma kapasitesi kontrolü ve görüntüleme aktivitelerinin hepsi politika amaç ve hedeflerinin vereceği yöne dayanmaktadır. Yönetim planlarının genel hedefleri UNESCO'nun 2001 tarihli Dünya Mirası Konvansiyonunda aşağıdaki şekilde özetlenmiştir;¹¹⁷

- Yerel işgücü, gelir ve gelişimi oluşturmak ve sürdürülebilmek,
- Alanda izin verilen tüm aktivitelerin alanın doğası ve tarihi ile uyumlu olduğunu garanti altına almak,
- Topluma fayda sağlayacak araştırma olanaklarını geliştirmek,
- Ziyaretçi ve yerel halk tarafından alanın değerinin kabulünü yaygınlaştırmak ve doğa ile kültürel çevre konusunda uygun davranışlar ile ilham verme konusunda halkı eğitmek,
- Ziyaretçi güvenliği, alanın doğal çevresi ve tehdit altında ve soyu tükenen türlerin iyileştirilmesi, alanın doğal çevresinin korunması gibi altyapıların sağlanması.¹¹⁸

¹¹⁵ UNESCO (2002) World Heritage Manuals Managing Tourism at World Heritage Sites: A Practical Manual for World Heritage Site Managers, UNESCO World Heritage Center, s. 49.

¹¹⁶ UNESCO (2002) a.g.e., s. 49.

¹¹⁷ UNESCO (2002) a.g.e., s. 49.

¹¹⁸ UNESCO (2002) a.g.e., s. 50.

1.1.5. Kültürel Miras Yönetim Planı Paydaşları

Başarılı bir yönetim ve ortaklık modelini sağlamak kolay bir süreç değildir. Bunun için bilgi ve deneyime ihtiyaç olduğu gibi, paydaşların belirlenmesi, rollerinin tanımlanması ve yönetimlerin bu işe katkısı gereklidir. Yönetimde, aktörler/paydaşlar arası işbirliği gereklidir. Bu işbirliği karar verme sürecinde ilgili tüm aktörlerin olması ve sorumluluk alması, onların özgür iradelerini, kendi ilgi alanlarını ve yaklaşımlarını ortaya koymaları ile bağlantılıdır. İşbirliği için iki kritik faktör gerekmektedir; birincisi, çözülmesi gereken problemle ilişkili olmak, ikincisi, diğer gruplarla karşılıklı kurulması gereken ilişkinin gerekliliğine inanmak ve bu gerekliliğin algılanma derecesidir.¹¹⁹

Kültürel miras yönetiminde karşılaşılan güçlükler, yetersiz yerel yönetim desteği ve ödenekler, bazı imar ortaklarının değişik tepkileri, halkın olumsuz davranışları ve ziyaretçilerin tutum ve davranışlarından oluşmaktadır. Bu nedenlerle sürdürülebilir bir kültürel miras gelişimi ve yönetimi için halk, tedarikçi ortaklar, yerel yönetimler ve ziyaretçilerin daha çok çalışması ve gayret göstermeleri gerekmektedir.¹²⁰

Korunan alanlarda kültürel mirasın yönetiminde, idareciler buldukları peyzajda hangi kültürel değerlerin bulunduğunu iyi bilmeli ve kendi yönetimlerinin bu değerlerin hem fiziksel varlıklarını hem de soyut anlamlarını iyi şekilde korunduğunu ve zenginleştirdiğini garanti etmelidir. Ancak, değerler dinamiktir; gelişir ve değişirler. Değerlere dair bilgi ve değerlendirme daima güncel tutulmalıdır; bu da yönetim stratejilerinin değişime açık olması anlamına gelmektedir.¹²¹

Doğal ve kültürel mirasın korunmasında koruma kavramının geliştirme ve değerlendirme ile bütünleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca korumanın sağlanması için yasa ve kuruluşun tek başına yeterli olamayacağı, değerlerin korunması ve yaşatılmasında çok sayıda kişi ve kuruluşları ilgilendirdiği vurgulanmaktadır.¹²²

¹¹⁹ Çıracı H., Turgut S., Kerimoğlu E. (2008) “Sürdürülebilir Turizm Gelişimi İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi: Frig Vadisi Örneği”, İTÜ Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 89-102, s. 92.

¹²⁰ Arthur S. N. A., Mensah J. V. (2006) “Urban Management and Heritage Tourism for Sustainable Development, The Case of Elmina Cultural Heritage and Management Programme in Ghana”, Management of Environmental Quality: An International Journal, Vol. 17, No. 3, 299-312, s. 299.

¹²¹ Lackwood M., Worboys G., Kothari A. (2006) a.g.e., s. 471.

¹²² Uslu A., Kiper T. (2006) “Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı”, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(3), 305-314, s. 306.

Bu amaçla kültürel miras yönetiminin paydaşları olan ortaklık kurulması, halkın katılımı ve ziyaretçi yönetimi konuları incelenmiştir.

1.1.5.1. Ortaklık Kurulması

Kültürel miras yönetim planlarının hazırlanmasında önemli olan gruplardan biri profesyonel turist rehberleri ve girişimciler olarak kategorize edilebilmektedir. Profesyonel turist rehberleri ziyaretçi deneyimi ve çevreyi etkileyen koşullara hakim olan tavsiye ve bilgi kaynaklarıdır. Girişimci, danışman, grup politika ve yönetim hedeflerinin gelişiminin nitelikli hale getirilmesini sağlamaktadır.¹²³

Turizm endüstrisinde profesyonel turist rehberleri çok önemli bir rol üstlenmektedirler. Turist deneyimlerinde, turistin kalış süresinde ve turistlerden elde edilen gelir üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Ayrıca rehberler, ziyaret edilen yerler ve ziyaretçi arasında bir bağ kurmaktadır. Rehberler kültürel miras hakkında ziyaretçilere bilgi verme konusunda sorumlu kişilerdir ve ziyaretçilere miras alanını yaşatma hissini vermesi beklenmektedir.¹²⁴

Yönetim planı hazırlanırken birlikte çalışılacak grup için, fikir ve bilgi alışverişi amacıyla mekanizma sağlayacak bir panel düzenlenebilir. Bu sayede grup; arzulanan koşul ve etkinlikler dahil yönetim hedeflerinin kurulmasında yardımcı olabilecektir. Başarılı bir yönetim planı için yönetim ekibi ile girişimci grup arasında her türlü bilgi alışverişi sağlanmalıdır.¹²⁵

Kültürel miras misyonunun bir çeşit koruma olduğunu, onu mümkün olduğu kadar el değmemiş bir halde korumanın, mali ödeme yetisi ve kamu görüşünün karar verme prosedürüne girebilmesinin ikincil önem taşımakta olduğudur. Diğer bir deyişle, kültürel miras misyonunun, mali ve kamusal kısıtlamalardan oluşan bir koruma görevi olarak algılanması eğilimi bulunmaktadır. Birçok kültürel miras yöneticisi kendilerini turizm işinde saymamaktadırlar ve kendi rollerini, ulusal mirasa kamunun ulaşımını sağlayan kişiler olarak değil, bu mirasın koruyucuları olarak görmektedirler.¹²⁶

¹²³ UNESCO (2002) a.g.e., s. 50.

¹²⁴ Poria Y., Reichel A., Biran A. (2006) a.g.e., s.170.

¹²⁵ UNESCO (2002) a.g.e., s. 50.

¹²⁶ Garrod B., Fyall A. (2000) "Managing Heritage Tourism", Annals of Tourism Research, Vol. 27, No. 3, 682-708, s. 684.

Kültürel turizm kurumlarının mali yönetim konularına olan ilgisizliklerinin önemli sonuçlarından biri, hükümetlerin sürekli yaptıkları bütçe kesintileri ile geleneksel kamu kaynaklarına ulaşılmasının engellenmesi sonucu çok fazla birikmiş ve acil ilgi isteyen bakım ve tamir işlerinin ortaya çıkmasıdır. Şu anda özellikle, doğal yıpranma ve olumsuz turistik ve kullanıcı etkilerine açık olan tarihi binalar için durumun çok kritik olduğu görülmektedir.¹²⁷

Yerel gelişim stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanmasında yerel yönetimlerin ve diğer ortakların katılımları yerel ekonomiyi kalkındırmaktadır. Yerel katılım olmaksızın sürekli bir başarı ve etkin bir kültürel miras yönetimi başarılamamaktadır.¹²⁸

1.1.5.2. Halkın Katılımı

Yerel halkın koruma ve yönetim planı hazırlanması sürecine katılımının sağlanması önemli bir etkidir. Halkın yapılacak çalışmaları benimsemesi uygulama kolaylığı sağlanmasında faydalı olacaktır. Yerel halk ile mücadele içerisinde olmak turizm gelişiminde ortaklıkları zorlaştırmaktadır. Bu durumda, planın uygulanması güçleşecek ve planlama hedefleri sağlanamamış olacaktır.

UNESCO Dünya Mirası Konvansiyonu'nda ev sahibi toplum ve alana gelen ziyaretçilerin koruma ve turizm planlamasına dahil edilmesi ve tüm aktivitelerden faydalanabilmelerinin sağlanması gerekliliği genel stratejiler arasında yer almaktadır.¹²⁹

Kültürel miras varlığı yerel halk ile uyumlu olarak çalışmalıdır. Ziyaretçilerin kültürel varlıkları ziyaretlerinin bedeli halka ödetilmemelidir. Kültürel miras varlıklarının bütün halkı etkileyebilecek önemli ekonomik çarpan etkileri bulunmaktadır.¹³⁰

Halkın planlama çalışmalarına katılımının nasıl sağlanacağı yönetim planı içerisinde çeşitli stratejilerle belirlenmelidir. Yerel halka katılım olanağı sağlamak önerilerin kabulünü kolaylaştıracak ve zaman kazancı sağlayacaktır. Halk ile düzenlenecek beyin fırtınaları, halka açık toplantılar, beklentilerini ve genel eğilimlerini ortaya koyacak anket çalışmaları gibi konular yardımcı olabilecek bazı araçlardır. Şekil 1.5'te kültürel miras turizmi yönetimine

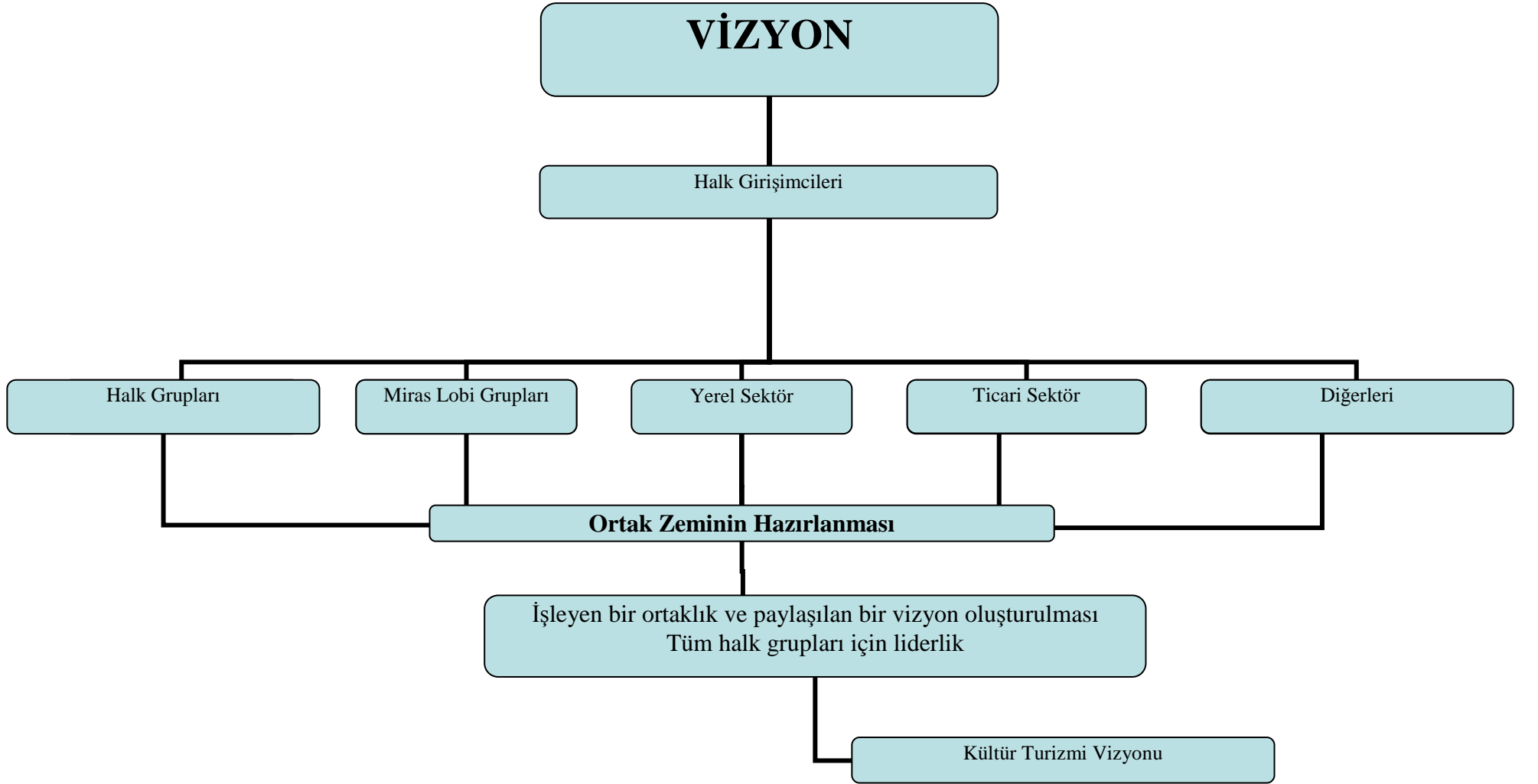
¹²⁷ Garrod B., Fyall A. (2000) a.g.e., s. 684.

¹²⁸ Arthur S. N. A., Mensah J. V. (2006) a.g.e., s. 301.

¹²⁹ UNESCO (2002) a.g.e., s. 51.

¹³⁰ Garrod B., Fyall A. (2000) a.g.e., s. 691.

katkıda bulunacak halk gruplarının kimlerden oluşacağı ve planlama sürecine katılımları özetlenmiştir.

Şekil 1.5: Kültürel Miras Yönetimi Planlama Sürecine Halkın Katılımı ve Ortaklık Grupları

Kaynak: Abacılar P. (2008) Doğal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi “Boğaziçi – Arnavutköy Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir Planlama Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.28.

1.1.5.3. Ziyaretçi Yönetimi

Dünya çapında henüz çok fazla yayılmamasına rağmen kültürel miras alanlarına artan ilgi ve haberdarlık kaçınılmaz olarak ziyaretçi sayılarında da artışa neden olmaktadır. Girişlerin kolaylaşması, uçak fiyatlarının düşmesi, zamanın daha değişik kullanılmak istenmesi, tatil rezervasyonlarındaki tüketici güveninin artması ve kültürel miras alanlarının tanıtımının da etkisi bulunmaktadır. Hatta politik ve güvenlik krizleri bile gelişen eğilime karşı sadece geçici duraksamalarla ara verdirebilmiştir.¹³¹

Koruma alanlarında kültür turizmi göz önüne alındığında ziyaretçi ve kültürel miras karşılıklı ilişki içerisinde. Kültürel miras yönetim planlamasında ziyaretçi yönetimi ziyaretçilerin kaliteli bir deneyim kazanmalarını sağlayacak uygulamalardır. Alanın bütün yönetim hedeflerinin başarılmasına yardımcı olurken ziyaretçi deneyiminin kalitesini maksimuma çıkaran yönetim bölümüdür.¹³²

Ziyaretçi deneyimlerinin artması için seçilen pazarların gereksinimlerini karşılamak adına kültürel bir alanın nasıl yönetileceğinin bilgi temelinde kararlaştırılması, sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Ziyaretçi ihtiyaçlarının yakından ve dikkatli analizi yapılmalıdır. Bu ihtiyaçlar doğru bir şekilde belirlendikten sonra, ziyaretçi, alan ve sunucu için bu ihtiyaçların en tatmin edici ve uygun bir şekilde karşılanacağı yöntemler kullanılmalıdır. Yetersiz veya yanlış bilgi ile sadece yanlış karar verme olasılığı ortaya çıkmaz, aynı zamanda gereksiz yere bir alan aşındırma, bozulma ve yıpranma olasılığına maruz kalır.¹³³

Geleneksel ziyaretçi yönetimi yaklaşımı genel olarak kültürel miras kaynaklarının yönetimi ve ziyaretçilerin kontrol edilmesine odaklanmıştır. Ziyaretçi yönetimi trafik ya da yaya yönetiminden çok daha farklıdır, aynı zamanda alanın ününü ve yerleşim sakinlerinin yaşam kalitesini arttırırken ziyaretçi deneyimini yaymak için çözümler geliştirmektedir.¹³⁴

¹³¹ Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) *Managing World Heritage Sites*, Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier, USA, s. 84.

¹³² Abacılar P. (2008) a.g.e., s.37.

¹³³ Boniface P. (2003) *Managing Quality Cultural Tourism*, Routledge, Kanada, USA, 2003, s. 15.

¹³⁴ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.37.

Ziyaretçi yönetimi insan akımının düzenlenmesidir ve geniş insan kitleleri tarafından meydana gelen durumları idare etmek ile ilişkilidir. Diğer bir deyişle, insanları mekân ve zamana yayma sanatıdır. Burada yüksek sayıda ziyaretçi kavramının neyi ifade ettiğini bilmek önemlidir.¹³⁵

Turizm ev sahibi halkın faydalanması ve miras ile kültürel uygulamalarında bakım ve özen açısından bir yol ve motivasyon sağlama olarak görülmelidir. Turizmin sürdürülebilir gelişimi yerel halkın güçlendirilmesi ve katılımına dayanmaktadır. Ashworth'a göre, geçmişin yönetimi; amaçlanan hedeflerin başarılması için işlevsel değişimin yönetilmesi amacıyla tasarlanan düzenleyici planlar ile ilgilerini mülk sahipleri, girişimciler ve ya müşterilere yönelten özel girişimci ve şirketler arasında kurulan bir ortaklıktır.¹³⁶

Tüm girişimcilerin arasındaki ortaklık vasıtasıyla ziyaretçi yönetimi politikalarıyla ilişkili problemlerin çözümünün sağlanacağı bir yoldur. Yalnızca hasar riskini minimize edecek değil aynı zamanda ziyaretçilerin geçirdikleri süre boyunca eğlenebilmelerini sağlayacak başarılı bir ziyaretçi yönetim politikasını uygulamak için, aşağıdaki bazı teknikler izlenebilir.¹³⁷

UNESCO Dünya Mirası Konvansiyonuna göre ziyaretçi yönetimi için stratejiler geliştirmek amacıyla yapılması gereken ön çalışmalar şunlardır:

- Ziyaretçi yönetimi dahil olmak üzere yasaları ve politikaları ulusal düzeyde gözden geçirmek,
- Alan yönetim planını gözden geçirmek ve önceki ziyaretçi yönetim hedeflerini analiz etmek,
- Ziyaretçi verisi toplamak,
- Bir alana gelen ziyaretçilerin yerel ya da yabancı olup olmadığına karar vermek,
- Kullanımda olan mevcut ziyaretçi istatistiklerini, eğilimleri, seyahat dokusunu ve etkinliklerini toplamak,
- Turistlere bakış açıları ve önceliklerini sorarak ve alanı, komşu çekim merkezleri ile karşılaştırmalarını sağlayarak özel konulu alan ve ziyaretçi sorunlarını tanımlamak amaçlı ziyaretçi anketleri geliştirmek ve uygulamak ve bunları haritalandırmak,
- Danışma grubuyla birlikte ziyaretçi yönetim politikaları geliştirmek. Alanın politika ihtiyaçları, yönetim parametreleri, girişimcilerin ilgi alanları, alanın karşılaştırmalı avantajları

¹³⁵ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.37.

¹³⁶ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.37.

¹³⁷ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.37.

ve mevcut yasal sistem ve uluslar arası konvansiyonları üzerine dayanan tartışmalar hazırlamak.¹³⁸

Ziyaretçi motivasyonundaki çeşitlilik özellikle kamuya önerilebilecek ziyaretçi olanaklarının standartlarının çok çeşitliliği ve dünya çapında içeriğe bağlı ziyaretçi yönetimini genelleştirmeyi epey zorlaştırmaktadır. Çağdaş ziyaretçi yönetimini; kültürel miras alanı ruhunun korunması, suç ve güvenlik ve kültürel duyarlılık olmak üzere üç başlıkta incelemek mümkündür:¹³⁹

Kültürel miras alanı ruhunun korunması: Ziyaretçilerin kültürel miras alanlarını amaçlarına uygun bir ortam içinde ve kültürel doğasında dolaşmaları sağlanmalıdır. Böylece ziyaretin zevk kalitesi en üst düzeye çıkabilecektir. Alanın taşıma kapasitesi göz önünde bulundurulmalı ve alan tehlikeye atılmamalıdır. Alanda kalıcı hasarlara yol açılmamalıdır.¹⁴⁰

Suç ve Güvenlik: Son geçen on yıl içindeki 11 Eylül saldırısı ve sonrası terör eylemleri her yerde güvenlik önlemlerinin artırılmasına neden olmuştur. Kültürel miras alanlarının tek olmaları, ulusların simgeleri olmaları ve daha çok farkındalık yaratmaları, alanları, teröre karşı savunmasız hale getirmektedir. Ayrıca ziyaretçilerin yasal olmayan bir şekilde alanlardan hatıra olması amacıyla aldıkları eserler de güvenlik sorunudur.¹⁴¹

Kültürel duyarlılık: İnsanların ait oldukları kültürlere ait özel kültürel miras alanları bulunmaktadır. Diğer kültürlere mensup insanların bu alanlarda saygılı davranmaları gerekmektedir. Robben Adası'nı laik hacıların, Avustralya'daki Uluru'yu Aborjin kültürüne mensup ve ilgi duyan kişilerin ziyareti gibi.¹⁴²

¹³⁸ UNESCO (2002) a.g.e., s. 51.

¹³⁹ Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) a.g.e., s. 86.

¹⁴⁰ Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) a.g.e., s. 86.

¹⁴¹ Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) a.g.e., s. 86.

¹⁴² Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) a.g.e., s. 86.

1.1.5.3.1.Ziyaretçi Yönetim Stratejileri

Kültürel miras yönetimi alanında turizm işlevi geliştirilirken alanda ziyaretçi yönetimini sağlayacak örnek stratejiler şu şekilde sıralanabilir:

- Bir alandaki insan sayısını bir yerde toplamak ya da alanlar genelinde dağıtmak,
- Etkinliklerin pratik edilebileceği yolları işaret ederek etkinlik çeşitlerini değiştirmek ya da etkilemek,
- İnsanlara belirli etkinlikleri uygulamaları için tavsiyelerde bulunmak veya belirli etkinlikleri yasaklayacak direkt etkinlikler uygulamak,
- Bir alanın fiziksel çevresini yol ve benzeri altyapılarını geliştirerek daha dayanıklı hale getirmek,
- Bir alanın sosyal çevresini ziyaretçi ve ziyaretçiler ile yerel halk arasındaki mücadeleleri azaltarak etkilemek,
- Alan yöneticileri tarafından ziyaretçileri belirgin aktiviteleri uygulamaları için teşvik etmek,
- Belirli ziyaretçi tipleri için fiyatları azaltmak ve ya düşürmek,
- Açılış saatlerini kıstmak, bir alanı değişik amaçlı ziyaret edenler için farklı saatler de vermek,
- Belirli aktiviteleri yasal düzenlemelerle yasaklamak,
- Bir alanı birbiriyle yarışacak etkinliklerle bölgelemek.¹⁴³

1.1.5.3.2.Ziyaretçi Etkilerinin Türleri

Kültürel miras alanları, geniş çapta birçok olumsuz ziyaretçi etkisine maruz kalmaktadır. İngiliz Turist Masası tarafından 1991 yılında çıkarılan rapora göre ziyaretçi etkileri aşağıdaki kategorilere ayrılmaktadır; aşırı kalabalık, yıpranma ve aşınma, trafikle ilgili sorunlar, yerel halk üzerindeki etkiler ve turistik yerlerin otantikliği üzerine ziyaretçi yönetiminin etkileri.

¹⁴³UNESCO (2002) a.g.e., s. 51.

1.1.5.3.2.1. Aşırı Kalabalık

Aşırı kalabalık sorunu, büyük oranda alanın ziyaretçi taşıma kapasitesine bağlıdır. Turistik bir yer aşırı kalabalık bir hale geldiğinde, ziyaretçiler birbirleriyle sıkış tıkiş olurlar ve sonuçta herkes, alanda hareket etme konusunda büyük zorluk yaşamaktadır. Ziyaretçiler hareket edemeyince de dar geçitlerde kuyruklar oluşmaktadır. Genel olarak bu şekilde baskı noktalar, alan girişlerinde, popüler sergilerin yakınlarında ya da market, dinlenme yeri ve lavabolar gibi belirli yerlerde kendilerini belli etmektedirler.¹⁴⁴

Dünyada pek çok yerde, birçok kültürel miras alanı ziyaretçi akımından sıkıntı duyarken, bir kısım kapasiteyle sınırlıdır.¹⁴⁵ Bir alandaki ziyaretçi yönetiminin sağlanması ve ziyaretçilerin çekim merkezlerinin yönetilmesinde nasıl bir yer alacağı konusundaki teknikler çeşitli kavramlardan oluşmaktadır. Bu konuda en çok kullanılan kavram taşıma kapasitesidir. Taşıma kapasitesi kavramı alanı geriye götürme riski olmadan ne kadar insana izin verilebilir sorusu üzerine dikkat çekmektedir.¹⁴⁶

Taşıma kapasitesi kavramının problemi bir alandan bir alana ve zamandan zamana değişiyor olmasıdır. Girişimciler arasında her zaman değişik kabuller olduğu da göz önünde tutulduğu zaman bunu hesaplamak için gereken bilgiyi elde etmek ve karşılaştırma yapmak oldukça zordur. Taşıma kapasitesi fiziksel, ekolojik ve sosyal olmak üzere üç grupta incelenmektedir.¹⁴⁷

Dünya turizm organizasyonu tarafından nitelik taşıma kapasitesi olarak adlandırılan fiziksel taşıma kapasitesi genellikle gecelik kalan ziyaretçi sayısının karşılanacağı yeterli alan var mı, ne kadar araç bir park alanını doldurur, bir alanda kaç kampçı konaklayabilir gibi soruların cevabıyla ilgilenmektedir.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) *Managing Visitor Attractions New Directions*, Elsevier Science Linacre House, Jordan Hill, Oxford, s. 126.

¹⁴⁵ Boniface P. (2003) a.g.e., s. 3.

¹⁴⁶ Orbaşlı A. (2000) *Tourists in Historic Towns*, E&FN Spon, New York, s. 72.

¹⁴⁷ Orbaşlı A. (2000) a.g.e., s. 72.

¹⁴⁸ UNESCO (2000) a.g.e., s. 58.

Ekolojik taşıma kapasitesi sürdürülebilir fonksiyonları sağlarken insani önceliklerin ne kadarının ekolojik sistem tarafından tolere edileceği seviyesidir. Sosyal taşıma kapasitesi fizyolojik ve sosyo-kültürel bir kavramdır ve bir alanda rekreasyonel deneyim ve kullanıcının memnuniyetinde ne kadar kişinin gerilemeye yol açacağına işaret etmektedir.¹⁴⁹

Taşıma kapasitesinin ölçülebilmesi için belirli göstergeler saptanmalı ve bunlar doğrultusunda istatistikler belirlenmelidir. Bu göstergelerin neler olacağına alanın niteliklerine göre karar verilmeli ve farklı değişkenlere göre esneklikleri göz önünde tutulmalıdır.¹⁵⁰

Bu göstergeler tanımlanırken göz önünde bulundurulması gereken koşullar;

- Etki ve nedenlerin listelerinin gözden geçirilmesi,
- Turizm göstergelerinin ön çalışma olarak listelenerek geliştirilmesi ve ilişkili görüntüleme değerlerinin tahmin edilmesi,
- Ön izlemeleri için danışman gruba seçilen göstergelerin sunulması,
- Seçilen göstergelerin temel bilgi tabanının toplanması,
- Bir programı geliştirme ve görüntüleme yönteminin oluşturulması,
- Veriyi toplayacak üzerinde anlaşmaya varılmış metotlar üzerine personelin eğitilmesi,
- Görüntülemeye girişimci ortakların nasıl dahil edilebileceğinin netleştirilmesi,
- Göstergeler için gerekli standartların kurulması,
- Verilerin ikinci aşamadan itibaren gösterge standartları kurmak için kullanılması,
- Turizm danışma grubu birleşiminde önerilen standartların tartışılması, uzlaşmaya varılması ve sonuçlandırılması.¹⁵¹

¹⁴⁹ UNESCO (2000) a.g.e., s. 58.

¹⁵⁰ UNESCO (2000) a.g.e., s. 58.

¹⁵¹ UNESCO (2000) a.g.e., s. 58.

1.1.5.3.2.2.Yıpranma ve Aşınma

Bu ziyaretçi etkileri grubu; çiğneme, dokunma, nem, sıcaklık, aşırma ve duvarlara yazı yazma gibi durumları içermektedir. Çiğneme, ziyaretçilerin alanın hassas bölümlerinde yürümeleri söz konusu olup bakımı dikkatlice yapılmış çimenlerden malikânelerde bulunan antika halılara ve tarihi anıtların çatularına kadar birçok yapı ve malzeme yıpranmaya ve aşınmaya maruz kalmaktadır.¹⁵²

Çiğneme, kasti ya da kazara olabilmektedir ve özellikle alan çok kalabalık olduğu zaman, bu durumun gerçekleşme ihtimali daha yüksek olmaktadır. Diğer yandan dokunulmamasının özellikle rica edilmesine rağmen ziyaretçilerin kasti olarak dokunma ihtimalleri de oldukça yüksektir.¹⁵³

Öte yandan nem ve sıcaklık, ziyaretçi açısından kasıtlı olmayan durumlardır; ancak alanın fazla sayıda ziyaretçiye açılması durumunda, sıcaklık ve nemin gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Asıl sorun kolaylıkla kontrol altına alınabilecek olan nem ve sıcaklığın kendisi değil, ziyaretçiler alan etrafında dolaştıkça oluşabilecek çevresel koşullardaki hızlı değişikliklerdir.¹⁵⁴

Aşırma ve duvarlara yazı yazma ise, ziyaretçi açısından düşünüldüğünde kasıtlı eylemlerdir. Aşırma, hediyelik eşya dükkânlarından ya da kafeteryalardan yapılan küçük çaplı araklamalardan, değerli sergi parçalarının çalınmasına kadar değişkenlik gösterebilmektedir. Alanın korunması açısından ilk verilen durum oldukça küçük bir sorun olarak düşünülse de nakit akışı ve cazibe merkezinin finanse edilmesi açısından önemli sorunlara yol açabilmektedir. Benzer şekilde, duvarlara yazı yazma da alanın ambiyası üzerinde küçük bir leke olmaktan, alanın korunması açısından oldukça önemli bir konu olmaya kadar değişkenlik gösterebilmektedir.¹⁵⁵

¹⁵² Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 127.

¹⁵³ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 127.

¹⁵⁴ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 127.

¹⁵⁵ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 127.

1.1.5.3.2.3. Trafikle İlgili Sorunlar

Ziyaretçilerin çoğu, turistik yerlere araba ya da otobüs vasıtasıyla gelmektedirler. Fakat birçok alan, otomobiller icat edilmeden önce yapılmıştır ve bu nedenle de ziyaretçiler tarafından sebep olunan trafikle baş edebilecek şekilde tasarlanmamışlardır. Bazı alanlar, ziyaretçiler tarafından sebep olunan trafiğin var olan trafik sorunlarını arttırabileceği şehir merkezlerinde bulunmaktadır. Trafikle ilgili sorunlar; trafik sıkışıklığı, araçların egzozlarının neden olduğu kirlilik, yüksek seviyede kaza riski, iyi park edemeden kaynaklanan eşiklere ve çimlere zarar verme, düşüncesizce park edilmiş arabalar ve otobüslerin geçişe engel olması ve yapılara yönelik titreşimden kaynaklanan zararlar. Trafik sorunları, kendilerini yalnızca yüksek sezonda gösteren sürekli veya arada sırada olan durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bazı zamanlarda alanın kendisiyle sınırlı kalabilir ya da özellikle turistik park için yalnızca küçük bir alan mevcutsa, alanın civarındaki yerlere de park edilebilmektedir.¹⁵⁶

Küçük tarihi şehirler, sezonun yoğun olduğu zamanlarda ziyaretçiler tarafından dolup taşan oldukça küçük ve sıkışık şehir merkezleri, trafikle ilgili ziyaretçi etkilerine karşı çok daha hassastırlar.¹⁵⁷

1.1.5.3.2.4. Yerel Halk Üzerindeki Etkiler

Birçok ziyaretçi etkisi yerel halkı etkilemektedir. Kötü bir şekilde park edilmiş arabalar ve otobüslerin civar bölgelere geçişi engelleme olasılığı dışında ziyaretçilerin düşüncesiz ve anti-sosyal davranışları da etkiler arasındadır. Bu durum, ziyaretçilerin farkında olmadan özel mülkiyete girmelerinden, turistik yerde bulunan barda içkiyi fazla kaçırarak kaba davranışlarda bulunmalarına kadar değişkenlik gösterebilmektedir. Ziyaretçiler, bölge halkına yönelik kaba davranışlarla, saygısızlıkla ve hatta turistik yer tecrübesi açısından merakla suçlanabilmektedirler. Çok sayıdaki ziyaretçi aynı zamanda, alışveriş ya da dinlenme tesisleri gibi yerel tesislerde izdihama neden olmaktadır. Sonuç olarak yerel halk, ziyaretçiler tarafından kuşatılmış hissine kapılabilir ve ziyaretçilerin, bölge halkı üzerinde olumsuz etki yarattıkları algısına sahip olabilmektedirler.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 127.

¹⁵⁷ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 128.

¹⁵⁸ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 129.

Aynı zamanda, etkilerin tam tersi yönde gerçekleşme ihtimalini düşünmek de mümkündür; yani yerel halkın, ziyaretçi tecrübesi üzerinde olumsuz bir etkisi olabilmektedir. Örneğin ziyaretçiler, bölge sakinlerinin kendilerine yönelik tutumlarından ötürü turistik yerde hoş karşılanmıyor hissine kapılabilmektedirler.¹⁵⁹

1.1.5.3.2.5. Turistik Yerlerin Otantikliği Üzerinde Etkiler

- Turistik yerin ambiyansı üzerinde zararlı bir etkisi olabilecek ziyaretçi tesislerinin sağlanması (yön işaretleri veya tırabzanlar),
- Mimari açıdan uygunsuz olarak düşünülebilecek ya da alanın mimari bütünlüğüne pek uymadığı hissi yaratabilecek turistik alan civarındaki ziyaretçi akışını arttırmak için yapılan uyarlamalar,
- Uygun olmayan ekipman ya da materyallerin kullanımını gerekli kılacak özürülü ziyaretçilerin girişine imkan tanıyıcı uyarlamalar (asansör ve rampalar),
- Alanın koruma amaçlarıyla çatışan ziyaretçi sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli önlemlerin alınması ihtiyacı,
- İzinsiz olarak yapılan ya da alanın tarihine bağlı kalmayan kaçak rehberlik.

Turistik yerin otantikliği üzerindeki etkiler, aşırı kalabalık, yıpranma ve aşınma, trafikle ilgili sorunlar ve yerel halk üzerindeki etkilerden daha kötü sonuçlar doğurabilmektedir, çünkü ziyaretçi etkilerine çare bulunabilmesine karşın önlem alınmasının aslında durumu daha da zorlaştırabileceği ihtimalini yükseltmektedir. O halde ziyaretçi yönetimi konusunda yalnızca ziyaretçi etkilerinin nasıl yönetilmesi değil aynı zamanda bunların yönetilip yönetilmemesi konusunda bir ikilem ortaya çıkmaktadır.¹⁶⁰

1.1.5.3.3.Sorunlar

Tarihi alanların korunması ve ziyaretçilerin alana erişiminin sağlanması olgularının aynı anda gerçekleştirilebilmesi için turizm yönetimi ve kültür turizmi yönetim planı gerekmektedir. Fakat turizm ve koruma önceliklerinde görülen farklılıkların yaratabileceği sorunların etkin bir planlama ile düzenlenerek önüne geçilmesi zorunludur.¹⁶¹

¹⁵⁹ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 129.

¹⁶⁰ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 127.

¹⁶¹ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.41.

Turizm amaç ve hedefleri geliştirilirken bir alanın doğal bütünlüğü ve/ve ya kültürel değerleri göz önüne alınmalıdır. Eğer kültürel miras pazarlanacak bir mal haline gelirse ciddi sorunlar ortaya çıkabilir. Turizmi pazarlama süreci bir alanın gerçek kültürel gelenekleri ya da tarihi anlatımı üzerine odaklanmada başarısız olabilir. Pek çok tarihi alan yüksek hacimde turisti kabulde yetersizdir ve uygun olmayan modern malzemeler kapasite arttırmada kullanılarak alanların niteliklerine zarar verilmektedir.¹⁶²

Tarihi alanlarda genellikle politik kararlar ekonomik kaygılardan etkilenmektedir. Tarihi alanlarında politika ve hedefler orijinal bütünlük ve var olma değerleri ile aynı çizgide olmalıdır. Dünya Miras Alanlarında turizm politikalarını geliştirirken en önemli sorun kaynakların doku ve formunun sürdürülebilirliğini sağlayabilmektir.¹⁶³

Ayrıca, kültürel miras alanına ne kadar çok ziyaretçi gelirse olumsuz ziyaretçi etkilerinin ortaya çıkma ihtimali de bir o kadar çok olmaktadır. Bu tür etkilerin gerçekleşmesi, alanın devam eden finansal kapasitesini tehdit etmekle kalmaz, aynı zamanda alanın sürdürülebilirliği konusunda da ciddi soruların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.¹⁶⁴

Bu genel sorunlara ek olarak geçen on yılda ziyaretçi yönetiminde iki faktör etkin olmuştur. Bunlar “suç ve güvenlik” ile “kültürel hassasiyet”tir. Küresel terörizmin devam eden eylemleriyle yaratılan belirsizlik yüzünden birçok ziyaretçi belli başlı kültürel miras alanlarında kendi kişisel güvenlikleriyle ilgili endişe taşımaktadırlar. Alan yöneticileri de alana karşı olası saldırılardan kaygılanmaktadırlar. Bu anlamda kamuoyunun kültürel miras alanları ile ilgili daha hassas davranmaları gerekmektedir.¹⁶⁵

1.1.5.3.4. Ziyaretçi Etkilerinin Yönetimine Yönelik Teknikler

Ziyaretçi yönetimi teknikleri, turistik yer için arz ve talebin düzenlenmesi için tasarlanmış yöntemler olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir.

¹⁶² Abacılar P. (2008) a.g.e., s.41.

¹⁶³ Abacılar P.(2008) a.g.e., s.41.

¹⁶⁴ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 125.

¹⁶⁵ Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) a.g.e., s. 85.

1.1.5.3.4.1. Arz Yönetim Teknikleri

Kültürel miras alanının zarar görmemesi ya da ziyaretçi deneyimlerinin zarar görmeden ziyaretçilerin farklı şekillerde turistik alanın taşıma kapasitesini artırma yolları aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir; ¹⁶⁶

a. Kuyruk Yönetimi

- Ziyaretçiler, turistik yer tarafından kendilerine sunulan hoş vakit geçirme deneyiminin bozulduğu hissine kapılmaktadırlar, çünkü ya turistik alana ya da turistik alanın belli bir bölümüne girmek için kuyruklarda haddinden fazla zaman harcamak zorunda kalmaktadırlar.
- Alana gelebilecek bazı ziyaretçiler, girişteki kuyruğun uzunluğunu görünce geri dönebilmekte, diğerleri ise kuyruğa girebilmekte fakat kuyruğun yavaş ilerlemesinden sıkılarak ilgilenecek başka şeyler bulmaktadırlar.
- Alana gelebilecek başka ziyaretçiler ise, turistik yeri ziyaret etme planını erteleyebilmektedirler, çünkü turistik alanın ünü, uzun kuyruklarıyla yayılmıştır.
- Kuyrukları ortadan kaldırmak için, personelin her bir ziyaretçiyle görüşmesinde daha az zaman ayrılması sağlanabilmektedir, kesin olarak zaman alıcı özelliklerden ve hizmetlerden tamamen vazgeçilmek zorunda kalılabilmektedir.
- Personel demoralize olabilmektedir, çünkü ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve her bir ziyaretçi için yüksek kalitede hizmetler sunmak için az zamanları olmaktadır. ¹⁶⁷

Kuyruk yönetimi sıklıkla geçiş talebi sorununa yönelik ilk yanıttır, çünkü diğer birçok ziyaretçi yönetim tekniği uygulama anlamında daha fazla vakit almaktadır. Kuyruk yönetimi teknikleri şunları içermektedir: ¹⁶⁸

- Kuyrukları yılan şeklinde yapmak, böylece kuyruğun daha hızlı ilerlediği düşünülmektedir,
- Ziyaretçiler kuyruқта beklerken broşür, tanıtıcı kitap ve sergi (belki de görsel işitsel) gibi kaynaklar sağlayarak ziyaretçilerin dikkatlerini başka yöne çekmek,
- Kuyrukları alana daha yakın tutmak, böylece ziyaretçiler beklerken ortamın ambiyansını tecrübe etme imkânı bulabileceklerdir,

¹⁶⁶ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 130.

¹⁶⁷ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 130.

¹⁶⁸ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 130.

- Ziyaretçiler kuyrukta beklerken onları eğlendirmek.

Bu önlemlerin hiçbiri, kuyruğun uzunluğunu kısaltmayacaktır, yalnızca kuyrukta beklemeyi daha katlanılabilir hale getirecektir. Aslında kuyruk yönetimi, gerçekçi bir bakış açısından bakıldığında aşırı kalabalık ve tıkanıklık sorunlarına yönelik uzun vadeli bir çözüm olarak görülmemektedir.¹⁶⁹

b. Kapasiteyi Daha Esnek Hale Getirme

Yeterli süre verildiği takdirde turistik yerler, var olan kapasitelerini daha esnek hale getirme konusunda birçok önlem alabilirler. Bu tür önlemler, kuyrukların azalmasına hatta yok olmasına yardımcı olabilmektedir. Teknikler şu şekildedir:¹⁷⁰

- Açılış saatlerinin genişletilmesi ya da yılın açık gün sayısının artırılması,
- Talebin yüksek olduğu zamanlarda daha fazla gişenin açılması ve talep düştüğünde bunların kapatılması,
- Talebin yüksek olduğu zamanlarda çalışan personel sayısının artırılması, böylece alan yoğunken ziyaretçi ihtiyaçları daha etkili bir biçimde karşılanabilecektir,
- Yoğun dönemlerde kafeterya ya da diğer tesisler içerisinde ilave yerlerin açılması,
- Belirli güzergâhların önerilmesi ya da tarif edilmesi, böylelikle alan içerisindeki ziyaretçilerin serbest akışı sağlanmış olacaktır,
- Çapraz eğitilmiş personelin bulunması, böylece ihtiyaca göre turistik yerin en yoğun yerlerinde çalışabilmeleri sağlanacaktır.

Bu tür önlemler, oldukça etkili olabilmektedir. Ancak, çok daha küçük olan ve kalıtlara dayalı turistik yerlerde kapasitenin daha esnek hale getirilmesi son derece problemlidir. Örneğin giriş koridorundaki fiziksel kısıtlamalar, giriş gişelerinin çalışmalarını, sayıyı artırma açısından kısıtlayabilmektedir.¹⁷¹

¹⁶⁹ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 130.

¹⁷⁰ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 130.

¹⁷¹ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 131.

c. Kapasitenin Arttırılması

Daha uzun vadede turistik yerler, ilave olarak fiziksel kapasiteye yatırım yaparak sürekli artış sorununun önüne geçme konusuna çare bulma yoluna girebilmektedirler. Bu, hediyeelik eşya dükkânına bir uzantı inşa etmekte, turistik yerlere ya da koleksiyonların bulunduğu evlerin belirli bölümlerine ilave bir bina inşa etmekle gerçekleştirilebilir. Ancak tehlike şudur ki, böyle çabalar alanın otantikliğinin azalmasına neden olarak ziyaretçi tecrübesi kalitesini düşürür ve cazibe merkezlerinin temel kaynağının gelecek nesiller için korunması yönünde yapılan çabaları da riske atar.¹⁷²

d. Turistik Alanın Sağlamaştırılması

Diğer etkiler ile özellikle yıpranma ve aşınmanın değişik türleriyle, geleneksel olarak turistik alanın sağlamaştırılması tekniklerinin kullanımına başvurulmaktadır. Bunlar:

- Hassas bölgelerde fiziksel bir varlık sağlamak amacıyla güvenliği sağlayacak kişiler bulundurmak,
- Alanın hassas yerlerini güvenlik çemberi içine almak,
- El yapımı eserlerin üstünü örtmek ya da belirli alanları ayırmak için cam, şeffaf plastik veya diğer materyalleri kullanmak,
- Kaldırımları güçlendirmek,
- Halıların üstünü, koruyucu materyallerle örtmek,
- Yasaklayıcı bildiri ve uyarılar kullanmak.

Turistik alanın sağlamaştırılması en fazla, orijinal parçaların kaldırılıp kopyalarıyla değiştirilmesi şeklini almaktadır. Örneğin, İngiltere'nin batısında yer alan Hereford Katedrali'ne gelen ziyaretçiler, özel olarak inşa edilmiş yerde güvenli bir şekilde korunan fakat girişin daha zor olduğu bir alanda bulunan, kırılğan ve çok eski olan Mapa Mundi'nin orijinalini görmeden önce, oldukça yakından inceleyebilecekleri kopyasını görmektedirler.¹⁷³

Alanın sağlamaştırılması ile ilgili asıl sorun, alanın otantikliğinin bozulması yönündeki risktir. Bu durum, alanın ya da parçanın en parlak döneminde (yapıldığı dönemde) nasıl görünmüş olabileceğine yönelik görüş sahibi olmak için büyük bir ziyaretçi deneyimi

¹⁷² Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 132.

¹⁷³ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 132.

unsurunun bulunduğu kalıtlara bağlı cazibe merkezlerinde sorun teşkil edebilmektedir. Bu tür tekniklerin aşırı kullanımı, aynı zamanda turistik alanın sahiplerinin koruma hedeflerine de ters düşebilmektedir.¹⁷⁴

e. Sınırlı Bilet ve Kota Sistemleri

Giriş süresini, kalma uzunluğunu, grupların büyüklüğünü, kabul edilen günlük ziyaretçi sayısını ya da bunların belirli kombinasyonlarını sınırlayan kültürel miras alanlarına giriş için kullanılan biletlerdir. Bu tür önlemler, aşırı kalabalıkla baş edebilmek ya da yıpranma ve aşınmanın belirli türlerinde uygulanmak üzere kullanılabilir. Buna örnek olarak, daha önce bahsedilen ve her grup için maksimum bir kalma süresiyle birlikte günlük ziyaretçi sayısına yönelik kotanın uygulandığı Mısır'daki Kraliçe Nefertari anıtı gösterilebilir. Turistik yerler genellikle, bu tür önlemleri almaya istekli değillerdir, çünkü bu tür önlemler, özellikle bağımsız ziyaretçiler ve küçük gruplar gibi belirli ziyaretçi türlerinin hevesini kaydırabilmektedir. Tesadüfen gelmiş ziyaretçi ise tamamen dışarıda bırakılabilmektedir.¹⁷⁵

1.1.5.3.4.2. Talep Yönetim Teknikleri

Bu grupta yer alan teknikler, ziyaretçilerin turistik alan ve / veya bu alanda yer alan eserler üzerindeki etkilerini hafifletmek amacıyla ziyaretçi sayısını ya da davranışını etkilemeyi amaçlamaktadır.

a. Teşvik Primleri

Ziyaretçi etkilerinin yönetilmesi için muhtemel bir fiyatlandırma tekniği, toplam talep seviyelerini hafifletmek için yüksek kabul ücretlerinin uygulanması olacaktır. Sayı yoğunluğunu azaltmak, alanın aşırı kalabalık olması, trafik tıkanıklığı ya da kaldırımların basılmasıyla verilen zarar gibi birtakım sorunlara çare olabilir. Yüksek kabul ücretlerinin uygulanması, hasara karşı duyarlı olan kaynakların kullanımından sorumlu olanlar, kullanıcı kaynaklı herhangi bir etkinin giderilmesi için gerekli ücreti öder şeklindeki “kullanıcı öder” ilkesi ile de bağdaşmaktadır. Yüksek kabul ücretleri aynı zamanda turistik yerin daha geniş şekilde alanın korunması ya da halkın eğitilmesi gibi stratejik planlarını gerçekleştirilmesi

¹⁷⁴ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 132.

¹⁷⁵ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 133.

adına gerekli olan geliri arttırabilir. Taleplerin toplam seviyelerini yönetmek amacıyla teşvik primlerini kullanılmasıyla ortaya çıkabilecek sorun şu olabilir: kabul ücretleri “nominal” seviyelerin üstüne çıktığı için, ücretler daha düşükken turistik yerler için talep oldukça ücrete bağlı olarak esnek (elastik) olurken, talep hızla ücrete bağlı olarak esnek olma özelliğini kaybeder. Bu nedenle birçok durumda, yüksek kabul ücretleri, genel anlamda talebi hafifletmeye çalışırken oldukça kör bir araç olarak görülür.¹⁷⁶

Ayrıca kabul için yüksek ücretlerin sunulması, turistik yer yöneticileri arasında hiç popüler değildir. Gerçekten de birçok kalıt işletmesi için kabul ücretinin arttırılması, itici gelmektedir.¹⁷⁷

Bu görüş açısı için önerilen ana nedenler arasında aşağıdakiler gösterilebilir:¹⁷⁸

- Yüksek kabul ücretlerinin uygulanması, bütün sosyal gruplara veya halk eğitimine yönelik eşit girişler gibi turistik alanın daha geniş amaçları ile çatışabilir
- Turistik yerlerin, kamu arazisine veya kamu yapılarına giriş için ücret talep etme konusunda yasal bir hakkı ya da bir şahsın mirasına giriş için ücret talep etme konusunda ahlaki bir hakkı yoktur
- Kabul için ücretlendirme, ziyaretçilere en kolay şekilde “satılabilen” kalıt unsurlarımız konusunda kaygıya neden olabilir
- Kabul ücretlerinin toplanmasına yönelik masraf, bazı durumlarda toplanan gelirlerden fazla olabilir
- Yüksek kabul ücretleri, tesadüfen gelen veya tekrar gelen ziyaretçiler için caydırıcı bir etmen olabilir
- Yüksek kabul ücretleri uygulanırsa, ikincil harcamalar düşebilir
- Ayrıca ücretin arttırılması, yerel ekonomideki başka bir yerde harcamayı azaltabilir.

Yüksek kabul ücretleri, toplam talep yönetim seviyeleri açısından uygunsuz olarak düşünülse de yine de talebin doğasını yönetmek için yararlı araçlar olabilirler. Örneğin, talebin en düşük olduğu zamanlarda ücretleri düşürerek, talebin en yüksek olduğu zamanlarda ise ücretleri arttırarak ücret değişiklikleri yapılabilir. Belirli ziyaretçi türlerine ise özel ücret tarifeleri sunulabilir. Örneğin okul gruplarının teşvik edilmesi, ileride öğrencilerin aileleri tarafından yapılacak ziyaretler için de ön ayak oluşturabilir. Kabul ücretlerinin seviyesinin,

¹⁷⁶ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 133.

¹⁷⁷ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 133.

¹⁷⁸ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 133.

ziyaretçilerin turistik alanın önemi ile ilgili algılarını, dolayısıyla davranışlarını belirlemeye yardımcı olduğu düşünülmektedir. Ziyaretçiler oldukça yüksek bir kabul ücreti öderse, son derece eşsiz, çok eski zamanlara ait ya da gösterişli bir alanı ziyaret ettiklerini anlarlar ve dolayısıyla da ziyaretleri süresince bu alana karşı daha saygılı davranacaklardır.¹⁷⁹

b. Pazarlama

Ücretten başka pazarlama ile karışık diğer unsurlar da, taleple baş edebilmek için kullanılabilir. Talebin en düşük olduğu zamanlarda yapılan ziyaretler, reklam veya birleşik-bilet düzenlemeleriyle teşvik edilebilir; yoğun şekilde kullanılan alanlar, seyreltilebilir ve daha az kullanılan alanlar alternatif olarak sunulabilir. Hatta daha hassas alanlardan geliştirilen yeni turistik alanlara ziyaretçilerin yönlendirilmesi makul bir durumdur. Örneğin bu durum, İngiltere’de bulunan Canterbury şehri tarafından benimsenen bir strateji olmuştur. Burada, katedrale gelen ziyaretçiler tarafından sebep olunan yaya kalabalık seviyesini azaltmak için şehir merkezinin dışında yeni ve amaca yönelik turistik binalar inşa edilmiştir.

180

c. Eğitim ve Tercüme

Eğitim ve tercüme de ziyaretçi etkilerinin yönetilmesi için birer araç özelliği taşımaktadır. Elde edilen tecrübeler göstermiştir ki ziyaretçileri, belirli davranış biçimlerinin olumsuz etkileri konusunda eğitmek, nasıl doğru bir şekilde davranmaları gerektiğini bildirmek ve bu yönde hareket etmelerini teşvik etmek ziyaretçilerin hem ziyaretleri sırasındaki hem de sonrasındaki davranışları üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olabilir. Bu yaklaşımın aşağıda belirtilen avantajları belirlenmiştir:¹⁸¹

- İnsanlar, nedenlerini bildikleri ve anladıkları zaman belirli davranış şekillerinden sakınma konusunda yapılan ricalara daha olumlu yönde tepki verme eğiliminde olurlar.
- Ziyaretçi etkileri, ziyaretçilere sorumlu bir şekilde hareket etmeleri konusunda bilgi vermekle kalmayıp aynı zamanda ziyaretçilerin bu şekilde hareket etmelerini teşvik ederek daha çekici tecrübeler sunarak azaltılabilir. Örneğin, alan etrafındaki alternatif

¹⁷⁹ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 133.

¹⁸⁰ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 134.

¹⁸¹ Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 133.

yollara, başka cazibe merkezlerine ya da farklı ziyaret zamanlarına dikkat çekerek hem zaman hem de yer bağlamında ziyaretçi hareketi gerçekleştirebilir.

- Halkın koruma etiği bilincini arttırmak, turistik yerin çalışmasıyla doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ilişkili olan hayırseverlik ve diğer iyi nedenlere yönelik katkılar sağlama açısından turistik yer için daha uzun vadeli karlar sağlayabilir.
- Eğitim ve tercümeyle ilgili tesisler; yerel halka istihdam sağlayarak, yerel ürünler satarak (yöreye ait mendiller gibi), hizmetler sunarak (hafif yiyecek/içecekler sağlayarak) ve yerel ekonominin çeşitlenmesine katkıda bulunarak yerel ekonomi açısından birçok kazancı da beraberinde getirebilir.
- Yerel halkın katılımı da eğitim ve tercüme hizmetlerinin sağlanmasıyla geliştirilebilir. Örneğin yerel halk, ziyaretçilere hangi konuda eğitim verilmesi ya da tercüme edilmesi konularında karar verme aşamasında yardımcı olabilirler.

Eğitim ve tercüme, birçok açıdan ziyaretçi etkilerine yönelik olarak ideal çözümler olarak görünmektedir. Ancak bu yaklaşımla ilgili en büyük zorluk, turistik yerler için talebin eğitim hareketlerinden çok eğlenceye ve dinlenmeye yönelik olmasıdır. Bazı ziyaretçilerin, görmeye geldikleri şeyler hakkında bilgi sahibi olmak istemeleri ile motive olacakları doğru iken, tipik ziyaretçi profili için başlıca motivasyon kaynağı, dinlenmek ve arkadaşları ve ailesiyle hoş vakit geçirmek olacaktır. Gerçekten de turistik yerlere gitmenin, bir öğrenme deneyiminden ziyade daha çok vitrinlere bakma durumuna daha yakın olduğu söylenmektedir. Bütün bu koşullar altında, eğitim ve tercüme aracılığıyla ziyaretçilerin davranışlarını etkilemek belki de her zaman için zor olacaktır.¹⁸²

1.2. Alan Yönetimi Kavramı

Yönetim alanı; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırlı ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.¹⁸³

¹⁸² Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) a.g.e., s. 135.

¹⁸³ Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik, Resmi Gazete, 27.11.2005, Sayı: 26006.

Alan yönetimi, bir alanın yönetim kaynaklarının tamamının nasıl değerlendirileceğinin belirlenmesi olarak görülmektedir. Alanda turizm ve diğer tüm fonksiyonların nasıl geliştirileceğinin düzenlenmesi açısından yönetim planlamasına ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁸⁴

1.2.1. Alan Yönetimi Hedefleri

Madde 5 — Alan yönetiminin hedefleri şunlardır:

- a) Alan sınırlarının tarihi, sosyal, kültürel, coğrafi, doğal, sanatsal bir bütünlük içerisinde etkileşim sahaları ve tarihi, kültürel, sosyal, coğrafi ve sanatsal nedenlerle ilişkili bulunduğu bağlantı noktalarının alanın korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi bakımından doğru tespit edilmesinin,
- b) Koruma, erişim, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ihtiyaçları ile yerel toplumun ilgisi arasında uygun bir denge oluşturmanın yollarının yönetim planı ile gösterilmesinin,
- c) Alanın değerini arttırarak uluslararası bir seviyeye çıkarmak için genel stratejiler, yöntemler ve araçların geliştirilmesi, mali kaynakların belirlenmesi ve yaratılmasının,
- d) Kültür turizmini geliştirmek amacıyla uluslararası işbirliği ve paylaşımı yaratacak etkinlik ağının kurulmasının,
- e) Belirli bir bölge içinde birbirleriyle ilişkilendirilerek sektör oluşturma potansiyeli bulunan sit alanlarında bölgesel kültür sistemlerinin gelişimi için uygulama planlarının yaratılmasının,
- f) Yönetim alanlarının korunması ve değerlendirilmesinde kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, gönüllü kişi ve kuruluşlar ile yerel halkın işbirliğinin,
- g) Sit alanları ve ören yerleri ile etkileşim sahalarının bakım, onarım, restorasyon, restitüsyon, teşhir, tanzim ve çevre düzenlemesi ile birlikte alan yönetim amaçları doğrultusunda uluslararası koruma prensipleri ve sözleşme hükümleri çerçevesinde korunarak yaşatılmasının yanı sıra kullanım ve gelişim ilkelerinin ve sınırlarının belirlenmesinin,

¹⁸⁴ Abacılar P. (2008) a.g.e., s.25.

h) Kültür varlıklarının yönetiminde, konservasyon alanında, tasarım ve uygulamada, uzmanlık ve ekipmanda yüksek standartların kullanılmasının sağlanmasıdır.¹⁸⁵

1.2.2. Alan Yönetimi Kategorileri

1978 yılında IUCN (International Union for Conservation of Nature) tarafından yayınlanan "Koruma Alan Kategorileri, Amaçlar ve Kriterler" adlı raporda, dünyadaki koruma alanları 10 başlık altında toplanmıştır:¹⁸⁶

- * Bilimsel Rezerv/Mutlak doğa rezervi
- * Milli Park
- * Doğal Anıt
- * Doğa Koruma Rezervi/Yönetilen Doğa Rezervi/ Yaban Hayatı Sığınağı
- * Peyzaj Koruma Alanı
- * Kaynak Rezervi
- * Doğal Biyotik Alan/Antropolojik Rezerv
- * Çoklu Kullanılan Yönetim Alanı/Yönetilen Kaynak Alanı
- * Biyosfer Rezervi
- * Dünya Miras Alanı

Ancak 1978'den günümüze kadar olan değişimler bu sınıflamayı gözden geçirme ve yeniden yapılandırma gereğini doğurmuştur. Bu sınıflamadaki bazı koruma alan kategorileri arasındaki farklılıklar çok net olmadığından, değişen koşullara göre daha esnek yaklaşımlar gerekmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu 1992 yılında Venezuela'nın Caracas kentinde yapılan "IV. Milli Parklar ve Koruma Alanları" kongresinde yeni bir sınıflama ortaya konmuştur. Bu yeni koruma alan kategorilerini içeren uluslararası sınıflama kısaca şöylece özetlenebilir:¹⁸⁷

¹⁸⁵ Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik, Resmi Gazete, 27.11.2005, Sayı: 26006.

¹⁸⁶ Hepcan, Ş., Güney, A. (1996) a.g.e., s. 7.

¹⁸⁷ Hepcan, Ş., Güney, A. (1996) a.g.e., s. 7.

➤ KATEGORİ 1: MUTLAK DOĞA REZERVİ/YABANIL ALAN

La: Mutlak Doğa Rezervi

Alan esas olarak bilimsel çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla yönetilir. Bilimsel araştırma ve gözlemlere elverişli bazı olağanüstü ya da tipik bir takım özellikler içeren alanlardır. Mevcut ekolojik süreçler, önemli biyotoplar ve fizyolojik özellikler korunurken bilimsel araştırmalara da imkan yaratılır.

Ib: Yabanıl Alan

Yaban hayatının korunması öncelikli amaçtır. Hiç değişime uğramamış ya da çok az değişim geçirmiş ve doğal niteliklerini büyük ölçüde koruyan kara / deniz alanlarıdır. Olabildiğince bu doğal özellikleri korurken, alanı ziyaret edenlerin bu yabanıl niteliklerden yararlanmasını sağlar.

➤ KATEGORİ II: MİLLİ PARK

Milli park öncelikle ekosistemi koruma ve rekreasyonel amaçla yönetilir. Sahip olduğu ekosistemin bütünlüğü korunurken bilimsel, eğitsel ve rekreasyonel amaçlı kullanımlara da olanak sağlanır. Alan ulusal ya da uluslararası önemi olan bilimsel, eğitsel, rekreasyonel ve turistik açıdan önemli habitatları ve jeomorfolojik oluşumları barındırmalıdır. İnsan kullanımları ekosistemde önemli bir değişim oluşturmamış olmalıdır.

➤ KATEGORİ III: DOĞAL ANIT

Koruma alanı temelde özel bir takım doğal niteliklerin korunması amacıyla yönelik olarak yönetilir. Doğasında bulunan doğal ya da kültürel olağanüstülükler ve/veya estetik nitelikler dolayısıyla özelliği olan alanlardır. Alanda bir ya da daha fazla olağanüstülük yer almalı (krater, gösterişli çağlayanlar, mağaralar vb. gibi) ve bunlar kontrollü olarak halkın yararlanmasına açılmalıdır.

➤ **KATEGORİ IV: HABİTAT/TÜR YÖNETİM ALANI**

Alan öncelikle koruma amacıyla yönetilir, ancak bu koruma yönetime yapılan müdahalelerle gerçekleştirilir. Bir takım türlerin gereksinimlerini karşılamak ve/veya habitatların korunmasını temin için aktif müdahaleler yapılır. Alan doğa koruma ve türlerin hayatta kalmaları için önemli bir rol oynamalıdır. Ayrıca tür ve habitatların korunması aktif tedbirler gerektirmelidir.

➤ **KATEGORİ V: DENİZ/KARA PEYZAJ KORUMA ALANI**

Koruma alanı deniz/kara peyzajının korunması ve rekreasyon amaçlı yönetilir. Denizi ve kıyısıyla insan ve doğa arasındaki etkileşimin neticesi oluşan estetik, ekolojik ve sosyo-kültürel değerleri açısından farklı özellik taşıyan alanlardır.

➤ **KATEGORİ VI: YÖNETİLEN KAYNAK ALANI**

Alan temelde doğal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı için yönetilir. Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için sürdürülebilir bir doğal kaynak akışı sağlarken aynı zamanda uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin korunabilmesi için yönetilen alanlardır.¹⁸⁸

1.2.3. Yönetim Alanının Belirlenmesi

Madde 6 — Yönetim alanları yetkili idarece belirlenir. Yönetim alanlarının belirlenmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Sit alanlarının, ören yerlerinin ve alanın etkileşim sahalarının ve bağlantı noktalarının araştırılması ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla etütler yapılır. Bu etüt sonuçlarına göre Kanun, bu Yönetmelik ve İlke Kararlarına uygun olarak öneri yönetim alanı sınırı belirlenir. Öneri yönetim alanının belirlenmesiyle ilgili olarak ilgili kurum ve kuruluşlar, meslek odaları, üniversiteler, sivil toplum örgütlerinin ve alanda mülkiyet hakkı bulunanların önerileri de değerlendirilir.

¹⁸⁸ Hepcan, Ş., Güney, A. (1996) a.g.e., s. 7.

b) Öneri yönetim alanı sınırı, bu sınır dahilinde alanla ilgili hizmetine ihtiyaç duyulan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına iletilir. Kuruluşlar öneri ve görüşlerini otuz gün içerisinde yetkili idareye iletir. Alanın planlanması ve korunması ile ilgili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdüm sağlamak ve görüşlerini almak üzere bir koordinasyon toplantısı düzenlenir.

c) İlgili sivil toplum örgütleri yönetim alanı belirlenmesi önerisiyle başvurduğu takdirde bu esaslar doğrultusunda teklif yetkili idarece değerlendirilir.

d) Bu çalışmalar sonucunda belirlenen nihai yönetim alanı sınırları yetkili idarece ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir.¹⁸⁹

1.2.4. Alan Yönetimi Planı ve Hazırlanması

Madde 7 — Yönetim planı taslağı, yetkili idare tarafından atanan alan başkanının eşgüdümünde, alanın niteliğine bağlı olarak farklı meslek gruplarına mensup uzman ve danışmanlardan oluşturulacak bir ekip tarafından “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik” esaslarına göre hazırlanır.

Yetkili idarece plan taslağının hazırlanması öncesinde ve hazırlanma sürecinde ilgili kurum ve kuruluşların, yerel halkın, ilgili sivil toplum örgütlerinin, meslek odalarının, üniversitelerin, gerekli görülecek özel sektör temsilcilerinin ve alanda mülkiyet hakkı bulunanların katılımı ile bilgilendirme ve yönetim planına veri oluşturacak konuların belirlenmesi amacıyla ilgili tarafların katıldığı asgari iki toplantı düzenlenir. Bu toplantılar halka, mahalli idarelerce panolara asılacak ilanlarla, diğerlerine yetkili idarece yazı ile duyurulur.

Yetki ve yöntem

Madde 8 — Yönetim alanı sınırları belirlenen sit alanları, ören yeri ve etkileşim sahalarına ilişkin yönetim planı taslağı;

¹⁸⁹ Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik, Resmi Gazete, 27.11.2005, Sayı: 26006.

- a) Kentsel sitlerde ilgili belediyelerce,
- b) Arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Bakanlıkça,
- c) İlgili belediyesi bulunmayan kentsel sit alanlarında Bakanlıkça,
- d) Kentsel sit alanı ile diğer sit alanlarının birlikte bulunması halinde ilgili belediyesince,
- e) Kentsel sit yönetim alanının sınırlarının birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde bu belediyelerin koordinasyonu ile Büyükşehir Belediye sınırları içinde olması halinde Büyükşehir Belediyesince, dışında olması halinde ilgili belediyelerin koordinasyonu ile Bakanlıkça doğrudan hazırlanır veya ihale mevzuatında belirtilen usul ve esaslara göre ihale suretiyle hazırlattırılır.

Bakanlığın yönetim alanının belirlenmesi, yönetim planlarının hazırlanması ve alan yönetimi konusunda yapacağı çalışmalar Genel Müdürlükçe yürütülür.

Yönetim planının hazırlanması

Madde 9 — Yönetim alanına ilişkin hazırlanacak yönetim planının içeriği, aşağıda belirtilen ana bölümlerden oluşur:

- a) Mevcut durum tespiti: Alanın yönetim, işlev ve koruma ihtiyaçlarının belirlenmesi, ilgili kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurulması.
- b) Alan analizi: Alanın öneminin belirlenmesi, sorunlarının tespiti, alanın taşıma kapasitesinin tespiti, işlevsel ve yönetsel analizinin yapılması.
- c) Alanın vizyonunun belirlenmesi ve esas politikaların oluşumu: Yönetim planının, alanın geleceğe ait vizyonunu belirleyecek, işletme, yönetim, idari ve finansal modelleri içerecek, ulusal ve uluslararası platformda alanın sunumunu ve tanıtımını sağlayacak yönetim, koruma, kullanma, sunum ve tanıtım, ziyaretçi politika ve stratejilerinin belirlenmesi.
- d) Çalışma programı, zamanlama ve projelerin belirlenmesi: Alan yönetiminde yer alacak kurum ve kişilerin görev tanımlarının yapılması ve bunların gerçekleştirilmesine ilişkin çalışma programlarının, bütçe analizlerinin hazırlanması ile finans kaynaklarının, belirlenmesi, kısa, orta ve uzun vadede yapılacak işlere ait bir eylem planının oluşturulması ve proje tanımlarının yapılması.

e) İzleme, değerlendirme ve eğitim süreçlerinin tanımlanması: Yönetim planının uygulamasının izlenmesi, değerlendirilmesi ve bu süreçte yer alacak tarafların eğitimine ilişkin programların hazırlanması.¹⁹⁰

1.2.5. Alan Yönetimi Birimleri

2863 Sayılı Kanında değişiklik yaparak alan yönetimi kavramını yasaya ekleyen 5226 sayılı Kanun gerek “Yönetim Alanı” ve gerekse “Yönetim Planı”na ilişkin yönetsel hükümler de getirmektedir. Söz konusu yönetsel hükümler “Alan Yönetimi” birimlerinin neler olduğu ve nasıl çalıştıkları ile ilgilidir. Buna göre:

- Yönetim alanlarında alan yönetimi kurulacaktır.
- Yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla yönetim planı taslağı hazırlanacaktır.
- Bu taslağı kentsel sitlerde birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde büyükşehir belediyesi eşgüdümünde ilgili belediyeler, tek bir belediyenin görevi alanına girmesi halinde ilgili belediye, diğer yerlerde ise Kültür ve Turizm Bakanlığı hazırlayacak ya da hazırlattıracaktır.
- Hazırlanan taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulacaktır.
- Eşgüdümün sağlanması amacıyla, kentsel sitlerde ilgili belediye diğer yerlerde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca bir alan başkanı belirlenecek ve Bakanlık kendi atadığı alan başkanlarına her ay yasada belirtilen oranlarda ödeme yapacaktır.
- Yönetim plan taslağı kapsamında hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilcisi ve danışma kurulunca seçilecek iki üyenin katılımıyla eşgüdüm ve denetleme kurulu kurulacaktır. Alan başkanı, kurulun da başkanıdır. Kurul, bu taslağı inceleyip mutabakata varmak suretiyle yönetim planını altı ay içerisinde onaylamaya ve bu planın uygulanmasını denetlemeye yetkilidir.
- Kurulun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla ilgili kurum uzman personelinden ve denetim elemanlarından oluşan bir denetim birimi kurulabilecektir. Bu birim, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim planı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkili olacaktır.

¹⁹⁰ Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik, Resmi Gazete, 27.11.2005, Sayı: 26006.

- Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanan yönetim planına uymak, ilgili idareler, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadırlar.
- Alan yönetiminin sekretarya hizmetleri yetkili idare tarafından yürütülür. Yetkili idarelerce, alan yönetimi birimlerinin çalışmalarını yürütmek üzere uygun bir yer tahsis edilir. Bu iş için yeterli sayıda personel görevlendirilir ve bütçelerinden yeterli miktarda ödenek ayrılır (26006\14).

Alan Başkanı ve Görevleri:

Alan başkanı, alanla ilgili daha önceden çalışmalarda bulunmuş, alanı yeterince tanıyan, alan hakkında belirli bir vizyon geliştirebilen, kültürel ve doğal miras yönetimi ile ilgili yeni yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi, yönetim politikaları ve uygulamaları hakkında deneyimli, üniversitelerin mimarlık, şehir ve bölge planlama, arkeoloji, sanat tarihi, kamu yönetimi, işletme ve ekonomi bölümü mezunlarından kentsel sit alanlarında kurulacak alan yönetimlerinde ilgili belediye, kentsel sit dışındaki sit alanlarında ise Bakanlıkça atanır (26006\14).

Alan başkanı aşağıdaki görevleri yürütür: (26006\14)

- a) Yönetim planının yıllık hedeflerinin gerçekleşmesi için yetkili idare ile birlikte çalışma programlarını belirlemek, kaynak araştırması yapmak,
- b) Yıllık bütçe tekliflerini hazırlamak,
- c) Alanın sunum, tanıtım, eğitim, bakım, onarım, güvenlik ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik hizmet ve ekipman alımı için her türlü sözleşme, şartname taslaklarını yetkili idare ile birlikte hazırlamak,
- d) Alanın doğal ve kültürel kaynaklarının yönetimi için ilgili kurum ve kişilerle işbirliğini sağlamak,
- e) Denetim birimince yıllık denetim raporlarının hazırlanması ve bu raporların eşgüdüm ve denetleme kuruluna sunulması için eşgüdümü sağlamak.

Danışma Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri:

Danışma kurulu, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları temsilcileri, sivil toplum örgütleri temsilcileri, üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden, alan başkanı ve yetkili idarece tespit edilecek en az beş üyeden oluşur. Danışma kurulu kendi içinden bir başkan seçer (26006\15). Danışma kurulu yılda en az bir kez toplanır. Yetkili idare ile

eşgüdüm ve denetleme kurulu gerekli gördüğünde danışma kurulunu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Danışma kurulu toplantıları mahallinde yapılır (26006\15). Danışma kurulu, yönetim planı taslağını inceleyerek bu taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunur (26006\15). Danışma kurulunda görüşülen tüm hususlar ve tavsiyeler, eşgüdüm ve denetleme kuruluna iletilmek üzere tutanağa bağlanır (26006\15).

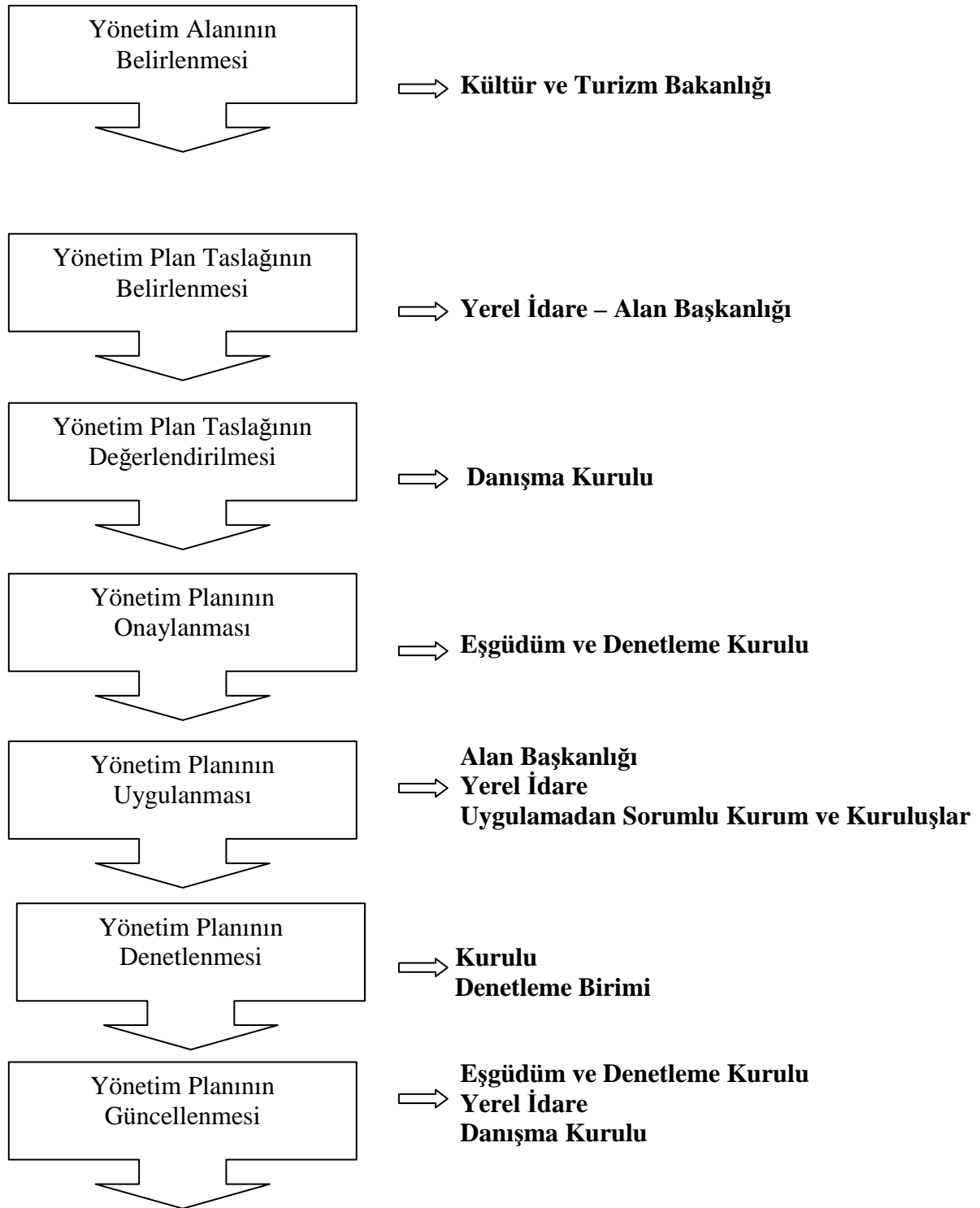
Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu ve Görevleri:

Eşgüdüm ve denetleme kurulu, alan başkanı, danışma kurulunca kendi içinden seçilecek iki üye ile yönetim planı taslağı kapsamında hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilci olmak üzere en az beş kişiden oluşur. Alan başkanı, eşgüdüm ve denetleme kurulunun da başkanıdır (26006\16). Eşgüdüm ve denetleme kurulu yılda en az iki kere yetkili idarenin çağırması ile toplanır. Kurul toplantısının gündemi denetleme birimi ile yetkili idare tarafından belirlenir (26006\16). Alan başkanının talebi üzerine veya yetkili idare gerekli gördüğü takdirde kurul, olağanüstü toplantıya çağırılabilir. Kurul salt çoğunlukla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin en az dörtte üçünün oylarıyla karar alır. Eşgüdüm ve denetleme kurulu toplantıları mahallinde yapılır (26006\16). Eşgüdüm ve denetleme kurulu, yönetim planı taslağını inceleyerek altı ay içinde onaylar ve planın uygulanmasını denetler (26006\16).

Denetim Birimi ve Görevleri:

Eşgüdüm ve denetleme kurulunun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla bir denetim birimi kurulabilir (26006\17). Denetim birimi, yönetim planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecinde görev alan denetim elemanları ve üniversitelerin mimarlık, şehir ve bölge planlama, sanat tarihi, arkeoloji, kamu yönetimi, ekonomi ve işletme bölümlerinden mezun uzman personel arasından yetkili idarelerce görevlendirilecek en az beş üyeden oluşur (26006\17). Denetim birimi, yönetim planlarının uygulamasını denetler. Yönetim planıyla belirlenen yönetim, koruma, sunum, tanıtım ve ziyaretçi yönetimi stratejileri doğrultusunda denetim birimince alana yönelik yapılan çalışmaların yıllık performans değerlendirmelerini yapar ve bir sonraki yılın çalışma programını hazırlayarak eşgüdüm ve denetleme kuruluna sunar (26006\17). Denetim birimi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim planı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir (26006\17).¹⁹¹

¹⁹¹ http://www.edirneint.bel.tr/unesco_selimiye_3.htm, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

Şekil 1.6: Alan Yönetimi Birimleri

Kaynak: <http://www.istanbulmiraskomitesi.com>, Erişim Tarihi: 22.09.2010.

2003 yılında yayınlanan Atina Şartı'na göre 21. yüzyılda politik danışman, tasarımcı, kent yöneticisi ve bilim adamı olarak çalışan mekân plancılarının özel sorumlulukları şunlardır:

Bir bilim adamı olarak plancının sorumlulukları şunlardır:

- Geniş coğrafi bağlamı kavrayarak ve karar vericilere, paydaşlara ve halka tam, kesin ve doğru bilgi sağlamak için uzun dönemli gereksinimlere odaklanarak, mevcut durum ve yönelimleri analiz etmek.
- Avrupa göstergelerini göz önüne alarak mevcut veriye ulaşmak, kamusal tartışmaları ve öneri çözümlerin ortak kavranışını ve karar verme süreçlerini kolaylaştırmak için temsilin etkileşimli araçlarını uygulamak.
- Sürekli mesleki gelişmeyi içeren çağdaş planlama felsefesi, teorisi, araştırması ve pratiğine ilişkin uygun bilgiyi edinmek.
- Teori ve pratiği ilişkilendirerek, Avrupa çapında planlama mesleğinin gelişmesini destekleyerek ve değer vererek eğitim ve öğretime katkıda bulunmak.
- Planlama teorisi ve pratiğine ilişkin sağlıklı ve yapıcı eleştirileri cesaretlendirmek ve planlama bilgisini ve yetkinliğinin evrim geçiren bedenine katkıda bulunmak için deneyim ve araştırmanın sonuçlarını paylaşmak.

Bir tasarımcı ve ileri görüşlü olarak plancının sorumlulukları şunlardır:

- Küresel yönelimlerle birlikte yerel ve bölgesel stratejileri dengeleyerek her boyutta düşünmek (küresel düşün, yerel davran).
- Dezavantajlı grup ve kişilerin gereksinimleri için özel bir sorumluluk duyarak herkes için seçenek ve fırsatları yaymak.
- Doğal çevrenin bütünlüğünü, kentsel tasarımın mükemmelliğini korumak için çaba göstermek ve gelecek kuşaklar için yapılaşmış çevreye ait mirasın korunması için çalışmak.
- Taşıma kapasitelerini ve etkileri ölçerek, yerel kimlikleri güvence altına alarak, uygulama programlarına ve fizibilite çalışmalarına katkıda bulunarak, özgül sorunlar ve meydan okumalar için potansiyel alternatif çözümleri özenle hazırlamak.
- Kentlerin veya bölgelerin gelecekteki gelişmeleri için olanaklar gösteren mekânsal gelişme vizyonları geliştirmek ve hazırlamak.
- Kent ve bölgelerin ulusal/uluslararası ilgili ağlarında mekânsal bir planın veya şemanın en uygun yerini tanımlamak.

- (Süreçte yer alan) bütün grupları, kendi bireysel çıkar ve hedeflerinin ötesinde, kentlerinin veya bölgelerinin ortak ve uzun dönemli vizyonunu paylaşmak için ikna etmek.

Bir politik danışman ve arabulucu olarak plancının sorumlulukları şunlardır:

- Karar vermede, planlanan çözümler ve uygulamalarında dayanışma, yerellik ve eşitlik ilkelerine saygı göstermek.
- Öneriler, hedefler, amaçlar, etkiler ve sorunlara ilişkin bilgi vererek sivil otoriteleri desteklemek ve kamu refahını sürdürmeyi hedefleyen plan ve çözümlerle onları desteklemek.
- Mekânsal politikalarda verimliliği ve sosyal adaleti sağlamak için operasyonel mevzuat araçları geliştirmek ve ayrıntılandırmak.
- Gelişmeleri eşgüdümlemek ve mekansal sürekliliği ve birleşmeyi güvence altına almak için yerel otoriteler, karar vericiler, ekonomik paydaşlar ve birey vatandaşların gerçek katılımını ve sürece dahil olmasını kolaylaştırmak.
- Oydaşlaşma veya ilgili otoriteler için hazırlanmış anlaşılır kararlarla çelişkileri çözmek için ilgili tüm taraflarla işbirliği yapmak ve bunları eşgüdümlemek.
- Gelecekteki kullanıcıların bilgi edinmesi ve bu bilgiyi anlamasını sağlamak için yüksek düzeyde iletişim için çaba göstermek.

Bir kent yöneticisi olarak plancının sorumlulukları şunlardır:

- Yalnızca bürokratik yönetsel gerekliliklere hizmet amaçlı plan yapmak yerine mekânsal gelişme süreçleri için stratejik yönetim yaklaşımı uygulamak.
- Ekonomik fizibilite ve sürdürülebilirliğin çevresel ve sosyal etkilerini hesaplayarak, kabul edilen önerilerin etkili ve verimli olmasını sağlamak.
- Yerel ve bölgesel önerilerin Avrupa strateji ve politikalarına uyarlanması için Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi (ESDP) ve diğer Avrupa Birliği (EU) politikası planlama ilkeleri, amaçları ve hedeflerini göz önüne almak.
- Bütün yönetsel organların ve çevresel otoritelerin işbirliğini, sürece dahil olmasını ve desteklenmesini sağlamak için farklı çevresel düzeyleri ve farklı sektörleri eşgüdümlemek.
- Yatırımların artması, istihdam yaratımı ve sosyal bütünleşmenin sağlanması için kamu ve özel sektör arasında ortaklığı özendirme.
- Avrupa Birliği'nin ortaklığıyla fonlandırılan mekânsal program ve projeler içindeki yerel ve bölgesel otoritelerin katılımını teşvik ederek Avrupa fonlarından yarar sağlamak.

- Öngörülmemiş sonuçları yorumlamak için planları izlemek, çözüm veya eylem önermek, planlama politikası ve uygulama arasında sürekli geribildirim zinciri oluşturmak.¹⁹²

¹⁹² Özdemir M.Z.D. (2004) a.g.e., s. 77.

“Ancak memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için müze müdürlüklerine ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji mütehassıslarına kat’i lüzum vardır.”

Gazi Mustafa Kemal

II. BÖLÜM: KALE KAVRAMI VE ALANYA KALESİ

2.1. KALE

Kale, TDK (Türk Dil Kurumu) sözlüğünde; düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı olarak tanımlanmaktadır.¹⁹³ Kaleler, düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askeri önem taşıyan kentlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak amacıyla yapılmıştır.¹⁹⁴ Kale, bir yeri dış saldırılara karşı korumak amacıyla yapılan, kalın ve yüksek duvarlarla bunların üstüne belli aralıklarla yerleştirilen burçlardan oluşturulan yapı olarak da tanımlanmaktadır. Arapça kökenli kale sözcüğünün bu dile, yüksek bir yerdeki savunması güçlü, berkitilmiş yerleşme anlamındaki Farsça “kalat” sözcüğünden girdiği düşünülmektedir. Kale bir yerleşmeyi çepeçevre sarabileceği gibi, onun dışında, savunma açısından daha uygun bir yere de yapılmış olabilmektedir.¹⁹⁵ Yunanlılar, kaleyi “kastro”, Romalılar ise “castellum” olarak adlandırmışlardır.¹⁹⁶

İçinde hükümdar, kumandan, bey kasrı bulunan kalelere “hisar”; kaleleri ve kentleri kuşatan kalın savunma duvarlarına “beden”, “bâru”, “şehir suru”; bu uzun duvarlara aralıklarla dıştan payandalık eden savunma kulesi işlevli üçgen, dörtgen, çokgen, oval çıkıntılara da “burç”, “kule” denirdi. Surların ve burçların üzerinde; “barbata”, “mazgal siperi” olarak nitelenen dış dış kalkanlar; bunların arasında “mazgal” denen top, tüfek ve ok atma açıklıkları; arka planda “seğirdim” denen dar yollarla basamaklar; dolgunuz burçların içinde nöbetçi odaları ve bunların da “barbakan” denen ince uzun ışık ve siper açıklıkları bulunurdu.¹⁹⁷

İçinde hükümdar veya bey kasrı bulunan Türk hisarlarının özgün örnekleri olarak, Doğu Anadolu’daki İshakpaşa Sarayı ve Hoşap Kalesi gösterilebilir. Kentlerin pek çoğu da içkalelerinden (Fr. citadelle) dolayı, adlarına ulanan “hisar” sözcüğüyle ünlenmiştir.

¹⁹³ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kale&ayn=tam>, Erişim Tarihi: 19.11.2010.

¹⁹⁴ Taştan M., Çelebi Y. (2007) Tarih Sözlüğü, Asil Yayın Dağıtım A.Ş., Ankara, s. 204.

¹⁹⁵ Anonim (1988) AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 12, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul, s. 421.

¹⁹⁶ Develi Ö. (2009) Antik Çağda Kuşatmalar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 201.

¹⁹⁷ Sakaoğlu N. (2008) “Kaleler ve Şehir Surları”, Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik, Tarihi Kentler Birliği Dergisi, Sayı: 14, 23-25, s. 24.

Karahisar, Karacahisar, Akhisar, Koçhisar, Uçhisar, Eskişehir, Sivrihisar, Seferihisar, Koyulhisar, Yarhisar, Çavdarhisar, Köprühisar ilk akla gelenlerdir.¹⁹⁸

Türkiye, insanoğlunun yaklaşık 12000 yıllık yerleşim serüveninin inanılmaz çeşitlilikte örneklerinin yer aldığı zengin bir kültür mirasına sahiptir. Kaleler, bulunduğu coğrafi çevreye en iyi şekilde uyum sağlayan ve kendine özgü bir karakter kazanan bu yerleşimlerin adeta simgesi gibidir.¹⁹⁹

Barut, Çinliler tarafından 1000 yılına doğru icat edilmiştir. 969 yılında Sung imparatorlarından biri "ateş oku" icat eden bir subayını ödüllendirmiştir. Bunun barut başlıklı bir ok olduğu düşünülmektedir. Ancak Sung'un savunma ağırlıklı geleneği onları bu buluşu birlikte kullanabileceği bir silah yapmaktan alıkoymuştur. Barutu dünyanın birçok bölgesine taşıyanlar ise Moğollar olmuştur. Japonya'ya yönelttikleri istila girişiminde seramik bombalar kullanan Moğollar, Polonya ve Macaristan'ı işgalleri sırasında barutu ilk kez Avrupa'ya sokmuşlardır. 14. yüzyılda ise Avrupa'da tanınmaya başlanan barut, 15. yüzyıldaki kuşatma savaşlarında etkisini göstermeye başlamıştır. İlk topa Flanders'te 1314, İngiltere'de 1321 ve Fransa'da ise 1326 yılında rastlanmaktadır. Ancak 1453'teki Castillon Savaşı'na kadar topun muharebelerde önemli bir rol oynadığı söylenemez. 15. yüzyılın ilk yarısında lombardların üretimine başlanmıştır. Burgonya-Fransa çekişmesinin yol açtığı silahlanma yarışı topların hızla gelişimini sağlamış ve top modelleri gittikçe küçülerek ve hafifleyerek daha mobil olmaya başlamıştır. Bununla birlikte geliştirilen küçük demir güller de üretilmeye başlanmıştır. İstanbul'un kuşatılmasında önemli rol oynayan ağır toplar ise büyük bir değişimin sembolü olmuşlardır. Bir asırdan fazla bir süre geçmesine rağmen 1571'deki Magosa kuşatmasında topların bir şehri nasıl zorlayabileceği tekrar görülmüştür. Bu tür gelişmeler İtalyan mühendislerin kale ve tahkimat yapılarını gözden geçirmesine ve kaleleri geliştirmelerine neden olmuştur²⁰⁰.

Avrupa'da ilk kaleler, tahtadan basit kuleler şeklinde yapılmıştır. Kısa bir süre sonra bunların yerini tepeler üzerine inşa edilmiş, etrafı bir hendekle çevrili, taştan yapılmış yüksek burçları bulunan ve burçları birbirine bağlayan yüksek duvarlarıyla, içinde bir avlu bırakarak kapanan hisarlar almıştır. Bu basit ortaçağ hisarları, bir süre sonra, değişen savaş yöntemlerini

¹⁹⁸ Sakaoğlu N. (2008) a.g.e., s. 25.

¹⁹⁹ Başgelen N. (2009) Kaleli Kentleriyle Türkiye, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 13.

²⁰⁰ Çınar B. (2003) "Savaş Tarihinde Saldırı-Savunma İlişkisi", Stradigma, Aylık Strateji ve Analiz e-dergisi, Sayı: 9, 1-22, s. 5.

karşılayabilecek şekilde, daha karmaşık biçimler almışlardır ve zamanla bazı kentlerin tüm çevresi sur adı verilen yüksek savunma duvarları ve kuleleriyle çevrilmiştir.²⁰¹

1500'lerden sonra Japonlar, planları dikdörtgen biçiminde olan, eğimli taş bir tabana oturtulmuş ve genellikle hendekle çevrili kendi özgün kalelerini yaratmışlardır. Bu kalelerin her katı kiremitli ve uçları kalkık ayrı ayrı çatıları olan kepenkli ahşap galerilerden oluşmaktaydı.²⁰²

Tarihin en eski devirlerinden itibaren insan kendisini, ailesini ve yiyeceğini korumak amacı ile yaşadığı yerin etrafını duvarlarla çevirmek ihtiyacını hissetmiştir. Bu amaçla, en eski yerleşim yerlerinden biri olan Mezopotamya'da Dicle ve Fırat kıyılarında, köşelerinde çıkıntı halinde yarım yuvarlak kuleleri olan, 3–4 m. Yüksekliğinde kerpiç duvarlardan ibaret basit kaleler yapıldığı görülmektedir²⁰³.

Genel olarak mimari eserlerin toplumun uygarlık düzeyinin en önemli görüntüsü olduğu kabul edilmektedir. Tarihi gelişmenin her çağında günlük insan yaşantısı ile bu yapılar arasında organik bir bağ olmuştur. Bu açıdan bakıldığında zaman Türk Tarihinin toplum yapısını tanımak, hatırlamak bakımından en önemli kalıntıların başında geleneksel Türk konutu ve kent strüktürü gelmektedir. Bu boyutları ile her yapı, her taş tarihi bir belge niteliğindedir. Bu nedenle de her belgenin geleceğe aktarılması, toplumsal gelişim sürecinde bir an olan günümüz için bir yükümlülüktür²⁰⁴.

Anadolu'da M.Ö. 5500 yılına doğru Hacılar'da temeli taştan, üstü kerpiçten 2–2,5 m. kalınlığında dikdörtgen duvarla çevrili bir iskân yeri bulunmuştur. Bunun bir mahalleyi koruyan küçük bir kale olduğunu belirten Naumann; Anadolu'nun şimdiki halde bilinen en eski kalesinin M.Ö. 3600 yıllarına doğru tarihlenebilen Mersin yakınında Soğuktepe'deki kale olduğunu belirtmektedir²⁰⁵.

²⁰¹ Inglefield E. vd. (1983) Çağdaş Dünya Ansiklopedisi, Sanat, Editör: Erol Erduran, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 39.

²⁰² Inglefield E. vd. (1983) a.g.e., s. 39.

²⁰³ Batmaz E. (1996) "Osmanlı Devletinde Kale Teşkilatına Genel Bir Bakış", OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 7, 3-9, s. 3.

²⁰⁴ Utkuğ Z. v.d. (1993) "Tarihi Çevre Koruma - Yenileme Çalışmalarında Kentsel Bölge Ölçeği: Ankara Kale Önü Koyunpazarı Yokuşu Koruma - Geliştirme Projesi Örneği", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 36 Sayı: 1.2 Sayfa: 421-436, s. 421.

²⁰⁵ Rudolf N. (1985) Eski Anadolu Mimarlığı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s. 247.

Anadolu'da Yunan ve Roma dönemlerinde genellikle savunmaya yönelik kaleler inşa edilmiştir²⁰⁶. Kaleler savunma amaçlı olarak yapılmıştır, fakat teknolojinin savaş araç-gereçleri ve savunma sistemlerinin değişmesi nedeniyle ilk yapılış amaçlarını yitirmişlerdir.²⁰⁷ Özellikle Roma döneminde içerdeki topraklarda kalelere gerek görülmediğinden, sadece sınırlara yakın ya da barbar akınlarının tahrip ettiği bölgelerde garnizonları barındırmak üzere ahşap veya kargır *castrum*'lar yapılmıştır²⁰⁸. *Castrum*, Anadolu'da ve Kuzey Afrika'da en sık rastlanan yapı özeliği olup; kare planlı, köşeleri kuleli, iki kule arasından ortada bir kapısı olan ve yine ortada bir kumandanlık binası olan, bir kaledir. *Castrum*lar genelde şehir oluşturmak anlamını taşımaktadır. En güzel örneği Eskişehir Urfa yakınındaki bir Roma *Castrum*'dur. İkinci örnek ise Uzunyayla'daki Silvan Kalesi'dir. Bu kalenin içinden su geçmektedir.²⁰⁹

Türkleşen Anadolu ve sonraları Osmanlı yayılışı ile Türk hâkimiyetine giren yerlerde pek çok yeni kale inşa edildiği gibi, stratejik bakımdan önemli olan yerlerdeki bazı eski kaleler de onararak veya yeni parçalar eklenerek, hatta birçok durumda tamamıyla yeniden inşa edilerek birer Türk kalesi haline getirilmiştir. Bu bakımdan, Anadolu'da bulunan kalelere sahip olan sipahiler bir kereye mahsus olmak üzere bedel karşılığında sefere gitmekten muaf tutulmuşlardı. Bir yıllık tımar geliri tutarında olan bu bedeller ise Çorum bölgesi için Çorum kalesi dizdarı tarafından toplanmış ve bu iş için Çorum'a gelen bir dergâh-ı âli çavuşu aracılığıyla İstanbul'a iletilmişti. Bu görevin dizdar tarafından üstlenilmesi, herhalde kalenin para saklamak için oldukça emin bir yer olmasından kaynaklanmaktadır²¹⁰.

Şehirlerarası savaşların ortadan kalkmasıyla beraber şehir surları eski önemlerini yitirmişlerdir. Hellenistik Dönem surları anıt olarak korunsalar da yenileri inşa edilmemektedir. Gelişip büyüyen şehirler, eski surların dışına taşmaktadır. Örneğin Roma İmparatorluk Dönemi Pergamon'u ile Roma İmparatorluk Dönemi Ephesos'unun tümünü birden içine alacak olan birer sur çemberi yoktur. Yeni inşa edilen şehir kapıları, birer anıt durumuna gelmişlerdir. Attelia, Hierapolis ve Anazarbus şehir kapıları buna örnektir.²¹¹

²⁰⁶ Akarca A. (1981) Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri Şehir ve Savunması, Türk tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s. 120.

²⁰⁷ Demirkesen A.C. v.d. (2005) "Kapadokya Örneğinde Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması ve Bu İşlemlerde Harita Mühendislerinin Yetki ve Sorumlulukları", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 28Mart-1 Nisan, Ankara, 1-10, s. 3.

²⁰⁸ Batmaz E., a.g.e., s. 3.

²⁰⁹ Aslanapa O., Mael M.A. (1973) Sanat Tarihi, İnkılap Yayınevi, İstanbul, s. 85.

²¹⁰ Batmaz E., a.g.e., s. 4.

²¹¹ Anabolu M.U. (2001) İstanbul ve Anadolu'daki Roma İmparatorluk Dönemi Mimarlık Yapıtları, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s. 12.

2.1.1. Kalenin Öğeleri

2.1.1.1. İçkale

İçkale, surlarla çevrili bir kentin en yüksek yerinde hükümdarın, beyin ya da komutanın oturmasına ayrılmış, en son savunma yeri olan kale bölümüdür; bala, hisar ve erek de denir. Surlarla muhat bir şehir veya kasabaların içinde hakim bir noktaya ayrıca yapılan ve hükümdar veya kumandanın oturmasına ve düşmanın surları halinde veya şehirde bir isyan zuhurunda çekilip müdafaa etmeye mahsus olarak yapılan ikinci kaledir. Buna öz Türkçede erk denmektedir.²¹²

Genellikle içkaleler; şehrin en iç kesiminde ve en yüksek yerinde yer almaktadır. Surlarla çevrili içkalede, yönetici sarayı, beylerin konutları, darphane, tutukevi ve ibadethane (cami-kilise) gibi yapılar yer almaktadır. Anadolu'nun her çağında İçkale inşa edilmiş, bunlar daha sonraki dönemlerde de kullanılmışlardır.²¹³

2.1.1.2. Dışkale ve Şehristan

Kentin asıl bölümünü oluşturan şehristan (şehir), ticaret ve konut alanlarını, dini ve diğer kamu yapılarını içine alan bölüme denmektedir. Kentin asıl bölümünü oluşturan şehrin etrafını çeviren sura da dışkale adı verilmektedir.²¹⁴

Bir surla çevrili Türk kentlerinin şehristan bölümünde; mahalleler, çıkmaz sokaklar, saray, kamu yapıları, meydan, ulu camii, vakıf kurumları ve pazar yerleri gibi bölümler yer almaktadır. Pazar yerleri sur dışında kurulurken daha sonraları dıştan gelen saldırılar sonucunda şehristanın içine alınmıştır.²¹⁵

XIII. yüzyıldan sonra kentlerin hızla büyümeleri, ticaretin gelişmesi ve kervanların şehirlere günün her saatinde girebilmeleri ve diğer nedenlerden dolayı dış kale uygulamasından vazgeçilmeye başlanmıştır.²¹⁶

²¹² Boran A. (2001) Anadolu'daki İçkale Cami ve Mescitleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları – TTK, Ankara, s. 8.

²¹³ Boran A. (2001) a.g.e., s. 8.

²¹⁴ Boran A. (2001) a.g.e., s. 9.

²¹⁵ Boran A. (2001) a.g.e., s. 9.

²¹⁶ Boran A. (2001) a.g.e., s. 9.

2.1.2. Kalelerin Yapılışı

Başlangıcından bu yana kale mimarisi, genel ilkeler korunmakla birlikte, savaş yöntemleri ve silahların gelişmesiyle değişiklikler göstermektedir. Çok eski çağlardan başlayarak insanlar kendilerini, yakınlarını ve çeşitli varlıklarını önce hayvanlara daha sonra da başka insan topluluklarına karşı koruyabilmek için oturdukları yerleri duvarla çevrelemişler, önce tek yapılarda başlayan bu koruma giderek ev topluluklarını çevreleyen surlara dönüşmüş ve kalelerin ilk örneklerini oluşturmuşlardır.²¹⁷

Kaleler önceden sıkıştırılmış topraktan tümsekler biçiminde yapılmaktaydı. Sonraları kerpiç duvar kullanıldı. Yapımı zor ve pahalı olan taş duvar daha ileriki dönemlerde uygulandı. Troya'da görüldüğü gibi, taş bir altyapının üstüne kerpiç duvarın getirilmesi de sık sık rastlanan bir uygulamadır. Duvarlar dolu gövdeli olduğu gibi, sandık ya da kazamatlı duvar denen biçimde, içi boş kutular halinde de yapılırdı. Sandık duvarın Anadolu'da bulunup kullanıldığı, başka yerlere buradan gittiği düşünülmektedir. Hattuşa'daki (Boğazköy) gibi birçok Hitit savunma yapısında bu tür duvarlar kullanılmıştır.²¹⁸

Kalelerin inşasında, en ilerlemiş teknik, blok taş ve molozların kullanılmasıdır. Bu teknikte duvarlar, taş blokların, moloz, kil ve bağlayıcı maddelerden yapılan bir nevi çimento ile birbirine yapıştırılması suretiyle inşa edilmekteydi. Kerpiçten yapılmış şehir duvarları da çok yaygındı. Bu duvarlar taştan yapılmış mesnet ile destekleniyor, kerpicingin yüzü erozyondan korumak için kil ya da kireç tabakası ile kaplanmaktaydı. Ayrıca tahta ve kiremit kullanımı ile duvarların üst tarafının korunması sağlanmaktaydı.²¹⁹

Kale duvarlarının gittikçe daha yüksek yapılması, payandalarla desteklenmesini gerektirmiştir; bundan da önce içleri dolu, daha sonra da boş burçlar türemiştir. Burçlar yükseklikleriyle etkili bir savunma sağlamaktan başka, kale duvarını yalnız üstten değil, yandan da korumaya yarıyor, üstelik gözetleme için de kullanılmaktaydı. Hem kale duvarlarının, hem de burçların tepesi, barbata denen ve arkasına saklanarak atış yapmaya yarayan dişli korkuluk duvarları halinde sona ermektedir. Bunların bir balkon gibi dışa taşacak biçimde yapılması ve döşemelerinde delikler bırakılması, kale duvarlarına tırmanmak isteyen düşmanın üstüne kaynar su, kızgın yağ, zift ve kurşun gibi şeyler akıtmayı kolaylaştırmaktadır. Barbataların arkasında askerlerin durması ve bir yerden başka bir yere

²¹⁷ Ödekan A. (1999) Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2. Cilt, YEM Yayın, İstanbul, s. 932.

²¹⁸ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²¹⁹ Develi Ö. (2009) a.g.e., s. 201.

ulaşabilmesi için bütün duvarlar ve burçlar boyunca dolanan seğirdim yolu (yeri) bulunmaktadır. Kalelerin içinde genellikle, düşmanın duvarları aşması halinde en son savunma noktası olarak kullanılmak üzere bir de içkale yapılmaktadır.²²⁰

Şehirlerini koruyanlar, kuşatan tarafın işini zorlaştırmak için, kalelerini genelde fiziksel olarak ulaşılması güç olan yerlere yapmaktaydılar. Yüksek tepeler, yalçın kayalıklar bu amaç için uygun yerler durumundaydı. Bu tip kaleleri kuşatanlar, tepenin üstüne ulaşmak için yokuş yukarı ilerlemek zorunda kalmaktaydı. Ayrıca merdivenlerin ve kuşatma kalelerinin burada etkin bir biçimde kullanılabilmesi çok zordu. Tüm bunların yanında, kale burçlarından bırakılan büyük kütleli cisimler ve alev topları, yokuş aşağı doğru gitgide hızlanarak kaleye girmeye çalışan askerlerin ve kullandıkları mancınıkların üstüne fırlatılıyordu.²²¹

Mancınık, koçbaşı gibi saldırı silahlarının bulunması, kale duvarlarının daha iyi korunmasını gerektirmiştir, kalenin dışında ikinci bir sur ya da hendek gibi bu tür araçları uzak tutmaya yarayan önlemlerin alınmasına yol açmıştır.²²²

Kale kapıları, kalelerin surlarla korunmayan kısımları olduğundan, savunması son derece önem taşımaktaydı; çünkü kuşatan taraf koçbaşlarıyla saldırarak kapıyı kırmaya çalışmaktaydı. Darbelerin şiddetini soğurmak amacıyla kuşatan tarafın kalenin üstünden koçbaşlarının önüne özel plakalar sarkıttıkları da bilinmektedir. Kale kapıları, tahtadan yapıldıklarından, kuşatanlar tarafından yakılma tehlikesine karşı, ateşe karşı dayanıklı malzeme ile kaplanmaktaydı. Bazen koruma sağlamak için kale kapılarının dış yüzeylerinin deri ile kaplandığı da bilinmektedir.²²³

Kalelere giriş çıkışı sağlayan kapılar savunma açısından zayıf noktalardandır. Kapıların, burçların altına ya da arasına yerleştirilmesi, önlerine hisarpeçe denen perde duvarları yapılması gibi önlemlerle bu zayıflıkların giderilmesine çalışılmıştır. Kapı kanatları da kalın ahşaptan yapıp metal levhalarla kaplanmaktaydı. Bazısında yukarıdan aşağıya doğru bir giyotin gibi inen demir kafesler de bulunmaktaydı. Kalelerin en gösterişli yeri olması nedeniyle kapılar yazıt, kabartma ve heykellerle bezenmekteydi. Helenistik dönemde yapılmış olan Side ve Perge gibi kentlerin kaleleri görkemli kapılarla donatılmıştır.²²⁴

²²⁰ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²²¹ Develi Ö. (2009) a.g.e., s. 203.

²²² Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²²³ Develi Ö. (2009) a.g.e., s. 203.

²²⁴ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

Kalelerde ayrıca potern denen, beden duvarlarının altından geçen gizli yeraltı yolları da bulunmaktaydı. Bunlar düşmana baskın yapmak, dışarıdan gizlice yardım almak için ya da son kaçış yolu olarak kullanılırdı. Hattuşa'da bunun çok iyi korunmuş bir örneği bulunmaktadır.²²⁵

Kaleler düzgün planlı olabileceği gibi, buldukları arazinin koşullarına uyan biçimlerde de olabilir. Düzgün olanlar daha çok kare ya da dikdörtgen planlıdır. Bazı Eski Mısır Kaleleri, Roma Castrumları, Arap Ribatları ve Türkistan'da bulunan Türk kaleleri bu türdendir. Arazi koşullarına uyanlar daire ya da elipse yaklaşan biçimler göstermektedir. Batı Anadolu'daki Antik Çağ kentlerinde, düzlükte ya da bir su kıyısında bulunan yerleşmelerde, hemen yakınındaki tepeyi de sur koruması altına alan bir kale tipi kullanılmıştır. Priene (Güllübahçe), Pergamon (Bergama) gibi kentlerin kaleleri buna örnektir.²²⁶

2.1.3. Anadolu'daki İlk Kale-Kent

Bir uygarlıklar yarımadası olan ve sık sık istilalara uğrayan Anadolu'ya, mimarlığın dolayısıyla savunma yapılarının doğup geliştiği yurt gözüyle bakılmalıdır. Dünyanın en eski savunma duvarları, "polis" denen sur içine alınmış İlkçağ kentlerinin harabeleriyle, Ortaçağa özgü kale ve "hısn"lar Anadolu'dadır. Kalkolitik çağa tarihlenen Hacılar höyüğü (Burdur) "Anadolu Kaleleri"nin, Yümüktepe (Mersin) buluntuları da "Şehir Surları"nın, ilk örneklerindedir.²²⁷

İnsanlık tarihi, ilk büyük dönüm noktasına, yiyecek üretimine geçilmesiyle ulaşmıştır. Bu olay insanların sayısında çok büyük bir artış olanağı sağlamış ve uygarlıkların üzerinde yükseleceği temelleri atmıştır. Avcılığın ve toplayıcılığın, yerini nasıl, ne zaman ve nerede çiftçiliğe ve çobanlığa bıraktığı tarihlenememekle beraber çiftçiliğe ve çobanlığa geçişin en erken ve en önemli örneklerinden biri, İ.Ö. 8500-7000 dolaylarında Ortadoğu'da gerçekleşmiştir.²²⁸ Dünyada ilk kentleşme hareketinin insanların göçebe yaşam tarzından, yerleşik düzende yaşama geçmesi ile başladığı söylenmektedir. Her ne kadar insanların ilk yerleşik düzende ortaya koydukları yapı toplulukları, bugünkü anlamda kentler olmasa bile, bugünkü kent düzeyinin iptidai modelleri olarak kabul edilebilmektedir²²⁹.

²²⁵ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²²⁶ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²²⁷ Sakaoğlu N. (2008) a.g.e., s. 24.

²²⁸ McNeill W. (2002) Dünya Tarihi, Çeviren: Alaaddin Şenel, 6. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, s. 19.

²²⁹ Güneli Z. (2001) "Kaybolmakta Olan, Tarih, Kültür ve Mimari Miraslar Kenti Kale-Kent, Diyarbakır", TMH-Türkiye Mühendislik Haberleri, Sayı: 412 / 2, 27-30, s. 27.

İnsanoğlu ilk kez tabiattaki doğal barınakları olan mağaralar, ağaç kovukları gibi barınaklardan bağımsız kendi tasarımı yapılardan oluşan, belli bir plana oturan yerleşim yerlerinde günümüzden yaklaşık 9000 yıl önce Diyarbakır İli'nin 60 km kuzey-batısında Ergani ilçesi, Sesverenpınar (Hılar) köyü, Çayönü mevkiinde yaşamaya başlamıştır. Çayönü Höyüğü insanoğlunun 9000 yıl önce kentli yaşam düzenini başlatmak üzere kararlı olarak, dikdörtgen planlı, ızgara temelli evler inşa ederek ve bu evlerin bir araya gelerek oluşturduğu sokaklardan, meydanlardan oluşan bir yerleşim topluluğu özelliği içerdiği için, kentleşmenin tarih öncesi Diyarbakır ili sınırları içinde başlamış olabileceği söylenmektedir²³⁰.

Günümüzden 9000 yıl önce, dünyada bilinenler arasında en eski ve kapsamlı yerleşim yeri olan ve Dicle nehrinin kollarından birinin üzerinde, Çayönü yerleşiminin 60 km kadar güneydoğusunda yer alan, Dicle Nehrinin batı yamacında bazalt bir plato üzerinde kurulmuş olan eski Diyarbakır Kale-kenti, tesadüfen bu coğrafik noktada ortaya çıkmamıştır. Etnografik, henüz açılmamış olan yüzlerce höyüğün halkalarını oluşturduğu ve Diyarbakır Kale-kent ile zirveye ulaşmış olan mantıklı bir yerleşim silsilesinin sonucudur²³¹.

Tarihi kentlerde kent mekânını kurgulayan en önemli kültürel varlıklardan biri kalelerdir. Özellikle ortaçağ kentlerinde kaleler siyasal ve kültürel anlamda kent bütünlüğünü simgeleyen mekânlardır. Birçok tarihi kentte kaleler özgün karakterleri korunarak çağdaş yaşama uygun hale getirilmiştir. Bu gibi örneklerde geliştirilen tasarımlar sıra dışı mekânsal deneyimler yaşanmasına fırsat vermektedir.²³²

Tarihi kentlerde yerleşme dokusu genel olarak topografya ile ilginç bir bütünleşme ve uyum sergiler. Birçok tarihi kentin, erişilmesi zor en yüksek noktasına yerleşmiş bir akropolü ya da kalesi bulunmaktadır.²³³

²³⁰ Güneli Z. (2001) a.g.e., s. 27.

²³¹ Güneli Z. (2001) a.g.e., s. 27.

²³² Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür Ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İçin İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması İkinci Kademesi Değerlendirme Çalışması Tutanakları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kadir Has Kongre Ve Spor Merkezi-Kayseri, 2008, S.1

²³³ Demirkesen A.C. v.d. (2005) "Kapadokya Örneğinde Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması ve Bu İşlemlerde Harita Mühendislerinin Yetki ve Sorumlulukları", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 28Mart-1 Nisan, Ankara, 1-10, s. 4.

2.1.4. Antik Çağ'da Kaleler

Antik Çağda, genellikle şehrin tamamı, çepeçevre bir savunma duvarı ile sarılmaktaydı. Antik Çağ kaleleri, taş, toprak ve odun gibi malzemelerden yapılmaktaydı. İlk savunma duvarları dikine yerleştirilmiş kütüklerden yapılmıştı; ancak bunlar çabuk yıprandığından ve yakılmak suretiyle kolayca yok edilebildiğinden, ancak zayıf bir savunma oluşturmaktaydı.²³⁴

Türkiye'de pek çok kale bulunmaktadır. Anadolu'da kale olarak nitelendirilebilecek en eski yapı Mersin'deki Yümüktepe yerleşmesindedir. Hitit kalelerine örnek olarak Hattuşa, Alishar, Zincirli, Alacahöyük gösterilmektedir. Van Kalesi bir Urartu yapısıdır. Batı Anadolu'daki Troya'da kent büyüdükçe kale de büyütülmüştür. Böylece oluşmuş dokuz ana yerleşme katının belirlendiği bu kentte, iç içe halkalar biçiminde kale kalıntıları da vardır. Anadolu'daki, Antik Çağ kentlerinin hemen hepsinin kalesi bulunmaktadır. Bunların bir bölümü daha sonra Helenistik Dönemle Roma Döneminde de kullanılmıştır.²³⁵

Kale mimarisinin en eski ustaları, Boğazköy çevresindeki tepelere Hitit savunma kulelerini kurmuş; Alacahöyük'de, belki ilk, aynı zamanda da en özgün şehir surunu inşa etmişlerdir. Hititlerle çağdaş Urartular'ın da Van Gölü havzasında burç ve hisar karakterinde, Tuşpa (Van), Çavuştepe, Anzavurtepe, Anzaf kaleleri gibi yapıtları vardır.²³⁶

2.1.5. Bizans Dönemi'nde Kaleler

MS 500 ila 1000 yılları arasında kabaca 500 yıl içinde büyük Roma şehirleri çökmüştür. Avrupa'nın büyük bölümü ilkel bir tarım ekonomisine dönmüştür. Sıradan insanların hayatları açlıktan ölme eşiğinde, savaşçı göçebe kabilelerin vahşi saldırılarına maruz kalarak geçiyordu. Toprak işleyen insanların çoğu bu kabilelere karşı savunmasızdı. Sadece kırlık bölgelerin çeşitli yerlerinde kurulmuş, etrafları duvarla çevrili manastırlar, tehlike anında oralara ulaşabilen çok az sayıda kişiyi koruyabiliyordu. Avrupa'daki korku ve kıtlık manzarası 900'lü yılların sonlarında yumuşamıştır. İnsanların çoğunun yaşadığı kırlık bölgeler, kalelerin inşa edilmesi ile güvenli bir hal almıştır.²³⁷

²³⁴ Develi Ö. (2009) a.g.e., s. 201.

²³⁵ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²³⁶ Sakaoğlu N. (2008) a.g.e., s. 24.

²³⁷ Sennett R. (2002) Ten ve Taş Batı Uygarlığında Beden ve Şehir, Metis Yayınları, İstanbul, s. 135.

Helenistik, Roma, Bizans çağlarında Anadolu'nun her yöresine daha yoğun biçimde yeni kaleler, kent surları yapılmıştır.²³⁸ Anadolu'daki pek çok kale ortaçağda ya Bizanslılar tarafından yapılmış ya da onlar tarafından önemli onarımlar geçirmişlerdir. Bizanslılar özellikle İran ve Arap saldırılarına karşı sınır kentlerini, anayolları, geçitleri kalelerle koruma altına almışlardır. Bizanslılar zamanında bazı ticaret ayrıcalıkları elde eden İtalyan kent devletleri de üslendikleri yerlere kaleler yapmışlardır. Ortaçağdan kalma en ünlü kalelerden biri St. Jean Şövalyeleri'nin yaptığı Bodrum Kalesi'dir.²³⁹

Anadolu'daki kalelerin büyük çoğunluğu Bizans döneminden kalmıştır. Bu kalelerin inşaat mühendisliği tekniği açısından görkemli örnekleri Güneydoğu Anadolu'da daha önceki çağların deneyimlerine dayanan yapılardır.²⁴⁰

Bizans kaleleri buldukları konum itibarıyla isim almaktadırlar. Deniz kenarına inşa edilen kalelerin özelliği, kara tarafının iki katlı olmasıdır. Bu özelliğin en önemli örneği ise Amasra Kalesi'dir. X. y.y.'da bir süre Cenovalılara'da tarih bekçiliği yapan kalenin malzemeleri çoğunlukla devşirmedir. Diğer bir özellik ise dağların tepelerine, geçit yerlerine inşa edilen kalelerdir. Batı Anadolu'da bulunan Keçi Kalesi'nin yanında İzmir yakınlarındaki Eskihişar Kalesi de verilebilecek örneklerdendir. Roma castrum tipli kaleler ise tahtadan yapılmış küçük kaleler olarak ifade edilmektedir. Türkler bu tip kalelere "Palonga" demişlerdir.²⁴¹

2.1.6. Osmanlı Dönemi'nde Kaleler

Osmanlı Dönemi'nde kale, şehirlerin etrafına, yol kavşağı, geçit yeri, köprübaşlarına arazinin tabii özelliklerinden yararlanılarak inşa edilmekteydi. Anadolu'da Türkler tarafından yapılan ilk kale Bursa fethi sırasında Osman Gazi tarafından yaptırılan Balabancık Hisarı ve Kaplıca kapısıdır (1314). Daha sonra Yıldırım Beyazıt'ın İstanbul Boğazı'nın en dar yerinde yaptırdığı (1394–95) kale yer almaktadır.²⁴²

²³⁸ Sakaoğlu N. (2008) a.g.e., s. 24.

²³⁹ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²⁴⁰ Kuban D. (2002) Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı, YKY, İstanbul, s. 267.

²⁴¹ Yıldız S. (2009) Bizans Tarihi, Kültürü, Sanatı ve Anadolu'daki İzleri, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara, s. 87.

²⁴² Ünkazan S. (2006) Edirne ve Çevresinde Osmanlı Dönemi Askeri Mimari, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, s. 16.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'da çok sayıda büyük kale yapılmamıştır. İlk dönemlerde I. Bayezid (Yıldırım) tarafından İstanbul Boğazı'nda yapılan Anadolu Hisarı'nın karşısına II. Mehmed (Fatih) Rumeli Hisarı'nı yaptırmıştır. İstanbul'un alınmasından sonra Altın Kapı çevresindeki sur ve burçlar da kullanılarak Yedikule yapılmıştır. II. Mehmed döneminde Çanakkale Boğazı'nda Kale-i Sultaniye, Kilitbahir gibi kaleler kurulmuştur. II. Beyazid döneminde (1481–1512) Çeşme Kalesi'nin, I. Süleyman (Kanuni) döneminde de (1520–66) Marmaris Kalesi'nin yapıldığı bilinmektedir.²⁴³

Osmanlılar zamanında yapılan yüzlerce kaleden en gösterişli ve mimari bakımından gelişmiş iki örnek İstanbul'da Anadolu Hisarı ve Rumeli Hisarı'dır. Yıldırım Beyazid tarafından 1395'de yaptırılan Anadolu Hisarı'nın İçkalesi, İstanbul'da ilk Türk eseri olması bakımından önemlidir. Tarihte Güzelce Hisar denilen İçkale Fatih Sultan Mehmed tarafından genişletilip takviye edilmiş, etrafı sur ve kulelerle çevrilmiştir. Fatih Boğaz'ın öbür yanında tam karşıda Boğazkesen denilen Rumeli Hisarını yaptırmıştır. Mimari hatları ile Boğaz kıyısını süsleyip canlandıran bu eser, Halil Paşa, Saruca Paşa ve Zağnos Paşa'nın adlarını taşıyan, biri onikigen, diğerleri silindirik üç büyük kule, yedi metre kalınlığında surlarla birbirine bağlanarak 250x125 metrelik bir alanı çevirmektedir. Boğaza ve dünyanın en güzel manzarasına hakim olan bu muazzam eserin 1452 Ağustos ayında İstanbul'un fethi arifesinde 4,5 ay gibi çok kısa bir zamanda tamamlanmış olması inanılmaz bir başarıdır.²⁴⁴

İstanbul'un İmparator II. Theodosius zamanında, M.S. 412-413'te inşa edilen surları gerek uzunluğu, gerekse yapılış özellikleri açısından bugün dünyada örneğine ender rastlanan görkemli bir savunma sistemidir. Üç savunma hattından oluşan ve aşılmaz olarak nitelenen bu sistem 1453 yılı Mayıs'ında genç Osmanlı Sultanı II. Mehmed'in dehası ve Macar Urban'a döktürdüğü, o zamana kadar görülmemiş büyüklükteki topları ile Osmanlı ordusunun gücüne boyun eğmiş, İstanbul'un fethi, tarihi bir çağın başlangıcı olmuştur. Üç kıtaya hakim olan Osmanlı İmparatorluğu sınırlarını Arabistan çöllerinden Tuna Nehri'ne kadar uzattığında İstanbul'un surları önemlerini ve fonksiyonlarını yitirmişlerdir. Bununla beraber surlar, gerek tarihi değeri, gerek kapıları ile günümüze değin şehir yaşantısının ayrılmaz bir parçası olmuştur. İstanbul surları 1980'lerin başında UNESCO tarafından "Dünya Mimari Mirası" listesine alınmıştır.²⁴⁵

²⁴³ Anonim (1988) a.g.e., s. 422.

²⁴⁴ Aslanapa O. (1999) Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, 5. Basım, İstanbul, s. 302.

²⁴⁵ Başgelen N. (2010) Tarihi Fotoğraflarla Mermer Kule'den Ayvansaray'a İstanbul'un Karasurları, Burçlar, Kapılar, Bitişik Anıtlar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2. Basım, İstanbul, s. 5.

Osmanlı İmparatorluğu'nda toprakların gerçek savunma sistemini, çok büyük olmayan ve genellikle kent dışında bulunan kale yapıları oluşturmaktaydı. Bu kalelerin hemen hepsi de 16. yüzyıldan önceki dönemlere ait olup, 17–19. yüzyıllarda bu tür büyük çaplı kale yapımı az sayıda olmuştur. Bu dönemlerde ordunun sadeleştirme ve yenileştirme ıslahatı hareketi kapsamında, batıdan alınan toprak setler biçimindeki yeni savunma yapı tekniklerinin benimsenip uygulanmasına eşlik edilmiştir²⁴⁶.

Osmanlı Devleti'nde surlarla korunan bir kentin oluşmasını gereksiz kılan nedenlerin başında, uzak kentler için sağlanan güvenlik düzeni ve her zaman savaşıma hazır profesyonel bir ordunun belirlemiş olduğu özel askeri koşullardır. Merkezi yönetim, etrafı surlarla çevrilmiş kent olgusuna asla güven duymamış, bunu da fethedilen ya da isyan eden ayanlardan geri alınan kentlerin surlarını çoğunlukla yıktırarak göstermiştir²⁴⁷.

Ekonomik ve sosyal bakımdan ele aldığımızda, kent dokusunun düşük yoğunluğu ve kent dışı varoşların çok yaygın olması, mantıklı bir kent suru yapımını zorlaştırmakta, hatta imkânsız kılmaktaydı. Buna rağmen devletin sınırları içerisinde” kale-kent”, ”kışla-kent” sayısı bir hayli çoktu. Osmanlı gibi askerleşmiş bir toplumun kentlerinde “fiziksel doku” askeri yapılardan oldukça az soyutlandığı görülür. Koruma surları ile kent morfolojisi arasında bağlantı çok zayıf olduğu için, kentler nadiren surla çevrilmiştir²⁴⁸.

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bulunan, antik dönemlerden beri varlığını sürdüren surların arasında kalan vadilerde gelişmiş, Bizans ve Selçuklu kökenli kentlerin büyük bölümünü, Osmanlı yönetimi terk etmiş veya diğer yöneticileri ve askeri garnizonu için iç kale formuna dönüştürmüştür. Ancak bir iki istisna bu uygulama dışında tutulmuş olup, Manisa iç kalesindeki az sayıda ev ve bostan bu uygulamaya iyi bir örnek teşkil etmektedir. Osmanlı Devleti'nin bazı büyük kentleri (Selanik, İstanbul, Ankara, İznik) ve orta boy kentleri surlarla çevrili oldukları halde, kendi sınırlarını hiç aşmamış, zamanla bu sur duvarları koruma işlevinden daha çok yönetim düzenine bir ayak bağı olmuşlardır²⁴⁹.

²⁴⁶ Ülkü O. (2007) “Osmanlı İmparatorluğu'nda Savunma Sistemi Olarak Tabya Mimarisi”, Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, 245 – 270, s. 245.

²⁴⁷ Ülkü, O., a.g.e., s.246.

²⁴⁸ Ülkü, O., a.g.e., s.246.

²⁴⁹ Ülkü, O., a.g.e., s.246.

Selanik kentinin duvarları, mahallelerin yayılmasına bir engel oluşturmuş, sadece çok sağlam olduklarından yıkılmamışlardır. Etrafı güçlü surlarla çevrili diğer önemli bir kent olan Antalya, 17.-18. yüzyıllarda duvar sınırları içerisinde yoğun bir nüfusa sahip olup, kent dışında daha az önemli bir “bahçe-kent” alanı vardır ²⁵⁰.

Türkleşen Anadolu ve sonraları Osmanlı yayılışı ile Türk hâkimiyetine giren memleketlerde pek çok yeni kale inşa edildiği gibi, stratejik bakımdan önemli olan yerlerdeki bazı eski kaleler de onararak veya yeni parçalar eklenerek, hatta birçok hallerde tamamıyla yeniden inşa edilerek birer Türk kalesi haline getirilmiştir. Bu bakımdan bunların pek çoğunda kesin bir tarihleme yapmak çok zor olmaktadır. ²⁵¹

Osmanlı Devlet’inin orta ve Doğu Anadolu bölgelerinde kalan birçok kenti; ister az gelişmişlikten isterse Rus ve İran saldırılarından olsun, kent surlarını her zaman onararak koruyabilmişlerdir. Devletin batısında, Balkanlar’ın orta batısında ve Tuna Nehri boyunca savunma, Osmanlı öncesi döneme ait iç kalelerin modern toprak burçlarla güçlendirilmesiyle sağlanmış, kent dışı açık yerleşme alanları bu burçlarla güçlendirilmiştir. Batıda bulunan bu kentlerin, Anadolu kentleriyle arasındaki farkı, iç kalenin korunma başarısını sürdürmesinden kaynaklanmaktadır. 17.yüzyılın başlarında birçok Anadolu kentinin surları Celali isyanlarına karşı tamir ettirilmiştir ²⁵².

Osmanlı Devleti’nin sınır kentlerinde, kalelerle yapılan savunma düşüncesi, ateşli silahların çoğalması ve tahrip gücü yüksek uzun menzilli top ve roket benzeri silahların gelişmesiyle hızla değişmiştir. Önemli bir yerleşim yeri olan Erzurum’da, kenti çevreleyen kale surları önemini kaybetmeye başlamıştır. Kalenin dış taraflarına, kente gelen yolların bitiş güzergâhı noktalarına, toprakla takviye edilmiş giriş kapısı formunda, içerisi çok bölmeli, savunma mevzileri konulmaya başlamıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yapılan bu uygulamayı, günümüzde hâlâ şehrin etrafında, İstanbul Kapı, Kavak Kapı, Kars kapı ve Gürcü Kapı, adıyla görmekteyiz ²⁵³.

Osmanlı askeri yapılarının önemli bir özelliği de, birliklerin en azından bir kısmının sultan saraylarında, konaklarında ve iç kalelerde barındırılmış olmasıdır. Bu saraylar, konaklar ya da iç kaleler hiçbir zaman büyük boyutlara sahip değildiler. Bu tip yapıları daha çok yöneticilerin

²⁵⁰ Ülkü, O., a.g.e., s.246.

²⁵¹ Anonim (1968) Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, XXI. Cilt, Ankara, s 145.

²⁵² Ülkü, O., a.g.e., s.246.

²⁵³ Konyalı, H. (1960) Abideleri ve Kitabeleriyle Erzurum Tarihi, Ercan Matbaası, İstanbul, s. 528.

evleri dışında, idari ve askeri etkinlikler için ayrılmış belirli sayıda bina, pavyon ve deposu olan mahalleler veya duvarlarla çevrilmiş alanlar olarak yorumlamak mümkündür (Edirne Büyük Sarayı bu tip yapılara güzel bir örnektir) ²⁵⁴.

Kalelerin yok olan her parçası tarihimizden bir parçayı da beraberinde götürmektedir ²⁵⁵.

Kıyıların korunmasında kaleler ve kale personeli de önemli rol oynamaktaydı. Bu dönemin denizcilerinin en önemli yardımcılarında olan deniz kılavuzları incelendiğinde kıyı bölgelerindeki kale ve benzeri yapıların özellikle limanlarla hemen hemen bütünleşmiş bir yapı oluşturdukları görülür. Bunun önemli bir nedeni Akdeniz’de kıyı boyunca gerçekleşen deniz ticareti ve bu ticareti izleyen deniz haydutlarının varlığı olup Osmanlı yönetiminin kıyılarda inşa ettiği savunma yapılarında da özellikle deniz ticaretini koruma kaygısı görülmektedir. Yine savaş dönemlerinde savaşılan devletin gemilerinden gelecek saldırı tehdidi bu dönemlerde kıyılardaki kale türü yapıların tamir, top, asker ve cephanelerinin tamamlanması konularını ön plana çıkarmaktaydı. Kalelerde görevli personel de özellikle top ve silahlarla donatılmış kalelerde düşman ve haydut gemilerine karşı kıyılara yakın yerleşim yerlerini korumak üzere gece-gündüz görevdeydiler. Kaleler kıyılarda yaşayan halkın da saldırı durumunda sığınabilecekleri yerler iken, kale olmayan kıyılarda gece-gündüz tutulacak nöbetlerin önemi daha çok artıyordu. ²⁵⁶

Türkiye’nin sahip olduğu kültürel mirasın az tanınan ve buna paralel olarak korunamayan anıtlarının başında kaleler gelmektedir. Eskiçağ ve Ortaçağ’da, hatta kısmen Yakınçağ’da savunma, yerleşim yerlerinin en önemli ihtiyaçlarından birisiydi. Bu nedenle bazı zorluklara rağmen yüksek tepelere, sarp kayalıklara ve yamaçlara inşa edilen yerleşim yerlerinin etrafı, aşılmaz duvarlarla çevrenmekteydi. Ama bu tür yerler; ulaşım, su, mühimmat konularında ve diğer ihtiyaç maddelerinin taşınmasında yaşanan zorluklar nedeniyle güvenlik açısından avantajlarını kaybettiği 19. yüzyıl sonlarına doğru terk edilmişlerdir. ²⁵⁷

Türkiye’nin hemen hemen tüm il, ilçe ve köyünde veya yakınında kaleler bulunmaktadır. Bunların kesin sayısı bilinmemektedir. Bazıları yerleşim yerlerini savunma, bazıları kervan yollarını, bazıları büyük şehirlerin etrafını koruma amacıyla inşa edilmişlerdir. Bu nedenlerle

²⁵⁴ Aslanapa, O. (1949) Edirne’de Osmanlı Devri Abideleri, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 35.

²⁵⁵ Güney C. v.d. (2001) “MM-CBS’nin Tarihi Dökümantasyon Çalışmasına Uygulanması”, Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, Fatih Üniversitesi, 13–14 Kasım, İstanbul, 1–13, s. 2.

²⁵⁶ Özdemir Ş. (2008) “Kıyı Nöbeti: Osmanlı Devleti’nin Akdeniz’de Kıyı Koruması”, Tarih İncelemeleri Dergisi, Cilt XXIII, Sayı 1, Temmuz, 187–210, s. 194.

²⁵⁷ Pekin F., Yılmaz H.F. (2008) Türkiye’nin Kültür Mirası 100 Kale, NTV Yayınları, İstanbul, s. 7.

boyutları birbirlerinden çok farklıdır. Çoğu harabe halindedir. Genellikle içlerinde camii, hamam, zindan, sarnıç, kuyu, kale dizdarının evi ve diğer seçkin evler yer almaktadır.²⁵⁸

2.2. ALANYA

Alanya'nın, bazen Kilikya bazen de Pamfilya bölgesine dahil edildiği görülmektedir. Alanya'nın kesin olarak ne zaman kurulduğu bilinmemekle beraber tarihin ilk çağlarında Alanya sahillerinde gemilere sedre (cedre) kerestesi yükletilen iskeleler veya deniz korsanlarının barındıkları hisarlar bulunmaktadır. Bu hisarların en önemlisi şimdiki Alanya'nın yerinde bulunan Korakesion'dur. Bulunduğu yerin müdafaa kolaylığı ve limanın güzelliği ile temayüz etmiştir. Şehir bütün Kilikya'yı istila etmiş olan büyük Antiochos'a muvaffakiyetle mukavemet göstermiş, M.Ö. 2. asırda korsan reisi Diadotos – Tryphon buraya yerleşerek seferlerinden getirdiği ganimetleri saklayacak bir şato inşa ettirmiştir. Bu şatoda her türlü yiyecek, içecek ve giyeceklerin yanında büyük esir pazarları bulunmaktaydı. Bu şato daha sonra deniz korsanlarını yenen Pompeius tarafından yıktırılmıştır. Daha sonraları Marc Antonie Alanya yöresini Mısır Kraliçesi Kleopatra'ya hediye etmiştir. Cleopatra donanmasını yapmak ve mevcudu daha kuvvetlendirmek için Toroslardaki çeşitli ormanlardan faydalanıp, aynı zamanda kereste ihracatı da yaparak saltanatını sürdürmüştür.²⁵⁹

Resim 2.1: Alanya

Kaynak: www.mahmutlarskaptanoglulisesi.k12.tr/ilcemiz, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

²⁵⁸ Pekin F., Yılmaz H.F. (2008) a.g.e., s. 7.

²⁵⁹ Yetkin H. (1974) Adım Adım Alanya, Yaprak Matbaacılık, İstanbul, s. 259.

Alanya, 976–1027 yılları arasında hükümdarlık eden II. Vasilos zamanında Ermeniler'in eline geçmiştir. XI. asır başlarında II. Vasilos büyük bir orduyla Ermenilere savaş açıp zafer kazanmıştır.²⁶⁰

1207 yılında Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından fethedilen, hemen akabinde bir ara Lusignan hakimiyetine geçen ve 1214'te I. İzzettin Keykavus tarafından ikinci kez fethedilerek bu defa kesin surette Selçuklu topraklarına katılan Antalya'dan sonra Alanya'nın fethiyle Selçuklu siyasi sınırları daha doğuya doğru uzanmış; böylelikle Akdeniz hinterlandına hakim, askeri ve siyasi bakımdan stratejik öneme sahip bir liman şehri de elde edilmiş ve kıyı kalelerin fethi ile Sultanlığın Akdeniz sahillerindeki sınırları Silifke'ye dayanmıştır.²⁶¹

Tarihi ve turistik bir merkez olan Alanya, Antalya Körfezi'nin doğu kıyısında, denizden 250 metre yükseklikteki küçük bir dağın eteğinde kurulmuştur. Tarihin eski devirlerinden beri önemli bir ticaret ve yerleşim merkezi olan Alanya, tabii güzellikleri, denizi, güneşi ve görülmeye değer tarihi eserleriyle, günümüzde ülkemizin cazip turizm beldelerinden biridir. Alaiye'nin Selçuklular tarafından fethinin başlıca sebebi, beldenin çok güzel ve korunaklı bir limana sahip olması yanında zengin tabii güzellikleridir.²⁶²

Tarih boyunca Korakesyum, Kolonoros gibi isimler alan Alanya, 1221 yılında Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat tarafından fethedilince sultanın adına izafeten Alaiye adını almıştır. Alanya adı 1933 yılında resmen kabul edilmesine karşın; 1761, 1808, 1827, 1858, 1861 ve aynı tarihlere tekabül eden altı mezar taşında Alanya adı tespit edilmiştir. Karamanlı Ahmet Çelebi Yusuf tarafından 1599 tarihinde bir coğrafya sözlüğü şeklinde yazılan "Ahbar'ud-Düvel ve Asar'ul Üvel" adlı kitapta şehrin adı Alanya olarak geçmektedir. Alanya, Anadolu'da sonradan kurulmuş bir şehir olup, onu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat inşa etmiştir. Sularının ve bahçelerinin çokluğu ile ünlüdür, denmektedir.²⁶³

²⁶⁰ Yetkin H. (1974) a.g.e., s. 259.

²⁶¹ Bilici K. (1997) "Alanya'nın Fethi Meselesi: Bir Tespit", 7. Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 203–205, s. 203.

²⁶² Öztürk N. (1999) "Alanya'nın Türkler Tarafından Fethi ve Sonrasına Dair Bazı Düşünceler", 9. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 429–433, s. 429.

²⁶³ Koçak F.N. (2007) "20. Yüzyılda Alanya", 20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma-Uygulama Merkez, 22–24 Kasım, Antalya, 741–774, s. 742.

1471 yılında Fatih Sultan Mehmed döneminde Gedik Ahmet Paşa tarafından Osmanlı devleti sınırlarına dahil edilen Alanya'yı Padişah I. Ahmet döneminde Ayni Ali Efendi'nin 1609 tarihinde yazdığı bir eserde Kıbrıs eyaletine bağlı bir sancak olarak görülmektedir. Bundan sonra değişik eyaletlere bağlanan Alanya 1846 tarihine kadar Mutasarrıflarca, 1846'dan sonra kaymakamlıklarca idare edilen bir sancak iken, 1868 yılında Antalya sancağına bağlı bir kaza yapılmıştır.²⁶⁴ Alaiye, beylikler döneminde Antalya'dan sonra bölgenin en işlek pazar yeri durumundaydı. Alaiye'de gemi yapan tezgâhlar bulunurdu. Alaiye limanından Mısır, Kıbrıs, Rodos ve diğer devletler ile ticaret yapılmaktaydı. Buradan özellikle kereste ihracatı yapılmaktaydı. Bundan dolayı Alaiye Beyleri ve halkının ekonomik durumu gayet iyiydi.²⁶⁵

Alanya, idari teşkilat bakımından önceleri, Anadolu Eyaleti'nin bir sancağı durumunda iken, Kıbrıs Adası'nın fethinden sonra 1571 yılında yeni kurulan Kıbrıs Beylerbeyliği'ne bağlanmıştır. Ancak bir ara Karaman Eyaleti'ne dahil edilmişse de Ağustos 1632'den itibaren tekrar Kıbrıs'a bırakılmıştır. XIX. yüzyılın başlarında Adana Eyaleti'ne bağlı olan ve 1846'ya kadar bu durumda kalan Alanya, 1846'da Konya'ya bağlanmıştır. Alanya, 1868 yılında Teke Sancağı'na tabi bir kaza haline getirilmiştir. Ancak, Alanya halkı sancak konumundan kaza şekline indirilmeyi hoş karşılamamıştır. Bu durumun düzeltilmesi için muhtelif müracaatlarda bulunulmuş, ancak netice değişmemiştir.²⁶⁶

Alanya, Greenwich'e göre 37 derece 36 dakika kuzey enlem ve 29 derece 20 dakika doğu boylamı üzerinde bulunmaktadır. Akdeniz bölgesinin Antalya il sınırları içinde ve aynı adı taşıyan körfezin doğu kısmında yer almaktadır. Alanya'nın güneyinde Akdeniz, doğusunda Gazipaşa, batısında Manavgat ilçeleri, kuzeyinde ise yüksek dağlık ve platoluk sahalar yer almaktadır. Alanya'nın doğusunda ve batısında irili ufaklı sayısız akarsular mevcuttur. Bunların en önemlileri Dimçay, Obaçay, Serapsu, Kargıçay ve Alaraçay'dır. Bu akarsular binlerce dönüm muz, portakal, pamuk, fıstık, susam gibi ürünler yanında bugün için sayısı yüzleri aşan turfanda sebze seralarını sulamaktadır.²⁶⁷

Uygun iklimi, verimli topraklar, dağlar, ormanlar, akarsu ve kıyılardan oluşan coğrafyası ile eski çağlardan beri iskân gören bir yerleşme olmuştur. Antik çağlarda ve daha sonra Akdeniz ticaretinin Güney Anadolu'daki önemli merkezlerinden biri haline gelen Alanya'da

²⁶⁴ Konyalı İ.H. (1946) Alanya, Tarihi ve Turistik Kılavuz, İstanbul, s. 260.

²⁶⁵ www.genctarihçiler.com, Erişim Tarihi: 28.11.2010.

²⁶⁶ Gönüllü A.R. (2008) Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Alanya (1908–1938), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, s. 13.

²⁶⁷ Yetkin H. (1974) a.g.e., s. 261.

Toros vadileri boyunca inşa edilen yollar, İç Anadolu ve çevresini tüm Akdeniz ile birleştirmiştir. Bu durum; Alanya’da tarih boyunca hem ticari hem de kültürel birikimin oluşmasını sağlayan önemli etkenlerden biri olmuştur.²⁶⁸

Alanya sahilden başlayarak sınırları içerisinde kalan dağların zirvesine kadar tümüyle Akdeniz fito-coğrafik bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bölge bitki tür çeşitliliğinin artmasına sebep olan hemen hemen tüm ekolojik özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Alanya sahip olduğu çok değişik toprak grupları, farklı anakaya tipleri ve kumul, firigana orman, kaya ve bozkır gibi çok değişik vejetasyon tiplerine sahip oluşu gibi nedenlerden ötürü zengin ve ilginç bir floristik kompozisyona sahiptir. Bu zenginliğin oluşmasında iklimin de rolü vardır. Alanya’da yıllık yağış ortalaması 1000mm’nin üzerindedir.²⁶⁹

Alanya’nın turizm bakımından cazibesini sağlayan unsurlar tarihi eserleriyle birlikte tabii güzelliği, sahilleri ve astım hastaları için tavsiye edilen Damlatış Mağarası’dır. Günümüzde Alanya’nın tarihi yapıları arasında devrinde deniz faaliyetleri üssü olan beş gözlü, üstü tonozlu tersane binası, iç içe üç ayrı bölümden meydana gelen ve denize açık beş kapısı bulunan kalesi, ilk önce I. Alaeddin Keykubat sonra da Kanuni tarafından yaptırılan Kale Camii, Aşağı Kaledeki Bedrettin Camii ve Kızıl Kulesi, Akşebe Sultan Mescidi ve Türbesi, 1720’de Nevşehirli Damad İbrahim Paşa tarafından yaptırılan Alaiye Feneri ile şehri çeviren surlarla bugün Alanya ilçesinin sınırları içinde bulunan 1231/32’de Alaeddin Keykubat’ın yaptırdığı Alara Han sayılabilmektedir.²⁷⁰

2.2.1. ALANYA KALESİ

Alanya Kalesi, tarih boyunca görkemli yapısı ve limanından dolayı korsanlar ve isyancılar için bir çekim merkezi olmuştur. Romalı korsan Tryhos’un savaşçıları tarafından M.Ö. 2. yüzyılda Korakesion adıyla kurulmuştur.²⁷¹ Şehrin yarımada üzerinde Kandereli Burnu’nu meydana getiren dağın üzerinde kurulan ilk kale bir şato niteliğinde yapılmıştır. Bu şato uzun bir süre korsanların sığınağı olarak kullanıldıktan sonra Roma İmparatoru Pompeus döneminde buraya yeni bir kale inşa edilmiştir. Bizans İmparatorluğu döneminde ise kalenin

²⁶⁸ Sirel A. (2001) “Kentsel Çevrelerde Kimlik Sorunu ve Alanya Örneği”, 10. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 642–644, s. 643.

²⁶⁹ Duman H. (1999) “Alanya’nın Floristik Yapısı”, 9. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 465–467, s. 465.

²⁷⁰ Öztürk N. (1999) a.g.e., s. 432.

²⁷¹ Pekin F., Yılmaz H.F. (2008) a.g.e., s. 16.

askeri ve ticari önemini koruduğu günümüze kadar gelen bazı kalıntılardan pek çok dini yapı ve surlarla oldukça büyüdüğü anlaşılmaktadır.²⁷²

Selçuklu fethiyle yeni baştan inşa ettirilen kale, surları ve kuleleriyle yalnız savunma yönünden değil, Selçuklu mimarlığı yönünden de büyük bir değer taşımaktadır. Dış görünüşü bakımından zarif olduğu gibi içyapısının bölümleri bakımından da özenli yapılmış bir eserdir. Yapının günümüze kadar oldukça sağlam kalmış parçalarında Selçuklu mimarlık sanatının birçok özelliklerini görmek mümkündür. Kalenin surları yarımadaı çepeçevre kuşatmaktadır. Dıştan iç ve orta kale kapıları, kale kapısından çok saray kapısını andırmaktadır. Kalede bulunan Selçuklu dönemine ait kitabeleri ilk defa Halil Edhem tarafından ele alınarak incelenmiştir.²⁷³

Osmanlı arşiv belgeleri arasında, Alaiye ve Kalesi'nin, sosyal, idari ve ekonomik hayatının, bilhassa XVI. yüzyıl boyunca, aydınlatılmasında önemli bir yer tutan tahrir defterlerindeki durumunu daha XV. yüzyıldan itibaren izlememiz mümkün olmaktadır. Alaiye için en eski tahrir bilgileri, XV. yüzyılın ikinci yarısına ait bulunmaktadır. Alaiye'nin, 1471 tarihinde Osmanlı idaresi altına alındığında tahrir emini Karamanoğlu Mehmed İbrahim Bey tarafından başlanılan tahriri 1481 tarihinde tamamlanmıştır. Bu tahrir defterine göre, Alaiye, Osmanlı idari sisteminde sancak statüsünde sayılarak mirliha hassı olarak kaydedilmiştir. Timar sayım defteri niteliğindeki bu kayıtlarda askeri bakımdan önemli bir mevki olarak görülen Alaiye Kalesi'nde, kale dizdarı ile birlikte 77 nefer görevli bulunmaktaydı.²⁷⁴

Alanya Kalesinde, 1985 yılında yapılan yüzey araştırması ve rölöve çalışmalarını takiben, 1986 yılında, İçkale'nin güney-doğu bölümünde yer alan ve çeşitli yayınlarda "Selçuklu Sarayı" diye de anılan harabenin aydınlatması amacıyla ilk arkeolojik kazılara başlanmıştır. 1987. yılındaki ikinci kampanyada, X., XI, XII ve XI plankarelerini ihtiva eden ve kazısı yapılmadan önce yüzeyden yaklaşık 2,5 – 3 m. Kadar bir yüksekliğe varan toprak yığını ile dolu durumdaki saha da ele alınmış; kazısı yapıldıktan sonra, burada; yaklaşık 9.15 x 4.80 m. ölçülerinde dikdörtgen planlı bir yapının temel kalıntısı ile sözkonusu yapının mimari elemanlarına ait kalıntılar ortaya çıkartılmış; bu arada, hayli tahrip olmuş bir vaziyette, çoğunluğu sıralı ve lüster tekniğinde yıldız ve haçvari çiniler olmak üzere, ayrıca düz turkuvaz sırlı dikdörtgen levha çiniler ve daha az sayıda da çini, mozaik, fresk, cam ve

²⁷² Gürbüz A. (2001a) "XVI-XVII. Yüzyıllarda Alaiye Kalesi", 10. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 552–559, s. 553.

²⁷³ Gürbüz A. (2001a) a.g.e., s. 553.

²⁷⁴ Gürbüz A. (2001a) a.g.e., s. 554.

seramik parçalarından oluşan çeşitli küçük buluntular da ele geçirilmişti. Buluntular arasında hiç şüphesiz en dikkati çekici olanı, XI J plan-karesinde, yapının içine dağılmış vaziyetteki tonozla ait göçük kütlelerini örten toprak tabakasının içinde, birbirinden farklı mesafe ve kotlarda ele geçen bir duvar çinidir. Dört parçadan oluşan çininin bir yarısı, toplu olarak üç kırık parça halinde bulunup birleştirilmiş; tek parçadan oluşan diğer yarısı ise, yazı kuşağındaki kırık nedeniyle bütüne tamamlanamadığı için, bu şekilde koruma altına alınmıştır. Çininin eksik olan diğer parçaları, ne yazık ki, bulunamamıştır.²⁷⁵

Resim 2.2: Alanya Kalesi'nin Havadan Görünümü

Kaynak: http://www.alanya.tv/tr/AlanyaResimleri/Camiler_Kiliseler, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

83 kule ve 140 burcu olan, üç sıra surlarla çevrili olan yapı, iç ve dış kale bölümlerinden oluşmaktadır.^{276, 277}

²⁷⁵http://akmed.kaleicimuzesi.com/upload/makale/alanya_kalesi_kazisindan_cikan.pdf, Erişim Tarihi, 02.11.2010.

²⁷⁶ Yüzbaşıoğlu N., Ünlü N. (2003) Türkiye Gezi Kitaplığı Alanya, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, s. 39.

²⁷⁷ Özükan B. (2003) Türkiye'nin Kültür Hazinesi, Antik Çağlardan Günümüze Kültür İzleri, 2. Baskı, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, s. 125.

2.2.1.1. Surlar

Kalenin kuzeyinden itibaren limanı çevreleyip Kızılkule'ye ulaşan ve buradan batıya doğru zikzaklar halinde yükselerek Helenistik devir kalesi üzerinde inşa edilmiş Ehmedek diye anılan yapılar grubuna bağlanmaktadır. Kuşatma duvarı ise güneyi hedefleyerek İçkale'ye doğru yükselip büyük kaya bloğunun güney yüzünde kayaların kenarından geçip limana ulaşmaktadır. Batı ve güney kısmında tabii hali biraz takviye etmek suretiyle ayrı mazgallı sur inşa edilmiştir. Kızılkule ile Ehmedek arasında iki temel giriş kapısı bulunmaktadır. Bunlar, tepedeki kale kapısı ya da esas kapı ile aşağıdaki aşağı ve orta kapıdır.²⁷⁸

Resim 2.3: Alanya Kalesi Surları

Kaynak: http://www.alanya.tv/tr/AlanyaResimleri/Camiler_Kiliseler, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

2.2.1.2. Kızılkule

Adını alt ve üst kısımlarındaki kırmızımtırak pişmiş tuğlalardan alan Kızıl Kule, 1226 yılında yapılmıştır. Bugün sapsağlam ayakta duran kulenin doğu cephesi ile batı cephesi arasında, tabanın konumu nedeniyle 2 metrelik yükseklik farkı bulunmaktadır.²⁷⁹

Kızılkule zeminde çapı 29 metre, yüksekliği yaklaşık 33 metreyi bulan sekiz köşeli bir yapıdır. En üstteki mazgal dişleri hariç, zemin kat, birinci kat, asma kat ve açık teras olmak üzere sıra ile beş kattan oluşmuş, büyük bir su sarnıcı merkezi de ayağın üst kısmına

²⁷⁸ Gürbüz A. (2001a) a.g.e., s. 556.

²⁷⁹ Yüzbaşıoğlu N., Ünlü N. (2003) a.g.e., s. 39.

birleştirilmiştir. Sarnıç, bugün hala su muhafaza edebilmektedir. Kızılküle'nin mimarının ismi kulenin kuzey cephesinde bulunan bir kitabede yazılı olup bu kitabeye göre kulenin ve bütün kalenin mimarı, Kattanizade Ebu Ali'dir.²⁸⁰

Zemin kat etnografya müzesi olarak hizmet vermektedir.²⁸¹

Resim 2.4: Kızılküle

Kaynak: <http://minikmelekler.blogspot.com/2009/05/antalya-gezi-rotasi.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2010.

²⁸⁰ Gürbüz A. (2001a) a.g.e., s. 556.

²⁸¹ Özukan B. (2003) a.g.e., s. 124.

Resim 2.5: Kızıl Kule'nin İçinden Geniş Açıyla Kızıl Kule'ye Bakış

Kaynak: <http://minikmeleklerle.blogspot.com/2009/05/antalya-gezi-rotasi.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2010.

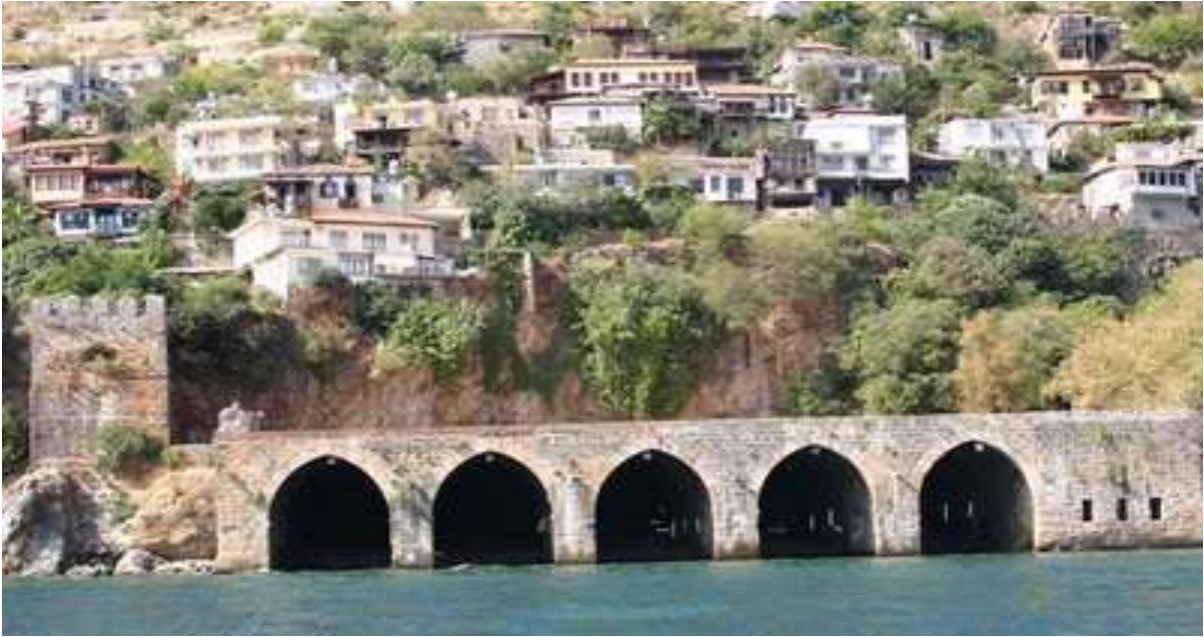
2.2.1.3. Tersane

Selçuklu döneminden günümüze kalan tek tersane olan yapı, bir deniz üssü şeklinde inşa edilmiş olup, hava tesirlerinden korunmak üzere üstü kapatılmıştır. İçi büyük gemilerin emniyetle ve oldukça gizli bir şekilde inşa edilmesine müsait olan yapı, takriben 57 metre uzunluğunda ve en çok 40 metre derinliğindedir. Galeriye kuzey-batı yönündeki eski limandan girilmektedir. Çok dar olan giriş kapısının üzerinde bulunan kabarık, taş bir silme içinde kısmen çevrelenmiş, beş satırdan ibaret kitabede, tersanenin 1227 tarihinde Sultanü'l-ber ve'l-Bahreyn ebü'l-feth Keykubad bin Keyhüsrev tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Daha sonraları Osmanlılar devrinde tersanenin üstüne yerleştirilen topları gizlemek amacıyla doğu köşesine, tuğladan bir kısım eklenmiştir.²⁸²

Kuzeydeki giriş kapısının sağında muhafızlar odası ve solunda mescit olarak tanımlanan birer mekân bulunmaktadır. Doğuya doğru denize açılan tonozlu beş göz, asıl tersane mekânını oluşturmaktadır. Bu gözler aralarında yer alan dörder adet kemerli açıklıkla birbirlerine bağlanmaktadır. Beşinci gözde güney yönüne açılan iki kapıdan biri kayalıklara açılırken diğerinden depo olarak tanımlanan bir mekâna girilmektedir. Tersane ve liman kentin gelişiminde ve ekonomisinde önemli bir rol oynamıştır. Alanya, başkent olma

²⁸² Gürbüz A. (2001a) a.g.e., s. 556.

özelliğini kısa bir süre sonra yitirmesine karşın, Akdeniz'in önemli bir liman kenti olmayı sürdürmüştür. 14. yüzyılın ilk yarısında İbn Batuta, Suriye'nin Lazkiye limanından hareketle Anadolu yolculuğuna Alanya'dan başlamıştır. Evliya Çelebi'nin anlatımından da, o dönemde limanın ve tersanenin faal olduğu anlaşılmaktadır. Çeşitli dönemlere ait belgeler ve seyahatnameler kentin önemini giderek kaybettiğini, özellikle yukarı kalenin 1940'lı, hatta 1950'li yıllarda bile tersanenin tekne yapım ve onarımı amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Tersane günümüze oldukça iyi durumda gelmiştir. Yapı 1948 yılında bir onarım geçirmiştir. Yakın zamanda düzenlenerek bazı sergilere ev sahipliği yaptığı da bilinmektedir.²⁸³

Resim 2.6: Tersane

Kaynak: <http://minikmelekler.blogspot.com/2009/05/antalya-gezi-rotasi.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2010.

2.2.1.4. Tophane

İki katlı inşa edilmiş olan tophane kulesi, tersaneyi denizden veya güneybatıdan emniyet altına almak için yapılmış olup, kule bir dehliz vasıtasıyla esas sura bağlanmaktadır. 19 metre yüksekliğindeki bu kule denizden aşağı yukarı 10 metre yüksek olan bir kaya üzerine inşa edilmiştir. Alt kat bölme duvarı ile dört kısma ayrılmış olup bu kısımlarda odalar vardır. Kulenin en üst kısmının bir tarafı teras hizasına kadar harap olmuş durumdadır.²⁸⁴

²⁸³ Sirel Ü. (2001) "Alanya Tersanesinin Korunma ve Değerlendirilmesi Üzerine", 10. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 589-592, s. 589.

²⁸⁴ Gürbüz A. (2001a) a.g.e., s. 556.

Resim 2.7: Tophane

Kaynak: <http://minikmelekler.blogspot.com/2009/05/antalya-gezi-rotasi.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2010.

2.2.2. Kalenin Bölümleri

Kalenin birinci bölümünün doğu kısmı, Kızılkule'den batıya doğru devam etmekte olan ana duvar tarafından sınırlandırılmış olup, batı sınırı daha ince bir duvarla kuşatılmıştır. Bu duvarın ortasında ikinci bölüme geçişi sağlayan Meyyit Kapısı bulunmaktadır. Bu bölümde, Kızılkule'nin hemen dibinde Selçuklu eseri olan küçük bir hamam ile bir çeşme yer almaktadır. Evliya Çelebi'ne göre bu bölümde 150 kadar dükkân ve çok sayıda ev bulunmaktaydı. Evlerin yer aldığı bölümün bütün sokakları merdivenli olup, su kıtlığından dolayı her ev su sarnıcına sahiptir.²⁸⁵

Kalenin ikinci bölümü, limana hakim tepenin sağ kanadını oluşturmaktadır. Tophane'den itibaren güneye doğru kayanın ucundaki burun istikametinde tek bir sur uzanmaktadır. Burada, açık denize bakan iki kule vardır. Biri *Esed Burcu*, diğeri de limandan ayrılan gemileri uğurlamasından dolayı isim alan *Uğrun Kapısı*dır. Bu noktadan itibaren sur, kuzey-batı istikametinde, ikinci bölümün üst sınırını teşkil eden Selçuklu öncesi döneme ait surun başlangıç noktasını gösteren kuleye yönelir. Selçuklu döneminde yeniden yapılmış olan bu sur, ayakta durmaktadır. Birinci ve ikinci bölümler, Alaeddin Keykubad devrine ait ilave surları temsil ettiğinden bu eski duvar, Roma ve Bizans devirleri süresince, kalenin esas

²⁸⁵ Gürbüz A. (2001b) "XVI-XVII. Yüzyıllarda Alaiye Kalesi", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, Cilt: 25 No: 2, 247-258, s. 253.

koruma surunu teşkil etmiş olmalıdır. Aşağı yukarı kulelerle desteklenen bu sur, kuzey batıdaki *Ehmedek* burcunda son bulmaktadır. İkinci bölümün kuzey kısmını sınırlayan esas Selçuklu suru, doğuya doğru tırmanmaktadır. *Aşağı Kapı* ile yukarıdaki *Kale Kapısı*, kaleye girişi sağlamaktadırlar. Kale kapısının üzerinde çerçeveli bir kitâbesi vardır. Bu kapıdan dimdik dar bir yol ile *Er Kapı* ya da *Aya Dimitri Kapısı*'na çıkmaktadır.²⁸⁶

Kalenin üçüncü bölümünü, tepenin kuzey kesimindeki sur olarak tanımlanan ve özel İçkaleyi niteleyici genel bir kullanım olduğu söylenebilecek *Ehmedek* oluşturmaktadır.²⁸⁷ Kalenin kuzey yamacında Bizans döneminden kalan küçük kalenin yerine Selçuklu döneminde “orta kale” olarak yeniden inşa edilmiştir. Giriş kapısındaki kitabeden 1227 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Adını, Selçuklu döneminin inşaat ustası “Ehmedek”ten aldığı sanılmaktadır.²⁸⁸ Burası her biri üçer kuleli, iki ayrı tahkimat grubundan meydana gelmiştir. Selçuklu öncesi hale duvarlarının bitimini gösteren güney grubu aynı karakterdeki bazı Helenistik bina kalıntılarının üzerine inşa edilmiştir. Selçuklu çağında bu düzensiz grup batı istikametinde yönelen ve kayanın kuzey yamaçlarına kurulan yeni mahallelerle tekrardan bina edilmiştir. Kalenin asıl duvarları büyük muntazam kesilmiş taşlarla örülmüştür. Batıdaki kulenin dış yüzündeki çerçeve içine yazılmış kitâbe, Selçuklulardan kalma orijinal yapıya aittir. Kitâbeye göre 1433 yılında yani inşasından 204 yıl sonra Savcızâde Emir Karaman'ın *Ehmedeki* esaslı bir surette tamir ettirdiği ve yeni ilaveler yaptırdığı anlaşılmaktadır. Kanuni zamanında vuku bulduğu ve Alâiye kalesinin birçok yerlerini yıktığı tahmin edilen zelzele, *Ehmedekte* de bazı tahribatlar meydana getirmiştir. Evliya Çelebi seyahatnamesinde, *Ehmedek* hakkında şu bilgileri vermektedir: “Buradan kuzeye yokuş 600 adım küçük iç kaledir. Dörtgen şeklindedir. Kible tarafında hendeği vardır. Batıya bakan iki demir kapısı vardır. İçinde dizdardan başka kimse yoktur”.²⁸⁹

Kalenin dördüncü bölümü, üzerine Ehmedek'in kurulmuş olduğu kaya ile İçkale arasında bulunan alanı işgal etmektedir. Burası gerek Selçuklular ve gerekse Osmanlılar zamanında şehrin asıl kısmını oluşturmuştur. Eski Selçuklu kalıntıları üzerinde, muhtemelen XVI. Yüzyılın ortalarına doğru yeniden inşa edilmiş olan Kale Cami burada bulunmaktadır. Şehrin kapısına doğru biraz yokuş çıkılınca küçük bir yapı olan Akşebe Türbesi görülmektedir. Bu bölümün güney sınırını doğu ve batı yönünde uzanan ve yukarıdaki İçkale ile eski Helenistik sura bağlanan bir sur oluşturmaktadır. Evliya Çelebi, bu kısmı şu şekilde aktarmaktadır: “Ve

²⁸⁶ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 254.

²⁸⁷ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 254.

²⁸⁸ Yüzbaşıoğlu N., Ünlü N. (2003) a.g.e., s. 40.

²⁸⁹ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 254.

ortahisar içinde cümle üç yüz toprak örtülü kârgir bina evlerdir ve bunda dahi dört azim su sarnıçları vardır. Ve bir kahvehanesi olup, mecmai'l-irfan yeridir". Kalenin beşinci bölümü, Helenistik dönem duvarlarının batısında surların içinde kalan kısımdır. Yeni şehir bu bölümün kuzeydoğu yönünde açıklık yamaca doğru biraz genişletilmiştir. Bu bölümde, İçkale'nin güney doğu köşesine yakın olan ve Selçuklu Hamamı ismini alan harap bir bina, bunun tam güneyinde kuşatma duvarının güney ucunda hakim bir yerde fener; küçük bir mescit ve eski Helenistik duvar üzerine inşa edilmiş olan küçük Bizans Kilisesi yer almaktadır. Cilvarda burnu da bu kısmın sonundadır.²⁹⁰

2.2.3. Kale İçindeki Yapılar

2.2.3.1. Kale Camii

Alaeddin ve Sultan Süleyman Camii olarak da bilinmektedir. Camii ilk defa 1231 tarihinde Sultan Alaeddin Keykubad tarafından yaptırılmış olup zaman içinde harap olduğundan Kanunî döneminde eski temelleri üzerinde yeniden inşa edilmiştir. Bu yüzden de Süleymaniye Camii olarak da bilinmektedir. Kale içinde arasta ve han ile birlikte büyük bir külliye oluşturan cami, üzeri bir yarım küreyi andıran bir kubbe ile örtülü kare bir harem ile çapraz kemerlerle üçe bölünmüş ve her biri daha küçük kubbelerle örtülü bulunan açık bir son cemaat mahallinden müteşekkildir. Kubbeler tuğla ile duvarlar ise kısmen tuğla ve kısmen de kara taşlarla örülmüşlerdir. Haremin kuzey-batı köşesine bir minare ilave edilmiş, kuzey-doğu köşesi karşısında da tonozlu bir sarnıç inşa edilmiştir. Sarnıcın yanında üstü kapalı bir abdestlik vardır.²⁹¹

²⁹⁰ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 254.

²⁹¹ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 255.

Resim 2.8: Kale Camii

Kaynak: <http://www.flickr.com/photos/galpay/3911311012/sizes/m/in/photostream>, Erişim Tarihi:

30.11.2010.

Caminin iç kısmı sadedir. Mihrabın yanında basit bir minber durmaktadır. Kare planlı olan minaresi, son cemaat karnizinin hizasına kadar muntazam taşlarla örülmüştür. Selçuklu kitabeleri minare örgüsünün tali ve yapının gelişi güzel kısımlarında yer almaktadır. Esas kubbe, sekiz yuvarlak penceresi olan sekiz köşeli bir kasnağa oturmaktadır. Bunun alt ve üst kısmında son cemaat duvarında olduğu gibi zarif tuğla karnizler vardır. Evliya Çelebi, Sultan Süleyman Camii'nin kârgir bir bina olup, kubbelerinin kiremit örtülü bulunduğunu, seksener ayaklık bir büyüklüğe oturduğunu ve minaresinin yıldırım düşmesi sonucu yıkılmış olduğunu belirtmektedir. Caminin, Osmanlı dönemindeki vakıf gelirleri arasında, 1530–1531 tarihli tahrir defterine göre, tahılhane mukataası, dükkânlar ve tarla icarından 730 akçelik bir gelire sahip olduğu görülmektedir. XVI. yüzyılın ortalarında tutulan tahrir defterinde ise, caminin vakıf geliri 850 akçeye yükselmiştir.²⁹²

²⁹² Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 255.

2.2.3.2. Akşebe Türbesi

Akşebe Sultan, Alanya Kalesi'nin ilk kumandanlarından. Mescit 1230 yılında I.Alâddin Keykubad zamanında yaptırılmıştır.²⁹³

Kale Camiinin biraz ilerisinde Han'dan yukarıda arazinin iç kaleye doğru dikleştiği kısımda yapılmıştır. Konyalının mescit olarak tarif ettiği esas bina kırmızı renkli tuğladan inşa edilmiş, üzeri aynı malzeme ile örülmüş yarım daire bir kubbe ile örtülü müstakil bir bölmedir. Bu bölmeye doğu yüzünde, mühim bir kısmı moloz taşlarla örülmüş daha küçük ölçüdeki yine kubbeli diğer bir bölme ile ve tonozlu bir oda birleştirilmiştir. Oda ile bölme arasında kemerli bir açıklık vardır. Kapının kuzeybatı yönünde küçük yuvarlak minarenin kalıntıları vardır. Tuğladan olan minareyi üzerine serpiştirilmiş mavi sırlı çiniler süslemektedir. Kaidesi muntazam kesilmiş taşlarla örülüdür. Esas mescidin bünyesinde o kadar çok tadilat yapılmıştır ki, asıl şeklini tespit etmek pek mümkün olmamaktadır. Evliya Çelebi, Kale Camii yakınında bulunan bu binayı mescit olarak tanımlamakta, tuğla bir minaresi olduğunu, atıl durumda bir bezazistanı ve işler vaziyette bazı dükkânlar ile kahvehanesi bulunduğunu belirtmektedir.²⁹⁴

²⁹³ Yüzbaşıoğlu N., Ünlü N. (2003) a.g.e., s. 40.

²⁹⁴ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 255.

Resim 2.9: Akşebe Türbesi

Kaynak: http://www.alanya.tv/tr/AlanyaResimleri/Camiler_Kiliseler, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

2.2.3.3. Han ve Arasta

Kale Camiin güneybatısında yar alan han, Evliya Çelebi'nin bedesten diye bahsettiği binadır. Han, dikdörtgen plan üzerinde orta avlu etrafında sıralanan hücreler ve batı kısmında ikinci dikdörtgeni oluşturan ahırlardan meydana gelmektedir. Karaman Beyliği zamanında yapılmış olması muhtemeldir. Arasta ise, camiin güneyinden başlayıp hanın doğu cephesi boyunca uzanan çarşı olup ortada bulunan yolun iki yanında sıralanan dükkânlardan meydana gelmekte ise de bugün sadece yan duvarları ayaktaadır.²⁹⁵

²⁹⁵ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 256.

Resim 2.10: Han ve Arasta

Kaynak: <http://iltanitimlari.blogcu.com/etiket/arasta>, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

2.2.3.4. İçkale

Kalenin İçkale olarak isimlendirilen bu kısmı yarımada'nın batı köşesinin en yüksek yerine kurulmuştur. Uzunluğu 180 m güney tarafında 150 m olan genişliği ise kuzeyde çok daha daralmaktadır. İçkale'nin kuzeybatısı denizdir. Güneyi ile güneydoğusunu ortahisar sarmaktadır. İçkale'nin her tarafını tek kat yüksek duvar çevrelemiştir. İçkale'nin ortahisar tarafındaki duvarları daha yüksektir. Burası Alâiye Kalesinin son sığınağı ve son savunma noktası olduğu için her çeşit taarruz silahlarına karşı dayanıklı olarak yapılmıştır. İçkale'nin büyük kapısı, iri kesme taşlardan yapılan bir burçtan batıya doğru açılmaktadır. İçkale'nin kuzeybatı köşesinde, küçük kara kule ile doldurulmuş sarnıcın arasına düşen duvarda, aşağısı dik bir uçurum olan bir gedik bulunmakta olup, burası kalenin en keskin yeridir. Selçuklu döneminde kalenin tek girişini doğu surunun ortasındaki bu büyük kare kule temin ediyordu. Hisarın içinde haç şeklinde yapılmış bir de kilise bulunmaktadır. Evliya Çelebi, İçkale'yi şöyle tasvir etmektedir. "Bu kalenin iki İçkalesi vardır. Büyük İçkale'nin etrafı 600 adımdır. Ev yoktur. Altı, 360 samaki üzerinde sarnıçtır. Herkes buraya su almağa gelince pabuçları kapıda bırakır. Açık havada buradan Kıbrıs adası görünür. Buradan kuzeye yokuş 600 adım küçük iç kalededir. Dörtgen şekindedir. Kible tarafında hendeği vardır. Batıya bakan iki demir kapısı vardır. İçinde dizdardan başka kimse yoktur". Bu kaleye sarnıçların çokluğundan

ve keyfiyet itibari ile çok büyük ve muhteşem oluşundan dolayı *Sarnıç Kalesi* de denilmektedir. Bugün yaşayan adı ise İçkale'dir. Evliya Çelebi İçkale içerisinde 6 sarnıç saymıştır. İçkale bugün tamamen terk edilmiş durumdadır.²⁹⁶

Resim 2.11: İçkale

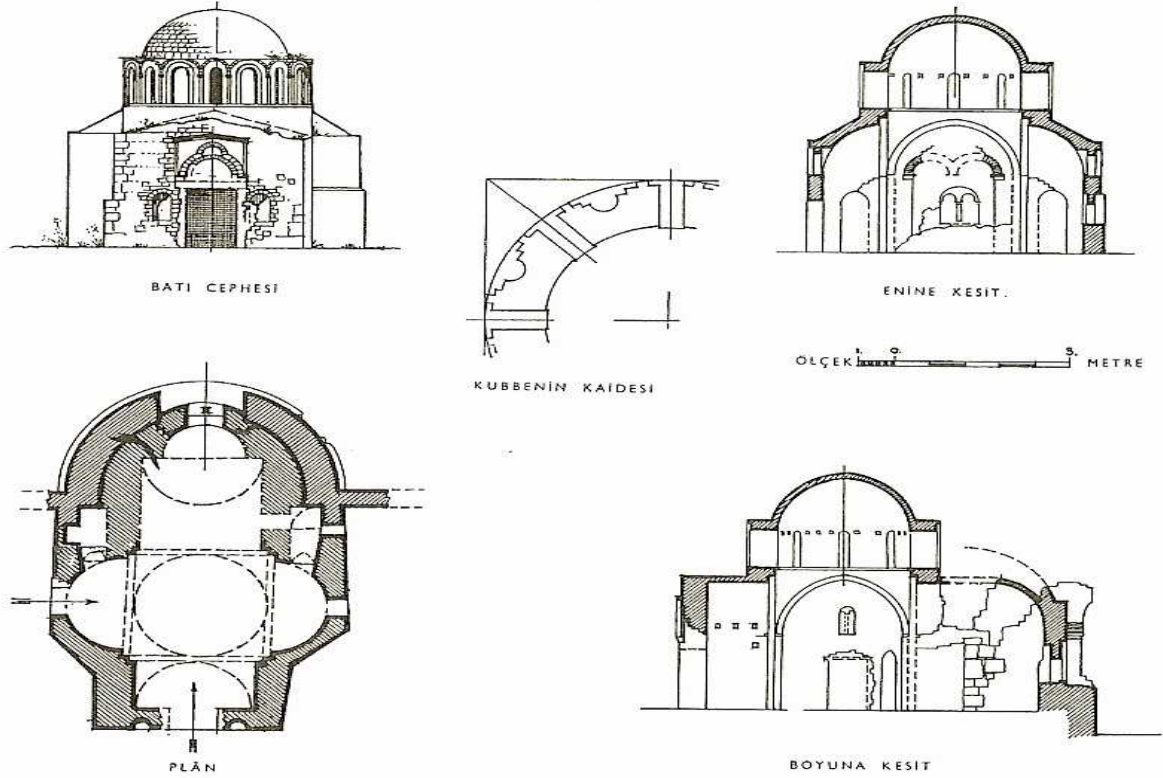
Kaynak: <http://www.tsunny.com/admin/kaleler/alanva-kalesi.html>, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

2.2.3.5. Aya Yorgi Kilisesi

Kalenin beşinci bölümünde bulunan Arap Evliyası adıyla da tanınan küçük kilise, kalenin geçirmiş olduğu üç ayrı tarihi seyri üzerinde canlandırması bakımından dikkate değerdir. Bu yapının tarihi isminin Aya Yorgi Kilisesi olduğu ve kilisesinin ön kısmındaki kayalıkla arasında bir Hıristiyan Mezarlığı bulunduğu bilinmektedir.²⁹⁷

²⁹⁶ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 256.

²⁹⁷ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 256.

Şekil 2.1: Aya Yorgi Kilisesi Plan, Kesit ve Görünüşü

Kaynak: Kapancı M. (2008) Alanya Kaleiçi Evleri, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, s. 8.

Kale kilisesi, Bizans mimarisinin her döneminde sıkça görülen yonca plan şemasında, küçük, boyu 10 metreyi ancak aşan bir yapıdır. Yerinde yapılan dikkatli bir gözlem yapının daha önceki bir tarihe ait eski bir yapının halen mevcut apsis bölümünün çevresinden başlayarak inşa edildiğinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Yonca plan şeması, 4 kemer üzerinde kiborion gibi yükselen merkezi bir kubbenin varlığı ve bu kubbenin üç ya da dört yönde yarım kubbelerle genişletilmesi esasına dayanmaktadır. Yapıdaki merkezi kubbenin doğu yönündeki taşıyıcılarından biri eski apsisin uzantısıdır. Diğer uzantı kısa kaldığı için burada yeni bir paye örülmüştür. Kubbenin batı taşıyıcıları ise yapının girişine yönelen kalın duvarlardır. Merkezi kubbe apsis yarım kubbesi hariç kuzey ve güney yönlerinde yonca yaprağı tabir edilen yarım kubbelerle genişletilmiştir. Kubbe geçişleri pandantifle sağlanan merkezi kubbe yüksek bir kasnak üzerinde oturmaktadır. Bu yüksek kasnak üzerindeki kademeli kemerler içine alınmış dar ve uzun nişler dizisi bir açık bir kapalı olarak sıralanmıştır. Eski apsis kutsallığının vurgulanması dışında bekli de yıkılma riskine karşı dıştan yeni bir duvarla sarılmıştır. Apsis nişi ile merkezi kubbe arasında eski dokuyla oluşturulmuş bema bölümü yer almaktadır. Bemanın iki yanındaki, girişlerin yarım kubbeli bölümlerden olan şekilsiz odacıkların papaz hücreleri oldukları tahmin edilmektedir. Bemanın ve giriş holü niteliğindeki bölümlerin beşik tonoz örtüleri yapıya kısmen haç plan özelliklerini

hatırlatmaktadır. Ancak yarım kubbelerin varlığı nedeniyle plan şemasını “yonca plan” olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Küçük boyutlarından ötürü nartekse gerek duyulmayan yapının giriş cephesindeki kapı kemerinin gotiği andıran çizgileri yapının Latinler döneminde elden geçtiğini göstermektedir. Moloz taşla yapılan yapının temelleri, kubbe ve pandantifleri sağlamdır. Duvarlarda ve pencerelerde görülen bazı yıkılma ve dökülmeler ise önlenebilir niteliktedir.²⁹⁸

Resim 2.12: Aya Yorgi Kilisesi

Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Alanya_kale_byzantine_church.jpg, Erişim Tarihi:

29.11.2010.

2.2.3.6.Cilvarda Burnu

Cilvarda Burnu, Alâiye kalesinin bir ileri karakolu durumundadır. Kale duvarları ve burçlar burnun ucuna kadar devam eder. Orta hisardan buraya açılan bir gizli kapı vardır. Kapının hemen önünde yükselen dört köşeli bir burcun duvarları hala ayakta durmaktadır. Cilvarda burnuna açılan burca, buradan da İçkale'den tophaneye ve Arap Evliyasının

²⁹⁸ Büktel Y. (1999) “Kale Kilisesinin Bizans Sanatındaki Yeri ve Alanya İçin Önemi”, 9. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 403–404, s. 403.

bulunduğu büyük burca kadar giden duvarların birleştiği Esed Burcu'nun altı sarnıç olup, bu büyük burçtan sonra küçük bir Uğrun Kapısı yer almaktadır.²⁹⁹

Alanya Kalesi'nin yer aldığı yarımadaanın denize doğru 300 m. kadar uzanan bir burun olan kara parçasının üzerinde, kilise, manastır grubu ve darphane yer almaktadır. Cilvarda Burnu üzerinde yer alan yapılarda, günümüze kadar hiçbir yenileme, onarım çalışması yapılmamıştır.³⁰⁰

Resim 2.13: Cilvarda Burnu / İçkale'den Görünüş

Kaynak: Kapancı M. (2008) Alanya Kaleiçi Evleri, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, s. 7.

²⁹⁹ Gürbüz A. (2001b) a.g.e., s. 256.

³⁰⁰ Kapancı M. (2008) Alanya Kaleiçi Evleri, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, s. 7.

2.3. Dünya Kültürel Miras Listesindeki Kaleler

Dünya Kültürel Miras Listesi'nde toplam on dört kale bulunmaktadır. Tablo 2.1.'de kaleler miras listesine giriş tarihleriyle beraber listelenmiştir.

Tablo 2.1: Dünya Kültürel Miras Listesindeki Kaleler

Sıra	Yıl ↓	Name of the property	Ülke	Tip	Bölge	ID
1	1979	<i>Forts and Castles, Volta, Greater Accra, Central and Western Regions</i>	GH	C	AFR	34
2	1984	<i>Castles of Augustusburg and Falkenlust at Brühl</i>	DE	C	EUR	288
3	1986	<i>Castles and Town Walls of King Edward in Gwynedd</i>	GB	C	EUR	374
4	1986	<i>Durham Castle and Cathedral</i>	GB	C	EUR	370
5	1987	<i>Budapest, including the Banks of the Danube, the Buda Castle Quarter and Andrassy Avenue</i>	HU	C	EUR	400
6	1994	<i>Collegiate Church, Castle, and Old Town of Quedlinburg</i>	DE	C	EUR	535
7	1997	<i>Castle of the Teutonic Order in Malbork</i>	PL	C	EUR	847
8	1997	<i>San Pedro de la Roca Castle, Santiago de Cuba</i>	CU	C	LAC	841
9	1998	<i>Gardens and Castle at Kroměříž</i>	CZ	C	EUR	860
10	1999	<i>Litomyšl Castle</i>	CZ	C	EUR	901
11	1999	<i>Wartburg Castle</i>	DE	C	EUR	897
12	2000	<i>Kronborg Castle</i>	DK	C	EUR	696
13	2000	<i>Mir Castle Complex</i>	BY	C	EUR	625
14	2000	<i>Three Castles, Defensive Wall and Ramparts of the Market-Town of Bellinzona</i>	CH	C	EUR	884

Kaynak: <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&l=en&&mode=table>, Erişim Tarihi: 19.05.2010.

2.3.1. Dünya Miras Listesi Seçim Kriterleri

Bir kültürel mirasın, Dünya Miras Listesine dahil edilmesi için, olağanüstü evrensel değeri olmalı ve on seçim kriterinden en az birini karşılayacak nitelikte olmalıdır. Bu kriterler sözleşme metninin içinde yer almaktadır. Dünya Mirası Sözleşmesinin uygulanabilmesi için bir rehber hazırlanmıştır. Kriterler, düzenli olarak Dünya Miras Komitesi tarafından revize edilmektedir. 2004 yılı sonuna kadar Dünya Mirası altı kültürel ve dört doğal kriter temelinde seçilirken, Dünya Miras Sözleşmesinin uygulama için revize edilmesiyle on kriter olarak değiştirilmiştir.³⁰¹

Tablo 2.2: Dünya Miras Listesi Seçim Kriterleri

	Kültürel Kriterler						Doğal Kriterler			
2002 Yılı Rehberi	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2005 Yılı Rehberi	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)	(viii)	(ix)	(vii)	(x)
<p>i. Yaratıcı dehanın bir başyapıtını temsil etmek,</p> <p>ii. Bir zaman süreci içinde, mimari veya teknolojik, anıtsal sanatlar, kent planlama veya peyzaj tasarımı gelişmeleri ya da dünyanın bir kültürel alanı içinde insani değerlerin önemini sergilemek,</p> <p>iii. Kültürel bir gelenek veya yaşayan ya da ortadan kalkmış bir medeniyet için tanıklık,</p> <p>iv. İnsanlık tarihinde, yapı, mimari veya teknolojik olarak eşi görülmemiş seçkin bir örnek olmak,</p> <p>v. Geri dönüşü olmayan değişimin etkisi altında savunmasız hale gelmek, özellikle çevre ile kültür (ler) veya insan etkileşimini temsil eden geleneksel insan yerleşimi, arazi kullanımının seçkin bir örneği olmak,</p> <p>vi. Doğrudan veya somut, fikirler, olaylar veya yaşayan geleneklerle ilişkili olmak, olağanüstü evrensel öneme sahip sanatsal ve edebi eserler ile inançları olmak (komite bu kriterin diğer kriterlerle birlikte kullanılması gerektiğini düşünmekte),</p> <p>vii. Mükemmel doğa olaylarını ya da istisnai doğal güzelliği ve estetik alanları içermesi,</p> <p>viii. Önemli jeomorfolojik veya fizyografik özellikler ile dünya tarihinin önemli aşamalarını temsil eden seçkin örneklerden olmak,</p> <p>ix. Karasal, tatlı su, kıyı ve deniz ekosistemleri ile bitki ve hayvan topluluklarının ekolojik ve biyolojik süreçlerini temsil eden seçkin örneklerden olmak,</p> <p>x. Tehlike altındaki türler de dahil olmak üzere biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için önemli doğal yaşam alanları ve koruma açısından olağanüstü evrensel değer içermek.</p>										

Kaynak: <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&l=en&&mode=table>, Erişim Tarihi, 19.05.2010.

³⁰¹ <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&l=en&&mode=table>, Erişim Tarihi: 19.05.2010.

Koruma, yönetim, özgünlük ve özellikler bütünlüğü de önemli faktörlerdir. 1992 yılından günümüze insanlar ve doğal çevre arasındaki etkileşim kültürel manzara olarak kabul edilmektedir.³⁰²

³⁰² <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&l=en&&mode=table>, Erişim Tarihi, 19.05.2010.

“Tanrı güzellikleri teki Şehirlere ayrı ayrı dağıtırken, Alanya’da hepsini bir araya getirmiştir”.

İbn Batuta

III. BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS ALAN YÖNETİMİ KAPSAMINDA ALANYA KALESİ ZİYARETÇİ YÖNETİMİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Kültürel miras soyut ve somut olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Soyut miras toplumların kültür, gelenek ve görenekleriyle ilgili olan, somut miras ise toplumların gelecek kuşaklara bıraktığı kentler, tapınaklar, kaleler gibi tarihi alanlardır. Bu çalışmada somut kültürel mirasımız olan Antalya'nın Alanya ilçesinde bulunan Alanya Kalesi üzerinde durulmuştur. Araştırmada; Alanya Kalesi'nde kültürel miras alan yönetimi kapsamında ziyaretçi yönetim sisteminin kurulması amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşabilmek için hem kaleye gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin hem de kale halkının fikirlerine yer verilmiştir.

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Kalede yaşayan yerel halk araştırmanın birinci aşamasını oluştururken kaleyi ziyarete gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler ikinci aşamayı oluşturmaktadır. İlk aşama 14.06.2010 ve 16.07.2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket formlarının, kalede bulunan haneler tek tek ziyaret edilerek birebir doldurulması sağlanmıştır.

İkinci aşama 14.06.2010 ve 31.10.2010 tarihleri arasında yapılmıştır. Anket formları kaleyi ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçilere kalede dağıtılmış ve birebir konuşularak doldurmaları sağlanmıştır.

Araştırmanın Alanya Kalesi'nde yapılmasının nedeni, kalenin Antalya ve Alanya turizmi içerisindeki yeri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yönetimi Alanya Müze Müdürlüğü'ne verilmiş olan alan yönetimi çalışmalarının başlamış olmasıdır. Araştırma kapsamında alan yönetiminin ziyaretçi yönetimi parçası ele alınmıştır. Etkin ve verimli bir ziyaretçi yönetimi uygulandığı takdirde ziyaretçi sayısının ve memnuniyet oranının artacağı bir gerçektir. Ayrıca Alanya Kalesi'nin UNESCO Dünya Miras Listesi'ne aday olması da önemli bir nedendir.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın örneklemini ilk aşamada Alanya Kalesi'nde yaşayan halk, ikinci aşamada ise 14.06.2010 ve 31.10.2010 tarihleri arasında Alanya Kalesi'ni ziyaret eden yerli ve yabancı ziyaretçiler oluşturmaktadır. Alanya kalesinin seçilme nedenleri; Alanya Müze Müdürlüğü'nün alan yönetimi çalışmalarına başlamış olması, müze yönetiminin araştırma adına olumlu yaklaşımları ve kalenin tarihi önemi olarak sıralanabilir.

Alanya Kalesi üzerinde Tophane Mahallesi ve Hisariçi Mahallesi olmak üzere iki mahalle bulunmaktadır. Mahalle muhtarlarından edinilen bilgiye göre Tophane Mahallesinde 100 hane, Hisariçi Mahallesinde ise 60 hane bulunmaktadır. Kalede sürekli ikamet eden haneler bulunurken, kalede evi bulunan fakat yılın belirli zamanlarında kalede ikamet eden haneler de bulunmaktadır. Belirtilen tarihler arasında kaledeki tüm haneler dolaşılmış toplam 85 hane ile görüşülebilmektedir. Kalede ikamet edenlerin belirli dönemlerde kalede değil de Alanya merkezde ve yaylalarda ikamet etmeleri araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Kale halkı anketlerinin geri dönüş oranı % 53'tür. Sınırlılıklar göz önünde bulundurulduğunda istatistiksel olarak bu rakam kabul edilebilir bir rakamdır.

Alanya Kalesini 2009 yılında ziyaret eden kişi sayısı Alanya Müze Müdürlüğü tarafından 228.000 olarak belirtilmiştir. Belirtilen tarihler arasında kalede anketler ziyaretçilere birebir dağıtılarak uygulanmıştır. Ziyaretçilerin tatilde olmaları, zamanlarının kısıtlı olması ve anket çalışmasına katılmak istememeleri ikinci aşamanın sınırlılıkları içerisinde yer almaktadır.

Araştırmada örneklem sayısının belirlenmesinde Ryan'ın (1995) geliştirdiği model uygulanmıştır. Ryan'ın (1995) geliştirdiği formül aşağıdaki gibidir;

$$n = \frac{N \cdot P \cdot q}{\frac{(N-1) B^2 + P \cdot q}{Z^2}}$$

Formülde yer alan sembollerin anlamları şu şekildedir;

n = Örneklem sayısı

N = Araştırmaya konu olan topluluk sayısı

P = Topluluk oranı veya tahmini

q = $1-P$ 'yi

B = Katlanılabilir hata oranını (% 5)

Z = İstenilen güven aralığını ifade etmektedir. (1,96)

Formüle göre, araştırma örnekleminin en az 384 kişiden oluşması gerekmektedir. Araştırma kapsamında toplam 994 kişiye ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçtan örneklemin evreni temsil edecek büyüklükte olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama anket yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 2 anket formu (Ek – 1 ve 2) ile kalede yaşayan halka ve yerli ve yabancı ziyaretçilere kaleyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Araştırmada uygulanan anketlerden Ek 1 ve 2’de katılımcıların demografik özelliklerine, kaleyle ve ziyaretçilerle ilgili sorunlarına ve korumayla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Anket formlarının oluşturulmasında yerli ve yabancı literatürde yer alan kültürel miras yönetimi çalışmalarından yararlanılmıştır. Anket formları hazırlandıktan sonra alan uzmanları (müze müdürlüğü, arkeologlar ve akademisyenler) tarafından incelenerek anket formları son halini almıştır.

3.4. VERİ ANALİZ TEKNİKLERİ

Anket verilerinin analizinde ve sonuçların değerlendirilmesinde; spss paket programı kullanılmıştır. Ek 1 ve 2’de yer alan cinsiyet, yaş, eğitim durumu, milliyet ve meslek gibi demografik özelliklerin bulunduğu sorular yüzde yöntemiyle analiz edilmiş ve sonuçlar tablolar yardımıyla ifade edilmiştir.

Analizler yapılırken kaledeki mevcut durum saptaması yapılmış ve ziyaretçi yönetiminin oluşması için çözüm önerileri getirilmiştir.

3.5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

3.5.1. Kale Halkına Yönelik Yapılan Çalışmanın Bulguları ve Yorumları

Tablo 3.1: Alanya Kalesi'nde Yaşayan Halkın Demografik Bulguları

		n	%
Cinsiyet	Kadın	33	38.5
	Erkek	52	61.5
Yaş	14'den küçük	1	1.2
	14-25	18	21.2
	26-45	35	41.2
	46-65	23	27.1
	65 ve üstü	8	9.4
Eğitim Durumu	İlköğretim	36	42.4
	Lise	36	42.4
	Önlisans	5	5.8
	Lisans	7	8.2
	Lisansüstü	1	1.2
Medeni Durum	Evli	44	51,8
	Bekar	41	48,2

Kale halkına yönelik yapılan anket çalışmasına 85 hane katılmış olup, her haneden bir kişi örnekleme dahil edilmiştir. Tablo 3.1'de katılımcılara ait demografik veriler görülmektedir. Bu verilere göre; katılımcıların %61,5'inin erkek olduğu, %41,2'sinin 26–45 yaş aralığında ve %27.1'le 43–65 yaş arasındaki katılımcıların ikinci sırada olduğu gözlenmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında çoğunluğun ilköğretim ve lise mezunu olduğu dikkati çekmektedir. Medeni durumlarına bakıldığında ise bu oranın hemen hemen yarı yarıya olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2: Katılımcıların Mesleklerine Göre Frekans Dağılımı

Meslek	n	%
Serbest Meslek / Turizm	40	47
Ev Hanımı	16	18.8
Öğrenci	8	9.4
Emekli	7	8.2
Kamu Çalışanı	6	7.1
Muhasebe	3	3.6
İşçi	3	3.6
Diğer	2	2.4
Toplam	85	100

Kale halkının %47'sinin serbest meslek sahibi olduğu ve turizmle ilgilendikleri görülmekte olup, bunun en büyük nedeni de Alanya Kalesi'nde ziyaretçilere yönelik yiyecek- içecek işletmeleri ve hediyelik eşya dükkânlarının işletmeciliğinin kale halkı tarafından sağlanıyor olmasıdır.

Tablo 3.3: Katılımcıların Alanya Kalesinde Yaşama Sürelerine Göre Frekans Dağılımı

Kalede Yaşama Süresi	n	%
1–15 yıl	36	42.2
16–30 yıl	17	20.0
31–45 yıl	16	18.8
46 yıl ve üzeri	16	18.8
Toplam	85	100

Kale halkının %42,2'si 1–15 yıldır, %20'si 16–30 yıldır, %18,8'i 31–45 yıldır, %18,8'i ise 46 yıl ve daha uzun süredir Alanya Kalesi'nde yaşamaktadır. Kalede doğmuş ve yaşamını orda sürdüren insanların yanı sıra kalenin doğal güzelliği nedeniyle de kaleye sonradan yerleşmiş insanların bulunduğu yüz yüze yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Kaleye yapılan işletme sahiplerinin ve çalışanlarının da kaleye yerleşmesiyle dışarıdan gelenlerin sayısı artmıştır.

Tablo3.4: Katılımcıların Alanya Kalesinde Yaşama Nedenlerine Göre Frekans Dağılımı

Kalede Yaşama Nedeni	n	%
İkamet	47	55.2
İş	18	21.3
Diğer	20	23.5
Toplam	85	100

Katılımcıların Alanya Kalesinde yaşama nedeni ile ilgili olarak verdikleri bilgilere göre % 55,2'si ikamet ettikleri için, % 21,3'ü iş nedeni ile Alanya Kalesinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %23,5'i de manzara, beğeni, tarihi zenginlik, Tophane sevgisi, sakinlik gibi çeşitli nedenlerle Alanya Kalesinde yaşamayı tercih etmektedirler.

Tablo 3.5: Katılımcıların Giriş Ücreti Hakkındaki Düşüncelerinin Frekans Dağılımı

Giriş Ücreti	n	%
Uygun	24	28.2
Az	4	4.7
Pahalı	57	67.1
Toplam	85	100

Kale halkının %67,1'i kaleye giriş ücretini pahalı bulurken, % 28,2'si giriş ücretini uygun bulmuş. Ayrıca katılımcıların %4,7'si de giriş ücretini az bulduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar giriş Hakkındaki düşünceleri kısmında, kale halkına ve öğrencilere ücretsiz ya da daha uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 3.6: Kale Halkının Alanya Kalesi ve Kültürel Alanların Korunması İle İlgili Genel Düşünceleri

	EVET	HAYIR
Kültürel alanlar korunmalıdır.	97,6	2,4
Korunan alanlarda ziyaretçilere kısıtlamalar getirilmelidir.	36,5	63,5
Kalede yeterli sayıda kişi çalışmaktadır.	49,4	50,6
Alanya Kalesi UNESCO Dünya Miras Listesinde yer almalıdır.	88,2	11,8
Ziyaretçilerin yöre kültürü üzerinde olumsuz etkileri vardır.	18,8	81,2
Ziyaretçiler yaşantımızı olumsuz yönde etkilemektedirler.	8,2	91,8
Kaleyi sık sık ziyaret ederim.	60	40
Kaledeki değişiklikleri düzenli olarak takip ederim.	58,8	41,2
Kale yaşantımda önemli bir yere sahiptir.	85,9	14,1
Kalenin bakım ve onarımı doğru bir şekilde yapılmaktadır.	32,9	67,1
Kaleyi ziyaretçiler tarafından kuşatılmış gibi hissediyorum.	9,4	90,6

Kale halkının % 97,6'sı kültürel alanların korunması gerektiğini belirtmişlerdir. % 63,5'i korunan alanlarda ziyaretçilerde kısıtlamalar getirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Kale halkının %50,6'sı kalede yeterli sayıda kişi çalışmadığını düşünürken %49,4'ü çalışan sayısını yeterli bulmaktadır. Kale halkının %88,2'si Alanya Kalesi UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Alanya Kalesi UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girdiği takdirde ziyaretçi sayısı artacak dolayısıyla kalede de turizm de canlanacaktır. Bu da halkı doğrudan etkileyecektir. Halkın %81,2'si kale ziyaretçilerinin yöre kültürü üzerinde olumsuz etkileri olmadığını düşünmektedirler. Kale halkının %91,8'i ziyaretçilerin yaşantılarını olumsuz yönde etkilemediğini belirtmişlerdir. Bu durum da bize karşılıklı kültürel etkileşimin sorunsuz gerçekleştiğini göstermektedir. Kale halkının %60'ı kaleyi sık sık ziyaret ederken, %58,8'i de kaledeki değişiklikleri düzenli olarak takip etmektedir. Halkın %85,9'u yaşantılarında kalenin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü kalede yaşayanların büyük bir çoğunluğu kalede doğup ve büyüdüklerini ve atalarının da kaleli olduğunu belirtmişlerdir. Kale halkının %67,1'i kalenin bakım ve onarımının doğru bir şekilde yapılmadığını düşünmektedir. Halkın %90,6'sı kaleyi ziyaretçiler tarafından kuşatılmış gibi hissetmediklerini belirtmiştir.

Tablo 3.7: Kale Halkını Ziyaretçilerle İlgili En Çok Rahatsız Eden Maddelerin Önem Sırasına Göre Dağılımı

Sıra	Konu	n	%
1	Tur otobüslerinin geçişi engelleme olasılığı	37	43,5
2	Kötü bir şekilde park edilmiş araçlar	33	38,8
3	Turistik yerde aşırı alkol alarak kaba davranışlarda bulunmaları	21	24,7
4	Ziyaretçilerin düşüncesiz ve anti-sosyal davranışları	17	20,0
5	Ziyaretçilerin farkında olmadan özel mülkiyete girmeleri	14	16,5
6	Ziyaretçilerin saygısız davranışları	21	24,7
7	Ziyaretçilerin, bölge halkına yönelik kaba davranışları	17	20,0
8	Ziyaretçilerin çok meraklı olması	18	21,2
9	Alışveriş alanları ya da dinlenme tesisleri gibi yerel tesislerde izdihama neden olmaları	19	22,4
10	Mimari açıdan uygunsuz olarak düşünülebilecek ya da alanın mimari bütünlüğe pek uymadığı hissi yaratabilecek turistik alan civarındaki ziyaretçi akışını arttırmak için yapılan uygulamalar.	22	25,9

Kale halkının ziyaretçilerle ilgili en çok rahatsız olduğu konular arasında ilk iki sırada ulaşım ile ilgili sorunlar yer almaktadır. Bunun nedeni ise kaleye çıkış yolunun çok dar ve düzensiz olmasıdır. Ulaşım problemini ise ziyaretçi davranış ve tutumlarının takip ettiği Tablo 3.7’de görölmektedir. Tablo 3.8’de de bu sorunların her bir maddesinin frekans dağılımlarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 3.8: Kale Halkını Ziyaretçilerle İlgili En Çok Rahatsız Eden Maddelerin Önem Sırasına Göre Frekans Dağılımı

Kötü bir şekilde park edilmiş araçlar	Deger	Frekans	Yüzde	Tur otobüslerinin geçişi engelleme olasılığı	Deger	Frekans	Yüzde	Ziyaretçilerin düşüncesiz ve anti-sosyal davranışları	Deger	Frekans	Yüzde	Mimari açıdan uygunsuz olarak düşünülebilecek ya da alanın mimari bütünlüğe pek uymadığı hissi	Deger	Frekans	Yüzde	Ziyaretçilerin çok meraklı olması	Deger	Frekans	Yüzde
	1	7	8,2			1	37		43,5		1		5	5,9			1	1	1,2
2	33	38,8		2	17	20,0		2	5	5,9		2	3	3,5		2	6	7,1	
3	14	16,5		3	6	7,1		3	11	12,9		3	4	4,7		3	8	9,4	
4	3	3,5		4	4	4,7		4	17	20,0		4	6	7,1		4	6	7,1	
5	13	15,3		5	5	5,9		5	10	11,8		5	9	10,6		5	14	16,5	
6	3	3,5		6	4	4,7		6	6	7,1		6	18	21,2		6	5	5,9	
7	2	2,4		7	4	4,7		7	5	5,9		7	12	14,1		7	7	8,2	
8	3	3,5		8	2	2,4		8	8	9,4		8	2	2,4		8	18	21,2	
9	1	1,2		9	3	3,5		9	11	12,9		9	8	9,4		9	13	15,3	
10	6	7,1		10	3	3,5		10	7	8,2		10	22	25,9		10	5	5,9	
Toplam	85	100		Toplam	85	100		Toplam	85	100		Toplam	85	100		Toplam	85	100	
Ziyaretçilerin farkında olmadan özel mülkiyete girmeleri	1	8	9,4	Turistik yerde aşırı alkol alarak kaba davranışlarda bulunmaları	1	13	15,3	Ziyaretçilerin, bölge halkına yönelik kaba davranışları	1	2	2,4	Ziyaretçilerin saygısız davranışları	1	6	7,1	Alışveriş alanları yada dinlenme tesisleri gibi yerel tesislerde izdihama neden olmaları	1	1	1,2
	2	4	4,7		2	11	12,9		2	6	7,1		2	0	0		2	1	1,2
3	3	3,5		3	21	24,7		3	4	4,7		3	10	11,8		3	5	5,9	
4	10	11,8		4	9	10,6		4	7	8,2		4	7	8,2		4	11	12,9	
5	14	16,5		5	7	8,2		5	8	9,4		5	10	11,8		5	3	3,5	
6	12	14,1		6	6	7,1		6	13	15,3		6	9	10,6		6	7	8,2	
7	5	5,9		7	2	2,4		7	17	20,0		7	21	24,7		7	9	10,6	
8	11	12,9		8	11	12,9		8	7	8,2		8	11	12,9		8	14	16,5	
9	7	8,2		9	1	1,2		9	13	15,3		9	7	8,2		9	19	22,4	
10	11	12,9		10	4	4,7		10	8	9,4		10	4	4,7		10	15	17,6	
Toplam	85	100		Toplam	85	100		Toplam	85	100		Toplam	85	100		Toplam	85	100	

Tablo 3.9: Katılımcıların Kaleye Ulaşım Şekli

Ulaşım Şekli	n	%
Taksi	10	11.8
Otobüs	26	30.6
Yaya	19	22.4
Bisiklet	4	4.7
Motosiklet	9	10.6
Özel Araç	17	20.0
Toplam	85	100

Tablo 3.9 incelendiği zaman katılımcıların kale ulaşımında en çok otobüsü tercih ettikleri görülmektedir. Özel araç ve taksi ile ulaşımını sağlayanların oranı da birbirine yakın ve azımsanmayacak düzeydedir. Kalenin Hisariçi mahallesine otobüsle ulaşım sağlanabilirken Tophane mahallesine otobüs girmemektedir. Dolayısıyla Tophane Mahallesi sakinleri ulaşımını daha çok özel araç, taksi ve yaya olarak gerçekleştirmektedirler.

Tablo 3.10: Katılımcıların Kaleyi Ziyaret Günleri

Ziyaret Günleri	n	%
Hafta sonu	19	22.4
Hafta içi	10	11.8
Resmi tatil	4	4.7
Ayırım yapmıyorum	48	56.5
Diğer	4	4.7
Toplam	85	100

Katılımcıların Alanya Kalesini ziyaret ettikleri günler ile ilgi olarak verdikleri bilgilere göre % 56,5'i kaleyi ziyaret için gün ayırımı yapmadıkları Tablo 3.10'da görülmektedir.

Tablo 3.11: Katılımcıların Kaleyi Ziyaret Saatleri

Ziyaret Saatleri	n	%
Öğleden Önce	8	9.4
Öğleden Sonra	51	60.0
Tam Gün	11	12.9
Diğer	15	17.7
Toplam	85	100

Tablo 3.11 incelendiğinde, katılımcıların %60'ı kaleyi ziyaret için öğleden sonrayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğleden önce seyahat acentalarına bağlı tur otobüslerinin yoğunluğu nedeniyle halk çoğunlukla öğleden sonrayı tercih etmektedir.

Tablo 3.12: Katılımcıların Kaleyı Ziyaret İçin Tavsiye Ettiği Aylar

Aylara Göre Ziyaret Edilme Oranları			
Aylar	Ziyaret Edilme Oranı %	Aylar	Ziyaret Edilme Oranı %
Ocak	4,5	Temmuz	7,8
Şubat	5,1	AĞustos	7,5
Mart	7,2	Eylül	11,9
Nisan	12,8	Ekim	10,1
Mayıs	13,1	Kasım	5,0
Haziran	11,0	Aralık	4,0
			100

Katılımcıların kaleyi ziyaret için tavsiye ettikleri ayların Nisan, Mayıs, Haziran, Eylül ve Ekim aylarında yoğunluk gösterdikleri Tablo 3.12’de görülmektedir. Belirtilen aylarda iklim Őartlarının kaleyi yürüyerek dolaşabilmek için daha uygun olduğu söylenebilir. Havanın ne çok soğuk ne de çok sıcak olması bu ayların tavsiye edilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Tablo 3.13: Ziyaretçilerin Alanya Kalesi zerinde Bıraktığı Olumsuz Etkiler

OLUMSUZ ETKİ	EVET	HAYIR
Araç ulaşımı ve kullanımının zorluğu	62,4	37,6
Yaya ulaşımı ve kullanımının zorluğu	31,8	68,2
Mekansal taşıma kapasitesinin aşılması	14,2	85,8
Doğal arazi yapısının değiştirilmesi	25,9	74,1
Planlı mekan düzenleme çalışmalarının olmayışı	8,3	91,7
Alan koruma ve bilgilendirme etkinliklerinin dikkate alınmaması	35,3	64,7
Restorasyon alışmaları	21,2	78,8
Bitki örtüsünün tahribi	41,2	58,8
Tarihi eserlerin tahribi	17,7	82,3
plerin, evreye atılması	78,8	21,2

Tablo 3.13 incelendiğinde kale halkının ziyaretçilerin Alanya Kalesi üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ile ilgili olarak verdikleri bilgilere göre % 62,4 ile araç ulaşımı ve kullanımının zorluğu ve %78,8 ile de çöplerin çevreye atılması en önemli sorunlar olarak görülmektedir.

Tablo 3.14: Katılımcıların Kalede Gördüğü Sorunlar

Sıra	Sorunlar	n	%
1	Tuvalet eksikliği	52	61.1
2	Güvenlik	47	55.2
3	Otopark yetersizliği	40	47.0
4	Bilgilendirme ve eğitsel etkinliklerin olmaması	39	45.8
5	Gürültü	38	44.7

Tablo 3.14 incelendiğinde katılımcıların kalede gördüğü sorunların başında tuvalet eksikliği, güvenlik, otopark yetersizliği ve bilgilendirme ve eğitsel etkinliklerin olmaması gelmektedir. Bu sorunları önem sırasına göre; bilgilendirmenin yetersizliği, çöp kutularının yetersizliği, çevre kirliliğinin fazla olması, yürüyüş yollarının düzensizliği, hizmet tesislerinin yetersizliği, kontrol ve denetim yetersizliği, kullanım ve koruma bölgelerinin belirsizliği, planlı mekansal düzenlemelerin olmaması, koruma, satıcıların tutumları, kullanılan mekanlara kapasitesinden fazla yüklenilmesi, yöre halkının davranışları ve restoran ve büfe gibi tesislerin yetersizliği gibi sorunlar takip etmektedir.

Tablo 3.15: Alanya Kalesi'nin İdeal Yönetimi İçin Öneriler

Sıra		n	%
1	Ziyaretçilerin eğitim ve bilinçlendirme etkinlikleri yapılmalıdır.	22	25,9
2	Yöre halkının bilinçlendirilmesi gerekmektedir.	16	18,8
3	Kalede alan rehberi bulunmalıdır.	16	18,8
4	Uyarı levha sayısı artırılmalıdır.	15	17,6
5	Sivil toplum örgütleri yerel halkla iletişimde olmalıdır.	10	11,8
6	Görevli sayısı artırılmalıdır.	9	10,6
7	Kirletene para cezası konmalıdır.	9	10,6
8	Bilgilendirme levhaları konmalı / arttırılmalıdır.	8	9,4
9	Kalenin bütçesini arttırmaya yönelik tedbirler alınmalıdır.	8	9,4
10	Görevliler ve ziyaretçiler eğitilmelidir.	7	8,2

Kale halkının, ideal yönetim için önerileri Tablo 3.15'te görülmektedir. Bu tablo incelendiğinde; ziyaretçilerin eğitim ve bilinçlendirme etkinliklerinin yapılması ilk sırada yer alırken, yöre halkının bilinçlendirilmesi ve kalede alan rehberi bulunması ikinci sırada yer almaktadır. Bu maddeleri uyarı levha sayısının artırılması, sivil toplum örgütleri ve yerel halk iletişimi takip etmektedir.

3.5.1.1. Sonuç ve Öneriler

Gelişmiş toplumlarda, tarihi yerler özellikle de turizm alanında, ekonomik anlamda bir ürün olarak kabul edilmektedir. Bu ürünler; harabeler, müzeler, tarihi yerler ve kültürel nitelikteki ürünler olarak tanımlanabilmektedir.

Ekonomik bir kaynak olarak kültür ve mirasın doğasını düşündüğümüzde, turizm adına kullanıldığında ürün olarak kültürel miras varlıklarını iyileştirmenin hem yasal hem de ticari boyutu bulunmaktadır. En önemli boyutunu ise manevi boyut oluşturmaktadır. Kültürel mirasın korunması, mirasın kaynağındaki değerlerin uygun şekilde anlaşılmasına; toplumun değişen değer ve gereksinimleri ile gelişen anlayışa dayanan toplumsal, eğitsel ve teknik bir süreçtir.

Turistik yerler, geniş çapta bir dizi olumsuz ziyaretçi etkilerine maruz kalmaktadır. Ziyaretçi etkileri; aşırı kalabalık, yıpranma ve aşınma, trafikle ilgili sorunlar, yerel halk üzerindeki etkiler ve turistik yerlerin otantikliği üzerindeki ziyaretçi yönetimini kendi etkilerinden oluşmaktadır.

Ziyaretçi yönetimi kapsamında kale halkına yapılan anketlerden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Kalede yaşayan halkın neredeyse yarısı kalede faaliyet gösteren yiyecek-içecek işletmelerinde ve hediyelik eşya dükkânlarında çalışmaktadır,
- % 67'si giriş ücretini fazla bulmaktadır,
- % 97,6'sı kültürel alanların korunması gerektiğini,
- % 88,2'si Alanya Kalesi'nin UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alması gerektiğini,
- % 85'i kalenin hayatlarında önemli bir yere sahip olduğunu,
- %58,8'i kaledeki değişiklikleri düzenli olarak takip ettiğini,
- %60'ı kaleyi sık sık ziyaret ettiğini,
- Kale halkı ziyaretçilerle ilgili en çok rahatsız oldukları konular arasında ilk iki sırada ulaşım ile ilgili sorunlarını ve bu sorunu da ziyaretçi tutum ve davranışlarının takip ettiğini,
- Kaleyi ziyaret için herhangi bir gün tercihleri olmadığını,
- Kaleyi ziyaret için en uygun zamanın öğleden sonra olduğunu,

- Nisan, Mayıs, Haziran, Eylül ve Ekim aylarında kalenin ziyarete daha uygun olduğunu,
- Kalede görülen sorunların başında tuvalet eksikliği, güvenlik, otopark yetersizliği ve bilgilendirme ve eğitsel etkinliklerin olmamasını,
- Ziyaretçilerin kale üzerindeki olumsuz etkilerinde de yine araç ulaşımı ve kullanımının zorluğu ve çöplerin çevreye atılmasını belirtmişlerdir.

Alanya Kalesinde uygulanması planlanan ziyaretçi yönetimi sonucunda kale halkının şikâyetlerinin çözülmesi ve halkın daha huzurlu bir ortamda yaşaması planlanmaktadır. Etkin ve verimli bir ziyaretçi yönetiminin kurulabilmesi için öncelikli olarak kale halkının şikâyetleri dikkate alınmalı ve çözümlenmelidir.

Kaleye yapılacak her yeni adımın kale halkını doğrudan ilgilendireceği ve onları doğrudan etkileyeceği kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun yanı sıra yapılacak olan tüm yeniliklere kale halkının ortak edilmesi ve konuyla ilgili bilgilendirilmesi de başarıyı arttıracaktır.

Elde edilen verilere göre, kalede etkin bir ziyaretçi yönetimi kurabilmek, uygulayabilmek, eksiklikleri iyileştirebilmek ve ziyaretçi yönetiminin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için sunulan öneriler şu şekilde özetlenebilir;

- Kale sınırları içerisinde bulunan yiyecek-içecek işletmeleri ve hediyelik eşya dükkân ve stantlarına düzenlemeler getirilmelidir. Bu düzenlemeler hem kale halkı hem de ziyaretçilerin daha huzurlu alışveriş yapmalarını sağlayacaktır. Tezgâh açan kişilere satış teknikleri ve iletişim eğitimleri verilmelidir. Stantlar doğal dokuyu bozmayacak ve göze hitap edecek şekilde dizayn edilmelidir.
- Kale halkına özel olarak giriş ücretleri konusunda kolaylıklar sağlanmalıdır. Kalede ikamet eden kişilere özel bir kart hazırlanıp muhtarlıklar tarafından halka ulaştırılabilir. Ayrıca kale girişleri sadece Türk Lirası ile değil dövizle de yapılabilir. Yanlarında Türk Lirası olmayan birçok turist İçkale girişinden geri dönmektedir.
- Ulaşım konusunda ciddi sıkıntılar görülmektedir. Kaleye çıkış yolları teknoloji günümüzdeki kadar gelişmiş değilken yapıldığı için yollar çok dar. Kalenin aynı zamanda yaşam alanı olması nedeniyle yolların genişletilmesi de çok mümkün değil. Bu nedenle ulaşımın daha küçük araçlarla sağlanması

gerekmektedir. Tur otobüslerinin yoğun olduğu yaz aylarında bu sıkışıklık daha da artmaktadır. Yolda tur otobüsüyle karşılaşan herhangi bir aracın geçme olasılığı düşüktür. Tur otobüslerinin kaleye çıkmalarının engellenmesi ulaşım problemini az da olsa azaltacaktır. Ulaşımın daha küçük araçlarla ya da teleferikle sağlanması daha iyi olacaktır. Büyük otobüsler yerine Avrupa'da kullanılan daha ince otobüslerden de kullanılabilir.

- Ziyaretçilerin halka ilgili bilgilendirilmesi ve halka karşı tutum ve davranışlarında daha dikkatli olmaları gerektiği konusunda bilgilendirici konuşmalar yapılmalı. Turla gelen ziyaretçilere tur rehberi tarafından yapılabilir.
- Kalede sadece bir tane umumi tuvalet bulunmaktadır. Bu da ne yerel halkın ne de ziyaretçilerin ihtiyacını karşılamaktadır. Bunun için İçkale girişine yakın civara tuvalet yapılmalıdır.
- Kalede çalışan güvenlik görevlisi sayısı arttırılmalı, mevcut güvenlik görevlileri de koruma alanlarıyla ilgili bilgilendirilmeli ve daha hassas davranmaları sağlanmalıdır.
- Otopark alanlarının genişletilmesi ve araçların daha düzgün park edilebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca ziyaretçiler ve halk İçkale giriş ücreti ödemektedirler dolayısıyla otoparkın ücretsiz bir hizmet haline getirilmesi daha uygun olacaktır.
- Ziyaretçilerin, çöpleri yere atmamaları için çöp kutusu sayısının arttırılması gerekmektedir.

3.5.2. Ziyaretçilere Yönelik Yapılan Çalışmanın Güvenilirlik Analizleri

Güvenilirlik, ölçülerin hatadan bağımsız kalma dereceleridir. Güvenilirlik analizleri, örneklemeden örnekleme süreklilik gösteren etkilerin, ölçüm oranı ile ilgilidir. Güvenilirlik literatürde, iki temel yöntemle değerlendirilir.³⁰³ Birincisi, aynı kişinin iki ayrı zaman diliminde aynı ifadelerle verdiği puanlar arasındaki korelasyonu ifade eden *test-yeniden test* yöntemidir.

³⁰³ Netemeyer, R.G., Bearden, W.O. ve Sharma,S. (2003), Scaling Procedures: Issues and Applications, Sage Publications, U.S.A., s. 10.

İkincisi ise, ifadeler veya ölçekteki ifade kümeleri arasındaki ilişkiyi gösteren *iç tutarlılık* yöntemidir. Test-yeniden test yöntemi, ilgili ölçeğin değişik zaman aralıklarında aynı örnekleme uygulandığında tutarlı ve dengeli sonuçları verebilme derecesiyle ilgilenen bir güvenilirlik yöntemidir.³⁰⁴ Araştırmamızda ziyaretçilerin kaleyi ziyaret için genelde tatil zamanlarını tercih etmeleri ve aynı kişileri tekrar kalede görebilmenin imkânsız olması nedeniyle bu yöntem tercih edilememiştir.

İç tutarlılık yöntemi, ölçekteki ifadelerin homojenliği ile ilgilidir.³⁰⁵ Öncelikle bir ölçeğin içerdiği maddelerin bir bütün oluşturarak ölçümün üretkenliğini sağlaması gerekmektedir. Ölçeğin maddeleri birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde olup bir bütün oluşturmalıdırlar. Bunu sınavan yöntemler arasında en yaygın olarak iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha değeri kullanılmaktadır.³⁰⁶ Bu yöntem ölçekte yer alan k sorusunun homojen bir yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediğini araştırmaktadır.³⁰⁷ Bu değer 0 ile 1 arasında değer almaktadır ve 1'e yaklaştıkça tutarlılığı artmaktadır.³⁰⁸

Çalışmada, güvenilirliğin test edilmesinde ifadeler iç tutarlılık göstergesi olan Cronbach alfa değerleriyle değerlendirilmiştir. Araştırmada yer alan olumsuz etkiler (Tablo 3.16), önem derecesi (Tablo 3.17), yönlendirme ve denetim (Tablo 3.18), koruma çözümleri (Tablo 3.19) ve yönetsel çözümler (Tablo 3.20) boyutları ayrı ayrı test edilmiştir.

Güvenilirlik analizleri sonucunda 0,673 ve 0,951 aralığında Alpha değerlerinin olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 3.16, Tablo 3.17, Tablo 3.18, Tablo 3.19 ve Tablo 3.20).

³⁰⁴ Netemeyer, R.G., Bearden, W.O. ve Sharma, S. (2003) a.g.e., s. 10.

³⁰⁵ DeVellis, R.F. (2003), Scale Development: Theory and Applications, 2nd Edition, Sage Publications, U.S.A., s. 27.

³⁰⁶ Erdoğan İ. (1998), Araştırma Dizaynı ve İstatistik Yöntemleri, Emel Matbaası, Ankara, s. 39.

³⁰⁷ Kalaycı Ş. (2008) SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, 3. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, s. 405.

³⁰⁸ Cronbach, L.J. (1990), Essentials of Psychological Testing, 5th Edition, New York: Harper Collins Publication, s. 202.

Tablo 3.16: Olumsuz Etkiler İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri

İfadeler	Ortalamalar	İfadeler	Ortalamalar
B1	3,70	B6	3,59
B2	3,50	B7	3,35
B3	3,38	B8	3,70
B4	3,49	B9	3,64
B5	3,48	B10	3,70
Cronbach Alpha = .888		İfade Sayısı = 10	

Tablo 3.17: Önem Derecesi İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri

İfadeler	Ortalamalar	İfadeler	Ortalamalar
C1	3,83	C12	3,88
C2	3,88	C13	3,62
C3	3,84	C14	3,98
C4	3,36	C15	3,94
C5	3,93	C16	3,90
C6	3,78	C17	3,74
C7	3,34	C18	3,65
C8	3,86	C19	3,65
C9	3,60	C20	3,68
C10	3,66	C21	3,94
C11	3,85		
Cronbach Alpha = .951		İfade Sayısı = 21	

Tablo 3.18: Yönlendirme ve Denetim İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri

İfadeler	Ortalamalar	İfadeler	Ortalamalar
D7	4,21	D13	3,86
D8	3,71	D14	3,97
D9	4,01	D15	4,06
D11	4,14	D16	3,87
D12	4,16	D17	3,95
Cronbach Alpha = .868		İfade Sayısı = 21	

Tablo 3.19: Koruma Çözümleri İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri

İfadeler	Ortalamalar	İfadeler	Ortalamalar
D2	3,80	D5	3,85
D3	4,18	D6	3,94
D4	3,20		
Cronbach Alpha = .764		İfade Sayısı = 5	

Tablo 3.20: Yönetmel Çözümler İfadesine Ait Boyut Güvenilirlik İstatistikleri

İfadeler	Ortalamalar	İfadeler	Ortalamalar
D1	3,79	D18	3,42
D10	3,73	D19	4,04
Cronbach Alpha = .673		İfade Sayısı = 4	

Sonuç olarak araştırmadaki ankette yer alan koruma ile ilgili düşüncelerdeki ifade ve boyutların güvenilirlik analizinde iç tutarlılığı sağladığı görülmektedir. Araştırmamızda Cronbach Alpha'lar 0,673 ve 0,951 aralığında ve anlamlı bulunmuştur.

Ankette yer alan boyutlarla ilgili 50 ifadenin sonraki analizlerde yer alması uygun görülmüştür.

3.5.3. Ziyaretçilere Yönelik Yapılan Çalışmanın Bulguları ve Yorumları

Tablo 3.21: Alanya Kalesi'ne Gelen Ziyaretçilerin Demografik Bulguları (n=994)

		n	%
Milliyet	Türk	467	47
	Diğer	527	53
Cinsiyet	Kadın	429	43,2
	Erkek	565	56,8
Yaş	25 yaş ve altı	321	32,3
	26-45	333	33,5
	46-65	340	34,2
Eğitim Durumu	İlköğretim	77	7,7
	Lise	396	39,8
	Önlisans	232	23,3
	Lisans ve Üstü	289	29
Medeni Durum	Evli	396	39,8
	Bekâr	598	60,2

Kale ziyaretçilerine yönelik yapılan anket çalışmasına 994 ziyaretçi katılmıştır. Tablo 3.21'de katılımcılara ait demografik veriler görülmektedir. Bu verilere göre; katılımcıların %47'sinin Türk vatandaşı, % 53'ünün de diğer ülke vatandaşları olduğu, %56,8'inin erkek olduğu, %34,2'sinin 46-65 yaş aralığında ve %33,5'le 26-45 yaş arasındaki katılımcıların ikinci sırada olduğu gözlenmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında çoğunluğun lise ve üniversite mezunu olduğu dikkati çekmektedir. Medeni durumlarına bakıldığında ise bekârların % 60,2 oranında olduğu görülmektedir.

Tablo 3.22: Ziyaretçilerin Milliyetlerine Göre Frekans Dağılımı

Milliyet	n	%
T.C. Vatandaşı	467	47,0
A.B Vatandaşı	470	47,2
Diğer	57	5,8
Toplam	994	100

Tablo 3.22’de kaleye gelen ziyaretçilerin milliyetlerine göre dağılımları verilmiştir. Tablo incelendiğinde ziyaretçilerin %47’si T.C. Vatandaşı ve %47,2’sinin de A.B. Vatandaşlarından görülmektedir.

Tablo 3.23: Ziyaretçilerin Mesleklerine Göre Frekans Dağılımı

Meslek	n	%
Emekli	316	31,8
Öğrenci	235	23,6
Kamu Çalışanı	130	13,1
İşçi	117	11,7
Serbest Meslek	72	7,3
Turizmci	61	6,2
Özel Sektör	46	4,6
Ev Hanımı	17	1,7
Toplam	994	100

Kaleye gelen ziyaretçilerin %31,8’inin emekli, %23,6’sının da öğrenci oldukları, bunu da sırasıyla kamu çalışanı, işçi, serbest meslek sahibi, turizmci, özel sektör çalışanı ve ev hanımları takip ettiği Tablo 3.23’de görülmektedir.

Tablo 3.24: Ziyaretçilerin Geliş Amaçlarına ve Ziyaret Sayısına Göre Frekans Dağılımı

		n	%
Geliş Amacı	Gezi	546	54,9
	Ziyaret	261	26,3
	Merak	187	18,8
Ziyaret Sayısı	1	619	62,3
	2	150	15,1
	3 ve daha fazla	225	22,6
	Toplam	994	100

Tablo 3.24’e bakıldığında ziyaretçilerin %54,9’unun kaleye gezi amaçlı geldikleri ve %62,3’ünün de kaleyi ilk ziyaretleri olduğu görülmektedir. Kaleye 3 ve daha fazla kez gelenlerin sayısının da %22,6 olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.25: Ziyaretçilerin Kaleye Giriş Ücreti İle İlgili Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Giriş Ücreti	n	%
Pahalı	511	51,4
Uygun	441	44,4
Az	42	4,2
Toplam	994	100

Ziyaretçilerin %51,4'ü kaleye giriş ücretinin pahalı olduğunu belirtirken, %44,4'ü ise giriş ücretinin uygun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.26: Ziyaretçilerin Kalenin Korunması ile İlgili Genel Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Koruma ile İlgili Genel Görüşler	EVET		HAYIR	
	n	%	n	%
Kültürel alanlar korunmalıdır.	982	98,8	12	1,2
Korunan alanlarda ziyaretçilere kısıtlamalar getirilmelidir.	723	72,7	271	27,3
Alanya Kalesi UNESCO Dünya Miras Listesinde yer almalıdır.	835	84,0	159	16,0

Ziyaretçilerin %98,8'i kültürel alanların korunması gerektiğini belirtmişlerdir. %72,7'si korunan alanlarda ziyaretçilere kısıtlamalar getirilmesi gerektiğini düşünürken %27,3'ü kısıtlama getirilmesine gerek olmadığını belirtmişlerdir. %84'ü ise Alanya Kalesi'nin UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 3.27: Ziyaretçilerin Kaleye Ulaşım Şekillerine Göre Frekans Dağılımı

Giriş Ücreti	n	%
Otobüs	621	62,5
Özel Araç	143	14,3
Taksi	119	12,0
Yaya	83	8,4
Motosiklet + Bisiklet	28	2,8
Toplam	994	100

Tablo 3.27 incelendiğinde ziyaretçilerin %62,5'inin ulaşım aracı olarak otobüsü seçtikleri görülmektedir. Otobüs dışında en çok tercih edilen ulaşım araçları ise özel araç ve taksi olarak belirtilmiştir.

Tablo 3.28: Ziyaretçilerin Kaleye Ulaşım Hakkındaki Düşünceleri Frekans Dağılımı

Ulaşım Hakkındaki Düşünceler	n	%
İyi ve Fena Değil	282	39
Altyapı, güvenlik ve belediyenin çalışmaları arttırılmalı	256	35,4
Kötü ve Berbat	106	14,6
Raylı sistem yapılmalı	58	8
Otobüs sayısının arttırılması ve saatlerinin uzatılması	20	3
Toplam	722	100

Ziyaretçilere ulaşım ile ilgili düşünceleri açık uçlu soru şeklinde sorulmuş ve 722 ziyaretçi konuyla ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. Belirtilen görüşler kendi içerisinde birbirlerine yakınlık derecesine göre gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma sonucunda ortaya çıkan gruplar Tablo 3.28’de görülmektedir. Tablo incelendiğinde ziyaretçilerin %39’unun ulaşım ile ilgili iyi/fena değil yanıtı verdikleri, %35,4’ünün ise altyapı, güvenlik ve belediyenin çalışmalarının arttırılması ile ilgili görüş bildirdikleri görülmektedir.

Tablo 3.29: Ziyaretçilerin Kaleyi Ziyaret İçin Tercih Ettiği Zamanların Frekans Dağılımı (n=994)

		n	%
Ziyaret Saatleri	<i>Öğleden Önce</i>	498	50,1
	Öğleden Sonra	275	27,7
	Tam gün	221	22,2
	Diğer	56	5,6
Ziyaret Günleri	Hafta sonu	267	26,9
	Hafta içi	156	15,7
	Resmi Tatiller	62	6,2
	<i>Ayrılm Yapmıyorum</i>	509	51,2
	Diğer	37	3,7
Aylar	Ocak	35	3,5
	Şubat	53	5,3
	Mart	68	6,8
	Nisan	144	14,5
	Mayıs	171	17,2
	Haziran	139	14
	Temmuz	149	15
	Ağustos	133	13,4
	<i>Eylül</i>	371	37,3
	<i>Ekim</i>	683	68,7
	Kasım	77	7,7
	Aralık	41	4,1
	Geçirilen Zaman	<i>1-3 saat</i>	890
4-6 saat		66	6,6
7-9 saat		11	1,1
9 saatten çok		27	2,7

Tablo 3.29 incelendiğinde ziyaretçilerin %50,1'inin kaleyi öğleden önce, %51,2'sinin ziyaret günü için ayırım yapmadığı, %68,7'sinin Ekim ve %37,3'ünün Eylül aylarını tercih ettiği, %89,5'inin de kalede 1–3 saat arası kaldığı görülmektedir.

Tablo 3.30: Cinsiyet ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Olumsuz Etkiler	Kadın	429	35,34	9,337	-0,567	0,571
	Erkek	565	35,69	9,677		
Önem Derecesi	Kadın	429	79,77	18,858	1,215	0,225
	Erkek	565	78,27	19,698		
Yönlendirme ve Denetim	Kadın	429	39,64	7,928	-1,128	0,260
	Erkek	565	40,19	7,517		
Koruma Çözümleri	Kadın	429	19,01	4,111	0,251	0,802
	Erkek	565	18,94	4,304		
Yönetmel Çözümler	Kadın	429	15,18	3,639	1,582	0,114
	Erkek	565	14,81	3,684		

Yapılan iki ortalama arası fark (t) testleri sonucunda Cinsiyet ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark çıkmamıştır (P > 0,05). Cinsiyet faktörü bu tür tarihi ve turistik mekânların değerlendirilmesinde önemlilik göstermemektedir.

Tablo 3.31: Yaş ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Yaş grupları	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	25 yaş ve altı	321	35,96	9,214	1,561	,210
	26-45	333	34,79	9,343		
	46-70	340	35,87	9,975		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	25 yaş ve altı	321	80,38	18,876	3,948	,020* Grup 1-2*
	26-45	333	76,51	19,918		
	46-70	340	79,89	19,043		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	25 yaş ve altı	321	40,64	7,671	3,190	,042* Grup 1-2*
	26-45	333	39,14	7,477		
	46-70	340	40,10	7,885		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	25 yaş ve altı	321	18,74	4,083	8,157	,000* Grup 1-3* Grup 2-3*
	26-45	333	18,45	4,529		
	46-70	340	19,70	3,936		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	25 yaş ve altı	321	15,45	3,186	7,707	,000* Grup 1-2* Grup 2-3*
	26-45	333	14,36	3,906		
	46-70	340	15,11	3,778		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda yaş değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “olumsuz etkiler“ ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait 1 ve 2 nolu yaş grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Yönlendirme ve Denetim” koruma düşüncesine ait olarak 1 ve 2 nolu yaş grupları arasında farklılık olduğu, “Koruma Çözümleri” düşüncesi yönünden 1-3 ve 2-3 nolu yaş grupları, “Yönetmel Çözümler” düşüncesine ait olarak ta 1-2 ve 2-3 nolu yaş grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3.32: Eğitim Durumu ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Eğitim Durumu	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	İlköğretim	77	36,23	9,202	11,576	,000* Grup 2-3* Grup 2-4*
	Lise	396	35,49	9,917		
	Önlisans	232	38,16	8,717		
	Lisans ve üstü	289	33,31	9,180		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	İlköğretim	77	77,55	20,662	6,263	,000* Grup 2-3* Grup 3-4*
	Lise	396	78,28	18,496		
	Önlisans	232	83,50	18,042		
	Lisans ve üstü	289	76,47	20,574		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	İlköğretim	77	38,79	7,816	6,561	,000* Grup 1-3* Grup 2-3*
	Lise	396	39,14	7,596		
	Önlisans	232	41,79	7,194		
	Lisans ve üstü	289	39,91	7,974		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	İlköğretim	77	18,99	4,360	1,448	,227
	Lise	396	18,97	4,352		
	Önlisans	232	19,40	4,092		
	Lisans ve üstü	289	18,63	4,087		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	İlköğretim	77	14,88	3,897	5,453	,001* Grup 2-3* Grup 2-4*
	Lise	396	14,76	3,790		
	Önlisans	232	15,81	3,315		
	Lisans ve üstü	289	14,61	3,619		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda eğitim durumu değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “koruma çözümleri“ ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Olumsuz Etkiler” koruma düşüncesine ait 2-3 ve 2-4 nolu eğitim durumu grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait olarak 2-3 ve 3-4 nolu eğitim durumu grupları arasında farklılık olduğu, “Yönlendirme ve Denetim” düşüncesi yönünden 1-3 ve 2-3 nolu eğitim durumu grupları, “Yönetmel Çözümler” düşüncesine ait olarak da 2-3 ve 2-4 nolu eğitim durumu grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3.33: Milliyet ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Milliyet	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	T.C. Vatandaşı	467	35,62	9,766	1,332	,264
	AB Vatandaşı	470	35,23	9,261		
	Diğer	57	37,39	9,678		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	T.C. Vatandaşı	467	79,49	21,520	,997	,369
	AB Vatandaşı	470	78,09	17,350		
	Diğer	57	81,09	15,734		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	T.C. Vatandaşı	467	40,78	8,465	7,369	,001* Grup 1-2*
	AB Vatandaşı	470	38,98	6,899		
	Diğer	57	41,28	6,363		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	T.C. Vatandaşı	467	18,66	4,582	5,171	,006* Grup 1-3*
	AB Vatandaşı	470	19,09	3,871		
	Diğer	57	20,49	3,506		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	T.C. Vatandaşı	467	15,28	3,754	9,333	,000* Grup 1-2* Grup 3-2*
	AB Vatandaşı	470	14,50	3,608		
	Diğer	57	16,30	2,796		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda milliyet eğitim durumu değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “olumsuz etkiler” ve “önem derecesi” ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Yönlendirme ve Denetim” koruma düşüncesine ait 1–2 nolu milliyet grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Koruma Çözümleri” koruma düşüncesine ait olarak 1–3 nolu milliyet grupları arasında farklılık olduğu ve “Yönetmel Çözümler” düşüncesine ait olarak ta 1–2 ve 3–2 nolu milliyet grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3.34: Geliş Amacı ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Geliş Amacı	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	Merak	187	36,43	10,213	1,713	,181
	Ziyaret	261	35,90	9,462		
	Gezi	546	35,06	9,304		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	Merak	187	82,93	18,002	5,308	,005* Grup 1-2* Grup 1-3*
	Ziyaret	261	77,22	20,398		
	Gezi	546	78,35	19,118		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	Merak	187	41,76	6,652	7,767	,000* Grup 1-2* Grup 1-3*
	Ziyaret	261	38,90	8,044		
	Gezi	546	39,84	7,768		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	Merak	187	19,86	4,312	5,151	,006* Grup 1-2* Grup 1-3*
	Ziyaret	261	18,70	4,247		
	Gezi	546	18,80	4,143		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	Merak	187	15,88	3,463	7,423	,001* Grup 1-2* Grup 1-3*
	Ziyaret	261	14,62	3,757		
	Gezi	546	14,83	3,650		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda geliş amacı değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “olumsuz etkiler” ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait 1–2 ve 1–3 nolu geliş amacı grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Yönlendirme ve Denetim” koruma düşüncesine ait 1–2 ve 1–3 nolu geliş amacı grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Koruma Çözümleri” koruma düşüncesine ait olarak 1–2 ve 1–3 nolu geliş amacı grupları arasında farklılık olduğu ve “Yönetmel Çözümler” düşüncesine ait olarak da 1–2 ve 1–3 nolu milliyet grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3.35: Ziyaret Sayısı ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Ziyaret Sayısı	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	1	619	35,34	9,448	3,024	,049
	2	150	37,25	9,264		
	3 ve daha fazla	225	34,94	9,834		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	1	619	79,98	17,628	9,862	,000* Grup 1-3* Grup 2-3*
	2	150	81,82	19,738		
	3 ve daha fazla	225	74,07	22,584		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	1	619	39,95	7,399	6,629	,001* Grup 1-2* Grup 3-2*
	2	150	41,73	7,205		
	3 ve daha fazla	225	38,80	8,584		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	1	619	19,08	3,918	4,699	,009* Grup 2-3*
	2	150	19,57	4,300		
	3 ve daha fazla	225	18,28	4,853		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	1	619	15,04	3,460	15,679	,000* Grup 1-2* Grup 1-3* Grup 3-2*
	2	150	16,13	3,295		
	3 ve daha fazla	225	14,02	4,189		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda ziyaret sayısı değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “olumsuz etkiler” ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P \geq 0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P < 0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait 1–3 ve 2–3 nolu ziyaret sayısı grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Yönlendirme ve Denetim” koruma düşüncesine ait 1–2 ve 3–2 nolu ziyaret sayısı grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Koruma Çözümleri” koruma düşüncesine ait olarak 2–3 nolu ziyaret sayısı grupları arasında farklılık olduğu ve “Yönetmel Çözümler” düşüncesine ait olarak ta 1–2, 1–3 ve 3–2 nolu milliyet grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P < 0,05$).

Tablo 3.36: Ulaşım şekli ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Ulaşım Şekli	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	Taksi	119	36,96	9,036	4,356	,002* Grup 1-5* Grup 2-5*
	Otobüs	621	36,04	9,401		
	Yaya	83	33,66	8,696		
	Bisiklet+Motosiklet	28	36,46	12,536		
	Özel Araç	143	33,10	9,832		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	Taksi	119	77,25	20,707	6,679	,000* Grup 2-3* Grup 2-5*
	Otobüs	621	80,94	17,405		
	Yaya	83	71,31	21,988		
	Bisiklet+Motosiklet	28	82,00	19,501		
	Özel Araç	143	75,33	22,749		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	Taksi	119	38,39	7,595	3,604	,006
	Otobüs	621	40,58	7,166		
	Yaya	83	38,18	8,905		
	Bisiklet+Motosiklet	28	40,64	7,098		
	Özel Araç	143	39,43	8,996		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	Taksi	119	18,45	4,575	4,657	,001* Grup 2-5*
	Otobüs	621	19,31	3,784		
	Yaya	83	18,24	5,265		
	Bisiklet+Motosiklet	28	20,43	4,467		
	Özel Araç	143	18,06	4,746		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	Taksi	119	14,90	3,279	2,289	,058
	Otobüs	621	14,96	3,731		
	Yaya	83	14,16	3,631		
	Bisiklet+Motosiklet	28	16,36	3,302		
	Özel Araç	143	15,27	3,716		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda ulaşım şekli değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış “yönetmel çözümler” ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Olumsuz Etkiler” koruma düşüncesine ait 1–5 ve 2–5 nolu ulaşım şekli grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait 2–3 ve 2–5 nolu ulaşım şekli grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Koruma Çözümleri” koruma düşüncesine ait olarak 2–5 nolu ulaşım şekli grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3.37: Ziyaret Günleri ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Ziyaret Günleri	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	Hafta sonu	267	38,85	9,555	16,980	,000* Grup 1-2* Grup 1-3* Grup 1-4*
	Hafta içi	156	35,53	9,485		
	Resmi tatiller	62	32,71	10,033		
	Ayrım yapmıyorum	509	34,15	9,025		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	Hafta sonu	267	84,51	17,703	16,293	,000* Grup 1-2* Grup 1-4* Grup 2-3* Grup 3-4*
	Hafta içi	156	76,08	20,348		
	Resmi tatiller	62	86,31	17,763		
	Ayrım yapmıyorum	509	75,95	19,203		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	Hafta sonu	267	42,00	7,518	11,381	,000* Grup 1-2* Grup 1-4*
	Hafta içi	156	39,56	7,970		
	Resmi tatiller	62	41,55	6,998		
	Ayrım yapmıyorum	509	38,81	7,557		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	Hafta sonu	267	19,90	4,062	7,448	,000* Grup 1-4*
	Hafta içi	156	19,13	4,715		
	Resmi tatiller	62	19,15	4,288		
	Ayrım yapmıyorum	509	18,42	4,051		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	Hafta sonu	267	16,15	3,315	18,334	,000* Grup 1-2* Grup 1-4* Grup 3-4*
	Hafta içi	156	14,98	3,991		
	Resmi tatiller	62	15,94	3,284		
	Ayrım yapmıyorum	509	14,23	3,605		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda ziyaret günleri değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış tüm etkiler yönünden anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P < 0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Olumsuz Etkiler” koruma düşüncesine ait 1–2, 1–3 ve 1–4 nolu ziyaret günleri grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait 1–2, 1–4, 2–3 ve 3–4 nolu ziyaret günleri grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Yönlendirme ve Denetim” koruma düşüncesine ait olarak 1-2 ve 1-4 nolu ziyaret grupları ulaşım şekli grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir. “Koruma Çözümleri” koruma düşüncesine ait olarak 1–4 nolu ziyaret grupları ulaşım şekli grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir. “Yönetmel Çözümler” koruma düşüncesine ait 1–2, 1–4 ve 3–4 nolu ziyaret günleri grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. ($P < 0,05$).

Tablo 3.38: Ziyaret Saatleri ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Ziyaret Saatleri	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	Öğleden Önce	498	35,36	9,924	,176	,839
	Öğleden Sonra	275	35,77	9,906		
	Tam gün	221	35,64	8,061		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	Öğleden Önce	498	79,08	18,346	2,017	,134
	Öğleden Sonra	275	77,20	22,236		
	Tam gün	221	80,68	17,494		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	Öğleden Önce	498	40,10	7,440	,730	,482
	Öğleden Sonra	275	39,48	8,568		
	Tam gün	221	40,22	7,113		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	Öğleden Önce	498	19,10	4,074	,533	,587
	Öğleden Sonra	275	18,79	4,699		
	Tam gün	221	18,89	3,910		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	Öğleden Önce	498	14,94	3,611	,276	,759
	Öğleden Sonra	275	15,11	3,653		
	Tam gün	221	14,88	3,821		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda ziyaret saatleri değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “olumsuz etkiler”, “önem derecesi”, “yönlendirme ve denetim”, “koruma çözümleri” ve “yönetmel çözümler” ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$).

Tablo 3.39: Geçirilen Zaman ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Koruma İle İlgili Düşünceler	Kalede Geçirilen Zaman	n	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Olumsuz Etkiler	1-3 saat	890	35,57	9,528	,524	,592
	4-6 saat	66	34,58	9,427		
	7 saat ve üzeri	38	36,47	9,830		
	Toplam	994	35,54	9,529		
Önem Derecesi	1-3 saat	890	79,29	19,003	3,599	,028* Grup 1-2*
	4-6 saat	66	72,85	22,921		
	7 saat ve üzeri	38	80,74	19,273		
	Toplam	994	78,92	19,345		
Yönlendirme ve Denetim	1-3 saat	890	40,00	7,549	1,089	,337
	4-6 saat	66	38,79	9,761		
	7 saat ve üzeri	38	40,95	7,098		
	Toplam	994	39,95	7,698		
Koruma Çözümleri	1-3 saat	890	19,07	4,110	3,505	,030* Grup 1-2*
	4-6 saat	66	17,65	5,223		
	7 saat ve üzeri	38	18,89	4,561		
	Toplam	994	18,97	4,220		
Yönetmel Çözümler	1-3 saat	890	14,95	3,642	1,882	,153
	4-6 saat	66	14,68	4,372		
	7 saat ve üzeri	38	16,05	2,701		
	Toplam	994	14,97	3,667		

Yapılan F testleri (ANOVA) sonucunda kalede geçirilen zaman değişkeni ile Ziyaretçilerin Alanya Kalesi Hakkındaki Düşünceleri yönünden anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmış ve “olumsuz etkiler”, “yönlendirme ve denetim” ve “yönetmel çözümler” ile ilgili koruma düşünceleri yönünden bir farklılık olmadığı gözlenmiştir ($P>0,05$). Diğer etkiler yönünden ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Bu farklılıkların nereden kaynaklandığı Scheffe testi ile incelendiğinde; “Önem Derecesi” koruma düşüncesine ait 1-2 nolu kalede geçirilen zaman grupları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. “Koruma Çözümleri” koruma düşüncesine ait olarak 1-2 nolu kalede geçirilen zaman grupları arasında farklılık olduğu gözlenmiştir ($P<0,05$).

3.5.3.1. Sonuç ve Öneriler

Kültürel miras alan yönetiminin amacı; kentlerin önemli kültürel bölgelerinin korunması, onlara yeni işlevler kazandırılması, kent bütünü ile aralarında ulaşım, kullanım ve diğer ilişkilerinin kurulmasıdır. Kültürel miras alan yönetimi çalışmalarının,

disiplinlerarası ortak işbirliğiyle yürütülmesi gerekmektedir. Kültürel miras alan yönetimi kapsamındaki alanın özelliğine göre, koruma konusunda uzman şehir plancısı, restorasyon uzmanı, akademisyen, turist rehberi, sektör temsilcileri, mimar, arkeolog, sanat tarihçisi, toplum bilimci, antropolog, etnolog, peyzaj mimarı, harita mühendisi ve altyapı mühendisinin işbirliği içinde çalışmalarını zorunlu kılmaktadır.

Ayrıca belediye başkanlıklarının, yerel sivil toplum örgütleriyle birlikteliği önemli bir adımdır. Yine bu çabalara özel sektörün katılması, kaledeki bazı tarihi yapıların restorasyonunu onların üstlenmesi kültürel miras ve alan yönetimi alanında atılacak önemli bir adımı oluşturabilecektir.

Atılacak adımların en önemlisi ve en başta geleni ise yerel halk ve ziyaretçi bütünleşmesini sağlayabilmek olacaktır. Bu bağlamda Ziyaretçi yönetimi kapsamında kaleye gelen ziyaretçilere yapılan anketlerden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Anketlerin yapıldığı dönemde kaleyi ziyaret edenlerin % 53 AB ve diğer ülke vatandaşlarıdır,
- Ziyaretçilerin %39,8'i lise mezunudur,
- Ziyaretçilerin % 31,8'i emeklidir,
- %54,9'u kaleye gezi amaçlı ve % 1'i bir kez gelmişlerdir,
- %51,4'ü giriş ücretini pahalı bulmaktadır,
- %98,8'i kültürel alanların korunması gerektiğini,
- %72,7'si kültürel alanlarda ziyaretçilere kısıtlamalar getirilmesi gerektiğini,
- %84'ü Alanya Kalesi'nin UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alması gerektiğini,
- %62,5'i kaleye gelirken ulaşım aracı olarak otobüsü tercih ettiklerini,
- %35,4'ü altyapı, güvenlik ve belediye çalışmalarının artırılması gerektiğini,
- %50,1'inin ziyaret saati için öğleden önceyi tercih ettiklerini,
- %51,2'si ziyaret günü için ayırım yapmadıklarını,
- %68,7'si kaleyi ziyaret için Eylül ve %37,3'ünü de Ekim ayını tercih ettiklerini,
- %89,5'inin kalede 1–3 saat arası kaldığını,

- Cinsiyet ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; cinsiyet faktörünün bu tür tarihi ve turistik mekânların değerlendirilmesinde önemlilik göstermediği,
- Yaş ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; önem derecesi, yönlendirme ve denetim boyutlarında 25 yaş ve altı / 26–45 yaş aralıklarında, koruma çözümleri boyutunda 25 yaş ve altı / 46–70, 26–45 / 46–70 yaş aralıklarında, yönetsel çözümler boyutunda ise 25 yaş ve altı / 26–45 / 46–70 yaş aralıklarında anlamlı bir fark olduğu,
- Eğitim durumu ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; olumsuz etkiler boyutunda lise / önlisans ve lise / lisans ve üstü mezunları arasında, önem derecesi boyutunda lise / önlisans ve önlisans / lisans ve üstü mezunları arasında, yönlendirme ve denetim boyutunda ilköğretim / önlisans ve lise / önlisans mezunları arasında, yönetsel çözümler boyutunda ise lise / önlisans ve lise / lisans ve üstü mezunları arasında anlamlı bir fark olduğu,
- Eğitim durumu ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; yönlendirme ve denetim boyutunda T.C. ve A.B. Vatandaşları arasında, koruma çözümleri boyutunda T.C. ve diğer ülke vatandaşları arasında, yönetsel çözümler boyutunda ise T.C. / A.B. Vatandaşları ve A.B. ve diğer ülke vatandaşları arasında anlamlı bir fark olduğu,
- Geliş amacı ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; önem derecesi, yönlendirme ve denetim, koruma çözümleri ve yönetsel çözümler boyutlarında merak / ziyaret ve merak / gezi arasında anlamlı bir fark olduğu,
- Ziyaret sayısı ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; önem derecesi boyutunda 1 / 3 ve daha fazla, 2 / 3 ve daha fazla, yönlendirme ve denetim boyutunda 1 / 2, 2 / 3 ve daha fazla, koruma çözümleri boyutunda 2 / 3 ve daha fazla ve yönetsel çözümler boyutunda ise 1 / 2, 1 / 3 ve daha fazla ve 2 / 3 ve daha fazla gelenler arasında anlamlı bir fark olduğu,
- Ulaşım şekli ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; olumsuz etkiler boyutunda taksi / özel araç ve otobüs / özel araç, önem derecesi boyutunda otobüs / yaya ve otobüs / özel araç

ve koruma çözümleri boyutunda ise otobüs / özel araç tercihleri arasında anlamlı bir fark olduğu,

- Ziyaret günleri ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; olumsuz etkiler boyutunda hafta sonu / hafta içi, hafta sonu / resmi tatiller, hafta sonu / ayırım yapmıyorum, önem derecesi boyutunda hafta sonu / hafta içi, hafta sonu / ayırım yapmıyorum, hafta içi / resmi tatiller, resmi tatiller/ ayırım yapmıyorum, yönlendirme ve denetim boyutunda hafta sonu / hafta içi, hafta sonu / ayırım yapmıyorum, koruma çözümleri boyutunda hafta sonu / ayırım yapmıyorum ve yönetsel çözümler boyutunda ise hafta sonu / hafta içi, hafta sonu / ayırım yapmıyorum, resmi tatiller/ ayırım yapmıyorum ifadeleri arasında anlamlı bir fark olduğu,
- Ziyaret saatleri ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; olumsuz etkiler, önem derecesi, yönlendirme ve denetim, koruma çözümleri ve yönetsel çözümler boyutlarında bir fark olmadığı,
- Geçirilen zaman ile ziyaretçilerin Alanya Kalesi hakkındaki düşüncelerinin karşılaştırılması yapıldığında; önem derecesi ve koruma çözümleri boyutlarında 1–3 saat ve 4–6 saat kalanlar arasında anlamlı bir fark olduğu,

Alanya Kalesinde uygulanması planlanan ziyaretçi yönetimi sonucunda kaleye gelen ziyaretçilerin sorunlarının çözülmesi ve ziyaretçilerin daha etkin ve verimli bir şekilde kaleyi ziyaret edebilmelerinin sağlanması planlanmaktadır. Bu amaca ulaşabilmek ve ziyaretçi yönetiminin kurulabilmesi için ikincil öncelikli olarak kaleye gelen ziyaretçilerin sorunları dikkate alınmalı ve çözümlenmelidir.

Ziyaretçiler için yapılacak olan her yeni yatırım kaleye gelen ziyaretçi sayısını dolayısıyla da kalenin gelirini arttıracaktır. Böylelikle kalenin korunması için ayrılan bütçe miktarının arttırılmasına da katkı sağlanmış olacaktır. Ayrıca uygun bir şekilde planlanmış, etkin ve verimli bir şekilde uygulanan ziyaretçi yönetimi ile kalenin daha iyi korunması da sağlanacaktır.

Elde edilen verilere göre, kalede etkin bir ziyaretçi yönetimi kurabilmek, uygulayabilmek, eksiklikleri iyileştirebilmek ve ziyaretçi yönetiminin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek amacıyla sunulan öneriler şu şekilde özetlenebilmektedir;

- Kale yolunun dar ve tarihi dokuda olması nedeniyle kaleye otobüs girişlerinin yasaklanması, büyük otobüsler yerine daha küçük tarihi dokuya zarar vermeyecek ve trafiği aksatmayacak araçlar kullanılmalıdır.
- Profesyonel turist rehberleri ve arkeologlarla yapılması gereken bir çalışmayla kale için bir gezi güzergâhı oluşturulmalı ve ziyaretçilerin bu gezi güzergâhı dışına çıkmalarına izin verilmemelidir.
- Profesyonel turist rehberlerinin de kalenin sadece İçkale'den oluşmadığını, Alanya kalesi içerisinde diğer bölümlerin de bulunduğunu unutmamaları ve gelen ziyaretçilere belirlenen gezi güzergâhında tüm kaleyi gezdirmeleri sağlanmalıdır.
- Yapılacak olan bu güzergâhın araç trafiğinden değişik bir yolda olması gerekmektedir.
- İçkale önünde bulunan tezgâhların kaldırılması gerekmektedir; ancak kaldırılamıyorsa da satıcıların ziyaretçilere yönelik davranışları ve iletişim konusunda eğitim almaları sağlanmalıdır.
- Kale ve civarında çalışan taksicilerin kültürel miras, Alanya kalesi ve iletişim ile ilgili eğitim almaları sağlanmalıdır. Ayrıca daha fazla müşteri alabilmek ve daha fazla para kazanabilmek adına ziyaretçilere zaman kısıtlaması getirmemeleri konusunda bilgilendirilmelidirler.
- Ziyaretçilerin kullanabilmeleri için sadece bir tane umumi tuvalet bulunmakta bu da gelen ziyaretçi sayısı göz önünde bulundurulduğunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle daha fazla ziyaretçinin faydalanabileceği bir umumi tuvalet yapıp, kullanıma açılması gerekmektedir.
- Umumi tuvalet içerisinde özürlü ziyaretçilere yönelik bölümler de yapılmalıdır.
- Belediyenin toplu taşıma araç saatlerini gözden geçirip yeni düzenlemeler yapması gerekmektedir. Ziyaretçilerin kaleye istedikleri saatlerde çıkabilmeleri sağlanmalıdır.
- Yaz aylarında hava sıcaklığının yüksek olması nedeniyle ziyaretçilerin, gündüz saatlerinde kaleye gelmelerinin ve kalede gezmelerinin zor olması göz önünde bulundurulduğunda; yüksek sezonda kalenin açılış ve kapanış saatlerinin düzenlenmesi ve daha geç saatlere kadar açık olması sağlanmalıdır.
- Ziyaretçilerin, kalenin giriş ücretinin ödenmesinde sadece Türk Lira'sı değil diğer ülkelerin para birimleriyle ödeme yapabilmeleri de sağlanmalıdır. Ayrıca

bu gişelerde çalışan görevlilerin yabancı dil bilmeleri zorunluluk haline getirilmelidir.

- Kale girişlerinde engelli ziyaretçilere yönelik özel girişlerin yapılması gerekmektedir.
- Kale giriş gişesinin sadece İçkale önünde olması ziyaretçileri yanıltmakta Alanya Kalesi'nin sadece İçkale'den oluştuğu fikrini uyandırmaktadır. Ayrıca kale girişinin sadece İçkale'de olması kaleye giriş yapan ziyaretçi sayısının belirlenmesi açısından da karışıklık yaratmaktadır. Bu nedenle kaleye girişin İçkale girişinde değil Tophane ve Hisariçi Mahalleri girişlerinde olması gerekmektedir. Böylelikle kaleye gelen ziyaretçi sayısı netleşecek ayrıca kişi sayısı artacaktır. Çünkü ziyaretçilerin çoğu Kızılkule ve civarını gezip İçkale'ye çıkmadan geri dönmektedir ya da İçkale'ye çıkıp Kızılkule ve Tersane bölgesine hiç gelmemektedirler.
- Yapılacak olan kale girişlerine kalenin tarihini ve turistik yerlerini anlatan ve kaleye ait bir haritası bulunan, kalenin giriş ve çıkışını, gezi güzergâhını gösteren çeşitli dillerde yazılmış bilgilendirici levhalar konulmalıdır.
- Yine kale içerisindeki eserlerin önlerine eserle ilgili tanıtıcı bilgilerin yer aldığı, çeşitli dillerde yazılmış ve o eserin kalenin neresinde olduğunu gösteren haritayı içeren levhalar konulmalıdır.
- Kaleye profesyonel turist rehberi eşliğinde gelen ziyaretçiler dışında kalan bireysel ziyaretçiler için kalede alan rehberi bulundurulmalı, gerektiğinde ziyaretçiler bu alan rehberlerinden yardım alabilmelidirler.
- Belediyenin tarihi dokuya zarar vermeden altyapı çalışmalarına önem vermesi ve altyapıyı güçlendirmesi gerekmektedir.
- Kalede bulunan tarihi evlerden birinin restorasyonunun yapılıp, geleneksel eşyalarla donatılmasının sağlanıp, "Geleneksel Alanya Evi" şeklinde bir müzeye dönüştürülmesi sağlanmalıdır. Böylece Alanya Kalesi'ne gelen ziyaretçilerin geleneksel aile yaşamını ve yöre kültürünü de görmeleri sağlanabilir.
- Alanya Kalesinde oluşturulacak olan geleneksel ortak kültür sayesinde tüm kale halkının birlikteliği ve bağlılığı sağlanabilecektir. Bu bağlılık da yöre halkının koruma bilincini ve ziyaretçilere olan davranışlarını olumlu yönde etkileyecektir. Ziyaretçiler de kalede farklı bir kültür görmeyi farkındalığını yaşayacak ve memnuniyet düzeyleri artacaktır.

- Kalede bulunan iki ayrı muhtarlığın kapatılıp tek muhtarlık haline dönüştürülmesi gerekmektedir. Kalede iki ayrı yönetimin bulunması kale halkı arasında ikilik oluşmasına yol açmıştır. Kale, halk tarafından bir bütün olarak görülmemektedir. Tek bir muhtarlık haline gelirse halkın da kaynaşması daha hızlı ve daha sağlıklı olacaktır.
- Kalede bulunan Alanya Kalesi Alan Yönetimi Ofisi daha işlevsel hale gelmeli, zaman zaman halkla ve ziyaretçilerle ilgili çalışmalar yapıp, yaşanan sorunları belirleyip, çözümler üretmelidirler. Bu ofiste çalışan kişilerin de kültürel miras ve alan yönetimi konusunda eğitim almış olmaları veya eğitim almaları gerekmektedir.
- Alanya Kalesi'nin adını daha fazla duyurabilmek ve kale kültürünü yaşatabilmek için "Alanya Kalesi Festivali" düzenlenmeli ve bu festivalin geleneksel hale dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

Yapılan her iki anket çalışması sonuçlarına bakıldığında; her iki tarafın da birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu görülmektedir. Kültürel mirasa sahip çıkacak ve öncelikli olarak onu koruyacak kişiler olan yöre halkı ve ikincil olarak ise bu mirasa sahip çıkacak ve koruyacak olan çeşitli kültürlerden ve ülkelerden gelen ziyaretçilerdir. Tarafların tüm kültürel miras alanlarında ortak bir davranış sergilemeleri gerekmektedir. Sergilenecek olan ortak davranış sonucunda tüm uygarlıklardan kalan kültürel miraslar daha kalıcı olacak ve daha sonraki nesillere daha sağlam bir şekilde ulaştırılabilecektir.

Koruma kültürü düşüncesi insanların bilinçlerinde yer edindirilmelidir. İnsanların bu konuda bilinçlenmeleri sağlanmalıdır. Koruma kültürü olmadığı sürece tarihi kentler de yok olacaklardır.

Yapılan birçok akademik çalışma sonucuna bakıldığında; çeşitli sorunlara çeşitli çözüm önerileri sunulduğu görülmektedir. Ve ne yazık ki bu önerilerin çoğu yazılan dergilerde ya da kitaplarda kalmakta, uygulamaya dönüşmemektedir. Ancak asıl olan, yapılan çalışmaların bir bütünlük göstermesi, tüm kente ve tüm tarihi dokuya yönelmesi; böylece ilk bakışta bunun fark edilebilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesidir.

KAYNAKÇA

_____ (2008) Kayseri İç Kalesi'nin Korunarak Kültür ve Sanat Ortamına Dönüştürülmesi İçin İki Kademeli Ulusal Mimarlık Yarışması İkinci Kademesi Değerlendirme Çalışması Tutanakları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kadir Has Kongre ve Spor Merkezi-Kayseri.

_____ (2008) Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği, 23.02.2008.

_____ (2008) ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, 08.02.2008.

_____ (2005) Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik, Resmi Gazete, 27.11.2005, Sayı: 26006.

_____ (2005) ICOMOS Management of the Historical Environment, ICOMOS, UK.

_____ (1988) AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 12, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul.

_____ (1968) Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, XXI. Cilt, Ankara.

Abacılar P. (2008) Doğal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi "Boğaziçi – Arnavutköy Örneği", İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Şehir Planlama Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Akarca A. (1981) Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri Şehir ve Savunması, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Aliğaoğlu, A. (2004) "Sosyo-Kültürel Miras Turizmi ve Türkiye'den Örnekler", Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 50–64.

Alparslan E., Okyar F., Yüce H. (2006) "Kültürel Mirasın Korunmasında CBS'nin Rolü", 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, 13-16 Eylül, Fatih Üniversitesi, İstanbul, 1-6.

Anadolu M.U. (2001) İstanbul ve Anadolu'daki Roma İmparatorluk Dönemi Mimarlık Yapıtları, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Apostolakis A. (2003) "The Convergence Process in Heritage Tourism", Annals of Tourism Research, Vol. 30, No. 4, 795–812.

Arthur S. N. A., Mensah J. V. (2006) "Urban Management and Heritage Tourism for Sustainable Development, The Case of Elmina Cultural Heritage and Management Programme in Ghana", Management of Environmental Quality: An International Journal, Vol. 17, No. 3, 299–312.

Aslanapa O. (1999) Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, 5. Basım, İstanbul.

Aslanapa O., Mael M.A. (1973) Sanat Tarihi, İnkılap Yayınevi, İstanbul.

Aydeniz N.E. (2009) "Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları", Journal of Yasar University, 4(16), 2501–2524.

Bahçe A.S. (2009) "Kırsal Gelişimde Kültür (Miras) Turizmi Modeli", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 25, Aralık, 1–12.

Başgelen N. (2010) Tarihi Fotoğraflarla Mermer Kule'den Ayvansaray'a İstanbul'un Karasurları, Burçlar, Kapılar, Bitişik Anıtlar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2. Basım, İstanbul.

Başgelen N. (2009) Kaleli Kentleriyle Türkiye, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Batmaz E. (1996) "Osmanlı Devletinde Kale Teşkilatına Genel Bir Bakış", OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 7, 3–9.

Belge B. (2004) "Çok Katmanlı Tarihi Kent Merkezlerinin Yönetimi: Kentsel Arkeoloji ve Planlama", Planlama, 4, 48–46.

Bilici K. (1997) "Alanya'nın Fethi Meselesi: Bir Tespit", 7. Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 203–205.

- Boniface P. (2003) *Managing Quality Cultural Tourism*, Routledge, Kanada, USA.
- Boran A. (2001) *Anadolu'daki İçkale Cami ve Mescitleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları – TTK, Ankara.
- Brunt, P. (1999) Courtney, P. Host Perceptions Of Socio-cultural Impacts”, *Annals Of Tourism Research*, XXVI, 3.493–515.779.
- Büktel Y. (1999) “Kale Kilisesinin Bizans Sanatındaki Yeri ve Alanya İçin Önemi”, 9. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 403–404
- Can A. (2007) “Kültürel Mirasımız ve Değeri”, *Birlik*, Yıl.6, Sayı.5, 31–33.
- Chronis A. (2005) “Coconstructing Heritage at the Gettysburg Storyscape”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 32, No. 2, 386–406.
- Coalter, F. (2001) *Realising the potential of cultural services the case for tourism*. LGA Publications, the Local Government Association Local Government House.
- Çınar B. (2003) “Savaş Tarihinde Saldırı-Savunma İlişkisi”, *Stradigma*, Aylık Strateji ve Analiz e-dergisi, Sayı: 9, 1–22.
- Çıracı H., Turgut S., Kerimoğlu E.(2008) “Sürdürülebilir Turizm Gelişimi İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi: Frig Vadisi Örneği”, *İTÜ Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 89-102.
- Çıracı A.A. (2010) “Korumanın Toplumsal ve Kültürel Boyutu Neden Önemli? Biz Nasıl Bakıyoruz?”, *Planlama*, 1, 29–37.
- Demirkesen A.C., Özlüdemir M.T., Demir H.M. (2005) “Kapadokya Örneğinde Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması ve Bu İşlemlerde Harita Mühendislerinin Yetki ve Sorumlulukları”, *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası*, 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 28 Mart-1 Nisan, Ankara, 1-10.
- Develi Ö. (2009) *Antik Çağda Kuşatmalar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

DeVellis, R.F. (2003), *Scale Development: Theory and Applications*, 2nd Edition, Sage Publications, U.S.A.

Doğan H., Üngüren E. (2010) Alanya Halkının Turizme Sosyo-Kültürel Açından Bakışı, e-Journal of New World Sciences Academy Volume: 5, Number: 4, Article Number: 3C0055, 396-415.

Duman H. (1999) “Alanya’nın Floristik Yapısı”, 9. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 465–467.

Edson G. (2004) “Heritage: Pride or Passion, Product or Service?”, *International Journal of Heritage Studies*, Vol.10, No.4, 333–348.

Erbey D.E. (2004) “Kentsel Koruma ve Yenileşmede Dönüşüm Projeleri – Eyüp Rehabilitasyon Projeleri”, *Planlama*, 4, 79–89.

Fyall A., Garrod B., Leask A. (2003) *Managing Visitor Attractions New Directions*, Elsevier Science Linacre House, Jordan Hill, Oxford.

Garrod B., Fyall A.(2000) “Managing Heritage Tourism”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 27, No. 3, 682–708.

Gönüllü A.R. (2008) *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Alanya (1908–1938)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Güneli Z. (2001) “ Kaybolmakta Olan, Tarih, Kültür ve Mimari Miraslar Kenti Kale-Kent, Diyarbakır”, *TMH-Türkiye Mühendislik Haberleri*, Sayı: 412 / 2, 27–30.

Güney C., Özöner B., Duman M., Uylu K., Çelik R. N. (2001) “MM-CBS’nin Tarihi Dökümantasyon Çalışmasına Uygulanması”, *Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri*, Fatih Üniversitesi, 13-14 Kasım, İstanbul, 1-13, s. 2.

Gürbüz A. (2001a) “XVI-XVII. Yüzyıllarda Alaiye Kalesi”, 10. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 552–559.

Gürbüz A. (2001b) “XVI-XVII. Yüzyıllarda Alaiye Kalesi”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, Cilt: 25 No: 2, 247–258.

Henderson J. C. (2002) “Built Heritage and Colonial Cities”, Annals of Tourism Research, Vol. 29, No. 1, 254–257.

Hepcan, Ş., Güney, A. (1996) “Koruma Alanlarında Yeni Yönetim Kategorileri ve Önemi”, Ekoloji Çevre Dergisi, Sayı: 20, 6-8.

Ho P. S. Y., McKercher B. (2004) “Managing Heritage Resources as Tourism Products”, Asia Pasific Journal of Tourism Research, Vol. 9, No. 3, 255–265.

Hovinen, G. R. (2002) Revisiting the Destination Lifecycle Model, Annals of Tourism Research, Volume 29, Issue 1, January, 209–230.

Inglefield E., Wicks K. ve Carter R. (1983) Çağdaş Dünya Ansiklopedisi, Sanat, Editör: Erol Erduran, Remzi Kitabevi, İstanbul.

İzgi, U. (1999) Mimarlıkta Süreç, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Kadobayashi R., Kochi N., Otani H., Furukawa R. (2004) “Comparison and Evaluation of Laser Scanning and Photogrammetry and Their Combined Use for Digital Recording of Cultural Heritage”, IAPRS&SIS, 35(5): 401-406, Istanbul, Turkey.

Kahya N.C., Sağsöz A. (2004) “Kentsel Sitlerde Değişim: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri”, Planlama, 4, 57-66.

Kalaycı Ş. (2008) SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, 3. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

Kapancı M. (2008) Alanya Kaleiçi Evleri, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Karaoğlu, S. (1996) “Restorasyon İlkeleri Doğrultusunda Sanat Eserleri Restorasyon Eğitimi Üzerine Öneriler”, I. Ulusal Restorasyon Eğitimi Sempozyumu Tebliğler, 3-5 Ekim, Safranbolu. 115–119.

Kiper P. (2004) “Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri”, Planlama, 4, 14–18.

Koçak F.N. (2007) “20. Yüzyılda Alanya”, 20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma-Uygulama Merkez, 22–24 Kasım, Antalya, 741–774.

Konyalı İ.H. (1946) Alanya, Tarihi ve Turistik Kılavuz, İstanbul.

Kuban D. (2002) Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı, YKY, İstanbul.

Kuban, D. (2001) Türkiye’de Kentsel Koruma, Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Lackwood M., Worboys G., Kothari A. (2006) Managing Protected Areas A Global Guide, Earthscan, London.

Leask A., Fyall A. (Editors) (2006) Managing World Heritage Sites, Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier, USA.

McDougall, K. and Vines E. (2002) Manual for Tourism Management in Heritage Cities and Towns in Asia for Local Government and Community Stakeholders, UNESCO Nordic World Heritage Office, Nordic.

McNeill W. (2002) Dünya Tarihi, Çeviren: Alaaddin Şenel, 6. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

Mumford, L. (2007) Tarih Boyunca Kent, (Çeviren: Gürol Koca, Tamer Tosun), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Netemeyer, R.G., Bearden, W.O. ve Sharma,S. (2003), Scaling Procedures: Issues and Applications, Sage Publications, U.S.A.,

Oğuz Ö. (2007) “UNESCO, Kültür ve Türkiye”, Milli Folklor, Yıl 19, Sayı 73, 5–11.

Orbaşı A. (2000) *Tourists in Historic Towns*, E&FN Spon, New York.

Ödekan A. (1999) *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 2. Cilt, YEM Yayın, İstanbul.

Özdemir M.Z. D. (2004) “Yeni Atina Bildirgesi (Şartı) 2003”, *Planlama*, 4, 67–78.

Özdemir Ş. (2008) “Kıyı Nöbeti: Osmanlı Devleti’nin Akdeniz’de Kıyı Koruması”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt XXIII, Sayı 1, Temmuz, 187–210.

Özdemir N. (2009) “Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi”, *Milli Folklor*, Yıl 21, Sayı 84, 73–86.

Öztürk N. (1999) “Alanya’nın Türkler Tarafından Fethi ve Sonrasına Dair Bazı Düşünceler”, 9. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 429–433.

Özukan B. (2003) *Türkiye’nin Kültür Hazinesi*, Antik Çağlardan Günümüze Kültür İzleri, 2. Baskı, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.

Pekin F., Yılmaz H.F. (2008) *Türkiye’nin Kültür Mirası 100 Kale*, NTV Yayınları, İstanbul.

Poria Y., Reichel A., Biran A. (2006) “Heritage Site Management Motivations and Expectations”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 33, No. 1, 162–178.

Prentice R. C., Witt S. F., Hamer C. (1998) “Tourism as Experience The Case of Heritage Parks”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 25, No. 1, 1–24.

Rudolf N. (1985) *Eski Anadolu Mimarlığı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Russo A. P. (2002) “The Vicious Circle of Tourism Development in Heritage Cities”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 29, No. 1, 165–182.

Sakaoğlu N. (2008) “Kaleler ve Şehir Surları”, Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik, Tarihi Kentler Birliği Dergisi, Sayı: 14, 23–25.

Saraç D. (2003) History of Archaeological and Cultural Heritage Management in Turkey and Europa: A Look From The Past to Present, Bilkent University, The Institute of Economics and Social Sciences, Ankara.

Saygın N.Y., Kiper N., Güçer E. (2004) “Bir Stüdyo Çalışması, İYTE: Alaçatı Tarihi Yerleşim Alanı Koruma Projesi”, Planlama, 4, 34-47.

Sennett R. (2002) Ten ve Taş Batı Uygarlığında Beden ve Şehir, Metis Yayınları, İstanbul.

Sirel A. (2001) “Kentsel Çevrelerde Kimlik Sorunu ve Alanya Örneği”, 10. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 642–644.

Sirel Ü. (2001) “Alanya Tersanesinin Korunma ve Değerlendirilmesi Üzerine”, 10. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri, T.C. Alanya Belediyesi, Hür Ofset, Konya, 589–592.

Sönmez, M. (2008) WEB Tabanlı CBS ile Bergama'nın Turizm Coğrafyasında Kültürel Miras Değerlendirilmesi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Taştan M., Çelebi Y. (2007) Tarih Sözlüğü, Asil Yayın Dağıtım A.Ş., Ankara.

Tatlıdil, E. (2009) “Kent ve Kent Kimliği; İzmir Örneği”, *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review* 9 (1): 319–336.

Tayfun A., Kılıçlar A. (2004) “Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı”, *G.Ü. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1–17.

UNESCO (2002) World Heritage Manuals Managing Tourism at World Heritage Sites: A Practical Manual for World Heritage Site Managers, UNESCO World Heritage Center.

Uslu A., Kiper T. (2006) “Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı”, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314.

Utkutuğ Z., Urak G., Sağlam H., Aksulu I., Akalın A., Gültek M. (1993) “Tarihi Çevre Koruma - Yenileme Çalışmalarında Kentsel Bölge Ölçeği: Ankara Kale Önü Koyunpazarı Yokuşu Koruma - Geliştirme Projesi Örneği”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 36 Sayı: 1.2 Sayfa: 421-436.

Ülkü, O. (2007) “Osmanlı İmparatorluğu’nda Savunma Sistemi Olarak Tabya Mimarisi”, Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, 245 – 270.

Ünkazan S. (2006) Edirne ve Çevresinde Osmanlı Dönemi Askeri Mimari, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne

Wood B.P. (2000) A Multi Regional Analysis of Heritage Management: An Approach to Building New Partnerships, University of Calgary, Faculty of Environmental Design, A Master’s Degree Project, Calgary, Alberta.

Yeter E. (2007) Kentsel Gelişme ve Kültür Değerleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yetkin H. (1974) Adım Adım Alanya, Yaprak Matbaacılık, İstanbul.

Yıldırım A.E., Çobanoğlu N. (2009) “Biyoetik Bir Miras: Geleneksel Yerleşim Biçimlerinde Biyoetik Değerler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (1), 97-126.

Yıldız S. (2009) Bizans Tarihi, Kültürü, Sanatı ve Anadolu’daki İzleri, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.

Yücel, C., Gülersoy, N.Z. (2006) “Türkiye’de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması İçin Bir Sistem Önerisi”, İTÜ dergisi/a, mimarlık, planlama, tasarım, Cilt:5, Sayı:1, Mart, 3-14, s.4.

Yücel C. (2005) “Korunacak Kentsel Alanların Planlanmasında Güncel Yaklaşımlar”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 18, 223–235.

Yüzbaşıoğlu N., Ünlü N. (2003) Türkiye Gezi Kitaplığı Alanya, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.

<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.10.2010.

<http://www.cekulvakfi.org.tr/icerik/haftaninYazisi.asp?ID=17>, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

<http://www.culturalheritagetourism.org/fourSteps.htm>, Erişim Tarihi: 14.10.2010.

http://www.edirneint.bel.tr/unesco_selimiye_3.htm, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

http://egitek.meb.gov.tr/aok/aok_kitaplar/AolKitaplar/Cografya_8/szlk.pdf, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

<http://www.istanbulmiraskomitesi.com>, Erişim Tarihi: 22.09.2010.

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc975_en.htm, Erişim Tarihi: 19.10.2010.

<http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 15.10.2010.

<http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&l=en&&mode=table>, Erişim Tarihi: 19.05.2010.

<http://www.genctarihciler.com>, Erişim Tarihi: 28.11.2010.

http://akmed.kaleicimuzesi.com/upload/makale/alanya_kalesi_kazisindan_cikan.pdf, Erişim Tarihi, 02.11.2010.

<http://www.mahmutlarskaptanoglulisesi.k12.tr/ilcemiz>, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Alanya_kale_byzantine_church.jpg, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

<http://www.tsunny.com/admin/kaleler/alanya-kalesi.html>, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

<http://iltanitimlari.blogcu.com/etiket/arasta>, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

http://www.alanya.tv/tr/AlanyaResimleri/Camiler_Kiliseler, Erişim Tarihi: 29.11.2010.

<http://www.flickr.com/photos/galpay/3911311012/sizes/m/in/photostream>, Erişim Tarihi: 30.11.2010.

<http://minikmeleklerle.blogspot.com/2009/05/antalya-gezi-rotasi.html>, Erişim Tarihi: 30.11.2010.

Ek 1: Kale Halkı Anketi

- Cinsiyet** Kadın Erkek
- Yaş** 14'den küçük 14–25 26–45 46–65 65 ve üstü
- Eğitim Durumu** İlköğretim Lise Önlisans Lisans Lisansüstü
- Medeni Durum** Evli Bekâr

Mesleğiniz

- Serbest Meslek / Turizm Kamu Çalışanı Öğrenci
- Ev Hanımı Muhasebe Emekli
- İşçi Diğer

Alanya Kalesinde Yaşama Süreniz

- 1-15 yıl 16-30 yıl 31-45 yıl 46 yıl ve üzeri

- Kalede yaşama nedeniniz** İkamet İş Diğer

- Giriş Ücreti Konusunda düşünceleriniz** Uygun Az Pahalı

Alanya Kalesi ve Kültürel Alanların Korunması ile İlgili Genel Düşünceleriniz:

	EVET	HAYIR
Kültürel alanlar korunmalıdır.		
Korunan alanlarda ziyaretçilere kısıtlamalar getirilmelidir.		
Kalede yeterli sayıda kişi çalışmaktadır.		
Alanya Kalesi UNESCO Dünya Miras Listesinde yer almalıdır.		
Kale ziyaretçilerinin yöre kültürü üzerinde olumsuz etkileri vardır.		
Ziyaretçiler yaşantımızı olumsuz yönde etkilemektedirler.		
Kaleyi sık sık ziyaret ederim.		
Kaledeki değişiklikleri düzenli olarak takip ederim.		
Kale yaşantımda önemli bir yere sahiptir.		
Kalenin bakım ve onarımı doğru bir şekilde yapılmaktadır.		
Kaleyi ziyaretçiler tarafından kuşatılmış gibi hissediyorum.		

Ziyaretçilerle ilgili sizi en çok rahatsız eden maddeleri önem sırasına göre numaralandırınız.

- Kötü bir şekilde park edilmiş araçlar
- Tur otobüslerinin geçişi engelleme olasılığı
- Ziyaretçilerin düşüncesiz ve anti-sosyal davranışları
- Ziyaretçilerin farkında olmadan özel mülkiyete girmeleri
- Turistik yerde aşırı alkol alarak kaba davranışlarda bulunmaları
- Ziyaretçilerin, bölge halkına yönelik kaba davranışları,
- Ziyaretçilerin saygısız davranışları,
- Ziyaretçilerin çok meraklı olması,
- Alışveriş alanları ya da dinlenme tesisleri gibi yerel tesislerde izdihama neden olmaları,
- Mimari açıdan uygunsuz olarak düşünülebilecek ya da alanın mimari bütünlüğüne pek uymadığı hissi yaratabilecek turistik alan civarındaki ziyaretçi akışını arttırmak için yapılan uyarlamalar,

Kaleye ulaşım şekliniz.

- Taksi Otobüs Yaya Bisiklet Motosiklet Özel Araç Diğer.....

Kaleyi ziyaret için tercih ettiğiniz günler.

- Haftasonu Haftaiçi Resmi Tatiller Ayrım Yapmıyorum Diğer.....

Kaleyi ziyaret için tercih ettiğiniz saatler.

- Öğleden Önce Öğleden Sonra Tam Gün Diğer.....

Alanya kalesini ziyaret etmek isteyenler sizce hangi aylarda kaleyi ziyaret etmeliler?

- Ocak Şubat Mart Nisan Mayıs Haziran
- Temmuz Ağustos Eylül Ekim Kasım Aralık

Ziyaretçilerin Alanya Kalesi üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri işaretleyiniz (birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- Araç ulaşımı ve kullanımının zorluğu
- Yaya ulaşımı ve kullanımının zorluğu
- Restorasyon çalışmaları
- Planlı mekân düzenleme çalışmalarının olmayışı
- Mekânsal taşıma kapasitesinin aşılması
- Alan koruma ve bilgilendirme etkinliklerinin dikkate alınmaması
- Bitki örtüsünün tahribi
- Tarihi eserlerin tahribi
- Doğal arazi yapısının değiştirilmesi
- Çöplerin, çevreye atılması

Kalede gördüğünüz en önemli sorunlar nelerdir, önceliklerine göre 5 seçenek belirleyiniz.

☐ Planlı mekânsal düzenlemelerin olmaması	☐ Hizmet tesislerinin yetersizliği
☐ Güvenlik	☐ Yürüyüş yollarının düzensizliği
☐ Tuvalet eksikliği	☐ Çevre kirliliğinin fazla olması
☐ Otopark yetersizliği	☐ Kontrol ve denetim yetersizliği
☐ Bilgilendirme ve eğitsel etkinliklerin olmaması	☐ Gürültü
☐ Restoran ve büfe gibi tesislerin yetersizliği	☐ Satıcıların tutumları
☐ Bilgilendirmenin yetersizliği	☐ Koruma
☐ Yöre halkının davranışları	☐ Çöp kutularının yetersizliği
☐ Kullanılan mekânlara kapasitesinden fazla yüklenilmesi	
☐ Kullanım ve koruma bölgelerinin belirsizliği	

Alanya Kalesinin ideal yönetimi için neler yapılmalıdır, önem sırasına göre 1'den 10'a kadar numaralandırarak işaretleyiniz.

- Ziyaretçilerin eğitim ve bilinçlendirme etkinlikleri yapılmalıdır
- Yöre halkının bilinçlendirilmesi gerekmektedir
- Halk kale ile ilgili birbiri ile iletişim içinde olmalıdır.
- Sivil toplum örgütleri yerel halkla iletişimde olmalıdır.
- Ziyaretçiler birbirini uyarmalıdır
- Sivil toplum örgütleri ve belediyelerin aktif katılımı sağlanmalı
- Kontrol ve denetim sağlanmalıdır
- Görevliler ve ziyaretçiler eğitilmelidir
- Görevli sayısı artırılmalıdır
- Kaleye giriş ücretsiz olmalıdır
- Uyarı levha sayısı artırılmalıdır
- Bilgilendirme levhaları konmalı / arttırılmalıdır
- Kirletene para cezası konmalıdır
- Kalenin bütçesini artırmaya yönelik tedbirler alınmalıdır
- Gönüllü öğrenciler park içinde görevlendirilmelidir
- Gezi güzergâhı değiştirilmelidir
- Kalede alan rehberi bulunmalıdır
- Diğer.....

Ek 2: Ziyaretçi Anketi

Cinsiyet Kadın Erkek

Yaş 25'den küçük 26–45 46–65

Eğitim Durumu İlköğretim Lise Önlisans Lisans ve Lisansüstü

Medeni Durum Evli Bekâr

Milliyetiniz

Türk Alman İngiliz Rus İsvec Polonya

Danimarka Finlandiya Hollanda Diğer

Mesleğiniz

Serbest Meslek Kamu Çalışanı Öğrenci Ev Hanımı

Emekli İşçi Turizmci Özel Sektör

Alanya Kalesine Geliş Amacınız Merak Ziyaret Gezi

Alanya Kalesini kaçınıcı ziyaret edişiniz. 1 2 3 ve daha fazla

Giriş Ücreti Konusunda düşünceleriniz Uygun Az Pahalı

	EVET	HAYIR
Kültürel alanlar korunmalıdır.		
Korunan alanlarda ziyaretçilere kısıtlamalar getirilmelidir.		
Alanya Kalesi UNESCO Dünya Miras Listesinde yer almalıdır.		

Kaleye ulaşım şekliniz.

Taksi Otobüs Yaya Bisiklet / Motosiklet Özel Araç

Ulaşım ile ilgili düşünceleriniz.

.....

Kaleyi ziyaret için tercih ettiğiniz günler.

Haftasonu Haftaiçi Resmi Tatiller Ayrım Yapmıyorum

Kaleyi ziyaret için tercih ettiğiniz saatler.

Öğleden Önce Öğleden Sonra Tam Gün

Kaleyi ziyaret için tercih ettiğiniz aylar.

Ocak Şubat Mart Nisan Mayıs Haziran Temmuz Ağustos
 Eylül Ekim Kasım Aralık

Kalede geçirdiğiniz zaman.

1-3 Saat 4-6 Saat 7-9 Saat 9 Saatten çok

Ziyaretçilerin Alanya Kalesi üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri işaretleyiniz.	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Araç ulaşımı ve kullanımının zorluğu					
Restorasyon çalışmaları					
Yaya ulaşımı ve kullanımının zorluğu					
Bitki örtüsünün tahribi					
Mekânsal taşıma kapasitesinin aşılması					
Tarihi eserlerin tahribi					
Doğal arazi yapısının değiştirilmesi					
Çöplerin, çevreye atılması					
Planlı mekân düzenleme çalışmalarının olmayışı					
Alan koruma ve bilgilendirme etkinliklerinin dikkate alınmaması					

Kalede gördüğünüz olumsuzluklarla ilgili aşağıdaki ifadeleri değerlendiriniz.	Çok Önemli	Önemli	Kararsızım	Önemsiz	Çok Önemsiz
Planlı mekânsal düzenlemelerin olmaması					
Yürüyüş yollarının düzensizliği					
Kullanım ve koruma bölgelerinin belirsizliği					
Restoran ve büfe gibi tesislerin yetersizliği					
Bilgilendirme ve eğitsel etkinliklerin olmaması					
Kontrol ve denetim yetersizliği					
Kale girişinde yaya kuyruğunun oluşması					
Çöp kutularının yetersizliği					
Satıcıların tutumları					
Hizmet tesislerinin yetersizliği					
Tuvalet eksikliği					
Çevre kirliliğinin fazla olması					
Otopark yetersizliği					
Güvenlik					
Bilgilendirmenin yetersizliği					
Koruma					
Yöre halkının davranışları					
Gürültü					
Kale girişi önünde taşıt kalabalığının oluşması					
Kullanılan mekânlara kapasitesinden fazla yüklenilmesi					
Özürli ziyaretçilere yönelik uygulama ve hizmetlerin (örneğin, asansörler, özürli tuvaleti veya rampalar) yetersizliği					

Alanya Kalesinin ideal yönetimi için neler yapılmalıdır.	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Açılış saatleri genişletilmeli ya da yılın, açık gün sayısı artırılmalı					
Talebin yüksek olduğu zamanlarda daha fazla kabul yeri açılmalı ve talep düştüğünde bunlar kapatılmalı					
Alanın hassas yerleri güvenlik çemberini içine alınmalı					
Günlük ziyaretçi sayısı sınırlandırılmalı					
Yerel halk ve ziyaretçiler iletişim içinde olmalı					
Alan yöneticileri ve yerel halk iletişim içinde olmalı					
Ziyaretçilerin eğitim ve bilinçlendirme etkinlikleri yapılmalı					
Ziyaretçiler birbirini uyarmalı					
Görevliler ve ziyaretçiler eğitilmeli					
Kaleye giriş ücretsiz / daha ucuz olmalı					
Bilgilendirme levhaları konmalı / artırılmalı					
Çevreyi kirlitene para cezası konmalı					
Gönüllü öğrenciler park içinde görevlendirilmeli					
Sivil toplum örgütleri ve belediyelerin aktif katılımı sağlanmalı					
Kontrol ve denetim sağlanmalı					
Görevli sayısı artırılmalı					
Uyarı levha sayısı artırılmalı					
Gezi güzergâhı değiştirilmeli					
Kalede alan rehberi bulunmalı					

Ek 3: Dünya Miras Listesi

Sıra	Yıl ↓	Name of the property	Country	Type	Region	ID
1	1978	Aachen Cathedral	DE	C	EUR	3
2	1978	City of Quito	EC	C	LAC	2
3	1978	Cracow's Historic Centre	PL	C	EUR	29
4	1978	Galápagos Islands	EC	N	LAC	1
5	1978	Island of Gorée	SN	C	AFR	26
6	1978	L'Anse aux Meadows National Historic Site	CA	C	EUR	4
7	1978	Mesa Verde National Park	US	C	EUR	27
8	1978	Nahanni National Park #	CA	N	EUR	24
9	1978	Rock-Hewn Churches, Lalibela	ET	C	AFR	18
10	1978	Simien National Park	ET	N	AFR	9
11	1978	Wieliczka Salt Mine	PL	C	EUR	32
12	1978	Yellowstone National Park	US	N	EUR	28
13	1979	Abu Mena	EG	C	ARB	90
14	1979	Amphitheatre of El Jem	TN	C	ARB	38
15	1979	Ancient City of Damascus	SY	C	ARB	20
16	1979	Ancient Thebes with its Necropolis	EG	C	ARB	87
17	1979	Antigua Guatemala	GT	C	LAC	65
18	1979	Archaeological Site of Carthage	TN	C	ARB	37
19	1979	Auschwitz Birkenau German Nazi Concentration and Extermination Camp (1940–1945)	PL	C	EUR	31
20	1979	Belovezhskaya Pushcha / Białowieża Forest *	BY	N	EUR	33
21	1979	Belovezhskaya Pushcha / Białowieża Forest *	PL	N	EUR	33
22	1979	Boyana Church	BG	C	EUR	42
23	1979	Bryggen	NO	C	EUR	59
24	1979	Chartres Cathedral	FR	C	EUR	81
25	1979	Dinosaur Provincial Park	CA	N	EUR	71
26	1979	Everglades National Park	US	N	EUR	76
27	1979	Fasil Ghebbi, Gondar Region	ET	C	AFR	19
28	1979	<i>Forts and Castles, Volta, Greater Accra, Central and Western Regions</i>	GH	C	AFR	34
29	1979	Grand Canyon National Park	US	N	EUR	75
30	1979	Historic Cairo	EG	C	ARB	89
31	1979	Historical Complex of Split with the Palace of Diocletian	HR	C	EUR	97
32	1979	Independence Hall	US	C	EUR	78
33	1979	Kathmandu Valley	NP	C	APA	121
34	1979	Kluane / Wrangell-St Elias / Glacier Bay / Tatshenshini-Alsek # * 1	CA	N	EUR	72
35	1979	Kluane / Wrangell-St Elias / Glacier Bay / Tatshenshini-Alsek # * 2	US	N	EUR	72
36	1979	Madara Rider	BG	C	EUR	43
37	1979	Medina of Tunis	TN	C	ARB	36
38	1979	Meidan Emam, Esfahan	IR	C	APA	115
39	1979	Memphis and its Necropolis – the Pyramid Fields from Giza to Dahshur	EG	C	ARB	86
40	1979	Mont-Saint-Michel and its Bay	FR	C	EUR	80
41	1979	Natural and Cultural Heritage of the Ohrid region 3	MK	M	EUR	99
42	1979	Natural and Culturo-Historical Region of Kotor	ME	C	EUR	125

43	1979	Ngorongoro Conservation Area #	TZ	N	AFR	39
44	1979	Nubian Monuments from Abu Simbel to Philae	EG	C	ARB	88
45	1979	Old City of Dubrovnik	HR	C	EUR	95
46	1979	Palace and Park of Versailles	FR	C	EUR	83
47	1979	Persepolis	IR	C	APA	114
48	1979	Plitvice Lakes National Park #	HR	N	EUR	98
49	1979	Prehistoric Sites and Decorated Caves of the Vézère Valley	FR	C	EUR	85
50	1979	Rock Drawings in Valcamonica	IT	C	EUR	94
51	1979	Rock-Hewn Churches of Ivanovo	BG	C	EUR	45
52	1979	Sagarmatha National Park	NP	N	APA	120
53	1979	Stari Ras and Sopoćani	RS	C	EUR	96
54	1979	Tchogha Zanbil	IR	C	APA	113
55	1979	Thracian Tomb of Kazanlak	BG	C	EUR	44
56	1979	Tikal National Park	GT	M	LAC	64
57	1979	Urnes Stave Church	NO	C	EUR	58
58	1979	Vézelay, Church and Hill	FR	C	EUR	84
59	1979	Virunga National Park #	CD	N	AFR	63
60	1980	Aksum	ET	C	AFR	15
61	1980	Al Qal'a of Beni Hammad	DZ	C	ARB	102
62	1980	Ancient City of Bosra	SY	C	ARB	22
63	1980	Archaeological Ruins at Moenjodaro	PK	C	APA	138
64	1980	Asante Traditional Buildings	GH	C	AFR	35
65	1980	Buddhist Ruins of Takht-i-Bahi and Neighbouring City Remains at Sahr-i-Bahlol	PK	C	APA	140
66	1980	Church and Dominican Convent of Santa Maria delle Grazie with "The Last Supper" by Leonardo da Vinci	IT	C	EUR	93
67	1980	City of Valletta	MT	C	EUR	131
68	1980	Durmitor National Park	ME	N	EUR	100
69	1980	Fortifications on the Caribbean Side of Panama: Portobelo-San Lorenzo	PA	C	LAC	135
70	1980	Garamba National Park	CD	N	AFR	136
71	1980	Hal Saflieni Hypogeum	MT	C	EUR	130
72	1980	Historic Centre of Rome, the Properties of the Holy See in that City Enjoying Extraterritorial Rights and San Paolo Fuori le Mura * 4	VA	C	EUR	91
73	1980	Historic Centre of Rome, the Properties of the Holy See in that City Enjoying Extraterritorial Rights and San Paolo Fuori le Mura * 5	IT	C	EUR	91
74	1980	Historic Centre of Warsaw	PL	C	EUR	30
75	1980	Historic Town of Ouro Preto	BR	C	LAC	124
76	1980	Ichkeul National Park	TN	N	ARB	8
77	1980	Kahuzi-Biega National Park	CD	N	AFR	137
78	1980	Lower Valley of the Awash	ET	C	AFR	10
79	1980	Lower Valley of the Omo	ET	C	AFR	17
80	1980	Maya Site of Copan	HN	C	LAC	129
81	1980	Megalithic Temples of Malta 6	MT	C	EUR	132
82	1980	Paphos	CY	C	EUR	79
83	1980	Redwood National Park	US	N	EUR	134
84	1980	Røros Mining Town	NO	C	EUR	55
85	1980	Site of Palmyra	SY	C	ARB	23
86	1980	Taxila	PK	C	APA	139

87	1980	Tiya	ET	C	AFR	12
88	1981	Amiens Cathedral	FR	C	EUR	162
89	1981	Archaeological Park and Ruins of Quirigua	GT	C	LAC	149
90	1981	Arles, Roman and Romanesque Monuments	FR	C	EUR	164
91	1981	Cistercian Abbey of Fontenay	FR	C	EUR	165
92	1981	Darien National Park	PA	N	LAC	159
93	1981	Djoudj National Bird Sanctuary	SN	N	AFR	25
94	1981	Fort and Shalamar Gardens in Lahore	PK	C	APA	171
95	1981	Great Barrier Reef	AU	N	APA	154
96	1981	Head-Smashed-In Buffalo Jump	CA	C	EUR	158
97	1981	Historical Monuments at Makli, Thatta	PK	C	APA	143
98	1981	Kakadu National Park	AU	M	APA	147
99	1981	Los Glaciares #	AR	N	LAC	145
100	1981	Mammoth Cave National Park	US	N	EUR	150
101	1981	Medina of Fez	MA	C	ARB	170
102	1981	Mount Nimba Strict Nature Reserve *	CI	N	AFR	155
103	1981	Mount Nimba Strict Nature Reserve *	GN	N	AFR	155
104	1981	Niokolo-Koba National Park	SN	N	AFR	153
105	1981	Old City of Jerusalem and its Walls		C	ARB	148
106	1981	Olympic National Park	US	N	EUR	151
107	1981	Palace and Park of Fontainebleau	FR	C	EUR	160
108	1981	Roman Theatre and its Surroundings and the "Triumphal Arch" of Orange	FR	C	EUR	163
109	1981	Ruins of Kilwa Kisiwani and Ruins of Songo Mnara	TZ	C	AFR	144
110	1981	SGang Gwaay	CA	C	EUR	157
111	1981	Serengeti National Park	TZ	N	AFR	156
112	1981	Speyer Cathedral	DE	C	EUR	168
113	1981	Willandra Lakes Region	AU	M	APA	167
114	1981	Würzburg Residence with the Court Gardens and Residence Square	DE	C	EUR	169
115	1982	Aldabra Atoll	SC	N	AFR	185
116	1982	Ancient City of Polonnaruwa	LK	C	APA	201
117	1982	Ancient City of Sigiriya	LK	C	APA	202
118	1982	Archaeological Site of Cyrene	LY	C	ARB	190
119	1982	Archaeological Site of Leptis Magna	LY	C	ARB	183
120	1982	Archaeological Site of Sabratha	LY	C	ARB	184
121	1982	Cahokia Mounds State Historic Site	US	C	EUR	198
122	1982	Djémila	DZ	C	ARB	191
123	1982	From the Great Saltworks of Salins-les-Bains to the Royal Saltworks of Arc-et-Senans, the Production of Open-pan Salt	FR	C	EUR	203
124	1982	Historic Centre of Florence	IT	C	EUR	174
125	1982	Historic Centre of the Town of Olinda	BR	C	LAC	189
126	1982	Lord Howe Island Group	AU	N	APA	186
127	1982	M'Zab Valley	DZ	C	ARB	188
128	1982	National History Park – Citadel, Sans Souci, Ramiers	HT	C	LAC	180
129	1982	Old Havana and its Fortifications	CU	C	LAC	204
130	1982	Old Walled City of Shibam	YE	C	ARB	192
131	1982	Río Plátano Biosphere Reserve	HN	N	LAC	196
132	1982	Sacred City of Anuradhapura	LK	C	APA	200
133	1982	Selous Game Reserve	TZ	N	AFR	199

134	1982	Tai National Park	CI	N	AFR	195
135	1982	Tasmanian Wilderness	AU	M	APA	181
136	1982	Tassili n'Ajjer #	DZ	M	ARB	179
137	1982	Timgad	DZ	C	ARB	194
138	1982	Tipasa	DZ	C	ARB	193
139	1983	La Fortaleza and San Juan National Historic Site in Puerto Rico	US	C	EUR	266
140	1983	Abbey Church of Saint-Savin sur Gartempe	FR	C	EUR	230
141	1983	Agra Fort	IN	C	APA	251
142	1983	Ajanta Caves	IN	C	APA	242
143	1983	Ancient City of Nessebar	BG	C	EUR	217
144	1983	Benedictine Convent of St John at Müstair	CH	C	EUR	269
145	1983	Central Zone of the Town of Angra do Heroismo in the Azores	PT	C	EUR	206
146	1983	City of Cuzco	PE	C	LAC	273
147	1983	Comoé National Park	CI	N	AFR	227
148	1983	Convent of Christ in Tomar	PT	C	EUR	265
149	1983	Convent of St Gall	CH	C	EUR	268
150	1983	Ellora Caves	IN	C	APA	243
151	1983	Great Smoky Mountains National Park	US	N	EUR	259
152	1983	Gulf of Porto: Calanche of Piana, Gulf of Girolata, Scandola Reserve #	FR	N	EUR	258
153	1983	Historic Sanctuary of Machu Picchu	PE	M	LAC	274
154	1983	Jesuit Missions of the Guaranis: San Ignacio Mini, Santa Ana, Nuestra Señora de Loreto and Santa Maria Mayor (Argentina), Ruins of Sao Miguel das Missoes (Brazil) *	AR	C	LAC	275
155	1983	Jesuit Missions of the Guaranis: San Ignacio Mini, Santa Ana, Nuestra Señora de Loreto and Santa Maria Mayor (Argentina), Ruins of Sao Miguel das Missoes (Brazil) *	BR	C	LAC	275
156	1983	Monastery of Batalha	PT	C	EUR	264
157	1983	Monastery of the Hieronymites and Tower of Belém in Lisbon	PT	C	EUR	263
158	1983	Old City of Berne	CH	C	EUR	267
159	1983	Pilgrimage Church of Wies	DE	C	EUR	271
160	1983	Pirin National Park	BG	N	EUR	225
161	1983	Place Stanislas, Place de la Carrière and Place d'Alliance in Nancy	FR	C	EUR	229
162	1983	Rila Monastery	BG	C	EUR	216
163	1983	Sangay National Park #	EC	N	LAC	260
164	1983	Srebarna Nature Reserve	BG	N	EUR	219
165	1983	Taj Mahal	IN	C	APA	252
166	1983	Talamanca Range-La Amistad Reserves / La Amistad National Park *	CR	N	LAC	205
167	1983	Talamanca Range-La Amistad Reserves / La Amistad National Park *	PA	N	LAC	205
168	1983	Vallée de Mai Nature Reserve	SC	N	AFR	261
169	1983	Wood Buffalo National Park	CA	N	EUR	256
170	1984	Alhambra, Generalife and Albayzín, Granada 7	ES	C	EUR	314
171	1984	Anjar	LB	C	ARB	293
172	1984	Baalbek	LB	C	ARB	294
173	1984	Burgos Cathedral	ES	C	EUR	316
174	1984	Byblos	LB	C	ARB	295
175	1984	Canadian Rocky Mountain Parks # 8	CA	N	EUR	304

176	1984	<i>Castles of Augustusburg and Falkenlust at Brühl</i>	DE	C	EUR	288
177	1984	Group of Monuments at Mahabalipuram	IN	C	APA	249
178	1984	Historic Centre of Cordoba 9	ES	C	EUR	313
179	1984	Iguazu National Park	AR	N	LAC	303
180	1984	Lake Malawi National Park	MW	N	AFR	289
181	1984	Mana Pools National Park, Sapi and Chewore Safari Areas	ZW	N	AFR	302
182	1984	Monastery and Site of the Escorial, Madrid	ES	C	EUR	318
183	1984	Port, Fortresses and Group of Monuments, Cartagena	CO	C	LAC	285
184	1984	Royal Chitwan National Park	NP	N	APA	284
185	1984	Salonga National Park	CD	N	AFR	280
186	1984	Statue of Liberty	US	C	EUR	307
187	1984	Sun Temple, Konârak	IN	C	APA	246
188	1984	Tyre	LB	C	ARB	299
189	1984	Vatican City	VA	C	EUR	286
190	1984	Works of Antoni Gaudí 10	ES	C	EUR	320
191	1984	Yosemite National Park #	US	N	EUR	308
192	1985	Cave of Altamira and Paleolithic Cave Art of Northern Spain	ES	C	EUR	310
193	1985	Chavin (Archaeological Site)	PE	C	LAC	330
194	1985	Göreme National Park and the Rock Sites of Cappadocia	TR	M	EUR	357
195	1985	Great Mosque and Hospital of Divriği	TR	C	EUR	358
196	1985	Hatra	IQ	C	ARB	277
197	1985	Historic Areas of Istanbul	TR	C	EUR	356
198	1985	Historic Centre of Salvador de Bahia	BR	C	LAC	309
199	1985	Historic District of Old Québec	CA	C	EUR	300
200	1985	Historic Mosque City of Bagerhat	BD	C	APA	321
201	1985	Huascarán National Park #	PE	N	LAC	333
202	1985	Kaziranga National Park	IN	N	APA	337
203	1985	Keoladeo National Park	IN	N	APA	340
204	1985	Manas Wildlife Sanctuary	IN	N	APA	338
205	1985	Medina of Marrakesh	MA	C	ARB	331
206	1985	Monuments of Oviedo and the Kingdom of the Asturias 11	ES	C	EUR	312
207	1985	Old Town of Ávila with its Extra-Muros Churches	ES	C	EUR	348
208	1985	Old Town of Segovia and its Aqueduct	ES	C	EUR	311
209	1985	Painted Churches in the Troodos Region	CY	C	EUR	351
210	1985	Petra	JO	C	ARB	326
211	1985	Pont du Gard (Roman Aqueduct)	FR	C	EUR	344
212	1985	Punic Town of Kerkuane and its Necropolis	TN	C	ARB	332
213	1985	Quseir Amra	JO	C	ARB	327
214	1985	Rock Art of Alta	NO	C	EUR	352
215	1985	Rock-Art Sites of Tadrart Acacus	LY	C	ARB	287
216	1985	Royal Palaces of Abomey	BJ	C	AFR	323
217	1985	Ruins of the Buddhist Vihara at Paharpur	BD	C	APA	322
218	1985	Sanctuary of Bom Jesus do Congonhas	BR	C	LAC	334
219	1985	Santiago de Compostela (Old Town)	ES	C	EUR	347
220	1985	St Mary's Cathedral and St Michael's Church at Hildesheim	DE	C	EUR	187
221	1985	Thracian Tomb of Sveshtari	BG	C	EUR	359
222	1986	Ancient City of Aleppo	SY	C	ARB	21
223	1986	<i>Castles and Town Walls of King Edward in Gwynedd</i>	GB	C	EUR	374
224	1986	Chan Chan Archaeological Zone	PE	C	LAC	366
225	1986	Churches and Convents of Goa	IN	C	APA	234

226	1986	<i>Durham Castle and Cathedral</i>	GB	C	EUR	370
227	1986	Fatehpur Sikri	IN	C	APA	255
228	1986	Garajonay National Park	ES	N	EUR	380
229	1986	Giant's Causeway and Causeway Coast	GB	N	EUR	369
230	1986	Gondwana Rainforests of Australia 12	AU	N	APA	368
231	1986	Great Zimbabwe National Monument	ZW	C	AFR	364
232	1986	Group of Monuments at Hampi	IN	C	APA	241
233	1986	Hattusha: the Hittite Capital	TR	C	EUR	377
234	1986	Historic Centre of Évora	PT	C	EUR	361
235	1986	Historic City of Toledo	ES	C	EUR	379
236	1986	Iguaçu National Park	BR	N	LAC	355
237	1986	Ironbridge Gorge	GB	C	EUR	371
238	1986	Khajuraho Group of Monuments	IN	C	APA	240
239	1986	Khami Ruins National Monument	ZW	C	AFR	365
240	1986	Mudejar Architecture of Aragon 13	ES	C	EUR	378
241	1986	Old City of Sana'a	YE	C	ARB	385
242	1986	Old Town of Cáceres	ES	C	EUR	384
243	1986	Old Town of Ghadamès	LY	C	ARB	362
244	1986	Roman Monuments, Cathedral of St Peter and Church of Our Lady in Trier	DE	C	EUR	367
245	1986	Škocjan Caves #	SI	N	EUR	390
246	1986	St Kilda	GB	M	EUR	387
247	1986	Stonehenge, Avebury and Associated Sites	GB	C	EUR	373
248	1986	Studenica Monastery	RS	C	EUR	389
249	1986	Studley Royal Park including the Ruins of Fountains Abbey	GB	C	EUR	372
250	1986	Temple of Apollo Epicurius at Bassae	GR	C	EUR	392
251	1987	Acropolis, Athens	GR	C	EUR	404
252	1987	Archaeological Site of Delphi	GR	C	EUR	393
253	1987	Bahla Fort	OM	C	ARB	433
254	1987	Blenheim Palace	GB	C	EUR	425
255	1987	Brasilia	BR	C	LAC	445
256	1987	<i>Budapest, including the Banks of the Danube, the Buda Castle Quarter and Andrásy Avenue</i>	HU	C	EUR	400
257	1987	Cathedral, Alcázar and Archivo de Indias in Seville	ES	C	EUR	383
258	1987	Chaco Culture	US	C	EUR	353
259	1987	City of Bath	GB	C	EUR	428
260	1987	City of Potosí	BO	C	LAC	420
261	1987	Dja Faunal Reserve	CM	N	AFR	407
262	1987	Elephanta Caves	IN	C	APA	244
263	1987	Frontiers of the Roman Empire * 14	DE	C	EUR	430
264	1987	Frontiers of the Roman Empire * 15	GB	C	EUR	430
265	1987	Great Living Chola Temples 16	IN	C	APA	250
266	1987	Gros Morne National Park	CA	N	EUR	419
267	1987	Group of Monuments at Pattadakal	IN	C	APA	239
268	1987	Hanseatic City of Lübeck	DE	C	EUR	272
269	1987	Hawaii Volcanoes National Park #	US	N	EUR	409
270	1987	Historic Centre of Mexico City and Xochimilco	MX	C	LAC	412
271	1987	Historic Centre of Oaxaca and Archaeological Site of Monte Albán	MX	C	LAC	415
272	1987	Historic Centre of Puebla	MX	C	LAC	416

273	1987	Imperial Palaces of the Ming and Qing Dynasties in Beijing and Shenyang	CN	C	APA	439
274	1987	Kilimanjaro National Park	TZ	N	AFR	403
275	1987	Ksar of Ait-Ben-Haddou	MA	C	ARB	444
276	1987	Manú National Park	PE	N	LAC	402
277	1987	Mausoleum of the First Qin Emperor	CN	C	APA	441
278	1987	Mogao Caves	CN	C	APA	440
279	1987	Monticello and the University of Virginia in Charlottesville	US	C	EUR	442
280	1987	Mount Taishan	CN	M	APA	437
281	1987	Nemrut Dağ	TR	C	EUR	448
282	1987	Old Village of Hollókő and its Surroundings	HU	C	EUR	401
283	1987	Peking Man Site at Zhoukoudian	CN	C	APA	449
284	1987	Piazza del Duomo, Pisa	IT	C	EUR	395
285	1987	Pre-Hispanic City and National Park of Palenque	MX	C	LAC	411
286	1987	Pre-Hispanic City of Teotihuacan	MX	C	LAC	414
287	1987	Sian Ka'an	MX	N	LAC	410
288	1987	Sundarbans National Park	IN	N	APA	452
289	1987	The Great Wall	CN	C	APA	438
290	1987	Uluru-Kata Tjuta National Park 17	AU	M	APA	447
291	1987	Venice and its Lagoon	IT	C	EUR	394
292	1987	Westminster Palace, Westminster Abbey and Saint Margaret's Church	GB	C	EUR	426
293	1988	Archaeological Sites of Bat, Al-Khutm and Al-Ayn	OM	C	ARB	434
294	1988	Canterbury Cathedral, St Augustine's Abbey, and St Martin's Church	GB	C	EUR	496
295	1988	Henderson Island	GB	N	EUR	487
296	1988	Hierapolis-Pamukkale	TR	M	EUR	485
297	1988	Historic Centre of Lima 18	PE	C	LAC	500
298	1988	Historic Town of Guanajuato and Adjacent Mines	MX	C	LAC	482
299	1988	Kairouan	TN	C	ARB	499
300	1988	Manovo-Gounda St Floris National Park	CF	N	AFR	475
301	1988	Medieval City of Rhodes	GR	C	EUR	493
302	1988	Medina of Sousse	TN	C	ARB	498
303	1988	Meteora	GR	M	EUR	455
304	1988	Mount Athos	GR	M	EUR	454
305	1988	Nanda Devi and Valley of Flowers National Parks	IN	N	APA	335
306	1988	Old City of Salamanca	ES	C	EUR	381
307	1988	Old Town of Galle and its Fortifications	LK	C	APA	451
308	1988	Old Towns of Djenné	ML	C	AFR	116
309	1988	Paleochristian and Byzantine Monuments of Thessalonika	GR	C	EUR	456
310	1988	Pre-Hispanic City of Chichen-Itza	MX	C	LAC	483
311	1988	Sacred City of Kandy	LK	C	APA	450
312	1988	Sanctuary of Asklepios at Epidaurus	GR	C	EUR	491
313	1988	Sinharaja Forest Reserve 19	LK	N	APA	405
314	1988	Strasbourg – Grande île	FR	C	EUR	495
315	1988	Timbuktu	ML	C	AFR	119
316	1988	Tower of London	GB	C	EUR	488
317	1988	Trinidad and the Valley de los Ingenios	CU	C	LAC	460
318	1988	Wet Tropics of Queensland	AU	N	APA	486
319	1988	Xanthos-Letoon	TR	C	EUR	484

320	1989	Archaeological Site of Mystras	GR	C	EUR	511
321	1989	Archaeological Site of Olympia	GR	C	EUR	517
322	1989	Banc d'Arguin National Park	MR	N	ARB	506
323	1989	Buddhist Monuments at Sanchi	IN	C	APA	524
324	1989	Cliff of Bandiagara (Land of the Dogons)	ML	M	AFR	516
325	1989	Monastery of Alcobaça	PT	C	EUR	505
326	1989	Mosi-oa-Tunya / Victoria Falls # *	ZM	N	AFR	509
327	1989	Mosi-oa-Tunya / Victoria Falls # *	ZW	N	AFR	509
328	1990	Colonial City of Santo Domingo	DO	C	LAC	526
329	1990	Delos	GR	C	EUR	530
330	1990	Historic Centre of Saint Petersburg and Related Groups of Monuments	RU	C	EUR	540
331	1990	Historic Centre of San Gimignano	IT	C	EUR	550
332	1990	Itchan Kala	UZ	C	APA	543
333	1990	Jesuit Missions of the Chiquitos	BO	C	LAC	529
334	1990	Kiev: Saint-Sophia Cathedral and Related Monastic Buildings, Kiev-Pechersk Lavra	UA	C	EUR	527
335	1990	Kizhi Pogost	RU	C	EUR	544
336	1990	Kremlin and Red Square, Moscow	RU	C	EUR	545
337	1990	Monasteries of Daphni, Hosios Loukas and Nea Moni of Chios	GR	C	EUR	537
338	1990	Mount Huangshan	CN	M	APA	547
339	1990	Palaces and Parks of Potsdam and Berlin	DE	C	EUR	532
340	1990	Río Abiseo National Park	PE	M	LAC	548
341	1990	Te Wahipounamu – South West New Zealand 20	NZ	N	APA	551
342	1990	Tongariro National Park #	NZ	M	APA	421
343	1990	Tsingy de Bemaraha Strict Nature Reserve	MG	N	AFR	494
344	1991	Abbey and Altenmünster of Lorsch	DE	C	EUR	515
345	1991	Air and Ténéré Natural Reserves	NE	N	AFR	573
346	1991	Borobudur Temple Compounds	ID	C	APA	592
347	1991	Cathedral of Notre-Dame, Former Abbey of Saint-Remi and Palace of Tau, Reims	FR	C	EUR	601
348	1991	Danube Delta	RO	N	EUR	588
349	1991	Fortress of Suomenlinna	FI	C	EUR	583
350	1991	Golden Temple of Dambulla	LK	C	APA	561
351	1991	Historic Centre of Morelia	MX	C	LAC	585
352	1991	Historic City of Ayutthaya	TH	C	APA	576
353	1991	Historic City of Sucre	BO	C	LAC	566
354	1991	Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns	TH	C	APA	574
355	1991	Island of Mozambique	MZ	C	AFR	599
356	1991	Komodo National Park	ID	N	APA	609
357	1991	Old Rauma	FI	C	EUR	582
358	1991	Paris, Banks of the Seine	FR	C	EUR	600
359	1991	Poblet Monastery	ES	C	EUR	518
360	1991	Prambanan Temple Compounds	ID	C	APA	642
361	1991	Royal Domain of Drottningholm	SE	C	EUR	559
362	1991	Serra da Capivara National Park	BR	C	LAC	606
363	1991	Shark Bay, Western Australia	AU	N	APA	578
364	1991	Thungyai-Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuaries	TH	N	APA	591
365	1991	Ujung Kulon National Park	ID	N	APA	608
366	1992	Angkor	KH	C	APA	668

367	1992	Ban Chiang Archaeological Site	TH	C	APA	575
368	1992	Bourges Cathedral	FR	C	EUR	635
369	1992	Butrint	AL	C	EUR	570
370	1992	Cultural and Historic Ensemble of the Solovetsky Islands	RU	C	EUR	632
371	1992	El Tajin, Pre-Hispanic City	MX	C	LAC	631
372	1992	Fraser Island	AU	N	APA	630
373	1992	Historic Centre of Český Krumlov	CZ	C	EUR	617
374	1992	Historic Centre of Prague	CZ	C	EUR	616
375	1992	Historic Centre of Telč	CZ	C	EUR	621
376	1992	Historic Monuments of Novgorod and Surroundings	RU	C	EUR	604
377	1992	Huanglong Scenic and Historic Interest Area	CN	N	APA	638
378	1992	Jiuzhaigou Valley Scenic and Historic Interest Area	CN	N	APA	637
379	1992	Kasbah of Algiers	DZ	C	ARB	565
380	1992	Mines of Rammelsberg and Historic Town of Goslar	DE	C	EUR	623
381	1992	Old City of Zamość	PL	C	EUR	564
382	1992	Pueblo de Taos	US	C	EUR	492
383	1992	Pythagoreion and Heraion of Samos	GR	C	EUR	595
384	1992	White Monuments of Vladimir and Suzdal	RU	C	EUR	633
385	1992	Wulingyuan Scenic and Historic Interest Area	CN	N	APA	640
386	1993	Historic Town of Banská Štiavnica and the Technical Monuments in its Vicinity	SK	C	EUR	618
387	1993	Archaeological Ensemble of Mérida	ES	C	EUR	664
388	1993	Archaeological Ensemble of the Bend of the Boyne	IE	C	EUR	659
389	1993	Architectural Ensemble of the Trinity Sergius Lavra in Sergiev Posad	RU	C	EUR	657
390	1993	Baroque Churches of the Philippines	PH	C	APA	677
391	1993	Birka and Hovgården	SE	C	EUR	555
392	1993	Buddhist Monuments in the Horyu-ji Area	JP	C	APA	660
393	1993	Churches of Moldavia	RO	C	EUR	598
394	1993	Complex of Hué Monuments	VN	C	APA	678
395	1993	Coro and its Port	VE	C	LAC	658
396	1993	Engelsberg Ironworks	SE	C	EUR	556
397	1993	Himeji-jo	JP	C	APA	661
398	1993	Historic Centre of Bukhara	UZ	C	APA	602
399	1993	Historic Centre of Zacatecas	MX	C	LAC	676
400	1993	Historic Town of Zabid	YE	C	ARB	611
401	1993	Humayun's Tomb, Delhi	IN	C	APA	232
402	1993	Jesuit Missions of La Santísima Trinidad de Paraná and Jesús de Tavarangue	PY	C	LAC	648
403	1993	Joya de Cerén Archaeological Site	SV	C	LAC	675
404	1993	Levoča, Spišský Hrad and the Associated Cultural Monuments	SK	C	EUR	620
405	1993	Maulbronn Monastery Complex	DE	C	EUR	546
406	1993	Monastery of Horezu	RO	C	EUR	597
407	1993	Qutb Minar and its Monuments, Delhi	IN	C	APA	233
408	1993	Rock Paintings of the Sierra de San Francisco	MX	C	LAC	714
409	1993	Route of Santiago de Compostela	ES	C	EUR	669
410	1993	Royal Monastery of Santa María de Guadalupe	ES	C	EUR	665
411	1993	Shirakami-Sanchi	JP	N	APA	663
412	1993	The Sassi and the Park of the Rupestrian Churches of Matera	IT	C	EUR	670
413	1993	Town of Bamberg	DE	C	EUR	624

414	1993	Tubbataha Reefs Natural Park	PH	N	APA	653
415	1993	Villages with Fortified Churches in Transylvania 21	RO	C	EUR	596
416	1993	Vlkolínec	SK	C	EUR	622
417	1993	Whale Sanctuary of El Vizcaino	MX	N	LAC	554
418	1993	Yakushima	JP	N	APA	662
419	1994	Ancient Building Complex in the Wudang Mountains	CN	C	APA	705
420	1994	Arabian Oryx Sanctuary Delisted 2007	OM	N	ARB	654
421	1994	Australian Fossil Mammal Sites (Riversleigh / Naracoorte)	AU	N	APA	698
422	1994	Bagrati Cathedral and Gelati Monastery	GE	C	EUR	710
423	1994	Bwindi Impenetrable National Park	UG	N	AFR	682
424	1994	Canaima National Park	VE	N	LAC	701
425	1994	Church of the Ascension, Kolomenskoye	RU	C	EUR	634
426	1994	City of Luxembourg: its Old Quarters and Fortifications	LU	C	EUR	699
427	1994	City of Safranbolu	TR	C	EUR	614
428	1994	City of Vicenza and the Palladian Villas of the Veneto	IT	C	EUR	712
429	1994	<i>Collegiate Church, Castle, and Old Town of Quedlinburg</i>	DE	C	EUR	535
430	1994	Doñana National Park	ES	N	EUR	685
431	1994	Earliest 16th-Century Monasteries on the Slopes of Popocatepetl	MX	C	LAC	702
432	1994	Ha Long Bay	VN	N	APA	672
433	1994	Historic Ensemble of the Potala Palace, Lhasa 22	CN	C	APA	707
434	1994	Historic Monuments of Ancient Kyoto (Kyoto, Uji and Otsu Cities)	JP	C	APA	688
435	1994	Historical Monuments of Mtskheta	GE	C	EUR	708
436	1994	Jelling Mounds, Runic Stones and Church	DK	C	EUR	697
437	1994	Lines and Geoglyphs of Nasca and Pampas de Jumana	PE	C	LAC	700
438	1994	Los Katíos National Park	CO	N	LAC	711
439	1994	Mountain Resort and its Outlying Temples, Chengde	CN	C	APA	703
440	1994	Petäjävesi Old Church	FI	C	EUR	584
441	1994	Pilgrimage Church of St John of Nepomuk at Zelená Hora	CZ	C	EUR	690
442	1994	Rock Carvings in Tanum	SE	C	EUR	557
443	1994	Rwenzori Mountains National Park	UG	N	AFR	684
444	1994	Skogskyrkogården	SE	C	EUR	558
445	1994	Temple and Cemetery of Confucius and the Kong Family Mansion in Qufu	CN	C	APA	704
446	1994	Vilnius Historic Centre	LT	C	EUR	541
447	1994	Völklingen Ironworks	DE	C	EUR	687
448	1995	Carlsbad Caverns National Park	US	N	EUR	721
449	1995	Caves of Aggtelek Karst and Slovak Karst *	HU	N	EUR	725
450	1995	Caves of Aggtelek Karst and Slovak Karst *	SK	N	EUR	725
451	1995	Crespi d'Adda	IT	C	EUR	730
452	1995	Cultural Landscape of Sintra	PT	C	EUR	723
453	1995	Ferrara, City of the Renaissance, and its Po Delta 23	IT	C	EUR	733
454	1995	Gough and Inaccessible Islands 24	GB	N	EUR	740
455	1995	Haeinsa Temple Janggyeong Panjeon, the Depositories for the Tripitaka Koreana Woodblocks	KR	C	APA	737
456	1995	Hanseatic Town of Visby	SE	C	EUR	731
457	1995	Historic Centre of Avignon: Papal Palace, Episcopal Ensemble and Avignon Bridge	FR	C	EUR	228
458	1995	Historic Centre of Naples	IT	C	EUR	726
459	1995	Historic Centre of Santa Cruz de Mompox	CO	C	LAC	742

460	1995	Historic Centre of Siena	IT	C	EUR	717
461	1995	Historic Quarter of the City of Colonia del Sacramento	UY	C	LAC	747
462	1995	Historic Villages of Shirakawa-go and Gokayama	JP	C	APA	734
463	1995	Jongmyo Shrine	KR	C	APA	738
464	1995	Kutná Hora: Historical Town Centre with the Church of St Barbara and the Cathedral of Our Lady at Sedlec	CZ	C	EUR	732
465	1995	Messel Pit Fossil Site	DE	N	EUR	720
466	1995	National Archeological Park of Tierradentro	CO	C	LAC	743
467	1995	Old and New Towns of Edinburgh	GB	C	EUR	728
468	1995	Old Town Lunenburg	CA	C	EUR	741
469	1995	Rapa Nui National Park	CL	C	LAC	715
470	1995	Rice Terraces of the Philippine Cordilleras	PH	C	APA	722
471	1995	Roskilde Cathedral	DK	C	EUR	695
472	1995	San Agustín Archaeological Park	CO	C	LAC	744
473	1995	Schokland and Surroundings	NL	C	EUR	739
474	1995	Seokguram Grotto and Bulguksa Temple	KR	C	APA	736
475	1995	Town of Luang Prabang	LA	C	APA	479
476	1995	Virgin Komi Forests	RU	N	EUR	719
477	1995	Waterton Glacier International Peace Park *	CA	N	EUR	354
478	1995	Waterton Glacier International Peace Park *	US	N	EUR	354
479	1996	Ancient Ksour of Ouadane, Chinguetti, Tichitt and Oualata	MR	C	ARB	750
480	1996	Archaeological Site of Aigai (modern name Vergina)	GR	C	EUR	780
481	1996	Bauhaus and its Sites in Weimar and Dessau	DE	C	EUR	729
482	1996	Belize Barrier Reef Reserve System	BZ	N	LAC	764
483	1996	Canal du Midi	FR	C	EUR	770
484	1996	Castel del Monte	IT	C	EUR	398
485	1996	Church Village of Gammelstad, Luleå	SE	C	EUR	762
486	1996	Cologne Cathedral	DE	C	EUR	292
487	1996	Defence Line of Amsterdam	NL	C	EUR	759
488	1996	Early Christian Monuments of Ravenna	IT	C	EUR	788
489	1996	Hiroshima Peace Memorial (Genbaku Dome)	JP	C	APA	775
490	1996	Historic Centre of Oporto	PT	C	EUR	755
491	1996	Historic Centre of the City of Pienza	IT	C	EUR	789
492	1996	Historic Centre of the City of Salzburg	AT	C	EUR	784
493	1996	Historic City of Meknes	MA	C	ARB	793
494	1996	Historic Monuments Zone of Querétaro	MX	C	LAC	792
495	1996	Historic Walled Town of Cuenca	ES	C	EUR	781
496	1996	Itsukushima Shinto Shrine	JP	C	APA	776
497	1996	La Lonja de la Seda de Valencia	ES	C	EUR	782
498	1996	Lake Baikal	RU	N	EUR	754
499	1996	Laponian Area	SE	M	EUR	774
500	1996	Lednice-Valtice Cultural Landscape	CZ	C	EUR	763
501	1996	Lushan National Park	CN	C	APA	778
502	1996	Luther Memorials in Eisleben and Wittenberg	DE	C	EUR	783
503	1996	Millenary Benedictine Abbey of Pannonhalma and its Natural Environment	HU	C	EUR	758
504	1996	Monasteries of Haghpat and Sanahin	AM	C	EUR	777
505	1996	Mount Emei Scenic Area, including Leshan Giant Buddha Scenic Area	CN	M	APA	779
506	1996	Okapi Wildlife Reserve	CD	N	AFR	718

507	1996	Palace and Gardens of Schönbrunn	AT	C	EUR	786
508	1996	Pre-Hispanic Town of Uxmal	MX	C	LAC	791
509	1996	Sangiran Early Man Site	ID	C	APA	593
510	1996	Skellig Michael	IE	C	EUR	757
511	1996	The Trulli of Alberobello	IT	C	EUR	787
512	1996	Upper Svaneti	GE	C	EUR	709
513	1996	Verla Groundwood and Board Mill	FI	C	EUR	751
514	1996	Volcanoes of Kamchatka 25	RU	N	EUR	765
515	1996	W National Park of Niger	NE	N	AFR	749
516	1997	18th-Century Royal Palace at Caserta with the Park, the Aqueduct of Vanvitelli, and the San Leucio Complex	IT	C	EUR	549
517	1997	Ancient City of Ping Yao	CN	C	APA	812
518	1997	Archaeological Area of Agrigento	IT	C	EUR	831
519	1997	Archaeological Areas of Pompei, Herculaneum and Torre Annunziata	IT	C	EUR	829
520	1997	Archaeological Site of Panamá Viejo and Historic District of Panamá	PA	C	LAC	790
521	1997	Archaeological Site of Volubilis	MA	C	ARB	836
522	1997	Botanical Garden (Orto Botanico), Padua	IT	C	EUR	824
523	1997	Castle of the Teutonic Order in Malbork	PL	C	EUR	847
524	1997	Cathedral, Torre Civica and Piazza Grande, Modena	IT	C	EUR	827
525	1997	Changdeokgung Palace Complex	KR	C	APA	816
526	1997	Classical Gardens of Suzhou	CN	C	APA	813
527	1997	Cocos Island National Park	CR	N	LAC	820
528	1997	Costiera Amalfitana	IT	C	EUR	830
529	1997	Dougga / Thugga	TN	C	ARB	794
530	1997	Episcopal Complex of the Euphrasian Basilica in the Historic Centre of Poreč	HR	C	EUR	809
531	1997	Hallstatt-Dachstein / Salzkammergut Cultural Landscape	AT	C	EUR	806
532	1997	Heard and McDonald Islands	AU	N	APA	577
533	1997	Historic Area of Willemstad, Inner City and Harbour, Netherlands Antilles	NL	C	EUR	819
534	1997	Historic Centre (Old Town) of Tallinn	EE	C	EUR	822
535	1997	Historic Centre of Riga	LV	C	EUR	852
536	1997	Historic Centre of São Luís	BR	C	LAC	821
537	1997	Historic City of Trogir	HR	C	EUR	810
538	1997	Historic Fortified City of Carcassonne	FR	C	EUR	345
539	1997	Hospicio Cabañas, Guadalajara	MX	C	LAC	815
540	1997	Hwaseong Fortress	KR	C	APA	817
541	1997	Lake Turkana National Parks	KE	N	AFR	801
542	1997	Las Médulas	ES	C	EUR	803
543	1997	Lumbini, the Birthplace of the Lord Buddha	NP	C	APA	666
544	1997	Macquarie Island	AU	N	APA	629
545	1997	Maritime Greenwich	GB	C	EUR	795
546	1997	Medieval Town of Toruń	PL	C	EUR	835
547	1997	Medina of Tétouan (formerly known as Titawin)	MA	C	ARB	837
548	1997	Mill Network at Kinderdijk-Elshout	NL	C	EUR	818
549	1997	Morne Trois Pitons National Park	DM	N	LAC	814
550	1997	Mount Kenya National Park/Natural Forest	KE	N	AFR	800
551	1997	Old Town of Lijiang	CN	C	APA	811
552	1997	Palau de la Música Catalana and Hospital de Sant Pau,	ES	C	EUR	804

		Barcelona				
553	1997	Portovenere, Cinque Terre, and the Islands (Palmaria, Tino and Tinetto)	IT	C	EUR	826
554	1997	Pyrénées - Mont Perdu *	FR	M	EUR	773
555	1997	Pyrénées - Mont Perdu *	ES	M	EUR	773
556	1997	Residences of the Royal House of Savoy	IT	C	EUR	823
557	1997	Rohtas Fort	PK	C	APA	586
558	1997	San Millán Yuso and Suso Monasteries	ES	C	EUR	805
559	1997	<i>San Pedro de la Roca Castle, Santiago de Cuba</i>	CU	C	LAC	841
560	1997	Su Nuraxi di Barumini	IT	C	EUR	833
561	1997	The Sundarbans	BD	N	APA	798
562	1997	Villa Romana del Casale	IT	C	EUR	832
563	1998	Archaeological Area and the Patriarchal Basilica of Aquileia	IT	C	EUR	825
564	1998	Archaeological Site of Troy	TR	C	EUR	849
565	1998	Archaeological Zone of Paquimé, Casas Grandes	MX	C	LAC	560
566	1998	Choirokoitia	CY	C	EUR	848
567	1998	Cilento and Vallo di Diano National Park with the Archeological sites of Paestum and Velia, and the Certosa di Padula	IT	C	EUR	842
568	1998	Classical Weimar	DE	C	EUR	846
569	1998	East Rennell	SB	N	APA	854
570	1998	Flemish Béguinages	BE	C	EUR	855
571	1998	Fuerte de Samaipata	BO	C	LAC	883
572	1998	<i>Gardens and Castle at Kroměříž</i>	CZ	C	EUR	860
573	1998	Golden Mountains of Altai	RU	N	EUR	768
574	1998	Historic Centre of Urbino	IT	C	EUR	828
575	1998	Historic Monuments of Ancient Nara	JP	C	APA	870
576	1998	Historic Monuments Zone of Tlacotalpan	MX	C	LAC	862
577	1998	Historic Site of Lyons	FR	C	EUR	872
578	1998	Holašovice Historical Village Reservation	CZ	C	EUR	861
579	1998	Ir.D.F. Woudagemaal (D.F. Wouda Steam Pumping Station)	NL	C	EUR	867
580	1998	L'viv – the Ensemble of the Historic Centre	UA	C	EUR	865
581	1998	La Grand-Place, Brussels	BE	C	EUR	857
582	1998	Naval Port of Karlskrona	SE	C	EUR	871
583	1998	New Zealand Sub-Antarctic Islands	NZ	N	APA	877
584	1998	Ouadi Qadisha (the Holy Valley) and the Forest of the Cedars of God (Horsh Arz el-Rab)	LB	C	ARB	850
585	1998	Prehistoric Rock-Art Sites in the Côa Valley	PT	C	EUR	866
586	1998	Rock Art of the Mediterranean Basin on the Iberian Peninsula	ES	C	EUR	874
587	1998	Routes of Santiago de Compostela in France	FR	C	EUR	868
588	1998	Semmering Railway	AT	C	EUR	785
589	1998	Summer Palace, an Imperial Garden in Beijing	CN	C	APA	880
590	1998	Temple of Heaven: an Imperial Sacrificial Altar in Beijing	CN	C	APA	881
591	1998	The Four Lifts on the Canal du Centre and their Environs, La Louvière and Le Roeulx (Hainault)	BE	C	EUR	856
592	1998	University and Historic Precinct of Alcalá de Henares	ES	C	EUR	876
593	1999	Archaeological Monuments Zone of Xochicalco	MX	C	LAC	939
594	1999	Archaeological Sites of Mycenae and Tiryns	GR	C	EUR	941
595	1999	Area de Conservación Guanacaste	CR	N	LAC	928
596	1999	Atlantic Forest South-East Reserves	BR	N	LAC	893
597	1999	Belfries of Belgium and France * 26	BE	C	EUR	943

598	1999	Belfries of Belgium and France * 27	FR	C	EUR	943
599	1999	Brimstone Hill Fortress National Park	KN	C	LAC	910
600	1999	Bronze Age Burial Site of Sammallahdenmäki	FI	C	EUR	579
601	1999	City of Graz - Historic Centre	AT	C	EUR	931
602	1999	Cueva de las Manos, Río Pinturas	AR	C	LAC	936
603	1999	Dacian Fortresses of the Orastie Mountains	RO	C	EUR	906
604	1999	Dazu Rock Carvings	CN	C	APA	912
605	1999	Desembarco del Granma National Park	CU	N	LAC	889
606	1999	Discovery Coast Atlantic Forest Reserves	BR	N	LAC	892
607	1999	Droogmakerij de Beemster (Beemster Polder)	NL	C	EUR	899
608	1999	Fossil Hominid Sites of Sterkfontein, Swartkrans, Kromdraai, and Environs	ZA	C	AFR	915
609	1999	Heart of Neolithic Orkney	GB	C	EUR	514
610	1999	Historic Centre (Chorá) with the Monastery of Saint John "the Theologian" and the Cave of the Apocalypse on the Island of Pátmos	GR	C	EUR	942
611	1999	Historic Centre of Santa Ana de los Ríos de Cuenca	EC	C	LAC	863
612	1999	Historic Centre of Sighișoara	RO	C	EUR	902
613	1999	Historic Centre of the Town of Diamantina	BR	C	LAC	890
614	1999	Historic Fortified Town of Campeche	MX	C	LAC	895
615	1999	Historic Town of Vigan	PH	C	APA	502
616	1999	Hoi An Ancient Town	VN	C	APA	948
617	1999	Hortobágy National Park - the Puszta	HU	C	EUR	474
618	1999	Ibiza, Biodiversity and Culture	ES	M	EUR	417
619	1999	iSimangaliso Wetland Park	ZA	N	AFR	914
620	1999	Jurisdiction of Saint-Emilion	FR	C	EUR	932
621	1999	Kalwaria Zebrzydowska: the Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park	PL	C	EUR	905
622	1999	Laurisilva of Madeira	PT	N	EUR	934
623	1999	Litomyšl Castle	CZ	C	EUR	901
624	1999	Lorentz National Park	ID	N	APA	955
625	1999	Miguasha National Park	CA	N	EUR	686
626	1999	Mount Wuyi	CN	M	APA	911
627	1999	Mountain Railways of India	IN	C	APA	944
628	1999	Museumsinsel (Museum Island), Berlin	DE	C	EUR	896
629	1999	My Son Sanctuary	VN	C	APA	949
630	1999	Península Valdés	AR	N	LAC	937
631	1999	Puerto-Princesa Subterranean River National Park	PH	N	APA	652
632	1999	Robben Island	ZA	C	AFR	916
633	1999	San Cristóbal de La Laguna	ES	C	EUR	929
634	1999	Shrines and Temples of Nikko	JP	C	APA	913
635	1999	State Historical and Cultural Park "Ancient Merv"	TM	C	APA	886
636	1999	Sukur Cultural Landscape	NG	C	AFR	938
637	1999	Villa Adriana (Tivoli)	IT	C	EUR	907
638	1999	Viñales Valley	CU	C	LAC	840
639	1999	Wartburg Castle	DE	C	EUR	897
640	1999	Western Caucasus	RU	N	EUR	900
641	1999	Wooden Churches of Maramureș	RO	C	EUR	904
642	2000	Agricultural Landscape of Southern Öland	SE	C	EUR	968
643	2000	Ancient Villages in Southern Anhui – Xidi and Hongcun	CN	C	APA	1002
644	2000	Archaeological Ensemble of Táraco	ES	C	EUR	875

645	2000	Archaeological Landscape of the First Coffee Plantations in the South-East of Cuba	CU	C	LAC	1008
646	2000	Archaeological Site of Atapuerca	ES	C	EUR	989
647	2000	Assisi, the Basilica of San Francesco and Other Franciscan Sites	IT	C	EUR	990
648	2000	Bardejov Town Conservation Reserve	SK	C	EUR	973
649	2000	Blaenavon Industrial Landscape	GB	C	EUR	984
650	2000	Catalan Romanesque Churches of the Vall de Boí	ES	C	EUR	988
651	2000	Cathedral and Churches of Echmiatsin and the Archaeological Site of Zvartnots	AM	C	EUR	1011
652	2000	Central Amazon Conservation Complex 28	BR	N	LAC	998
653	2000	Central Suriname Nature Reserve	SR	N	LAC	1017
654	2000	Churches of Chiloé	CL	C	LAC	971
655	2000	City of Verona	IT	C	EUR	797
656	2000	Ciudad Universitaria de Caracas	VE	C	LAC	986
657	2000	Curonian Spit *	LT	C	EUR	994
658	2000	Curonian Spit *	RU	C	EUR	994
659	2000	Early Christian Necropolis of Pécs (Sopianae)	HU	C	EUR	853
660	2000	Ensemble of the Ferrapontov Monastery	RU	C	EUR	982
661	2000	Garden Kingdom of Dessau-Wörlitz	DE	C	EUR	534
662	2000	Gochang, Hwasun and Ganghwa Dolmen Sites	KR	C	APA	977
663	2000	Greater Blue Mountains Area	AU	N	APA	917
664	2000	Gunung Mulu National Park	MY	N	APA	1013
665	2000	Gusuku Sites and Related Properties of the Kingdom of Ryukyu	JP	C	APA	972
666	2000	Gyeongju Historic Areas	KR	C	APA	976
667	2000	High Coast / Kvarken Archipelago *	FI	N	EUR	898
668	2000	High Coast / Kvarken Archipelago *	SE	N	EUR	898
669	2000	Historic and Architectural Complex of the Kazan Kremlin	RU	C	EUR	980
670	2000	Historic Centre of Brugge	BE	C	EUR	996
671	2000	Historic Centre of Shakhrisyabz	UZ	C	APA	885
672	2000	Historic Town of St George and Related Fortifications, Bermuda	GB	C	EUR	983
673	2000	Historical Centre of the City of Arequipa	PE	C	LAC	1016
674	2000	Holy Trinity Column in Olomouc	CZ	C	EUR	859
675	2000	Imperial Tombs of the Ming and Qing Dynasties	CN	C	APA	1004
676	2000	Ischigualasto / Talampaya Natural Parks	AR	N	LAC	966
677	2000	Island of Saint-Louis	SN	C	AFR	956
678	2000	Isole Eolie (Aeolian Islands)	IT	N	EUR	908
679	2000	Jesuit Block and Estancias of Córdoba	AR	C	LAC	995
680	2000	Kinabalu Park	MY	N	APA	1012
681	2000	Kronborg Castle	DK	C	EUR	696
682	2000	Land of Frankincense	OM	C	ARB	1010
683	2000	Longmen Grottoes	CN	C	APA	1003
684	2000	Major Town Houses of the Architect Victor Horta (Brussels)	BE	C	EUR	1005
685	2000	Mir Castle Complex	BY	C	EUR	625
686	2000	Monastery of Geghard and the Upper Azat Valley	AM	C	EUR	960
687	2000	Monastic Island of Reichenau	DE	C	EUR	974
688	2000	Mount Qingcheng and the Dujiangyan Irrigation System	CN	C	APA	1001
689	2000	Neolithic Flint Mines at Spiennes (Mons)	BE	C	EUR	1006
690	2000	Noel Kempff Mercado National Park	BO	N	LAC	967

691	2000	Notre-Dame Cathedral in Tournai	BE	C	EUR	1009
692	2000	Palmeral of Elche	ES	C	EUR	930
693	2000	Pantanal Conservation Area	BR	N	LAC	999
694	2000	Rietveld Schröderhuis (Rietveld Schröder House)	NL	C	EUR	965
695	2000	Roman Walls of Lugo	ES	C	EUR	987
696	2000	Ruins of León Viejo	NI	C	LAC	613
697	2000	Stone Town of Zanzibar	TZ	C	AFR	173
698	2000	The Cathedral of St James in Šibenik	HR	C	EUR	963
699	2000	The Loire Valley between Sully-sur-Loire and Chalonnes 29	FR	C	EUR	933
700	2000	<i>Three Castles, Defensive Wall and Ramparts of the Market-Town of Bellinzona</i>	CH	C	EUR	884
701	2000	Tiwanaku: Spiritual and Political Centre of the Tiwanaku Culture	BO	C	LAC	567
702	2000	uKhahlamba / Drakensberg Park	ZA	M	AFR	985
703	2000	Wachau Cultural Landscape	AT	C	EUR	970
704	2000	Walled City of Baku with the Shirvanshah's Palace and Maiden Tower	AZ	C	EUR	958
705	2001	Alejandro de Humboldt National Park	CU	N	LAC	839
706	2001	Alto Douro Wine Region	PT	C	EUR	1046
707	2001	Aranjuez Cultural Landscape	ES	C	EUR	1044
708	2001	Brazilian Atlantic Islands: Fernando de Noronha and Atol das Rocas Reserves	BR	N	LAC	1000
709	2001	Central Sikhote-Alin	RU	N	EUR	766
710	2001	Cerrado Protected Areas: Chapada dos Veadeiros and Emas National Parks	BR	N	LAC	1035
711	2001	Churches of Peace in Jawor and Świdnica	PL	C	EUR	1054
712	2001	Derwent Valley Mills	GB	C	EUR	1030
713	2001	Dorset and East Devon Coast	GB	N	EUR	1029
714	2001	Fertö / Neusiedlersee Cultural Landscape *	AT	C	EUR	772
715	2001	Fertö / Neusiedlersee Cultural Landscape *	HU	C	EUR	772
716	2001	Historic Centre of Guimarães	PT	C	EUR	1031
717	2001	Historic Centre of the Town of Goiás	BR	C	LAC	993
718	2001	Historic Centre of Vienna	AT	C	EUR	1033
719	2001	Lamu Old Town	KE	C	AFR	1055
720	2001	Masada	IL	C	EUR	1040
721	2001	Medina of Essaouira (formerly Mogador)	MA	C	ARB	753
722	2001	Mining Area of the Great Copper Mountain in Falun	SE	C	EUR	1027
723	2001	New Lanark	GB	C	EUR	429
724	2001	Old City of Acre	IL	C	EUR	1042
725	2001	Provins, Town of Medieval Fairs	FR	C	EUR	873
726	2001	Royal Hill of Ambohimanga	MG	C	AFR	950
727	2001	Saltaire	GB	C	EUR	1028
728	2001	Samarkand – Crossroads of Cultures	UZ	C	APA	603
729	2001	Swiss Alps Jungfrau-Aletsch	CH	N	EUR	1037
730	2001	Tombs of Buganda Kings at Kasubi	UG	C	AFR	1022
731	2001	Tsodilo	BW	C	AFR	1021
732	2001	Tugendhat Villa in Brno	CZ	C	EUR	1052
733	2001	Vat Phou and Associated Ancient Settlements within the Champasak Cultural Landscape	LA	C	APA	481
734	2001	Villa d'Este, Tivoli	IT	C	EUR	1025
735	2001	Yungang Grottoes	CN	C	APA	1039

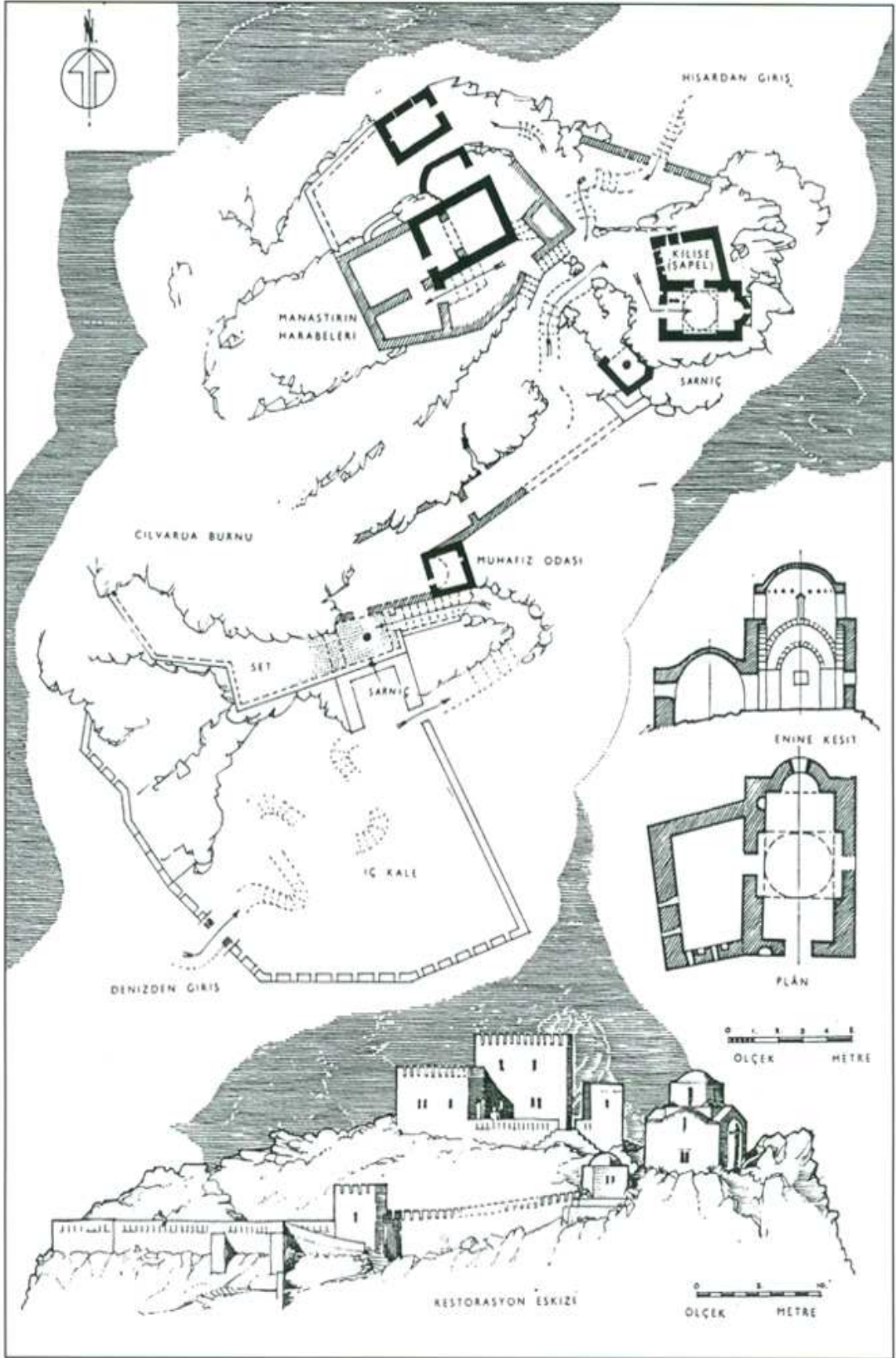
736	2001	Zollverein Coal Mine Industrial Complex in Essen	DE	C	EUR	975
737	2002	Ancient Maya City of Calakmul, Campeche	MX	C	LAC	1061
738	2002	Historic Centres of Stralsund and Wismar	DE	C	EUR	1067
739	2002	Historic Inner City of Paramaribo	SR	C	LAC	940
740	2002	Late Baroque Towns of the Val di Noto (South-Eastern Sicily)	IT	C	EUR	1024
741	2002	Mahabodhi Temple Complex at Bodh Gaya	IN	C	APA	1056
742	2002	Minaret and Archaeological Remains of Jam	AF	C	APA	211
743	2002	Saint Catherine Area	EG	C	ARB	954
744	2002	Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape	HU	C	EUR	1063
745	2002	Upper Middle Rhine Valley	DE	C	EUR	1066
746	2003	Ashur (Qal'at Sherqat)	IQ	C	ARB	1130
747	2003	Citadel, Ancient City and Fortress Buildings of Derbent	RU	C	EUR	1070
748	2003	Cultural Landscape and Archaeological Remains of the Bamiyan Valley	AF	C	APA	208
749	2003	Franciscan Missions in the Sierra Gorda of Querétaro	MX	C	LAC	1079
750	2003	Gebel Barkal and the Sites of the Napatan Region	SD	C	ARB	1073
751	2003	Historic Quarter of the Seaport City of Valparaíso	CL	C	LAC	959
752	2003	James Island and Related Sites	GM	C	AFR	761
753	2003	Jewish Quarter and St Procopius' Basilica in Třebíč	CZ	C	EUR	1078
754	2003	Mapungubwe Cultural Landscape	ZA	C	AFR	1099
755	2003	Matobo Hills	ZW	C	AFR	306
756	2003	Mausoleum of Khoja Ahmed Yasawi	KZ	C	APA	1103
757	2003	Monte San Giorgio	CH	N	EUR	1090
758	2003	Phong Nha-Ke Bang National Park	VN	N	APA	951
759	2003	Purnululu National Park	AU	N	APA	1094
760	2003	Quebrada de Humahuaca	AR	C	LAC	1116
761	2003	Renaissance Monumental Ensembles of Úbeda and Baeza	ES	C	EUR	522
762	2003	Rock Shelters of Bhimbetka	IN	C	APA	925
763	2003	Royal Botanic Gardens, Kew	GB	C	EUR	1084
764	2003	Sacri Monti of Piedmont and Lombardy	IT	C	EUR	1068
765	2003	Takht-e Soleyman	IR	C	APA	1077
766	2003	Three Parallel Rivers of Yunnan Protected Areas	CN	N	APA	1083
767	2003	Uvs Nuur Basin *	MN	N	APA	769
768	2003	Uvs Nuur Basin *	RU	N	EUR	769
769	2003	White City of Tel-Aviv -- the Modern Movement	IL	C	EUR	1096
770	2003	Wooden Churches of Southern Little Poland	PL	C	EUR	1053
771	2004	Bam and its Cultural Landscape	IR	C	APA	1208
772	2004	Cape Floral Region Protected Areas	ZA	N	AFR	1007
773	2004	Capital Cities and Tombs of the Ancient Koguryo Kingdom	CN	C	APA	1135
774	2004	Champaner-Pavagadh Archaeological Park	IN	C	APA	1101
775	2004	Chhatrapati Shivaji Terminus (formerly Victoria Terminus)	IN	C	APA	945
776	2004	Complex of Koguryo Tombs	KP	C	APA	1091
777	2004	Dresden Elbe Valley Delisted 2009	DE	C	EUR	1156
778	2004	Ensemble of the Novodevichy Convent	RU	C	EUR	1097
779	2004	Etruscan Necropolises of Cerveteri and Tarquinia	IT	C	EUR	1158
780	2004	Ilulissat Icefjord	DK	N	EUR	1149
781	2004	Kernavė Archaeological Site (Cultural Reserve of Kernavė)	LT	C	EUR	1137
782	2004	Koutammakou, the Land of the Batammariba	TG	C	AFR	1140
783	2004	Landscape of the Pico Island Vineyard Culture	PT	C	EUR	1117
784	2004	Liverpool – Maritime Mercantile City	GB	C	EUR	1150

785	2004	Luis Barragán House and Studio	MX	C	LAC	1136
786	2004	Madriu-Perafita-Claror Valley	AD	C	EUR	1160
787	2004	Medieval Monuments in Kosovo	RS	C	EUR	724
788	2004	Muskauer Park / Park Mużakowski *	DE	C	EUR	1127
789	2004	Muskauer Park / Park Mużakowski *	PL	C	EUR	1127
790	2004	Natural System of Wrangel Island Reserve	RU	N	EUR	1023
791	2004	Orkhon Valley Cultural Landscape	MN	C	APA	1081
792	2004	Pasargadae	IR	C	APA	1106
793	2004	Petroglyphs within the Archaeological Landscape of Tamgaly	KZ	C	APA	1145
794	2004	Pitons Management Area	LC	N	LAC	1161
795	2004	Portuguese City of Mazagan (El Jadida)	MA	C	ARB	1058
796	2004	Royal Exhibition Building and Carlton Gardens	AU	C	APA	1131
797	2004	Sacred Sites and Pilgrimage Routes in the Kii Mountain Range	JP	C	APA	1142
798	2004	Tomb of Askia	ML	C	AFR	1139
799	2004	Town Hall and Roland on the Marketplace of Bremen	DE	C	EUR	1087
800	2004	Tropical Rainforest Heritage of Sumatra	ID	N	APA	1167
801	2004	Um er-Rasas (Kastrom Mefa'a)	JO	C	ARB	1093
802	2004	Val d'Orcia	IT	C	EUR	1026
803	2004	Varberg Radio Station	SE	C	EUR	1134
804	2004	Vegaøyan -- The Vega Archipelago	NO	C	EUR	1143
805	2004	Pingvellir National Park	IS	C	EUR	1152
806	2005	Architectural, Residential and Cultural Complex of the Radziwill Family at Nesvizh	BY	C	EUR	1196
807	2005	Biblical Tels - Megiddo, Hazor, Beer Sheba	IL	C	EUR	1108
808	2005	Coiba National Park and its Special Zone of Marine Protection	PA	N	LAC	1138
809	2005	Dong Phayayen-Khao Yai Forest Complex	TH	N	APA	590
810	2005	Historic Centre of Macao	CN	C	APA	1110
811	2005	Historic Centres of Berat and Gjirokastra	AL	C	EUR	569
812	2005	Historical Centre of the City of Yaroslavl	RU	C	EUR	1170
813	2005	Humberstone and Santa Laura Saltpeter Works	CL	C	LAC	1178
814	2005	Incense Route - Desert Cities in the Negev	IL	C	EUR	1107
815	2005	Islands and Protected Areas of the Gulf of California	MX	N	LAC	1182
816	2005	Kunya-Urgench	TM	C	APA	1199
817	2005	Le Havre, the City Rebuilt by Auguste Perret	FR	C	EUR	1181
818	2005	Old Bridge Area of the Old City of Mostar	BA	C	EUR	946
819	2005	Osun-Osogbo Sacred Grove	NG	C	AFR	1118
820	2005	Plantin-Moretus House-Workshops-Museum Complex	BE	C	EUR	1185
821	2005	Qal'at al-Bahrain – Ancient Harbour and Capital of Dilmun	BH	C	ARB	1192
822	2005	Shiretoko	JP	N	APA	1193
823	2005	Soltaniyeh	IR	C	APA	1188
824	2005	Struve Geodetic Arc *	BY	C	EUR	1187
825	2005	Struve Geodetic Arc *	EE	C	EUR	1187
826	2005	Struve Geodetic Arc *	FI	C	EUR	1187
827	2005	Struve Geodetic Arc *	LV	C	EUR	1187
828	2005	Struve Geodetic Arc *	LT	C	EUR	1187
829	2005	Struve Geodetic Arc *	MD	C	EUR	1187
830	2005	Struve Geodetic Arc *	NO	C	EUR	1187
831	2005	Struve Geodetic Arc *	RU	C	EUR	1187
832	2005	Struve Geodetic Arc *	SE	C	EUR	1187

833	2005	Struve Geodetic Arc *	UA	C	EUR	1187
834	2005	Syracuse and the Rocky Necropolis of Pantalica	IT	C	EUR	1200
835	2005	Urban Historic Centre of Cienfuegos	CU	C	LAC	1202
836	2005	Vredefort Dome	ZA	N	AFR	1162
837	2005	Wadi Al-Hitan (Whale Valley)	EG	N	ARB	1186
838	2005	West Norwegian Fjords – Geirangerfjord and Nærøyfjord	NO	N	EUR	1195
839	2006	Aapravasi Ghat	MU	C	AFR	1227
840	2006	Aflaj Irrigation Systems of Oman	OM	C	ARB	1207
841	2006	Agave Landscape and Ancient Industrial Facilities of Tequila	MX	C	LAC	1209
842	2006	Bisotun	IR	C	APA	1222
843	2006	Centennial Hall in Wrocław	PL	C	EUR	1165
844	2006	Chongoni Rock-Art Area	MW	C	AFR	476
845	2006	Cornwall and West Devon Mining Landscape	GB	C	EUR	1215
846	2006	Crac des Chevaliers and Qal'at Salah El-Din	SY	C	ARB	1229
847	2006	Genoa: Le Strade Nuove and the system of the Palazzi dei Rolli	IT	C	EUR	1211
848	2006	Harar Jugol, the Fortified Historic Town	ET	C	AFR	1189
849	2006	Kondoa Rock-Art Sites	TZ	C	AFR	1183
850	2006	Malpelo Fauna and Flora Sanctuary	CO	N	LAC	1216
851	2006	Old town of Regensburg with Stadtamhof	DE	C	EUR	1155
852	2006	Sewell Mining Town	CL	C	LAC	1214
853	2006	Sichuan Giant Panda Sanctuaries - Wolong, Mt Siguniang and Jiajin Mountains	CN	N	APA	1213
854	2006	Stone Circles of Senegambia *	GM	C	AFR	1226
855	2006	Stone Circles of Senegambia *	SN	C	AFR	1226
856	2006	Vizcaya Bridge	ES	C	EUR	1217
857	2006	Yin Xu	CN	C	APA	1114
858	2007	Bordeaux, Port of the Moon	FR	C	EUR	1256
859	2007	Central University City Campus of the Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM)	MX	C	LAC	1250
860	2007	Ecosystem and Relict Cultural Landscape of Lopé-Okanda	GA	M	AFR	1147
861	2007	Gamzigrad-Romuliana, Palace of Galerius	RS	C	EUR	1253
862	2007	Gobustan Rock Art Cultural Landscape	AZ	C	EUR	1076
863	2007	Iwami Ginzan Silver Mine and its Cultural Landscape	JP	C	APA	1246
864	2007	Jeju Volcanic Island and Lava Tubes	KR	N	APA	1264
865	2007	Kaiping Diaolou and Villages	CN	C	APA	1112
866	2007	Lavaux, Vineyard Terraces	CH	C	EUR	1243
867	2007	Mehmed Paša Sokolović Bridge in Višegrad	BA	C	EUR	1260
868	2007	Old Town of Corfu	GR	C	EUR	978
869	2007	Parthian Fortresses of Nisa	TM	C	APA	1242
870	2007	Primeval Beech Forests of the Carpathians *	SK	N	EUR	1133
871	2007	Primeval Beech Forests of the Carpathians *	UA	N	EUR	1133
872	2007	Rainforests of the Atsinanana	MG	N	AFR	1257
873	2007	Red Fort Complex	IN	C	APA	231
874	2007	Richtersveld Cultural and Botanical Landscape	ZA	C	AFR	1265
875	2007	Rideau Canal	CA	C	EUR	1221
876	2007	Samarra Archaeological City	IQ	C	ARB	276
877	2007	South China Karst	CN	N	APA	1248
878	2007	Sydney Opera House	AU	C	APA	166
879	2007	Teide National Park	ES	N	EUR	1258

880	2007	Twyfelfontein or /Ui-//aes	NA	C	AFR	1255
881	2008	Al-Hijr Archaeological Site (Madâin Sâlih)	SA	C	ARB	1293
882	2008	Armenian Monastic Ensembles of Iran	IR	C	APA	1262
883	2008	Bahá'i Holy Places in Haifa and the Western Galilee	IL	C	EUR	1220
884	2008	Berlin Modernism Housing Estates	DE	C	EUR	1239
885	2008	Chief Roi Mata's Domain	VU	C	APA	1280
886	2008	Fortifications of Vauban	FR	C	EUR	1283
887	2008	Fujian Tulou	CN	C	APA	1113
888	2008	Historic Centre of Camagüey	CU	C	LAC	1270
889	2008	Joggins Fossil Cliffs	CA	N	EUR	1285
890	2008	Kuk Early Agricultural Site	PG	C	APA	887
891	2008	Lagoons of New Caledonia: Reef Diversity and Associated Ecosystems	FR	N	EUR	1115
892	2008	Le Morne Cultural Landscape	MU	C	AFR	1259
893	2008	Mantua and Sabbioneta	IT	C	EUR	1287
894	2008	Melaka and George Town, Historic Cities of the Straits of Malacca	MY	C	APA	1223
895	2008	Monarch Butterfly Biosphere Reserve	MX	N	LAC	1290
896	2008	Mount Sanqingshan National Park	CN	N	APA	1292
897	2008	Protective town of San Miguel and the Sanctuary of Jesús Nazareno de Atotonilco	MX	C	LAC	1274
898	2008	Rhaetian Railway in the Albula / Bernina Landscapes *	IT	C	EUR	1276
899	2008	Rhaetian Railway in the Albula / Bernina Landscapes *	CH	C	EUR	1276
900	2008	Sacred Mijikenda Kaya Forests	KE	C	AFR	1231
901	2008	San Marino Historic Centre and Mount Titano	SM	C	EUR	1245
902	2008	Saryarka – Steppe and Lakes of Northern Kazakhstan	KZ	N	APA	1102
903	2008	Socotra Archipelago	YE	N	ARB	1263
904	2008	Stari Grad Plain	HR	C	EUR	1240
905	2008	Surtsey	IS	N	EUR	1267
906	2008	Swiss Tectonic Arena Sardona	CH	N	EUR	1179
907	2008	Temple of Preah Vihear	KH	C	APA	1224
908	2008	Wooden Churches of the Slovak part of the Carpathian Mountain Area	SK	C	EUR	1273
909	2009	Cidade Velha, Historic Centre of Ribeira Grande	CV	C	AFR	1310
910	2009	La Chaux-de-Fonds / Le Locle, Watchmaking Town Planning	CH	C	EUR	1302
911	2009	Mount Wutai	CN	C	APA	1279
912	2009	Pontcysyllte Aqueduct and Canal	GB	C	EUR	1303
913	2009	Royal Tombs of the Joseon Dynasty	KR	C	APA	1319
914	2009	Ruins of Loropéni	BF	C	AFR	1225
915	2009	Sacred City of Caral-Supe	PE	C	LAC	1269
916	2009	Shushtar Historical Hydraulic System	IR	C	APA	1315
917	2009	Stoclet House	BE	C	EUR	1298
918	2009	Sulaiman-Too Sacred Mountain	KG	C	APA	1230
919	2009	The Dolomites	IT	N	EUR	1237
920	2009	The Wadden Sea *	DE	N	EUR	1314
921	2009	The Wadden Sea *	NL	N	EUR	1314
922	2009	Tower of Hercules	ES	C	EUR	1312

Ek 4: Alanya Kale'si Restorasyon Eskizi

Ek 5: Alanya Kalesi Kültür Envanteri

ALANYA KALESİ

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ	D.K.V.K.E.	SİT	ENVANTER NO :
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO : 027c3
İL:ANTALYA	İLÇE: ALANYA	MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİİ : Merkez - Hisarçı ve Tophane Mahallesini kapsar		
KADASTRO	PAFTA	ADA	PARSEL	
ADI : ALANYA KALESİ (Coracesium-Kalanoros-Alaiye)		KORUMA DERECESESİ : I		
GENEL TANIM:				
<p>Alanya Kalesi karadan denize doğru büyük bir çıkıntı yapan sarp ve yüksel bir yarımada üzerine kurulmuştur. Yarım ada üzerinde yer alan kentin bilinen ilk ismi Korakesium'dur. Antik yazar Strabon da bu kentten Kilikya'nın en batı kenti olarak bahseder.Bizans döneminde ismi Kalanoros (Güzel Dağ) olan kent Selçuklu dönemi ile birlikte Alaiye olarak anılmaya başlar. İ.Ö.4.yüzyıldan itibaren yerleşim gördüğü gerek antik kaynaklardan gerekse Ehmedek bölümünde yer alan mimariden anlaşılmaktadır.Günümüzde Alanya Kalesi mimari açıdan üç bölüme incelenmektedir.Bunlar İçkale,Ehmedek (Ortakale) ve Dışkaledir.Ayrıca denize doğru uzanan Cilvarda Burnu üzerinde de kalıntılar vardır. Cilvarda Burnu üzerindeki yapılar şapel ve manastırdan oluşmaktadır.Alanya Kalesi günümüze değin iskan görmüş ve halen üzerinde yaşanmakta olan bir kaledir.Bu nedenle değişik tarihlerde yapılmış anıtsal yapılar ve Alanya' ya özgü birçok sivil mimarlık örnekleri Alanya Kalesindeki çeşitliliği artırmaktadır.Surlarda görülen Helenistik dönem özelliklerinin dışında Roma döneminde yapılmış herhangi bir yapı günümüze ulaşmamış, ancak bu döneme ait birçok devşirme malzeme Selçuklu ve Osmanlı dönemi yapılarında kullanılmıştır.1985 yılından beri Alanya Kalesi İçkale bölümünde Arkeolojik kazı çalışmaları sürdürülmekte olup bazı anıt yapılardaki restorasyonlar devam etmektedir.</p>				
SİT POTANSİYELİ :			HAZIRLAYANLAR	
ARKEOLOJİK , TARİHİ , KENTSEL , DOĞAL			Seher Türkmen Arkeolog	
ÖNERİLEN KORUMA :			TESCİL KARARI	
Koruma Amaçlı İmar Planının uygulanması Arkeolojik Kazı-restorasyonların devam etmesi			T.K.T.V.K.K. 17.09.87 / 3673	
YAYIN DİZİNİ :			REVİZYON	
1- İ.H.Konyalı ;Alanya 2-S.Liyold;Alaiyye 3-G.Bean,Mittford ;Journeys in RoughCilicia 4-Tomschitz;Unpublizierte Inschriften West Kilikiens 5-Anzeigerd.phil.hist.Klasse Ö.A.der W.138 Wien				

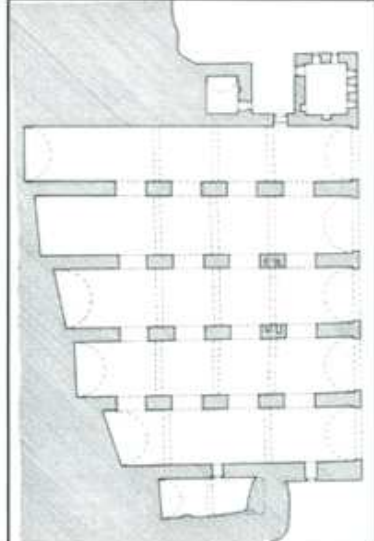

Ek 6: Kızılkule Kültür Envanteri

KIZILKULE

AVRUPA KONSEYİ		DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.		ANIT		ENVANTER NO :				
TÜRKİYE		KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				HARİTA NO :				
İL:ANTALYA		İLÇE: ALANYA		MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİL : Tophane Mah.		KORUMA ANITSAL 1 2 3				
ADRES : Alanya Kalesi, Tophane Mah.		KADASTRO		PAFTA : 45 ADA: 480 PARSEL: 2		DERECESİ ÇEVRESEL 1 2 3				
Kızıl Kule		YAPTIRAN :1.Alaaddin Keykubat		YAPAN :		MİMARİ ÇAĞI : Selçuklu				
		YAPIM TARİHİ: 1226		KİTABE :		VAKFIYE :				
GENEL TANIM: Sekizgen planlı içte 5 katlı, zemin çapı 29m yüksekliği 33m olan Selçuklu dönemi yapısıdır. Her katın planı farklıdır.										
KORUMA DURUMU	A	TAŞIYICI	A	DIŞ YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	A	YOK
	B	YAPI	B		B	ELEMANLARI	B		B	İZİ VAR
	C		C		C		C		C	ÖNEMLİ
										
BUGÜNKÜ SAHİBİ : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı				BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı						
YAPILAN ONARIMLAR : 1951-1953-1964-2001 yıllarında onarım görmüştür.										
AYRINTILI TANIM :						TEKNİK BİLGİLER				
Zemine yakın bölümleri iri taş, üst kısımları ise daha küçük kesme taşlarla kaplanmıştır. Taş işçiliği 3. katta bitirilmiş ve üst bölümleri tuğla ile tamamlanmıştır. Duvarlar oldukça geniş ve içerişi moloztaş ve horosan harcı dolguludur. İçeride 5 katlı olan yapının 3,4 ve 5 katlı teraslar şeklindedir. Sekizgen planlı yapının dış cephelerinde gözetleme ve savunma amaçlı birtakım açıklıklar vardır. Dıştan oldukça sade görünen yapının içte her bir katının planı farklıdır. Duvarlar en üstte dandanelere sonuçlandırılmıştır. Yapının ortasında, üçüncü katta son bulan yine sekizgen planlı bir ayak bulunmaktadır. Bu ayığın içerişi zemin katta dolu olup 1. ve 2. katlarda boş tutularak samıcı yaratılmıştır. Zemin katta, kuzey-batı yönündeki basık bir kapı ile yapıya girilmektedir. Dış cephelerde, serpiştirilmiş durumda 4 adet kitabe vardır. Oldukça sağlam durumdadır.						ORJİNAL KULLANIMI		Savunma Yapısı		
						BUGÜNKÜ KULLANIMI		Müze-Anıt		
						ÖNERİLEN KULLANIM		Müze-Anıt		
						HAZIRLAYANLAR		Kubilay YEGİN Arkeolog		
						TESCİL KARARI		A.K.T.V.K.K. 23.07.99 / 4308		
YAYIN DİZİNİ				EKLER				REVİZYON		
1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946 2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya , (Çev N. Sinemoğlu) TTK yay. IV-Sari-No:6. TTK B.evi, Ank.1964										

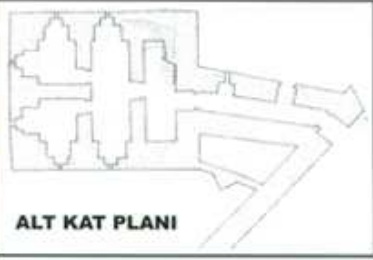
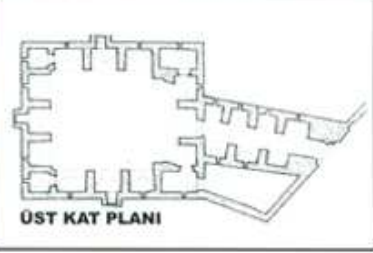
Ek 7: Tersane Kültür Envanteri

TERSANE

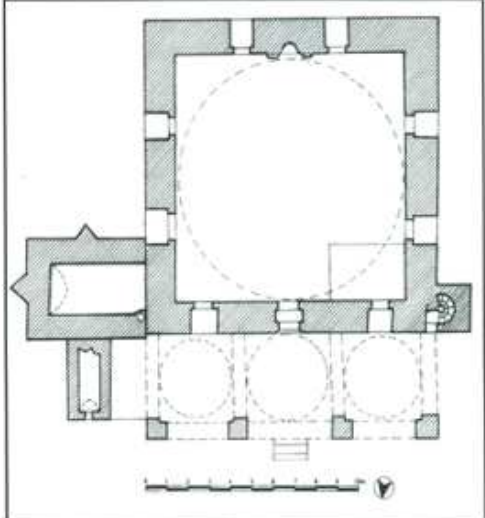

AVRUPA KONSEYİ		DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.		ANIT	ENVANTER NO :							
TÜRKİYE		KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO :							
İL:ANTALYA		İLÇE: ALANYA		MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİL : Tophane Mah.			KORUMA	ANITSAL	1	2	3	
ADRES : Alanya Kalesi, Tophane Mah.		KADASTRO		DERECESİ			ÇEVRESEL	1	2	3		
Tersane		YAPTIRAN :1.Alaaddin Keykubat		YAPAN :			MİMARİ ÇAĞI : Selçuklu					
YAPIM TARİHİ: 1227		KİTABE : Var		VAKFIYE :			AYKIRI			1	2	3
GENEL TANIM: Beş gözlü beşik tonoz örtülüdür. Taş ve tuğla kullanılarak yapılmıştır.												
KORUMA DURUMU	A	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	SÜSLEME ELEMANLARI	A	RUTUBET	A	YOK
	B		B		B		B		B		B	İZİ VAR
	C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ
  												
BUGÜNKÜ SAHİBİ : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı				BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı								
YAPILAN ONARIMLAR : 1945-1950 yılları arasında ve 2002 yılında onarım görmüştür.												
AYRINTILI TANIM :							TEKNİK BİLGİLER					
Yaklaşık 57m uzunluğunda ve 40m derinliğinde, tonoz başlangıç seviyesine kadar olan bölümleri iri taşlarla, örtü sistemini oluşturan tonozlar ise tuğla ve kireç harcı ile inşa edilmiştir. Selçuklu döneminde yelkenli küçük gemilerin yapıldığı ve onarıldığı bir deniz üssü konumundadır. Beş ayrı bölümden oluşmakla birlikte bu bölümler arasında geçişi sağlayan sivri kemerli açıklıklar vardır. Tonozlar belirli aralıklarla sivri kemerlerle desteklidir. Tonozlar üzerinde aydınlatmayı sağlayan menfezler vardır. Kuzey batı yönünde giriş kapısının üstünde silmeli bir çerçeve içerisinde beş satırlık kitabe yer alır. Giriş kapısının her iki yanında birinin mescit birisinin ise görevlilerin kullandığı oda olduğu düşünülen iki tonoz örtülü oda bulunmaktadır.							Orjinal					
							Orjinal KULLANIMI Tersane					
							BUGÜNKÜ KULLANIMI Anıt					
							ÖNERİLEN KULLANIM Müze-Anıt					
							HAZIRLAYANLAR Kublay YEĞİN Arkeolog					
							TESCİL KARARI					
YAYIN DİZİNİ 1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946 2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya , (Çev N. Sinemoğlu) TTK yay. IV-Sarı-No:6. TTK B.evl, Ank.1964							EKLER					
							A.K.T.V.K.K. 23.07.99 / 4308					
							REVİZYON					

Ek 8: Tophane Kültür Envanteri

TOPHANE

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.		ANIT		ENVANTER NO :								
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				HARİTA NO :								
İL:ANTALYA	İLÇE: ALANYA	MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİL : Tophane Mah.			KORUMA	ANITSAL	1 2 3						
ADRES : Alanya Kalesi, Tophane Mah.		KADASTRO			DERECESİ	ÇEVRESEL	1 2 3						
		PAFTA :	ADA: 481	PARSEL: 2		AYKIRI	1 2 3						
TOPHANE	YAPTIRAN :	YAPAN :		MİMARİ ÇAĞI : Selçuklu									
	YAPIM TARİHİ: 13. YY	KİTABE :		VAKFIYE :									
GENEL TANIM: Dikdörtgen alanlı, taş tuğla ve kireç harcından yapılmıştır. İki katlıdır.													
KORUMA DURUMU	A	TAŞIYICI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	A	YOK	
	B	YAPI	B		B		B	ELEMANLARI	B		B	İZİ VAR	
	C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ	
													
BUGÜNKÜ SAHİBİ : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı				BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı									
YAPILAN ONARIMLAR : 1950'li yıllarda onarım görmüştür.													
AYRINTILI TANIM : 14 x 12m ölçülerinde dikdörtgen plana sahip kule yapısıdır. İki katlı olup yüksekliği 19m dir. Tersanenin güvenliğini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Alt kat duvarlarla dört bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler tonozlu odalar şeklindedir. Bu odalardan dar menfezli hanelere geçilmektedir. Birinci odada bulunan bir merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Üst kat tonozlu odaların kuşattığı üstü açık teras biçimindedir. bu odaların her birinde menfez açıklıkları vardır. Bu katta kuleyi esas surla bağlayan tonozlu bir dehliz ve bu dehlizin her iki cephesinde de düz tavanlı açık odalar ve duvarlarında uzun menfezler yer alır.					TEKNİK BİLGİLER <table border="1"> <tr> <td>Ölçü</td> <td>14x12m</td> </tr> <tr> <td>Yükseklik</td> <td>19m</td> </tr> <tr> <td>Yapı</td> <td>taş tuğla</td> </tr> </table>			Ölçü	14x12m	Yükseklik	19m	Yapı	taş tuğla
Ölçü	14x12m												
Yükseklik	19m												
Yapı	taş tuğla												
ORJİNAL KULLANIMI Savunma Yapısı					BUGÜNKÜ KULLANIMI Anıt								
ÖNERİLEN KULLANIM Anıt					HAZIRLAYANLAR Kubilay YEĞİN Arkeolog								
YAYIN DİZİNİ 1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946 2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya , (Çev N. Sinemoğlu) TTK yay. IV-Sari-No:6. TTK B.evi, Ank.1964					TESCİL KARARI A.K.T.V.K.K. 23.07.99 / 4308								
EKLER					REVİZYON								

Ek 9: Süleymaniye (Kale) Camii Kültür Envanteri

AVRUPA KONSEYİ		DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ		D.K.V.K.E.		ANIT		ENVANTER NO :									
TÜRKİYE		KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ						HARİTA NO :									
İL:ANTALYA		İLÇE: ALANYA		MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİİ : Hisariçi Mah.		KORUMA		ANITSAL	1	2	3						
ADRES : Alanya Kalesi Hisariçi Mah. No: 48		KADASTRO		PAFTA : 52		ADA: 309		PARSEL: 3		DERECESİ							
SÜLEYMANİYE CAMİİ		YAPTIRAN : K. Sultan Süleyman		YAPAN :		MİMARİ ÇAĞI : Osmanlı		AYKIRI	1	2	3						
YAPIM TARİHİ: 16. YY		KİTABE :		VAKFIYE :													
GENEL TANIM: Merkezi Kubbeli, kare planlı ve üç küçük kubbe ile örtülü son cemaat yeri vardır.																	
KORUMA DURUMU	A	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	SÜSLEME ELEMENLARI	A	RUTUBET	A	YOK					
	B		B		B		B		B		B	İZİ VAR					
	C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ					
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> </div>																	
BUGÜNKÜ SAHİBİ : Vakıflar Genel Müdürlüğü				BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : Vakıflar Genel Müdürlüğü													
YAPILAN ONARIMLAR : Çeşitli dönemlerde onarım görmüştür.																	
AYRINTILI TANIM :								TEKNİK BİLGİLER									
<p>Moloztaş ve tuğla ile inşa edilmiştir. Kuzey cephede, giriş cephesinin hemen önünde üç kubbe ile örtülü son cemaat yeri vardır. Bu kubbeleri taşıyan üç adet sivri kemer en önde dört adet ayağa oturmaktadır. Yapı, içeride kare planlı ve tek mekandan ibarettir. Kubbeye geçişler pandantiflerle sağlanmış olup kubbe sekizgen bir kasnağa oturmaktadır. Kasnak üzerinde sekiz adet yuvarlak pencere ile doğu-batı ve güney cephelerinde beşer adet pencere vardır. Mihrabi dikdörtgen silme çerçevesi, nişin üst kısmı stalaktit dolguludur. Mihrabın iki yanındaki pencere kanatlarında " Allah ve Muhammet " yazıları kufi tarzındadır. Dıştan doğu köşesine bitişik bir sarnıç yer alır. Dış cephede serpiştinmiş durumda kitabeler göze çarpar. Ön cephenin sağında minaresi vardır.</p>								<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>Ölçü</td> <td>1/500</td> </tr> <tr> <td>Çizim</td> <td>1/500</td> </tr> <tr> <td>İzleme</td> <td>1/500</td> </tr> </table>				Ölçü	1/500	Çizim	1/500	İzleme	1/500
Ölçü	1/500																
Çizim	1/500																
İzleme	1/500																
								ORJİNAL KULLANIMI Camii									
								BUGÜNKÜ KULLANIMI Camii									
								ÖNERİLEN KULLANIM Camii									
								HAZIRLAYANLAR Kubilay YEĞİN Arkeolog									
								TESCİL KARARI									
								A.K.T.V.K.K. 23.07.99 / 4308									
								REVİZYON									
YAYIN DİZİNİ				EKLER													
1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946																	
2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya , (Çev N. Sinemoğlu)																	
TTK yay, IV-Sari-No:6. TTK B.evi, Ank.1964																	

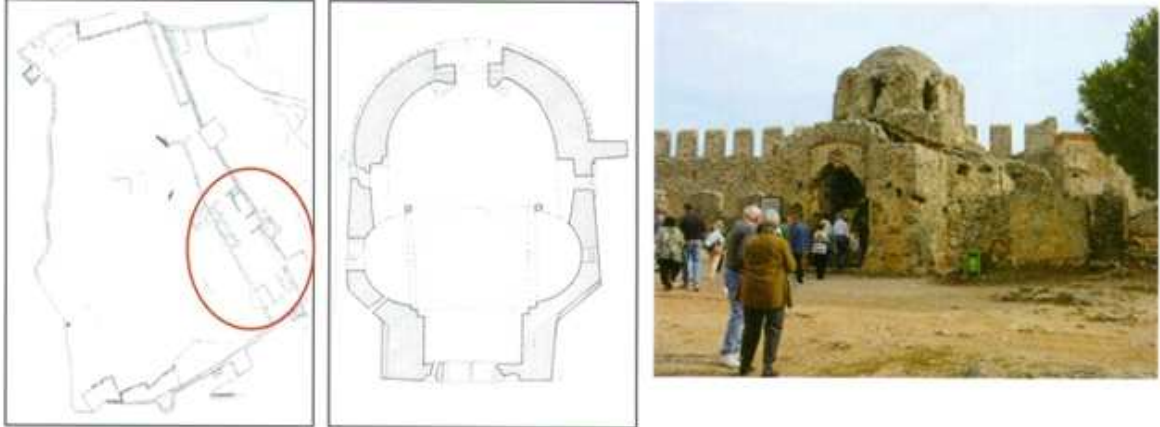
Ek 10: Akşebe Mescidi Kültür Envanteri

AKŞEBE MESCİDİ

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.			ANIT	ENVANTER NO :										
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				HARİTA NO :										
İL:ANTALYA	İLÇE: ALANYA	MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİL : Hisariçi Mah.			KORUMA	ANITSAL	1	2	3						
ADRES : Alanya Kalesi Hisariçi Mah.		KADASTRO			DERECESİ	ÇEVRESEL	1	2	3						
		PAFTA : 52	ADA: 437	PARSEL: 5		AYKIRI	1	2	3						
AKŞEBE MESCİDİ	YAPTIRAN :	YAPAN :			MİMARİ ÇAĞI : Selçuklu										
	YAPIM TARİHİ: 1230	KİTABE :			VAKFIYE :										
GENEL TANIM: Kare planlı, tuğla ve taştan inşa edilmiştir. Kubbe örtülüdür.															
KORUMA DURUMU	A	TAŞIYICI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	A	YOK			
	B	YAPI	B		B		B	ELEMANLARI	B		B	İZİ VAR			
	C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ			
															
															
BUGÜNKÜ SAHİBİ : Vakıflar Genel Müdürlüğü					BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : Vakıflar Genel Müdürlüğü										
YAPILAN ONARIMLAR :															
AYRINTILI TANIM :					TEKNİK BİLGİLER										
<p>Tuğla, moloztaş ve kireç harcından inşa edilmiştir. Girişi kuzeyden, üç basamaklı bir merdivenle çıkılan basık kemerli bir kapı ile. Basık kemer üzerinde, dikdörtgen niş içerisinde yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Örtü sistemi tromplarla geçilmiş kubbedir. Kubbe üzeri kiremit çatı ile örtülmüştür. Mihrap Nişi moloztaş ve tuğla ile doldurulmuştur. Mihrabın iki yanında birer sivri kemerli nişler yer alır. Batı duvarında da bu nişlerden üç tane vardır. Yapının doğu tarafı Akşebe Türbesine bitişiktir. Kuzey batı köşesinde silindirik gövdeli bir minaresi vardır.</p>					<table border="1"> <tr> <td>SU</td> <td>YERLİ</td> <td>İSTİMA</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>					SU	YERLİ	İSTİMA			
SU	YERLİ	İSTİMA													
					ORJİNAL KULLANIMI Mescit - Türbe										
					BUGÜNKÜ KULLANIMI										
					ÖNERİLEN KULLANIM Anıt										
					HAZIRLAYANLAR Kubilay YEĞİN Arkeolog										
					TESCİL KARARI										
YAYIN DİZİNİ					EKLER										
<p>1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946 2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya , (Çev N. Sinemoğlu) TTK yay. IV-Sarı-No:6. TTK B.evi, Ank.1964</p>															
					A.K.T.V.K.K. 23.07.99 / 4308										
					REVİZYON										

Ek 11: İçkale (Aya Yorgi) Kilisesi

IÇKALE KİLİSESİ

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.		ANIT	ENVANTER NO :														
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO :														
İL:ANTALYA	İLÇE: ALANYA	MAHALLE - KÖY VEYA MEVKİİ : Hisarici Mah. İçkale Mevkii		KORUMA	ANITSAL	1 2 3												
ADRES : Alanya Kalesi İçkale Bölümü		KADASTRO		DERECESİ	ÇEVRESEL	1 2 3												
		PAFTA : 52	ADA: 435	PARSEL: 1	AYKIRI	1 2 3												
KİLİSE	YAPTIRAN :	YAPAN :	MİMARİ ÇAĞI : Bizans															
	YAPIM TARİHİ: 11. YY	KİTABE :	VAKFIYE :															
GENEL TANIM: Haç planlıdır. Ortada bir merkezi kubbe, doğu batı yönündeki iki beşi tonoz örtülü mekanlar ve kuzey-güney yönlerinde bulunan üstleri yarım kubbe örtülü iki nişden oluşmaktadır.																		
KORUMA DURUMU	A	TAŞIYICI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	A	YOK						
	B	YAPI	B		B		B	ELEMANLARI	B		B	İZİ VAR						
	C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ						
																		
BUGÜNKÜ SAHİBİ : T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı				BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı														
YAPILAN ONARIMLAR : Üst örtüyü taşımak amacı ile 1950'li yıllarda iki adet beton sütun kullanılmıştır.																		
AYRINTILI TANIM :										TEKNİK BİLGİLER								
Moloztaş ve horasan harcı kullanılarak inşa edilmiştir. Doğu batı yönünde uzanan haç planlıdır. Ortada bir merkezi kubbe ile doğu batı yönündeki iki beşik tonoz kuzey-güney yönündeki mekanlar ise yarım kubbe örtülüdür. Yarım daire biçimli apsisi vardır. Kubbenin kasnak kısmında dar dikdörtgen formlu 8 adet ışık menfezi vardır. Bunların aralarında ise birer sağır niş yer alır. Kubbeye geçişlerdeki pandantifler üzerinde harap durumda freskler görülmektedir.										SÜ			EKL			İstima		
										ORJİNAL KULLANIMI								
										Kilise								
										BUGÜNKÜ KULLANIMI								
										Anıt								
										ÖNERİLEN KULLANIM								
										Anıt								
										HAZIRLAYANLAR								
										Kubilay YEĞİN								
										Arkeolog								
										TESCİL KARARI								
										A.K.T.V.K.K.								
										23.07.99 / 4308								
										REVİZYON								
YAYIN DİZİNİ					EKLER													
1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946																		
2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya . (Çev N. Sinemoğlu)																		
TTK yay. IV-Sari-No:6. TTK B.evi, Ank.1964																		
3-H.YETKİN Adım Adım Alanya,Yaprak Mtb.İst,1974 S.5																		

Ek 13: Arasta Kültür Envanteri

ARASTA

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :								
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			HARİTA NO :								
İL:ANTALYA	İLÇE: ALANYA	MAHALLE-KÖY VEYA MEVKİL: Hisarçı Mah.		KORUMA ANITSAL 1 2 3								
ADRES : Alanya Kalesi Hisarçı Mah.	KADASTRO	PAFTA : ADA: 317 PARSEL: 2		ÇEVRESEL 1 2 3								
ARASTA	YAPTIRAN :	YAPAN :		AYKIRI 1 2 3								
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE :		MİMARİ ÇAĞI :Selçuklu - Osmanlı								
GENEL TANIM: Üç bölümden oluşan dikdörtgen planlı, moloztaş ve kireç harcından yapılmıştır.												
KORUMA DURUMU	A TAŞIYICI	A DIŞ YAPI	A ÜST YAPI	A SÜSLEME	A RUTUBET	A YOK						
	B YAPI	B	B	B ELEMANLARI	B	B İZİ VAR						
	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ						
 												
BUGÜNKÜ SAHİBİ : Vakıflar Genel Müdürlüğü			BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ : Vakıflar Genel Müdürlüğü									
YAPILAN ONARIMLAR :												
AYRINTILI TANIM :				TEKNİK BİLGİLER								
Bedestenin doğusunda, Kuzey-güney ve batı yönünde uzanan yapılardan oluşmaktadır. Üç bölümden oluşmaktadır. Ortada üstü açık avluya açılan tonoz örtülü küçük eyvanlar şeklindeki odalardan ibarettir. Yapıldığı dönemin çarşısıdır.				<table border="1"> <tr> <td>Özellik</td> <td>Değer</td> <td>Statüsü</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>			Özellik	Değer	Statüsü			
Özellik	Değer	Statüsü										
				ORJİNAL KULLANIMI Arasta								
				BUGÜNKÜ KULLANIMI								
				ÖNERİLEN KULLANIM Arasta								
				HAZIRLAYANLAR Kubilay YEĞİN Arkeolog								
				TESCİL KARARI								
YAYIN DİZİNİ 1- İb. H. Konyalı, Alanya, Ayaydın B. Evi ist. 1946 2- s.Lloyd ve S. Rice Alanya , (Çev N. Sinemoğlu) TTK yay. IV-Sari-No:6. TTK B.evi, Ank.1964			EKLER		A.K.T.V.K.K. 23.07.99 / 4308							
					REVİZYON							

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A

- abdestlik:** Abdest alınacak yer.
- ambiyans:** Hava.
- antropolog:** İnsan bilimi uzmanı.
- apsis:** Kiliselerde koronun arkasında bulunan ve camilerdeki mihrap kısmının karışlığı olan, tonoz ya da kubbe ile örtülü bölüm
- arasta:** Çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu bölüm.
- armoni:** İki veya daha çok sesin aynı anda kulağa hoş gelecek biçimdeki uyumu, harmoni.

B

- baz:** Temel, esas.
- bedesten:** Kumaş, mücevher vb değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı tarihi çarşı.
- bema:** Ortodoks kiliselerinde mihrabın etrafındaki çevrili kısım.
- beşik tonoz:** Kesit olarak yarım daire veren, ardıl kemerler gibi görünen tonoz çeşidi. Basit tonoz diye de bilinen örtü sistemi. İlk kez Mezopotamya ve mısır'da kullanılmışsa da asıl popüleriteyi roma Dönemi'nde kazanmış ve geniş kitlelerin gönlüne ucuzluğu, sağlamlığı ve estetik değerleriyle taht kurmuştur. Üst örtü ağırlığını yan duvarlara dağıtması ile beğenilir.

bezazistan: Eski esnaf çarşısı, bedesten.

biyotop: Biyolojik ortam.

burç: Kale duvarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı.

C

- castellum:** Romalılarda kale.
- castrum:** Anadolu'da ve Kuzey Afrika'da en sık rastlanan yapı özeliği olup; kare planlı, köşeleri kuleli, iki kule arasından ortada bir kapısı olan ve yine ortada bir kumandanlık binası olan, bir kaledir.

Ç

çini: Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleri ile bezeli, pişmiş, balçık levha, fayans.

D

dizdar: Kale muhafızı, kale bekçisi.

E

- ekoloji:** Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı.
- entegrasyon:** Bütünleşme, birleşme.
- eskiz:** Bir resme başlamadan önce yapılacakları tasarlamak, taslak, ön çalışma.
- etnolog:** Etnoloji uzmanı.

etnoloji: İnsanların ırklara ayrılışını, bunların nereden çıktığını, oluşumunu, yeryüzüne yayılışını, aralarındaki niteliklerini inceleyip karşılaştıran bilim.

F

firigana: Garig bitki topluluğu.

fito-coğrafya: Bitki coğrafyası.

floristik: Bitki türlerini inceleyen bilim dalı.

fresk: 1.Yaş duvar sıvası üzerine kireç suyunda eritilmiş madeni boyalarla resim yapma yöntemi. 2. Bu yöntemle yapılmış duvar resmi.

G

garig: Akdeniz ve Ege bölgesinin kıyı kesimlerinde makilerin tahrip edildiği alanlarda görülen çok kısa boylu dikenli çalılardan oluşan bitki topluluklarıdır.

gotik: Ortaçağa özgü.

H

habitat: 1. Yerleşme, oturma. 2. Bitkinin doğal olarak yetiştiği yer, yurt.

han: Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı.

hendek: Geçmeye engel olacak biçimde uzunlamasına kazılmış derin çukur.

hısn: Kale. Hisar. Sığınmağa, korunmağa mahsus sağlam yer.

hisarpeçe: Perde duvarı.

İ

icar: Kira.

K

kaide: Bir şeyin yere dayanan bölümü veya bir şeyin üzerine oturtulduğu nesne, ayaklık, duraç, taban.

kalat: Farsça kale.

kargir: Taş ya da tuğladan yapılmış olan yapı, kagir.

Karniz: Pervaz.

Kastro: Yunanlılarda kale.

kiborion: Plan çeşidi. Dört kemeri bulunan, küçük yapılardır. Doğu kısmındaki bema bölümü ise uzundur.

kitabe: Yazıt.

koçbaşı: XV. yüzyılın sonuna kadar kullanılan, kuşatılan bir şehrin veya kalenin sur ve kapılarını yıkmaya yarayan, ön tarafı koç başına benzeyen ağır direk.

kumul: Çöllerde veya deniz kıyılarında rüzgarın yığıldığı kum tepesi.

külliyeye: Cami ile birlikte medrese, imaret, türbe, kütüphane, hamam, aşevi, kervansaray, çarşı, okul, hastane, tekke, zaviye binalarından oluşan yapılar topluluğu.

L

lüster tekniği: Çinide madeni bir pırıltı elde etmek için yaralanılan bir sır üstü uygulamasıdır. Hazır çini plaka genellikle şeffaf olmayan beyaz sırla kaplanıp fırınlandıktan sonra üzeri

lüsterle desenlendirilir ve tekrar alçak ısıda fırınlanır. Lüster; gümüş ve bakır oksidin kırmızı veya sarı toprak boyayla birlikte sülfür karışımı ve sirkeyle halledilmesiyle hazırlanır. Fırınlanmadan sonra toprak boya ve maden oksitlerinin çökeleği, çini üzerinde, yeşilimsi sarıdan, kırmızımsı kahverengiye kadar çeşitli tonlarda madeni parıltılı bir desen bırakır. Farklı maden oksit bileşimleri ve lüster tabakasının kalınlığı, değişik renk tonları ve parlaklıkla çininin yüzeyinde değişik etkiler yaratır. (9–10.yy tekniği Mezopotamya ve Suriye’de Abbasi Çinileri)

M

mancınık: Top yapımının bilinmediği çağlarda, kale kuşatmalarında, ağır taş, gülle fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı.

morfoloji: 1. Yapı bilgisi, yapı bilimi. 2. Biçim bilimi.

mozaik: Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi.

mukataası: Kesim.

mühimmat: 1. Savaş gereçleri. 2. Cephane.

müteşekkil: Oluşmuş, meydana gelmiş.

N

narteks: Kiliselerin ön cephesinde bulunan giriş bölümü. Merkezden duvar veya kolonlarla ayrılmaktadır.

nefer: Er.

niş: Duvar içinde bırakılan oyuk, göz, hücre.

nominal: Belirtilerek yapılan.

nostalji: Geçmişe duyulan aşırı özlem.

P

palonga: Türklerde tahtadan yapılmış küçük kale.

pavyon: Bir kuruluşun, bir kurumun, bir bahçe içindeki yapılarından her biri.

plankare: “grid sistemi” olarak da adlandırılan bu kazı stili ilk kez 1930’larda İngiliz arkeologu Sir Mortimer Wheeler (1890–1976) tarafından uygulanmıştır. Burada ana amaç, tabakalanmayı ortaya koyabilmek için yapı katlarını keserek dikine boyutu inceleyebilmektir. Bu sisteme göre kazı alanı arada 0.50 m.lik paylar bırakılmak koşuluyla 10 x 10 m veya 5 x 5 m.lik karelere ayrılır ve bu kazı sınırlı alanların içinde sürdürülür. Daha titiz bir çalışma gerektiren Paleolitik döneme ait mağara kazılarında, sınırlanan alanların boyutları 1 x 1 m.ye değin düşürülebilir. Başka bir deyişle plan kare boyutları kazılacak alanın özelliklerine göre büyüyüp küçülebilir. Küçük plan kareler dar ve tabakaları kalın olan yerlerde avantajlara sahiptir. Anlaşılabileceği üzere plan kare

stratejisi denilebilecek bu sistem, yeni yerin yapay kare amaçlarla incelenmesi esasına dayanmaktadır.

potern: Beden duvarlarının altından geçen gizli yeraltı yolları.

prototip: İlk örnek, ilk tip.

R

restorasyon: Eski bir yapıda yıkılmış, bozulmuş olan bölümleri aslına uygun bir biçimde onarma, yenileme.

restoratör: Restorasyon yapan kişi.

rehabilitate: İyileştirme.

rekreasyon: İnsanların boş zamanlarında eğlence ve spor amacıyla gönüllü olarak katıldıkları faaliyetler, yeniden yapma.

ribat: Araplarda kale.

ritüel: Ayin.

S

sancak: 1. Bayrak, liva. 2. Çoğunlukla askeri birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak. 3. Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü, mutasarrıflık.

sarnıç: Yağmur suyu biriktirmeye yarayan yer altı su deposu.

seyahatname: Bir yazarın gezip gördüğü yerlerden edindiği bilgi ve izlenimlerini anlattığı eser.

sır: Bazı nesnelere parlaklık verme, dış etkenlerden koruma, sızlamalarını önleme vb amaçlarla sürülen, saydam veya donuk vernik.

sıratlı tekniği: Pişmiş toprağın üstüne çekilen ince astar tabakasına süslemeler yapılır, süslerin üstüne sır sürüldükten sonra parça yeniden fırınlanır. Selçuklu ve Osmanlılarda en çok görülen yöntemdir.

sofistike: 1. Aşırı ölçüde yapmacık davranan (kimse). 2. Aşırı karmaşık olan (durum).

spekülasyon: 1. Kurgusal 2. İleride meydana gelebilecek fiyat dalgalanmalarından yararlanılarak kazanç sağlama.

T

tolare: Hoşgörü.

tonoz: 1. Tuğla ve harçla örülmüş, alttan obruk, yarım silindir biçiminde tavan örtüsü. 2. Bir kemerin aralıksız devam etmesiyle oluşan örtü biçimi.

topografya: Bir kara parçasının doğal engebe ve özelliklerini kağıt üzerinde çizgilerle gösterme işi.

trend: Eğilim.

Z

zindan: 1. Tutuklu ve hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer. 2. Çok karanlık ve sıkıntılı yer.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	: Sevcan YILDIZ
Doğum Tarihi ve Yeri	: 06.06.1980 - ANKARA
Medeni Durumu	:Bekâr
<u>Eğitim Durumu</u>	
Mezun Olduğu Lise	:İsmet İnönü Anadolu Turizm Meslek Lisesi Seyahat Acentacılığı Bölümü
Lisans Diploması	:Gazi Üniversitesi Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği Bölümü
Yükseklisans Diploması	:Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı
Tez Konusu	:Eğitim Etkinliğinin Ölçülmesi – ROI (Return On Investment – Yatırımların Geri Dönüşü) ve Antalya Yöresinde 5 Yıldızlı Bir Otelde Uygulama
Yabancı Dil / Diller	:İngilizce - Almanca

Bilimsel Faaliyetler

- **Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler (SCI & SSCI & Arts and Humanities)**

AKSU Akın, ŞEKERCİOĞLU Güçlü, EHTİYAR Rüya, **YILDIZ Sevcan**, YILMAZ Yusuf

“The Relationship Between Personality, Gender and Departments: Application of 16 Personality Factor Questionnaire in the Antalya Region of Turkey”, Quality&Quantity, Qual Quant (2010) 44:1113–1127.

- **Uluslararası diğer hakemli dergilerde yayınlanan makaleler**

AKSU Akın, GÜZELLER Cem, **YILDIZ Sevcan**, YILMAZ Yusuf

“Personality Profile of Human Resource Managers Working in the Tourism Sector: An Application Trial in the Antalya Region of Turkey using 16 Personality Factor (16 PF) Questionnaire Technique”, Hosteur, p. 23–26.

- **Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (*Proceedings*) basılan bildiriler**

1) ÖZCAN İrfan, **YILDIZ Sevcan**, ÇELİK Pınar

“Byzantine Monuments in Mediterranean in the Light of Cultural Heritage: Turkey Sample”, 11th International Joint World Cultural Tourism Conference, 12-14 November 2010, Hangzhou, China.

2) **YILDIZ Sevcan**, EFİLTİ Seyran, SONUÇ Nil

“An Evaluation of the Geographical Information Systems of the Municipalities: Antalya Example”, The 13. International Scientific Meeting “Contemporary Trends in Tourism, Hotel Management and Gastronomy”, 8-9 October 2009, Novi Sad, Serbia.

3) GÜZELLER Cem Oktay, **YILDIZ Sevcan**, SONUÇ Nil

“Comparison of Programs for Education of Tourism In Türkiye And Greece And Future Challenges”, The 13. International Scientific Meeting “Contemporary Trends in Tourism, Hotel Management and Gastronomy”, 8-9 October 2009, Novi Sad, Serbia.

4) **YILDIZ Sevcan**, SONUÇ Nil

“Byzantine Icons During Its Past And Today”, The 13. International Scientific Meeting “Contemporary Trends in Tourism, Hotel Management and Gastronomy”, 8-9 October 2009, Novi Sad, Serbia.

5) **YILDIZ Sevcan**, YILMAZ Yusuf

“Ancient Towns of Antalya in the Scope of Cultural Tourism”, Journal For Theory and Practice of Hotel Industry, 2007, Belgrad.

6) **YILDIZ Sevcan**, ÇELİK Pınar, DEMİR Çiğdem

“Foreign Capital in Turkey”, Contemporary Trends in Tourism, Hotel Industry and Gastronomy Congress, 12-15 October 2006, Novi Sad, Yugoslavia.

7) **YILDIZ Sevcan**, ALGÜR Seden, YILMAZ Yusuf

“An Empiric Research On The Themed Hotels and Preferring Reasons Of Them In The Frame Of Changing Consumer Tendencies”, 24 th EuroCHRIE Congress, 25-28 October 2006, Thessaloniki, Greece.

8) GÜZELLER Cem Oktay, ÇELİK Pınar, **YILDIZ Sevcan**

“Communication Problems in the Residence Managements – An Application On A 5 Star Hotel In Central Antalya”, 24 th EuroCHRIE Congress, 25-28 October 2006, Thessaloniki, Greece.

9) **YILDIZ Sevcan**, ALTINTAŞ Volkan, ÇELİK Pınar

“Conflict Management in Tourism Sector in Turkey: A Sample From Antalya; Turkey”, 2. International Scientific Congress, Tourism and Hospitality Developments: Present and Future, By A.T.E.I., 1-4 June 2006, Thessaloniki, Greece.

• **Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler**

1) **YILDIZ, Sevcan**

Bizans Tarihi, Kültürü, Sanatı ve Anadolu’daki İzleri Detay Yayınevi, Ankara. 2. Baskı. 2009.

2) **YILDIZ, Sevcan**

Bizans Tarihi, Kültürü, Sanatı ve Anadolu’daki İzleri. Gazi Kitabevi, Ankara. 2008.

3) **YILDIZ, Sevcan**

“Mardin şehir Dokusu ve Mimari Yapı”, Makalelerle Mardin II, Ekonomi, Nüfus, Kentsel Yapı, s. 233-245, İstanbul, 2007.

• **Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler**

1) ÜNGÜREN, Engin, **YILDIZ, Sevcan**

“Konaklama İşletmelerinde Çalışanların Demografik Değişkenlerinin İş Tatminine Etkilerinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma”, T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi (DÜSBED) ISSN: 1308–6219, Nisan 2009, YIL 1, S.1.

2) **YILDIZ, Sevcan**

“Termal Turizm”, Standart Dergisi, s. 58-62, Mayıs 2006.

3) **YILDIZ, Sevcan**, ÇETİN Tufan

“Mağara Turizmi”, Standart Dergisi, s. 63-67, Mayıs 2006.

4) DEĞİRMENCİOĞLU Özdal, **YILDIZ Sevcan**

“Bizans Anıtsal Resim ve Minyatürleri”, Turizm Akademik, s.61-65, 2005 (2).

• **Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler**

1) DOĞAN Hulusi, **YILDIZ Sevcan**

“Profesyonel Turist Rehberlerinin Demografik değişkenlerine Göre Johari Modeli”, V. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 27-30 Mayıs 2010, Nevşehir.

2) AYKIN MEHTER Sibel, **YILDIZ Sevcan**

“Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Turizm Endüstrisini Bekleyen Değişim Süreci ve Turizm Paydaşlarının Bu Sürece Katılımı”, 10. Ulusal Turizm Kongresi, 21–24 Ekim 2009, Mersin.

3) **YILDIZ Sevcan**, DEĞİRMENCİOĞLU Özdal

“Türkiye’de Profesyonel Turist Rehberliği”, III. Ulusal Turizm Sempozyumu, 17-19 Ekim 2008, Eğirdir, Isparta.

4) **YILDIZ Sevcan**

“Turizm Sektöründe Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüşü”, III. Ulusal Turizm Sempozyumu, 17-19 Ekim 2008, Eğirdir, Isparta.

5) **YILDIZ Sevcan**, UTKU DEMİREL Burcu

“Profesyonel Turist Rehberliği Eğitimi: Türkiye-Yunanistan Karşılaştırması”, IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Kongresi, 23-27 Nisan, Antalya, Belek.

6) AYKIN MEHTER Sibel, **YILDIZ Sevcan**

“Avrupa Topluluğu’nun Tüketiciyi Koruma Politikası Kapsamında Paket Turlar ve Türkiye’nin Uyumu”, III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, 17-19 Nisan 2008, Balıkesir.

7) **YILDIZ Sevcan**, UTKU DEMİREL Burcu

“Türkiye’de Profesyonel Turist Rehberliği Eğitimi Bağlamında Kültür ve Turizm Bakanlığı Kurs Programının İncelenmesi”, III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, 17-19 Nisan 2008, Balıkesir.

8) UTKU DEMİREL Burcu, YILDIZ Sevcan

“Elektronik Finansın (e-finans) Antalya Bölgesinde Faaliyette Bulunan AGrubu Seyahat Acentalarında Kullanımına Yönelik Bir Uygulama”, Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu, 21-23 Kasım 2007, Çeşme, İzmir.

9) YILDIZ Sevcan, ALGÜR Seden

“Hizmet İşletmelerinde İş Etiği Kapsamında Personelin Etik Anlayışı Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, II. Ulusal Uygulamalı Etik Kongresi, 18-20 Ekim 2006, Ankara.

10) YILDIZ, Sevcan, ÇELİK Pınar, DEMİR Çiğdem

“Bilimsel Araştırmalarda Etik”, II. Ulusal Uygulamalı Etik Kongresi, 18-20 Ekim 2006, Ankara.

11) YILDIZ Sevcan, ÇELİK Pınar, TETİK Nilüfer

“Hizmet İşletmelerinde Müşteri Karlılık Analizi”, III. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Kongresi, 25-28 May 2006, Çanakkale.

• **Diğer yayınlar**

1) YILDIZ, Sevcan

“Eğitim Etkinliğinin Ölçülmesi-ROI- Return On Investment Yatırımın Geri Dönüşü ve Antalya Yöresinde 5 Yıldızlı Bir Otelde Uygulama”, IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Kongresi, 23-27 Nisan, Antalya, Belek.

2) YILDIZ Sevcan

“Eğitim Etkinliğinin Ölçülmesi (ROI): Antalya Yöresinde Beş Yıldızlı Bir Otelde Uygulama”, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Lisansüstü Tez Özetleri Bölümü, s. 131-132, Cilt 18, Sayı 1, Bahar 2007.

3) YILDIZ, Sevcan

“Profesyonel Turist Rehberi Profili”, Rehber Dünyası, s. 84-87, Temmuz 2006, Sayı 38.

İş Denevimi

Stajlar :

- 2002-2003** Ankara Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi, Ankara, Türkiye,
Stajyer Öğretmen
- 1999** Uygur Turizm, Ankara.

Çalıştığı Kurumlar :

- 2010** Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Antalya
Öğretim Görevlisi
- 2009-2009** Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Meslek Yüksek Okulu, Manavgat, Antalya
Öğretim Görevlisi
- 2004-2009** Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
Araştırma Görevlisi
- 2000-2004** Saltur Turizm, Ankara
Tur Rehberi
- 1997-1998** Speedland Gokart Center, Antalya
Halkla İlişkiler
- 1995-1997** Hello Turizm, Antalya
Operasyon & Rezervasyon

Adres : Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Çallı Antalya

Tel. no : 0 242 346 41 60